AELII ARISTIDIS

DECLAMATIONES LEPTINEAE.

EMENDATAS ATQUE ANNOTATIONIBUS CUM SUIS TUM ANGELI MAII ET IACOBI MORELLII ILLUSTRATAS

EDIDIT

GUILELMUS HENR. GRAUERT

PHIL. DR. IN UNIV. BORUSS. RHEN. PRIVATIM DOCENS.

BONNAE,

IMPENSIS TOBIAE HABICHTI

MDCCCXXVII.

LUDOVICO SCHOPENO

PHIL. Dr. GYMN. REG. BONNENSIS COLLEGAE SUPERIORIS ORDINIS

S. P. D.

GUILELMUS HENR. GRAUERT.

Aristideas hascè declamationes tuo, dilectissime Schopene, inscripturus nomini, mira me sollicitudine conturbatum sentio, quali nescio an non multi in re tali soleant commoveri. Etenim neque fás est, vile aliquid et quod „suibus comedendum relinquas" ut ἀνάϑημα tibi offerre, neque ego impetrare a me possum, ut et declamationes istas et meum hocce earum involucellum non exigui rem pretii esse credam. Nam quum plerique omnes aut eum quem edituri sunt scriptorem veterem, etiamsi frugi parum sit, longe praestantissimum praedicent, aut quem ipsi conscripserunt librum, etsi alia omnia loquentes, non iniquum ei cui dedicant munus arbitrentur: ego nec ab initio in-

* *

signi amoris in Aristidem meum sensu imbui nec continuatis studiis virtutibus eius capi magnopere potui ac deliniri. Qua in re hoc maiorem fortasse iniuriam ei inferre videbor quod non solum ab eximiis recentioris aetatis hominibus, verum etiam ab antiquis scriptoribus iisque gravissimis maximi Aristides habitus est. Ex quibus vel Libanium recordare, prudentissimum hominem, qui scis quam diserte mirificum suum Aristidis amorem testetur Orat. pro Saltat. T. II. p. 475.: cui adde alios cordatos viros duo, Longinum apud Sopatrum Proleg. in Aristid. ac Synesium in Dion. p. 40. Quid? quod τὸν θεῖον Ἀριστείδην dicit Eunapius, gloriamque eius insignem testificatur Phrynichus: adde laudes alias quas in Prolegomenis collegit Iebbius. Inter doctos autem viros nemo tam magnifice de Aristide sensit quam Gul. Canterus, cuius egregia de illo merita iure praedicavit homo ingens Isaacus Casaubonus: „Certe, sic ille in Proleg. in Arist., si quid iudicare possum, videor mihi in uno hoc oratore et subtilitatem Thucydidis et suavitatem Herodoti et vim denique καὶ δεινότητα Demosthenis accuratissime expressas deprehendere." Modestiores paullo, quanquam admodum splendidae, laudes sunt Reiskii Animadv. in Graec. Auct. T. III. Praef. p. XVI., qui ita Aristidem dicat Demosthenem imitatum esse, „ut minutus Demosthenes appellari mereatur;" nec pauca esse affirmet, in quibus exemplum ille suum superet. Quorum a sen-

tentia longe me abesse, saepe tibi, Schopene, familiaribus sermonibus nostris significavi. Ego enim pusillum potius Demosthenem eum appellarim, quo nomine vere Cicero Philistum Syracusium pusillum nuncupavit Thucydidem. Nam quum in Demosthene regnet veritas, eoque spiritu afflata sint cuncta atque animata, ut integerrimos ubique videas viri sensus, non res verborum causa, sed verba rerum eloquentis, ac nunquam non sincerrime reipublicae curam agitantis: contra in Aristide simulatio regnat, cunctis artificiose compositis ad argumentationes argute callideque pertexendas, ut histrionis fucum ac vanitatem ubique agnoscas, acumine cuncta in maius extollentis et verba tantum elegantia sectantis. Quod quidem etiam magis conspicuum est si Aristidem cum aliis huius generis sophistis contenderis. Nam vide Libanium: in quo sinceri fuerunt sensus veritatis, et acumen singulare ac nativum, ideoque simplex genus dicendi: cogita Dionem Chrysostomum, Libanio ingeniosiorem ac poetarum lectione elegantissime tinctum, qui dicendi genere utitur puro ac minime fucoso, proprio tamen atque insigni, ut ad Aristidis loquendi usum explicandum perpauca suppeditarit; Synesium quoque compara, cuius admirabilis est suavitas ac nitor eximius; contra alii ieiuniores sane, ut Themistius; alia eorum gens qui varias fabulas scripserunt et ab hac sophistarum diversa: sed vel in Himerio plus veri ingenii esse credo quam in

Aristide, quanquam is ornatus totus est floribus multicoloribus mirabilibusqne, unde dicendi genus natum est tam singulare ut non potuerit non maximam aequalium suorum excitare admirationem. Ut paucis, Demosthenis Aristidi corpus est, anima deest. At vero corpus istud tanta arte cultum est atque exornatum, ut, qua ratione tam splendidam ille et sua aetate et postera gloriam adeptus sit, intelligi sane possit. Neque enim acumen in eo quoddam fuisse quisquam ibit infitias: sed id ipsum quod acumine id acutius fuit, plane ut non fuerit acumen efficit. Dicendi autem ars ac facultas tanta in eo eminet, facile ut credam, artificia disserendi subtilia et vim oratores antiquos ad unguem exprimendi depingendique facultatem coloribus splendidissimis atque summam elegantiam tam quaesitam quam exquisitam illo quidem aevo in nemine tantum splenduisse quam in Aelio Aristide. Quas ipsas ob virtutes cinctam laurea et habuit frontem hucusque et habebit imposterum. Eaque ratio una est, qua tibi, Schopene, non prorsus despectum hoc meum munusculum fore sperabam: cui enim potius, quam tibi, elegantiarum existimatori, elegantissime elaboratae orationes acceptae esse possint? Altera ratio in eo posita est, quod mecum tu persuasum habes, veterum scriptorum neminem omni virtute esse destitutum, ideoque nec prorsus despiciendum esse abiiciendumque. Nimirum quum gloriam sibi quandam unusquisque acquisiverit, ali-

quid in eo sit oportet, quo inter multos eminere atque aequalium oculos in se convertere potuerit. Quoniam autem ex aevo quisque pendet suo, eiusque et virtutibus et vitiis ducitur varie ac formatur: in iudicando scriptore id quoque respiciendum est, et quid aut commodi aut incommodi inde hauserit diligenter pensitandum. Aristides autem ea vixit aetate, qua totum studium literarum ex candida vitae luce in umbram scholasque rhetorum ac sophistarum dudum concesserat, patrio solo orbatum, sic ut cuncta posita essent in studio imitandi antiquos, neque famam consequi posset nisi qui novam quandam imaginem miroque insignem ornatu exprimeret, eamque suo in genere perfectissimam. Cuius rei luculenta sunt exempla Himerius potissimum atque Aristides. Ex quo seu vitio seu virtute id certe efficitur, ut ad pernoscendam rectius et linguam Graecam et litterarum Graecarum historiam plurimum homines isti conferant.

Sentis, Schopene, invitum me ad celebrandum Aristidem esse delatum, quod tamen libens amicitiae nostrae tribuo. Etenim tibi ut prae ceteris libellum hunc deferrem, fecit dulcissimum familiaritatis nostrae vinculum, qua miserabilis haec vita taediisqne plena omnimodis mihi certe mitigatur aliquantum atque tolerabilior redditur. Te persuasum equidem habeo non quid feram esse respecturum sed qua mente ac voluntate: quos quidem

animi sensus erga te meos non ignoras esse tales, nunquam ut verius amici nomine quisquam sit nuncupatus.

Quoniam autem, ut dicebam, alicuius in re litteraria hae orationes momenti sunt, *Iacobum Morellium* et *Angelum Maium* inventis iis atque editis de litteris Graecis meritos esse optime, nec tu, Schopene, diffiteberis. Rem totam, quae non facile nota erit nisi ei qui diutius in hoc inferioris certe ordinis scriptore elaboravit, breviter narrabo. Iacobus Morellius, bibliothecae St. Marci Venetae custos, vir litterarum antiquarum peritissimus, in bibliothecae illius codice CCCCIX. orationem Graecam reperit adversus Leptinem, non addito auctoris nomine. Quam Aristidis esse sagaciter ille reperit, idque doctis annotationibus luculenter demonstravit. Edidit eam una cum Libanii Declamatione pro Socrate et Aristoxeni Rhythmicorum Elementorum fragmentis Venetiis MDCCLXXXV. In Germania unus Wolfius repetiit, Leptineae suae Demosthenis additam, sed omissis animadversionibus. Annis autem post quinquaginta ferme in Vaticana bibliotheca Angelus Maius, vir resuscitandis scriptoribus veteribus natus, et Venetam illam orationem scriptam reperit et ante eam positam aliam, eadem in Leptinea causa elaboratam, sed contrariis ex partibus. Quarum quidem posteriorem integram edidit, Venetae tantum Varias Lectiones,

et quidem una cum aliis opusculis Graecis ab ipso repertis, sed parvi admodum pretii, magno in volumine, quod inscripsit *Scriptorum Veterum Nova Collectio E Vaticanis Codicibus Edita ab Angelo Maio Bibliothecae Vaticanae Praefecto. Ad Leonem* XII. *Pontificem Maximum. Tomus* I. *Romae In Collegio Urbano apud Burliaeum.* MDCCCXXV. Mirum est autem, non solum in Marciano codice orationis auctorem non esse appositum, sed etiam in Vaticano neutrius scriptorem comparere. Neque tamen Aristidis utramque esse per universam dicendi argumentandique rationem licet dubitare. Ac recte omnino Maius Proleg. p. LII. eam suspicionem reiecit, quasi harum orationum altera Lolliani sit, sophistae Hadriano imperante clari, qui ipse quoque in Leptinea causa declamavit: aliena sunt enim quae inde servavit Philostratus, iure notata a Wolfio, quem vide sis Prol. in Lept. p. XXXVI. seq. Singulare autem eiusdem Maii inventum est, de quo mirifice apud animum suum videtur esse gloriatus. Nempe opinatur, hanc Vaticanam Aristidis pro Leptine orationem ex tribus illis unam fuisse, quae in causa Leptinis habitae fuerunt, reliquas Demosthenicam et Venetam Aristidis contra Leptinem. Quid censes, Schopene? Nequit hoc ullo pacto fieri: diserte enim ipse Aristides dicit *ἔτυχε γάρ μοι λόγος τις πεποιημένος ἐκ τρίτων πρὸς Λεπτίνην, adversus Leptinem.* Veram vide Wolfii explicationem a me relatam pag. 130. sq.

Iam vero quum illud Ineditorum Vaticanorum volumen Maius transmisisset Niebuhrio, Viro Illustrissimo, is permisso exemplo suo auctor mihi fuit ut Aristideam declamationem ego ederem. Quam provinciam suscepi non invitus, quum statim viderem multa inesse corrigenda et emendanda, typothetarum culpa dicam an alia quacunque de causa, certe partim gravissima. Itaque edidi illam, ut meministi, in Musei Rhenani Vol. I. Fasc. 1. Quem quidem edendi laborem potius quam operam appellare licet. Luculenter enim expertus in eo sum, quanta typographiae nostrae negotia iis facessant qui Graecos scriptores curant edendos. Nam quum nimium quantum molestiarum paucis in foliis exantlassem, tamen postremo non exiguam peccatorum typothetae copiam restare videbam magna mea aegritudine: qua de re tu ipse, mi Schopene, querentem me saepiuscule audisti. Quoniam autem ea quae maiore laborabant corruptela quam in qua verbo liceret defungi, explicari in illo libro satis commode non poterant, mihique mox subnatum erat consilium Venetam quoque orationem denuo edendi, recensitam emendatamque ad egregias varias lectiones libri Vaticani, quibus et corriguntur loci multi et lacunae quaedam explentur satis spatiosae: priore in editione complura vitiata relinquebam quae in schedis meis dudum erant correcta, coepique commentarios elaborare, quibus et emendationes meas confirmarem et illustrato dicendi ma-

xime Aristidis genere, tum ex ipso tum ex oratoribus Atticis, Aristidis esse priorem quoque orationem manifesto demonstrarem: id quod similiter Morellius fecit in Veneta, comparatis sententiis Aristidis aliunde. Quare doctissimas eius annotationes, etsi nonnunquiam copiosiores, recudendas curavi, temperavique in ea oratione mihi ipsi, collectaneorum meorum parte resecta, ne nimium libri moles succresceret. Neque tamen eo minus vereor, ne in aliquam horum commentariorum vituperationem incurram. Sed ne in tuam, Schopene, id quidem non admodum pertimesco. Tu enim, puto, mecum arbitraris non inutiles esse eiusmodi conatus, quum et conferant nonnihil ad iuvandam grammaticam et lexicographiam: nam profecto si talia locutionum collectanea antiquiores praesto philologi habuissent, tantum importunarum coniecturarum in scriptores veteres non effudissent: et ostendatur iis, quam anxie ad antiquiorum imitationem auctorum sophistae recentiores ac rhetores se composuerint, ita ut singulis syllabis litterisque et apicibus eos expresserint: quod prae ceteris valet in Aristidem. Verum utut de iis sentietur, non pigebit me paucorum mensium laboris, quum et mihi ipsi non mediocriter eo profuerim. Enimvero multa hodie scriptores sibi potius scribunt quam lectoribus.

Unum fortasse quod non alibi quam in his commentariis exposui, severiores certe critici non aegre ferent: coniecturas dico meas, idoneis confirmatas

exemplis: nam eas in textum infersas pro veris venditare religioni ducebam. Ceterum audaciam siquis meam in corrigendo accusabit, id mihi persuasum est iniuste fieri. Sic enim plane ego existimo, in veteribus auctoribus viros doctos plerosque, ut olim nimis dissolute, ita hodie nimis anxie versari.

Contra aliud est, in quo et alios multos confido dignum me reprehensione esse existimaturos, et te ipsum, Schopene, non plausurum mihi opinor. Nam in iis quae ad orthographicam grammaticae partem pertinent multa diversa sunt ab iis quae hodie doctorum consensu virorum vel omnium vel plerorumque stabilita putantur. In quibus hoc est quod infinitivos praesentis passivi verborum in *άω* non *ᾶν* scripsi, ad Wolfii in Analectis exposita praecepta, sed *ᾷν* antiquum ad morem; quod ς finale mediis in verbis retinui; quod verbis oxytonis sequente commate accentum non acutum imposui sed gravem; atque id genus alia. Quibus de rebus omnibus hoc puto affirmanti te mihi crediturum, nihil me horum neque inscite neque temere instituisse, sed quod putabam aut recte ita habere aut quid verum sit pro certo affirmari non posse. Nam quum etiam hodie de recentiorum linguarum legibus subtilioribus ipsi illi quorum eae vernaculae sunt, nimium quantum inter se pugnent, neque id aliter possit fieri in linguis vegetis necdum emortuis; quidni etiam Grae-

cos ipsos hisce de rebus alium hoc, illud alium sensisse putemus, ideoque eandem nos nobis sumamus licentiam? Etiam quod postulant vulgo, quae quis praecepta una in re sequatur, ea ut in similibus omnibus constantissime teneat, id mea sententia vix poterit omnino praestari: legum enim grammaticarum constantiam saepissime eludit usus loquendi. Nec sane hoc difficile est, ad unam omnia normam exigere; hoc est, normae huius in singulis locis idoneam monstrare rationem. Atque equidem spondeo, summis me viris operum ipsorum elaboratissimorum locis sexcentis ostensurum, eos sua ipsorum praecepta nec constanter esse secutos, et, si constantissime sequi velint, ad portenta delapsuros. Hinc factum, ut et *ἀεὶ* scripserim, neque *αἰεὶ*, ubi codices praebebant, correxerim: quod sane persaepe faciendum fuisset; eadem ratione Atticorum vocabulorum in principio et σ et ξ reliqui; similiter nonnullis in verbis σ longum scripsi in medio, iis puta, quae composita quidem sunt ex aliis duobus, sed ita coaluerunt, ut unam tantum Graeci notionem cogitarent, originis obliti: qualia sunt *προσήκειν* (*decere:* nam primitiva significatione uno loco scripsi *προςήκειν*), *πρόσωπον*, et quaedam alia. Quibus in rebus etsi a te quoque, Schopene, nonnihil dissentiam, scio tamen, te sic esse amicum, ut suum tribuas cuique. Quanquam sentio ipse, facillime hic errare me potuisse: nihil est enim adeo subtile quam leges grammaticae.

Ceterum hoc ingenue profiteor, in iis, quae diiudicari non posse putarem, hanc me propemodum legem mihi dixisse, ut non sequerer ea quae sequuntur plerique. *Πόλεμος γὰρ ἁπάντων πατήρ.*

Exponendum his de rebus mihi putabam, nequis talia offendens negligentia putaret irrepsisse aut mea aut typothetae. Is enim priore melius res gessit multo. Quanquam etiam typographici quidam errores relicti sunt: quos hic statim configam, ut absolutum peccatis Aristidem, Schopene, in manus tibi tradam. Sunt autem pleraque omnia levissima atque in accentibus collocandis commissa, imprimis ut monosyllaba verba acutum habeant pro gravi, ut pag. 11. v. 27. *τήν,* p. 12. v. 26. *καί,* idem p. 60. v. 6., p. 26. v. 21. et quibusdam locis aliis: deinde nonnunquam post novissimas curas vel accentus vel spiritus delapsi sunt, ut p. 7. v. 10. *αυτῶν,* p. 25. v. 11. *ταυτῃ,* p. 30. v. 1. *ην,* p. 51. v. 7. *τους*: qualia benigne lector ignoscet. Graviora sunt, quod p. 16. v. 26. legitur *τοῦτο,* p. 32. v. 16. *πάντος,* p. 22. v. penult. *ἀκονητί,* p. 60. v. penult. *ἅτα*: et quod contra meam normam p. 8. v. 8. impressum est *εἰσαῦθις,* itemque p. 46. v. 28. *ἐσαεὶ*: gravissima quod in interpungendo peccatum est locis quatuor: p. 17. v. 19. post *Ἀθηναῖοι* deest comma: p. 36. v. 20. et p. 57. v. 20. pro colo positum est punctum: p. 38. v. 24. post *ἀνάξιος* male positum est comma. In

commentariis autem siquid peccatum est, id lectores ipsi benevoli corrigent.

Iam unum superest ut addam, quod vellem addendum non esset. Angelus enim Bandinius, bibliothecae Mediceae olim custos, in codice Florentino saeculi decimi incognitum novae orationis titulum et fragmentum invenit, idque edidit in Catalogo suo laudatissimo T. II. p. 586., ut Maius refert in fine variarum Venetae orationis lectionum p. 41. Is nimirum idem fragmentum reperit in Vaticano codice aeque antiquo. Bandinius vero quum difficultate impeditus legendi extremam partem omisisset, Maius eam Ineditis suis adiecit. Quae ut una cum ceteris apud nos quoque ederetur, optandum certe fuit. Igitur dedi operam ut Bandinianum opus alicunde adipiscerer, reliquis duabus orationibus fragmentum hoc in calce adiecturus. Quod quum non impetrarim, tale id hic quidem adscribam quale edidit Maius. Titulum autem novi fragmenti in utroque codice hunc is impositum legi affirmat: *Πανηγυρικὸς ἐπὶ τῷ ὕδατι ἐν Περγάμῳ.* Accipe ergo, Schopene dilectissime, hanc quoque sophistae particulam, more eius elaboratam.

.... Ἀνεμιμνησκόμην δὲ τῶν ποιητῶν, ὅτι Νύμφας καὶ Μούσας ἀεί πως συνάγουσι. καὶ τὸν Ἑρμῆν ὡς χορηγὸν αὖ προσαγορεύουσι τῶν Νυμφῶν καὶ πάλιν γε Ἀπόλλωνα χορηγὸν Μουσῶν ὁ δ᾽ αὐτὸς οὗτος θεὸς καλλιτέχνου προσηγο-

ρίαν εἶχε, τοῦ πατρὸς εἵνεκα· ἁπανταχῇ δὴ πρέπον τε καὶ οὐκ ἄωρον ἐφαίνετο τῇ τῶν Νυμφῶν χάριτι συγκεράσαι τὴν παρὰ τῆς μουσικῆς. πᾶσι γὰρ ἂν προσήκοντα πράττειν, οἷς εἶπον, θεοῖς. ἐξ ἀρχῆς δ' ὡς ἔοικε τὰ κάλλιστα ἐδόθη τῇ πόλει καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρὰ ἀνθρώπων. τοῦτό μοι πρεσβύτατοι δαιμόνων ἐνταυθοῖ λέγονται γενέσθαι Κάβειροι, καὶ τελεσταὶ τούτοις καὶ μυστήρια, ἃ τοσαύτην ἰσχὺν ἔχειν πεπίστευται ὥστε χειμώνων τε ἐξαισίων . . . . . .

In quibus quae emendanda fortasse sunt, nunc non exponam: emendabis ipse, Schopene, longe me doctius acutiusque. Vale.

Scribebam Bonnae sub initium lectionum aestivarum anni MDCCCXXVII.

AELII ARISTIDIS

DECLAMATIONES

LEPTINEAE.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΝ ΠΕΡΙ ΑΤΕΛΕΙΑΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἐπειδήπερ Ἀθήνησι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀτελειῶν σπάνις ἐγίγνετο τῶν λειτουργιῶν, ἔθηκε Λεπτίνης νόμον, οὕτως ἀτέλειαν ἀναιροῦντα, ὡς μηδ' ἐξεῖναι τολοιπὸν [1]) ταύτης ὁντινοῦν ἀξιῶσαι. ἐγράψατο τοίνυν τουτονὶ Δημοσθένης, ὡς μὲν αὐτός φησι, παρανόμων, ὡς δ' ἀλήθεια δοκεῖ, συκοφαντῶν μᾶλλον καὶ σοφιζόμενος καὶ τὰ οὐκ ὄντα συμπλάττων. ὅθεν ἀντιλέγει τις αὐτῷ, καὶ δεικνυσιν οὐ καλῶς κατηγοροῦντα τοῦ νόμου, βελτίστου τε ὄντος καὶ κοινοτάτου, καὶ μάλιστα πάντων πολιτείᾳ προσήκοντος. ἔῤῥωται δὲ ὁ μὲν τῷ τε συμφέροντι καὶ πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, τοῖς ἄλλοις τελικοῖς κεφαλαίοις· Δημοσθένης δὲ μόνῳ κέχρηται τῷ ἐνδόξῳ, κἂν εἰ καὶ τοῖς ἄλλοις δοκοῖ.

ΛΟΓΟΣ.

Πάντα μᾶλλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι [2]), ἔγωγ' ἂν ᾤμην, 1.
ἢ Δημοσθένην ποτὲ τουτονὶ πρὸς τοσοῦτ' ἀπονοίας καὶ

---

1) Editio princeps μὴ δ' ἐξεῖναι τουλοιπόν.

2) Ed. pr. ἀθηναῖοι, ubique nomina gentilia minuscula scripta initiali exhibens.

τοῦ μὴ καλῶς ἔχοντος ἥκειν, ὡς καὶ ἀτελείας εἵνεχ' ἡμῖν
συμβεβουλευκέναι προῆχθαι, καὶ τοῦτο πολλοῦ τινος εἶναι
φάναι [3]), καὶ φέρειν εἰς δόξαν τοῖς δοῦσιν οὐχ ἧττον ἢ
τοῖς λαβοῦσιν· ὡς καὶ εἴτις ἄλλος ἐγχειρεῖν ἠξίου, τοῦτον
αὐτὸν πρῶτον ἔδει παντὶ σθένει διακωλύειν πειρᾶσθαι, οὐ
μόνον ὅτι τῶν ἀλυσιτελῶν τοῦτ' ἐστι καθάπαξ τῇ πόλει,
ὡς προϊόντος ἐπιδείξω τοῦ λόγου· (ὁ δὲ πᾶν τοὐναντίον
αὐτῇ καὶ βούλεται καὶ συνεύχεται, καὶ οὕτω τὸν ἀεὶ πο-
λιτεύεται χρόνον, ὡς καὶ πεπεῖσθαι λέγειν περὶ αὐτὸν, μὴ
ἂν ἕνα μηδένα τῶν πάντων τὰ τοιαῦτα δόξαι βελτίω, καὶ
οὐ λέγειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις δεικνύναι·) ἀλλ' ὅτι
καὶ μεγίστη τις ἐντεῦθεν γένοιτ' ἂν τοῖς πράγμασιν βλάβη,
2. εἰ τοῦθ' ἑξῆς διὰ πάντων χωρήσει. νῦν δὲ οἷς τὰ τοιαῦτα
συνηγορεῖ, καὶ οἷς πλείω τούτων ἢ πάντων ὧν πώποτ' εἶ-
πεν ἢ συνεβούλευσε λόγον ποιεῖται, δυοῖν θάτερον λογί-
ζεσθαι δίδωσιν, ἢ 'κεῖνα μὴ καλῶς εἰρηκέναι ἢ ταῦτ' [4]) οὐκ
ὀρθῶς ἐψηφίσθαι· μᾶλλον δὲ εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτ' ἔχει, κόμ-
πος ἐκεῖνα καὶ οὐδὲν ὑγιές· εἰ δ' ἐκ τῶν ἔργων ἐκείνοις ἡ
πίστις, καὶ οὐδ' ἂν εἷς ἐξ ὧν, ὦ Δημόσθενες, ἔπραξας φῆ-
σαι μὴ οὐ ταῦτα προσηκόντως εἰρῆσθαι, εὔδηλον πάντως
ὡς ἔξω λόγου τὰ τοιαῦτ' ἐσπουδάκεις, καὶ πρὶν ὑφ' ὁτου-
οῦν [5]) ἐληλέγχθαι, κατ' αὐτὸς σαυτοῦ ταυτηνὶ [6]) φέρεις
τὴν ψῆφον.

3. β. Ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐχ οὕτω δεινὸν
εἶναι τοῦτον ἠξίουν, ὡς τοῦ βούλεσθαί τισιν εἵνεκα κατα-
θέσθαι χάριν τῇ πόλει λυμαίνεσθαι, μηδὲ τῶν πρὸς ταύ-
την δικαίων μείζω τὰ τούτων ποιεῖσθαι, μηδὲ βοηθεῖν τού-
τοις οἰόμενον δεῖν ἔπειτ' αὐτῇ πολεμεῖν, ἀλλ', ὃ [7]) μέλλει
κοινῇ συνοίσειν, τοῦθ' ὡς ἔθος αὐτῷ καὶ διανοεῖσθαι καὶ

---

3) Ed. pr. φᾶναι.
4) Ed. pr. ταῦθ'.
5) Ed. pr. ὁτοῦν.
6) Ed. pr. σαυτὸν ταύτηνί.
7) Ed. pr. ὁ.

πράττειν ἀεί. ὅπου γὰρ καὶ τῶν ὡς ἀληθῶς ἡμῖν συμφερόν-
των ἔσθ' ὅτε, μᾶλλον δ' ἐν τῷ καθάπαξ, δι' αὐτὴν ταύτην
ὑπερορῶμεν, πῶς οὐκ ἀλογία σαφὴς ἑτέρῳ τῷ κατ' αὐτῆς
χαρίζεσθαι; ὁ δὲ τοσοῦτ' ἐδέησε τοῦ ταῦτ' ἤδη πράττειν αἱ- 4.
ρεῖσθαι, ὥσθ'[8] ὅσον πρόσθεν[9] χρηστὸς ἦν καὶ δημοτικὸς
καὶ τῆς πολιτείας ἀκριβὴς σπουδαστὴς, τοσοῦτο νῦν ἐξ-
έστη τῆς ὑποθέσεως, καὶ τοὐναντίον ἢ πρόσθεν τοῖς πράγ-
μασι χρῆται· οὐχ ἃ τῇ πόλει συμφέρει, ἀλλ' ἃ[10] τῷ Χα-
βρίου παιδὶ, ἢ εἰ βούλεσθε, οἱ αὐτῷ[11]· τὴν γὰρ δὴ τού-
του μητέρα μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν αὐτὸς γεγαμήκει·
ταῦθ' ἡμᾶς πείθειν ἐθέλων, μονονουχὶ ταῦτ' ἐν τούτοις
βοῶν, ὡς οὐδένα ποιοῦμαι τῆς πόλεως λόγον, ἀλλὰ λῆρος
πάντ' ἐμοὶ πρὸς τὸ γένος. ἀμέλει καὶ ὃν ἐξ ἀρχῆς ἔδει κεῖ- 5.
σθαι τῇ πόλει νόμον, μηδένα τῶν πολιτῶν ἀτελῆ μήτ' εἶναι
μήτ' ἂν γενέσθαι, τοῦτον ἤδη καλῶς ὑπὸ Λεπτίνου τε-
θέντα, ὡς καὶ πάντων τῶν εὖ φρονούντων, ὡς εἰκὸς, αὐ-
τὸν ἐπαινούντων, καὶ πάνυ τοι συνηδομένων αὐτῷ τε καὶ
τῷ νόμῳ, τῷ μὲν τῆς κοινῆς ὠφελείας, τῷ δὲ τοῦ πρό-
νοιαν ταυτησὶ πεποιῆσθαι, μόνος οὗτος, ἢν εὖ πάθωμεν
ὡς ἔοικε δυςχεραίνων, ἀντὶ τοῦ συγκροτεῖν αὐτὸν καὶ
θαυμάζειν καὶ ὅπως ἐς ἀεὶ κύριος ἔσται παρασκευάζειν,
ὁ δὲ καὶ ὅπως ἄκυρος ἔσται πάντα ποιεῖ· οὐ τὸ ξυμφέρον,
ὡς ἂν εἴποι τις, ἀγνοῶν· τίς γὰρ τούτου τὰ τοιαῦτα δει-
νότερος· ἀλλ' ὅπως εἰς τὴν πατρῴαν ἀτέλειαν καὶ αὖθις
ἐγκαταστήσῃ Κτήσιππον· οὐκ εἰδὼς, ὡς ἐν μὲν τῷ τὴν
πόλιν εὖ πράττειν καὶ αὐτὸν εὖ πράττειν ἀνάγκη, ἐν δὲ
τῷ τὸν μὲν νῦν εὖ ἔχειν ἐθέλειν, τὴν δὲ μὴ, καὶ αὐτὸν
ὅσον οὐκ ἤδη τῶν αὐτῶν πεπειρᾶσθαι.

γ. Ἔτι τοίνυν εἰ μὲν, ὦ Δημόσθενες, οὐκ εὖ ἔχειν ὁ 6.

---

8) Ed. pr. ὡς θ'. Talia postea non notavi.
9) Ed. pr. ὁσοπρόσθεν.
10) Ed. pr. ἀλλὰ
11) Ed. pr. τῷ αὐτῷ.

νόμος ἐδόκει, οὐδὲ τοῦ γιγνομένου διὰ πάντων τυγχάνειν, ἀλλὰ φλυαρίαν ταῦτ' εἶναι καὶ οὐδὲν ὑγιὲς, αὐτόν σε πρῶτον ἐχρῆν εἰς μέσον παριόντα διακωλύειν τοῦτον, αἰτιᾶσθαι, παρανόμων γράφεσθαι, οὐ τούτους ἢ 'κείνους ἐξ ἀφανοῦς καθιέντα δι' αὐτῶν ἐλέγχειν τοῦτον πειρᾶσθαι, καὶ κατὰ τοῦδε σφίσι συνηγορεῖν. σοὶ γὰρ, εἴπερ τῳ, τὰ τοιαῦτα μάλιστα μέλει. οἷς δὲ τότε μὲν σιγᾶν ᾤου δεῖν, νυνὶ δὲ μετ' αὐτῶν αὐτὸν διαβάλλειν, ἀμφότερα βεβαιοῖς, τόν τε νόμον ὡς κάλλιστα ἔχειν, αὐτόν τέ σε μάτην κατ' αὐτῶν κεκινῆσθαι· ὅς γε καὶ ἵνα μὴ τοῦ μὲν Κτησίππου μόνου δόξας ἀντιποιεῖσθαι, τὸ δὲ τῆς πόλεως παρὰ φαῦλον [12]) ποιεῖσθαι, εἶτα, πρὸς τῷ μηδὲν ὧν βούλει κατωρθωκέναι, καὶ, ὧν μὴ βούλει, τούτων αἴτιος αὐτῷ καταστaίης, τὸν δῆμον εἰς ὀργὴν κεκινηκὼς, ταῦτ' οὖν δεδιὼς δεινότατα πάντων ἐξεῦρες, ὅπως καὶ τὴν ὑπόνοιαν ταύτην εὐχερῶς ἀποκρούσῃ, καὶ πρὸς ἃ δεῖται τῷ Χαβρίου [13]) συνάρῃ· πρῶτα μὲν ὡς μάλιστα τῇ πόλει συμφέρειν τὴν ἀτέλειαν φήσας, καὶ τούτοις τὸν ἀκροατὴν ὑφελόμενος,
7. ἔπειτα τούτου μνησθείς. καίτοι ὅταν οὐ θαῤῥούντως οὐδ' ἐλευθέρως, ἀλλὰ δεδιότως τε καὶ ὑπούλως καὶ μετὰ τοῦ πάνυ τοι λανθάνειν ἐθέλειν ἐπὶ ταῦτα χωρῇς, ἔοικας ὧν λέγεις πρῶτος αὐτὸς ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ μισεῖν καὶ διὰ τοῦθ' οὕτως σχηματίζειν τε καὶ προάγειν τὸν λόγον. ἀλλὰ μὴν εἰ κατηγοροῦντος καὶ συκοφαντοῦντος ταύτην ἅπαντες ἴσμεν διαφορὰν, τὸ τὸν μὲν τὰ οὐκ ὄντα συμπλάττειν, τὸν δὲ τοῖς οὖσι κακοῖς ἢ φαινομένοις ἐπιπηδᾶν, καὶ τὸν μὲν, εἰ καὶ μὴ δικαίας, ἀλλ' οὖν ἔσθ' ὅτ' ἀξιοῦμεν συγγνώμης, τῷ μηδὲν οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτοῦ συντιθέναι ἀλλὰ τοῖς οὖσι κεχρῆσθαι, τῷ δὲ ἀπρόσωπος ἡ κακία· ποτέρας βούλει μερίδος θησόμεθά σε; πότερον τῆς μετρίας καὶ παραίτησιν δεχομένης ἢ τῆς φαυλοτάτης τε καὶ κακι-

12) Ed. pr. παραφαῦλον.

13) Ed. pr. Χαυρίου.

στης καὶ παντὸς μίσους ἀξίας; ἢ καὶ ἀμφοτέρων ὁμοῦ, ὡς ἐγώ γε οἶμαι καὶ νῦν ἀποδείξω; οἷς μὲν γὰρ τὸν νόμον, ὃν μάλιστα θαυμάζειν ἐχρῆν διὰ τὸ τῇ πόλει συμφέρειν, τοῦτον ὡς μηδενὸς ἄξιον διαγράφειν ἐθέλεις, κακίζων καὶ κατατρέχων καὶ μηδενός τινος κατ᾽ αὐτοῦ φειδόμενος ῥήματος, οὐ μόνον κατηγόρων ἀλλὰ καὶ βασκάνων δόξαν λαμβάνεις.

δ. Ὅτι δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, 8.
καὶ συκοφαντῶν οἷς ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου κέχρηται δείκνυται, αἰσχυνοίμην ἂν ἐμαυτὸν εἰ τοῦτ᾽ ἀποδεικνύναι διὰ πλείστου πειρῴμην. αὐτὰ γὰρ ταῦτ᾽ ἐστι καὶ συκοφαντία περιφανὴς καὶ ἀπόδειξις ἐναργὴς τοῦ μηδὲν συκοφαντίας ἐλλείπειν. ἃ γὰρ οὐκ ἂν οὔτ᾽ ἐνεθυμήθη Λεπτίνης, οὔτ᾽ εἰ κατὰ νοῦν ἔσχε δοκεῖ μοί ποτ᾽ ἂν εἰρηκέναι, ὡς οὐχ ἱκανὰ πρὸς ὃ βούλοιτο δρᾶσαι, ταῦθ᾽ οὗτος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς ἂν ἀτεχνῶς εἰρηκότος κατηγορεῖ· ταὐτόν τι ποιῶν ὥσπερ ἂν εἴ τις, πρὸς ἀνταγωνιστὴν ἰσχυρὸν καὶ ἄμαχον ἔχων, φαρμάκοις ἀνελεῖν τοῦτον ἠξίου, ὅτι μὴ χερσὶν οἷός τ᾽ ἦν· καὶ σὺ τοίνυν ἑαυτὸς οὐκ ἔχων ἄλλως ἐξελέγξαι τὸν νόμον, πλάττεις αἰτίας διακενῆς, τὰ μὲν αὐτὸς κακουργῶν καὶ πονηρευόμενος, ἔστι δ᾽ ἃ καὶ παρ᾽ αὐτὸς σαυτὸν συντιθεὶς καὶ συρράπτων. οὐκοῦν θάτερον τούτων ἡμῖν εἰκάζειν παρέχεις, ἢ μηδ᾽ ὁπωστιοῦν ἐντυχεῖν τῷ βιβλίῳ, ἢ, 9.
εἴ μοι δίδως εἰπεῖν, ἐντετυχηκὼς καὶ θαυμάσας, τὸ τῶν βασκαινόντων καὶ αὐτὸς πεπονθέναι, ἐκστῆναί πως ὑπὸ λύπης σαυτοῦ, ὅτι σοι πρᾶγμα πάλαι προσῆκον Λεπτίνης ἤδη παραλαβὼν ἤνυσεν, ὥστε μηδὲ καθαρῶς ἐντεῦθεν τοῦ νόμου μεμνῆσθαι δύνασθαι. εἰ γὰρ ὁ μὲν τοῦ μὴ παντάπασιν ἂν ἐπιλελοιπέναι τὰς λειτουργίας τὴν πόλιν, τούτου χάριν ἐγεγράφει τὸν νόμον, ὁρῶν ὑπὸ πλήθους ἀτελειῶν ταυτασὶ σπανιζούσας, καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν ὥσπερ ἐντεῦθεν ὑποδιδοῦσαν· ὁ δὲ, τοῦθ᾽ ἑκὼν σιωπῶν, φάσκει δὲ διά τινας ἀναξίους εὑρομένους ἀτε-

λειαν ταυτὶ νενομίσθαι· πῶς οὐχ ὃ λέγω συνίστησι; πῶς δὲ οὐκ αὐτὸς ἐξελέγχεται μήτε τὰ ὄντα λέγων καὶ προσέθ' ἡμᾶς ὥσπερ τινὰς παῖδας φενακίζειν ἐπιχειρῶν;

10. ε. Καὶ ὅτι ταῦτα λέγων οὐδὲν ἀληθὲς λέγει, δῆλον ἔκ τε ὧν ἔφην καὶ οἷς αὐτὸς τὸν Λεπτίνην εἰσάγει οὐ ταῦτ' εἰρηκότα, ἀλλ' ὡς ἔοικεν εἰσέπειτ' ἐροῦντα. φησὶ γοῦν· ἐστὶ δ' οὐκ ἄδηλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦθ' ὅτι Λεπτίνης, κἂν 14) τις ἄλλος ὑπὲρ τοῦ νόμου λέγῃ, δίκαιον μὲν οὐδὲν ἐρεῖ περὶ αὐτοῦ, φήσει δ' ἀναξίους τινὰς ἀνθρώπους εὑρομένους ἀτέλειαν ἐκδεδυκέναι τὰς λειτουργίας, καὶ τού-
11. τῳ πλείστῳ χρήσεται τῷ λόγῳ. ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥσπερ ἐπαγγέλλεται τοῦτον ταῦτ' ἐρεῖν καὶ τούτῳ πλείστῳ χρήσεσθαι τῷ λόγῳ. οὐκ ἀλόγως γε μὴν οὐδὲ τὸ τῶν ἀναξίων ἐμνήσθη, ἀλλὰ μετὰ πάνυ τοι πονηροτάτης τῆς γνώμης, ἵνα τῶν ἀναξίων ἀτελείας ἐκβεβλημένων ταύτης ἀξιόχρεως Κτήσιππος δόξῃ, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὸν πατέρα Χαβρίαν. ἀλλ' εἰς κενὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ τῆς ἐπινοίας τἀνδρὶ, καὶ οὐδὲν ἔσται πλέον ταῦτ' 15) αὐτῷ τεχνωμένῳ, ἡμῶν τὰ δίκαια ποιούντων καὶ ἃ μάλιστα τῇ πόλει προσῆκε, καὶ προσέτι τοὺς τἀληθῆ διαστρέφειν ἐπιχειροῦντας μισούντων. ἐπεί τοι καὶ αὐτὸς τοσοῦτον δέω τούτοις πεπεῖσθαι καὶ προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς πάντα μᾶλ-
12. λον ἢ ταῦτ' ὀρθῶς ἔχειν νομίζειν. ἄνευ γὰρ τοῦ ταῦτ' αὐτὸν, ὡς ἔφην, πεπραγματεῦσθαι καὶ τὴν αἰτίαν Κτήσιππον 16) εἶναι, οὐδὲ τὸ τῶν ἀναξίων ὅλως ἔχω γιγνώσκειν ὡς εἰς καιρὸν εἰρημένον καὶ τῶν πραγμάτων ἀξίως, κἂν ὅτι μάλιστ' αὐτὰς τούτοις ἐπιχειρῇ. εἰ μὲν γὰρ ἐξέτασις προὔκειτο γένους, καὶ μόνους ἔδει τοὺς εὖ γεγονότας τιμᾶσθαι, καλῶς ἂν εἶχε τοὺς εὖ πεισομένους φυλοκρινεῖν· εἰ δ' ἁπλῶς εὖ πάσχειν ἀνάγκη τοὺς εὖ πεποιηκότας, καὶ

---

14) Ed. pr. κᾶν, ubique etiam in similibus.

15) Ed. pr. ταῦτ'.

16) Ed. pr. Κτίσιππον.

τῆς ἀρετῆς οὗτος μισθὸς, ἀτέλειαν δὲ οὐδὲν ἕτερον ἴσμεν ἀλλ' ἢ κατωρθωμένων ἀντίδοσιν, οὐχ ὁρῶ τίν' ἔχει λόγον ἀναξίων τε καὶ μὴ μνημονεύειν, ἔνθα πάντας ἀνάγκη κατ' αὐτὸ δὴ τοῦθ' ὁμοίως τιμᾶσθαι, κἂν φαῦλός τις ὢν τύχῃ καὶ τῆς κάτω φρατρίας κἂν εἰς Κόδρον ἀνήκων. τί γὰρ Ἀχιλλεὺς μᾶλλον Θερσίτου πρὸς τὸ τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων φέρεσθαι χάριν, ἂν ἐξίσης ἄμφω τοὺς Τρῶας ἑλῶσιν; ἐπειδὴ ὁ μὲν ἐκ θεῶν, ὁ δ' οὐ τοιοῦτος.

ς. Χωρὶς δὲ τούτων εἰ τοῖς ἀξίοις μόνοις ἀτελείας 13.
μετέσται, οὐκ ἔσθ' ὅ τι μᾶλλον καθ' ἡμῶν αὐτῶν ἔσται. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδένες, εὖ οἶδα, τῶν πάντων ἔτ' ἀξιώσουσι λειτουργεῖν καὶ τὰς ἀναγκαίας εἰςφορὰς, οἷς νόμος, εἰςφέρειν, ἀλλὰ φυγῇ τὰ πράγματα φεύξονται, οἱ μὲν ἀτελεῖς δι' αὐτὸ τοῦτο, οἱ δὲ μὴ τούτου τυχόντες διὰ τὸ μηδὲ τυχεῖν ἂν ὅλως ἐξεῖναι. κἀντεῦθεν τοῖς μὲν βασκανία τις πρὸς ἐκείνους ἔσται καὶ φθόνος καὶ δυςμεναίνειν αἰεὶ καὶ πάντα τρόπον μισεῖν· τῇ πόλει δὲ, ἵνα μηδὲν δυςχερὲς εἴπω, τὸ μένειν ἐπὶ ταὐτοῦ καὶ μὴ πρὸς ἐπίδοσιν ἄγειν διὰ τὴν τούτων ἀργίαν καὶ ἔριν. ἔπειτ' εἰ καί τινες λειτουργοῦντες ἔσον- 14.
ται· οὗτοι δ' ἂν εἶεν οἱ μηδὲν ἐξ ἀτελείας εἰργόμενοι· ὅτι μὲν μικρά τις ἔσται καὶ φαύλη καὶ τοῦ μηδενὸς ὡς εἰπεῖν ἀξία ἡ παρὰ τούτων αὐτὴ συντέλεια καὶ σπουδὴ, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. πλὴν ἔστω γ', εἰ βούλεσθε, καλή τε καὶ πρέπουσα καὶ τοῖς πράγμασιν ἀποχρῶσα· πότερον οὖν τῇ πόλει κάλλιον καὶ λυσιτελέστερον καὶ πρὸς αὔξησιν μᾶλλον, λειτουργοῦντας ἅπαντας ἴσχειν ἢ τινάς; καὶ κοινῆς καὶ δαψιλοῦς ἀπολαύειν προνοίας ἢ μετρίων δή τινων τυγχάνειν τῶν σπουδαστῶν; καὶ βελτιόνων τε καὶ χειρόνων ἢ τοῦτο αὐτὸ μόνον χειρόνων; καὶ πότερον ἐπαινέτας τοὺς ἄλλους πάντας ἢ μεμφομένους κεκτῆσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι, καὶ τοὺς βαρβάρους αὐτοὺς εἰκότως ἂν ἡμῖν νεμεσῆσαι, ὅτι διπλοῦ κέρδους ἁπλοῦν ἀνθειλόμεθα, καὶ, δέον εὖ πράττειν κατ' ἄμφω, οἱ δ' ἀπὸ μέρους ᾠήθημεν δεῖν. τὸ μὲν οὖν, ὦ 15.

ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς μὲν ἀτελεῖς εἶναι, τοὺς δὲ μή, ὡς οὐ μόνον οὐδενὸς ὧν ἄνω καὶ κάτω διέξεισι Δημοσθένης, ἀλλ' ὧν ἐμοῦ λέγοντος ἠκούσατ' ἀρτίως, αἰτιώτατον ἔσται τῇ πόλει, πάντας ὑμᾶς ἀκριβῶς οἶμαι [17] πεπεῖσθαι, ἀγχίνους τε ὄντας καὶ πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου καὶ συμφέροντος κρίσιν οἴκοθεν καὶ παρὰ τῆς φύσεως παρεσκευασμένους. τὸ δὲ μηδένα τῶν πάντων ἀτελῆ κατὰ τὸν νόμον μήτε νῦν εἶναι μήτ' εἰσαῦθις ἂν ταῦτ' ἔχειν ἐξεῖναι, τοῦτ' οὖν οὕτω πολλοῦ τινος ἄξιον καὶ γέμον ἐλπίδων καὶ πάσῃ πόλει καὶ πολιτείᾳ διαφερόντως προσῆκον, ὡς τοὺς μὲν ἄλλους νόμους τοὺς μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ διαφερόντων ἑκάστῳ, τοὺς δὲ δημοτελεῖς τινας εἶναι συμβαίνειν, μόνον δὲ τοῦτον ἡμῖν κοινότατον καὶ λυσιτελέστατον; καὶ διαρκῆ καὶ βεβαίαν καὶ διὰ πάντων ἥκουσαν τὴν ὠφέλειαν ὡς μάλιστα παρεχόμενον· στρατεύεσθαι γοῦν καὶ τριηραρχεῖν καὶ πρεσβείας τὸ μὲν πέμπειν τὸ δὲ δέχεσθαι, καὶ προσέτι συμμάχοις χρῆσθαι, σπένδεσθαι πολεμίοις, ἀμύνεσθαι πολεμίους, τῶν οἰκείων ἀντιποιεῖσθαι καὶ σώζειν, καὶ νὴ Δία γε ταὐτὰ [18] φρονεῖν πρὸς ἀλλήλους καὶ πάντας ἓν εἶναι τὴν γνώμην, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ὧν δεῖ πόλει τοσῇδε καὶ τοσούτων ἔθνων καὶ νήσων ἐπιστατούσῃ, πάντα ταῦθ' ἑτοίμως καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος καὶ βουλεύεσθαι καὶ ποιεῖν, ἐξ ἄρ' ἡμῖν τούτου τοῦ νόμου μετὰ τὴν τῆς Ἀθηνᾶς ῥοπὴν κάλλισθ' ὑπάρξει· καὶ τοῦθ' ὡς ἂν οἷός τε ὦ, πειράσομαι δεῖξαι καὶ πᾶσι ποιῆσαι καταφανές, ἵνα ἀκριβῶς εἰδῆτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ γνῶτε, ὅσον τῷ νόμῳ τοῦ βελτίστου περίεστι, καὶ ὡς, εἴπερ τις ἀνθρώπων, Λεπτίνης δημοτικὸς καὶ περὶ τὴν πόλιν χρηστός.

16. ζ. Πᾶσα τοίνυν πολιτεία καὶ δυναστεία καὶ ὅλως οἱ

---

17) Ed. pr. οἴμαι, item alio loco.

18) Ed. pr. ταῦτα.

τῶν ἀνθρώπων καθένα οὐκ εἴ τι πράξουσι μόνον σκοποῦσιν, ἀλλ' εἰ συμφέρον τοῦτ' αὐτοῖς ἔσται, καὶ διὰ πάντων, ὡς εἰπεῖν, πρὸς αὐτῶν. βούλονται μὲν γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μάλα βούλονται καὶ τοῦ δικαίου τυγχάνειν ἐν τούτοις [19] καὶ μηδὲν ἐλλείπειν τούτου τοῦ μέρους, ὡς μόνην ταύτην οὖσαν πρᾶξιν ἀρίστην· ἂν δ' ἄρ' ἀμφότερα μὴ ἐξῇ, καὶ δίκαια πράττειν καὶ συμφέροντα αὐτοῖς, οἱ δ' αἱροῦνται συμφέροντα μᾶλλον ἢ δίκαια πράττειν. μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν πράττειν οἴονται δεῖν, ὅταν, ἃ μέλλουσι πράττειν, ἢ μὴ συμφέροντ' αὐτοῖς αἴσθωνται ταῦτ' εἶναι ἢ κατὰ σφῶν αὐτῶν. τὸ μὲν γὰρ μανία σαφής, ἑκόντα τινὰ καθ' αὑτοῦ [20] πράττειν αἱρεῖσθαι· τὸ δ' ὡς ἀληθῶς κουφότητος καὶ ἀνοίας καὶ τῆς περὶ τὸν Μαργίτην, ὡς εἰπεῖν, συμμορίας, εἰκῇ πονεῖν καὶ πράττειν διακενῆς καὶ εἰς οὐδὲν δέον. Λεπτίνης 17.
τοίνυν οὐ μόνον δίκαιον ἀλλὰ καὶ συμφέροντα καὶ προσέτ' αἴτιον τῇ πόλει δόξης εἰσήνεγκε νόμον, τῶν μὲν ἐξ ἀρχῆς καὶ πάλαι κειμένων οὐδὲν ἐλάττω, εἰ μὴ καὶ μείζω, ὅσον ὃ 'κεῖνοι παρεῖσαν οὗτος ἐξεῦρε καὶ διωρθώσατο· ἄξιον δὲ οὐ παρὰ τοῖς τῆς Ἀθηνᾶς τροφίμοις μόνοις ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, ἀνθρώποις εὐδοκιμεῖν· δίκαιον μὲν ἀνθ' ὧν κοινῇ πάντας λειτουργεῖν ἀναγκάζει, ὅπερ ἐστὶ δημοκρατουμένων ὡς ἀληθῶς καὶ τὴν ἰσότητα διὰ παντὸς τιμώντων, ἀλλὰ μὴ δι' ἀτελείας τὴν ἀναγκαίαν καὶ δημοτελῆ ταύτην εἰσφορὰν παραιτεῖσθαι, ὥσπερ δεδιότας, μὴ δόξωμεν εὖ ποιεῖν τὴν ἡμῶν αὐτῶν. καίτοι πῶς οὐκ 18.
ἄτοπον καὶ τοῦ δικαίως ἔχοντος πόῤῥω τῶν μὲν παρ' αὐτῆς ἀγαθῶν ἐξίσης ἡμᾶς ἀπολαύειν ἔχειν, ἡμᾶς δ' οὐκ ἐξίσου τὰ πρὸς αὐτὴν διακεῖσθαι, ἀλλὰ τοὺς μὲν λειτουργεῖν, τοὺς δὲ μή· καὶ παραπλησίους ἀλλήλοις ὄντας τῇ πρὸς ταύτην εὐνοίᾳ, ἐνταῦθα μόνον τὴν ἰσότητα φεύγειν; καὶ

19) Ed. pr. τούτοις. 20) Ed. pr. αὐτόν.

πολέμου μὲν ἐπιόντος πάντας ὑπὲρ αὐτῆς κινδυνεύειν αἱ-
ρεῖσθαι καὶ τῆς αὐτῆς ἔχεσθαι προθυμίας, ἐν δὲ τοῖς
ἐλάττοσι τῶν πραγμάτων, καὶ κίνδυνον μὲν οὐδ' ὁντινοῦν
οὐδὲ πόνον, ὠφέλειαν δ' ὅτι πλείστην τῇ πόλει καὶ ἡμῖν
προξενοῦσιν, ἔπειτα πολίτας ὡς εἰπεῖν ἐξημισείας ὁρᾶ-
σθαι; συμφέροντα δὲ μὴ μόνον τῷ συστάσεις ἀτεχνῶς πο-
λιτειῶν τὰς λειτουργίας εἶναι καὶ θαυμαστὰς καὶ μεγίστας
πρὸς ἐπίδοσιν ἀφορμὰς, ἀλλὰ καὶ ὅτι μηδενὸς μὲν ἀτε-
λοῦς ὄντος, ὡς ἔφην, πάντες λειτουργήσουσιν, ἐὰν δὲ ἀτε-
19. λείας μετέχωσί τινες, οὐδὲ εἷς. εἰ τοίνυν ᾧ μὲν χείρω τὰ
τῆς πόλεως εἶναι συμβαίνει, καὶ πρὸς φθορὰν αὐτῇ μᾶλ-
λον ἢ δόξαν ἑτέροις, τοῦτο τοῦ μηδενὸς ἄξιον χρῆσθαι,
ὃ [21]) δὲ μείζω ταύτην [22]) ἐπιφανῶς καὶ βελτίω ποιεῖ καὶ
τοῖς ἅπασιν εὐθηνοῦσαν, τοῦτ' ἀνάγκη πᾶσα περὶ πάνυ [23])
τοι πολλοῦ πεποιῆσθαι, εἴγ' ἡμῶν αὐτῶν λόγος ἡμῖν·
οὔτ' ἀτελεῖς τινας εἶναι τὸ παράπαν προσῆκεν, ὡς οὐ μι-
κρὰν ταύτην οὖσαν τοῖς πράγμασι βλάβην, ὅ τε νόμος
οὕτω διὰ πάντων ἡμῖν συμφορώτατος ὢν, ὡς ἐξ Ἀπόλ-
λωνος ἥκων, δίκαιος ἂν εἴη μετὰ παντὸς τοῦ συγκεχωρη-
κότος κύριος εἶναι καὶ τοῖς πᾶσι κρατεῖν.

20. η. Χωρὶς δὲ τούτων ἐκ μὲν ἀτελείας οὐδ' ὁτιοῦν ἔνε-
στι κέρδος τῇ πόλει, πλὴν τοῦ χάριν ἔχειν ἐντεῦθεν ἀποδι-
δόναι, ἀλλ' οἱ ταύτην εἰληφότες τρυφῶσιν· αἱ δὲ λειτουρ-
γίαι αὐτῇ τε ταύτῃ τὰ μέγιστα πάντων λυσιτελοῦσιν, ἐξ ὧν
αὔξεται, συγκροτοῦσαι, τοῖς τε δρῶσιν αὐτοῖς ἰδίαν παρ-
έχουσι δόξαν τὴν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκούσης σπουδήν. καὶ μὴν
εὐεργέτας μὲν ἔστι καὶ ἄλλως ἀμείβεσθαι, πόλιν δὲ δίχα
λειτουργιῶν σωζομένην οὐδ' ἐν τοῖς μύθοις ἐγνώκειν.
ἀλλὰ κἂν ἥρως οἰκήτορας ἴσχῃ, κἂν τὴν ἀγαθὴν τύχην
συναιρομένην, οὐδὲν αὐτῇ πλέον ἔσται μὴ ταυτησὶ τῆς

21) Ed. pr. ὅ.
22) Ed. pr. ταύτης.
23) Ed. pr. περιπάνυ.

ξυμμαχίας ἐνούσης. εἰ γὰρ μήτε δημαγωγεῖν δεῖ μήτε στρατεύεσθαι μήτε [24]) τριηραρχεῖν μήτε μηδὲν τῶν πάντων ποιεῖν, ἃ λειτουργιῶν μέν ἐστιν εἴδη, συστάσεις δ' ὡς ἀληθῶς τῶν πόλεων, οὐδὲν ἀλλ' ἢ σώματι δόξομεν ἐοικέναι χειρῶν τε καὶ ποδῶν καὶ προσέτ' αἰσθήσεων ἀποροῦντι. ὃ γὰρ πάντα ταῦτ' ἔστ' ἐκείνῳ, τοῦτο τῇ πόλει τὸ δι' ὧν ἔφην ὑπηρετεῖσθαι [25]). οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ μηδ' εἰςτισοῦν μὲν τὸ παράπαν ἐλείπεθ' ἕτερος ἀποδόσεως τρόπος, ἀλλ' εἰς ἀτέλειαν πάντ' ἦγε, καὶ τοῦτ' ἦν μόνον γέρας τοῖς εὖ πάσχειν ἀξίοις, ὧν εἵνεχ' ὑπὲρ ἡμῶν προτεθύμηνται, βεβλάφθαι δ' ἂν οὐ μικρῶς ἐντεῦθεν ἡ πόλις ἐδόκει· οὐδ' οὕτως ἄν μοι δοκοῦμεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ τοιαῦτ' ἀνασχέσθαι, οὐδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα χάριν αἴτιοι ζημίας καθεστάναι τῇ πόλει, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς δικαίων καὶ τοῦ κοινῇ λυσιτελοῦντος πάντα θέμενοι λόγον τὸ κατ' αὐτοὺς τούτους εἰκότως ἐᾶσαι, ἱκανὴν ἔχοντας χάριν τὸ πόλεως τοιαύτης εὐεργέτας φανῆναι. ἐπεὶ 21.
22.
καὶ οὕτω τιμᾶσθαι μᾶλλον περίεστ' αὐτοῖς, τῷ δοκεῖν μὴ τὴν ἀρετὴν ὥσπερ ὤνιον πεποιῆσθαι, μήδ' ὁτουοῦν ἑτέρου ἀλλὰ μεγαλοψυχίας εἵνεκα τῆς αὐτῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν πόλιν εὐνοίας ταῦτ' ἐνδεδεῖχθαι. καθάπερ ἐπὶ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου Θεμιστοκλεῖ [26]) τῷ Νεοκλέους ὑπῆρξε, καὶ Παυσανίᾳ τῷ Κλεομβρότου, καὶ ἔτι πρὸ τούτων τῷ γ' Εὐφορίωνος Κυναιγείρῳ καὶ Καλλιμάχῳ τῷ πολεμάρχῳ [27])· οὗτοι γὰρ πάντες οὔτε πρὶν ἧφθαι τῆς μάχης πρὸς ἀριστείων μέγεθος ἀφεωρακότες ἐθάῤῥησαν τὸν ἀγῶνα, οὔτ', ἐπεὶ μηκέτ' εἶναι κινδυνεύουσαν διεσώσαντο τὴν Ἑλλάδα, ἔτυχον ὧνπερ εἰκὸς, ἀλλ' ἀποχρῶσάν σφισιν αὐτοῖς ᾤοντο δόξαν τό τε μείζω στεφάνων εἰργάσθαι τό τε δι' αὐτῶν τὴν Ἑλλάδα σεσῶσθαι.

---

24) Ed. pr. μή.
25) Ed. pr. ἐπηρητεῖσθαι.
26) Ed. pr. Θεμιστόκλει.
27) Ed. pr. Πολεμάρχου.

23. ϑ. Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ δοίημεν εἶναί τι παρ' ἀτελείᾳ συμφέρον, ὡς ἔγωγ' οὐκ οἶμαι, ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐχ ὅσον ἐκ λειτουργίας, οὐδ' ὥστε καὶ παραβεβλῆσθαι, οὐδ' ἐγγύς. ἔπειτα τὸ μὲν εἰς πᾶσαν ἥκει τὴν πόλιν, τὸ δ' εἰς ὀλίγους δή τινας. καὶ τὸ μὲν ἥκιστ' ἂν λυμήνηται [28]) παροφθὲν, ἐκ δὲ τῶν μὴ λειτουργούντων τὰ μέγιστ' ἂν αἱ πόλεις βλάφθειεν. καὶ νὴ Δία γε τὸ μὲν ταυταισὶ ξυνυπέστη· ἅμα γὰρ πόλις, ἅμα καὶ λειτουργεῖν· μᾶλλον δὲ ἢν ἀκριβῶς ἐξετάσῃς, εὑρήσεις καὶ τὸ τὰς πόλεις ἐξ ἀρχῆς γεγενῆσθαι λειτουργίαν ἄντικρυς οὖσαν καὶ οἷόν τινα κοινὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ συστάσει τῆς οἰκουμένης δήπουθεν εἰςφοράν· ἀτέλεια δέ τισιν ὕστερον κατὰ τὸ τῆς γνώμης ἐπι-
24. νενόηται δόξαν, ὥσπερ τι φιλοτιμίας φάρμακον. ὅσον δὴ καὶ μέγιστον καὶ ἀναγκαιότατον τοῦτο καὶ τοῖς ἅπασιν ὑπεραῖρον, τοσοῦτο δεῖ καὶ ἡμᾶς παντὸς μᾶλλον προςτίθεσθαι καὶ σεμνύνειν. καὶ μὴν εἰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνα πλείονος ἄξια καὶ τούτοις ἐπαίνων διαφερόντως προσῆκεν, ὧν ἡγεμόνες θεοὶ, οὐκ ἂν φθάνοιμεν εὖ ἴσθι τὸ λειτουργεῖν ὅτου τις ἂν εἴποι μεῖζον τιθέντες. μὴ γὰρ οὖν οἴεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥσπερ τὰ ἄλλα καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἐξευρῆσθαι μηδ' ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν ἐσχηκέναι· ἀλλ' εἴπερ τι παρ' ἀνθρώποις διοπετὲς, καὶ τοῦτ' ἐκεῖθεν ἀφῖχθαι.
25. εἴπερ οἱ τῶν ὅλων κύριοι θεοί τε καὶ δαίμονες οὐ μόνον οἷς τὸ πᾶν ἐξ ἀρχῆς ὑπεστήσαντο, μεγάλην καὶ θαυμαστήν τινα ταύτην εἰςήνεγκάν τε καὶ προὔφηναν [29]) λειτουργίαν τῷ βίῳ, ἀλλὰ καί νῦν οὐχ ἥκιστα τοῦτο δρῶσιν οἷς [30]) ἡμῶν τοσοῦτ' αὐτοῖς ἑκάστοτε μέλει, καὶ οὕτω κηδομένως ἔχουσιν, ὡς μηδὲν τῶν εἰς ἡμετέραν σύστασιν καὶ σωτηρίαν ἡκόντων μηδὲ καθ' ὅντινα δήποτε τρόπον ἐλλείπειν, ἀλλ' ἀπὸ πολλοῦ τοῦ μείζονος, ἢ ὥστε καὶ προςδο-

28) Ed. pr. λυμήνηται.
29) Ed. pr. προὔφηναν.
30) Ed. pr. οἷς.

κᾷν ἐξεῖναι, τὰ παρ' ἑαυτῶν χορηγεῖν, δι' ἀλλήλων ἄμφω δεικνύντες, διὰ μὲν τῆς ἀκαμάτου καὶ συνεχοῦς ταύτης προνοίας τὸ δημιουργοὶ γεγενῆσθαι, διὰ δ' αὖ τοῦ γενέσθαι δημιουργοὶ τὸ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἔχειν, ἡμῶν ὅσαι ὧραι φροντίζειν· ἵνα μὴ τῆς δίχα τούτων προνοίας εἰς τὸ μηδὲν ἥκωμεν, καθάπερ τι σκάφος κυβερνητῶν ἀποροῦν.

ι. Καίτοι ὅταν ἐξ ἀτελείας, ὦ Δημόσθενες, τὰ τῶν 26.
λειτουργιῶν κατὰ μικρὸν ὑποῤῥέῃ καὶ τούτων αὐτὸς ᾖς [31]) σπουδαστὴς, πῶς οὐκ ἀτεχνῶς τοῖς θεοῖς πολεμεῖς, ἃ 'κεῖνοι καλῶς ἔθεσαν, ταῦτ' αὐτὸς οἷς ποιεῖς διαφθείρων καὶ τήν γε χάριν αὐτῶν τὸ κατὰ σαυτὸν ἀνατρέπων; εἰ τοίνυν τοῖς τὸ νόμισμα διαφθείρουσι, κατὰ τὸν σὸν λόγον, θάνατος ἡ ζημία, τίνος ποτ' ἄρ' αὐτὸς δίκαιος ἂν ἡμῖν εἴης τιμᾶσθαι, δι' ὧν ἀτελείας ἀντέχῃ, τα τε τῶν θεῶν ἀτιμάζων τήν τε πόλιν ἅπασαν διαφθείρων; ναὶ, φησὶ, ὑπὲρ 27.
γὰρ ὑμῶν καὶ τῶν ὑμετέρων αὐτοῖς προσηκόντων διαναστῆναι, καὶ ὧν ἑκάστοτ' ἀπολαύοντες διαγίγνεσθε· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἂν εἷς ἔτ' ἀξιώσαι [32]), τοῦ νόμου κρατοῦντος, μεγαλοψυχίᾳ πρὸς τὴν πόλιν ἐν τῷ τῶν πραγμάτων ἀπαιτοῦντι κεχρῆσθαι καὶ φιλοτιμήσασθαι τὰ εἰκότα, ἀλλὰ τῆς ἀτελείας ἀναιρουμένης συναναιρήσεται πάντως καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς ἐθέλειν ὁντινοῦν προθυμεῖσθαι· τὸ δ' οὐ μόνον κέρδους ἡμᾶς ἀλλὰ καὶ δόξης ἀποστερεῖ, ὧν χάριν πάντα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν οἴεσθε δεῖν· εἰ τοίνυν μέλει τούτων ἡμῖν, καὶ ἀτελείας ἐξ ἀνάγκης μελήσει. ὅτι μὲν 28.
οὖν, ὦ Δημόσθενες, οὐδένες τῶν πάντων, ὡς σὺ φῂς, ἵν' ἀτελεῖς ὦσιν, φιλοτιμίας ἅπτεσθαί μοι δοκοῦσιν, ἀλλὰ δόξης εἵνεκ' αὐτῶν καὶ τοῦ πρὸς τὴν πόλιν ζήλου καὶ φίλτρου, δῆλον ἔκ τε τῶν μετὰ τὸ πάνυ τοι πεφιλοτιμῆσθαι οὐδὲν οὐδ' ὁτιοῦν τὸ παράπαν λαβεῖν βουληθέντων, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μόνον ἀποχρῆν ἡγουμένων, ὅτι περ οὔ-

31) Ed. pr. ῃ.   32) Ed. pr. ἀξιῶσαι.

τως αὐτοῖς τὰ πρὸς τὴν πόλιν ὑπῆρξεν· ἔκ τε τῶν ἄλλου δή τινος, ὄντων μυρίων οἷς τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἡ πόλις δωρεῖται, ἀλλ' οὐκ ἀτελείας ἠξιωμένων. ὅτι δ' εἰ καὶ τοῦτ' ἦν, προτετιμῆσθαι ἔδει τὸ τῇ πόλει ξυμφέρον, καί τοῦτου μαρτὺς αὐτὸς, παντὸς ὁτουοῦν τὸ συμφέρον ἀεὶ προτιθεὶς καὶ τούτῳ τὰ πρεσβεῖα διδούς· ἐπεὶ καὶ Κερκυραίους, ἐκσπόνδους ὄντας, συμμάχους εἰλόμεθ' ἡμῖν αὐτοῖς, συμφέρειν κρίναντες, ἐπειδήπερ ἴσχυον.

29. ια. Ἴσως τοίνυν κἀκεῖνο Δημοσθένης ἤ τις ἄλλος ἐρεῖ, ὡς εἰ μέν ἐστι λυσιτελὲς καὶ μάλιστα πολιτείᾳ προσῆκον ἑνὶ μηδενὶ τῶν πάντων ἀτελείας μετεῖναι, τί μὴ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο τοῖς παλαιοῖς ὥρισται νόμοις, τὸ κοινῇ συμφέρον σκοποῦσιν; νῦν δ' οἷς πολλὰ καὶ καλὰ διεξιόντες τοῦτ' οὐκ ἠξίωσαν λόγου, φαίνονται τοῦθ' ὡς ἀλυσιτελὲς παρεικότες· εἰ τοίνυν ἃ κελεύουσιν οὗτοι, ταῦτα δεῖ περὶ πλείστου [33]) ποιεῖσθαι, καὶ ὧν μνησθέντες οὐκ ἔγνωσαν, οὐδ' ἡμᾶς μεμνῆσθαι προσήκει, ἵνα μὴ νόμους
30. τιμῶντες νόμους ἀτιμάζειν δόξωμεν. ἀλλ', ὦ 'τὰν, πρῶτον μὲν οὐ πάνθ' ἁπλῶς ἃ δεῖ τοῖς νόμοις ἐντέτακται, οὐδὲ διὰ πάντων χωροῦσιν, ὡς μηδὲν ἔξω τῆς τούτων διαγνώμης ἑστάναι, ἀλλ' ἔσθ' ἃ καὶ τούτους ἐκφεύγει· ἐξεῖναι γοῦν αὐτῶν ἀφελεῖν καὶ προσθεῖναι, ἐάν τι μὴ καλῶς ἔχον ᾖ, ἐν αὐτοῖς τούτοις εἴρηται· τὸ δ' ἔστι σφόδρα δια-
31. τεινομένων μὴ διὰ πάντων ἀφῖχθαι. ἔπειτα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐχ ὅτι μηδ' εἰςτισοῦν τοῦτ' ἔφη τῶν νόμων, σκοπεῖσθαι δεῖ, ἀλλ' εἰ καὶ κάλλιστα καὶ δικαιότατα ἔχει, καὶ ταύτῃ τὰς ψήφους τίθεσθαι. οὕτω δ' αἰεὶ καὶ κάλλιστα ἔχει αὐτό τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων, ἔκ τε ὧν αὐτὸς ἔφην ἔκ τε ὧν ὁ πολὺς καὶ παντοδαπὸς ἔδειξε χρόνος, ὥστε δέδοικα μὴ καὶ τῶν νόμων αὐτῶν τιμιώτερον δόξῃ, αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τῷ πρεσβύτερον εἶναι, καὶ πρὶν ἢ νό-

33) Ed. pr. περιπλείστου.

μους γενέσθαι τοῦτ' ἐν ἀνθρώποις ἐνεῖναι. ἔτι τοίνυν οὐ 32.
πᾶν ὅ [34]) τούτοις παρεῖται, τοῦτ' ἤδη καὶ φαῦλον εὐθύς,
οὐδὲ παρὰ τοῦτο τῶν ἀπειρημένων κεχρῆσθαι, ἀλλ' ὃ λυμαί-
νεσθαι τοῖς πράγμασι πέφυκεν ἀτεχνῶς, καὶ προσεγκα-
λοῦντας ἅπαντας ἴσχει, ὥσπερ αὖ τοὐναντίον πολλοῦ τι-
νος ἄξιον· ὅθεν ἡμῖν περίεστι κέρδος, ἐάν τε φάσκωσι
τοῦθ' οἱ νόμοι, ἐάν τε καὶ μή.

ιβ. Εἰ δὲ ταῦθ' οὕτω καὶ τὸ συνοῖσον πανταχῇ δεῖ 33.
ζητεῖν, περίεργον ἂν εἴη, ὅταν περὶ ὁτουοῦν ἐξέτασις ᾖ,
παρέντας ὅπως τοῦτ' ἔχει ζητεῖν, ἔπειτα νόμων μεμνῆσθαι.
ὡς ἔστι γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ νόμων ἐνίους ἀλυσι-
τελεῖς δή τινας εὑρηκέναι, νόμων δὲ ἄλλως σώζοντας τά-
ξιν, καὶ πράγματα ἅττα [35]) νόμων μὲν ἐκτὸς ὄντα, νό-
μων δὲ οὐδὲν ἧττον πρὸς τὴν ἀγαθὴν ἡμῖν συμπράτ-
τοντα τύχην, καὶ δεῖ περὶ βελτίονος ταῦθ' αἱρεῖσθαι τῶν
μὴ συμφερόντων νομίμων. ἐπεὶ καὶ τὸ γεωργεῖν καὶ φυ-
τηκομεῖν καὶ τέχναις κεχρῆσθαι οὐχ ὅτι μὴ τὴν ἀρχὴν
ἐξεῦρον οἱ νόμοι, διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς τούτων ἀπέχεσθαι
δεῖ, ἀλλ' ὅτι μόνα τὸν τῶν ἀνθρώπων συνίστησι βίον καὶ
τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων ἔχει τὰς ἀφορμάς, καὶ τούτων
χωρὶς περιεῖναι καὶ ζῆν ὅλως οὐχ οἷόν τε. διὰ τοῦτο καὶ
προσέχειν τούτοις παντὸς μᾶλλον ᾠόμεθα χρῆναι καὶ μηδ'
ὁντινοῦν ἀφίστασθαι τρόπον, εἴ γε σώζεσθαι μέλον ἡμῖν
καὶ μὴ φανερῶς θανατῶμεν. τί οὖν εἰ καὶ τὸ λειτουρ- 34.
γεῖν οὐκ ἐγγέγραπται νόμοις, καθάπερ ἐκεῖνα, καὶ προσ-
έτι τὸ τρέφεσθαι καὶ καθεύδειν καὶ ὅσα κοινότατα καὶ τῷ
τῆς φύσεως ἐνέχεται νόμῳ; οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τις, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, ἀκριβῶς ἐξετάσει, καὶ πάντας ὡς ἀληθῶς εὑ-
ρήσει τοὺς νόμους οὕτω περὶ τὸ λειτουργεῖν ἔχοντας, ὡς
μὴ ὅτι τοὺς ἄλλους, ἐξ ὧν ἑκάστοτε παραινοῦσι, καὶ τῆς
πολιτείας ὅπως ἄριστα ἔχει ποιοῦνται λόγον, μετὰ πολλοῦ

34) Ed. pr. ὁ. Item versu seq. 35) Ed. pr. ἅτα.

τοῦ περιόντος ἐνταῦθα παρακαλεῖν, ἀλλὰ καὶ τούτους αὐτοὺς τῷ ταῦτα ποιεῖν εἰς λειτουργοῦντας, ὡς ἄν τις φήσαι, τελεῖν.

35. ιγ. Καὶ τί δεῖ νόμους λέγειν, ὅταν καὶ Δημοσθένης αὐτὸς, ὁ δι' ὧν ἀτελείας φροντίζει τὸ λειτουργεῖν πολεμῶν, φαίνεται μάλιστα πάντων τουτὶ βεβαιῶν, νῦν μὲν δημηγορῶν καὶ γράφων καὶ συμβουλεύων, νῦν δὲ πρεσβεύων καὶ χορηγῶν καὶ διὰ πάντων τουτωνὶ λειτουργῶν, καὶ οὔτε πώποτ' αὐτὸς ἀτέλειαν αἰτησάμενος οὔτε ταύτης πέρι λόγον ποιησάμενος ὁντινοῦν, πλὴν ἐν τῷ παρόντι διὰ τὸν ἑαυτοῦ καὶ Χαβρίου [36]) παῖδα Κτήσιππον τουτονί.
36. ἄνευ δὲ τούτων εἰ κατ' αὐτοῦ τοῦτ' ἰσχυρὸν ἔχειν νομίζεις, ὅτι μὴ τοῖς νόμοις ἐγγέγραπται, λανθάνεις οὐδὲν ἧττον καὶ τά γε σὰ παιδικὰ ταύταις ὑποβάλλων ταῖς ψήφοις. καὶ τί τούτου μᾶλλον ἐντεῦθεν ἢ τῆς σῆς ἀτελείας κατηγορεῖς; οὐ γὰρ ἡ μὲν κατὰ νόμους, τὸ δ' οὔ, ἀλλ' ἐξίσης καὶ ἄμφω τῶν νόμων ἀποστατεῖ· καὶ οὐδὲν παρὰ τοῦτ' οἶμαι βελτίω ταῦτ' εἶναι καὶ χείρω καὶ αὐτὰ καθ' αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα. ἐπεὶ ἄλλως γε τοσοῦτον ἀτελείας μεῖζον τὸ
37. λειτουργεῖν, ὡς μηδὲ παραβάλλειν ἐξεῖναι. τὸ μὲν γὰρ καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον ὅτι μάλιστα πόλει καὶ τῆς καλλίστης καὶ γιγνομένης αἰτιώτατον τύχης, καὶ προσέτ' ἐξ ἀρχῆς καὶ παρὰ πάντα δήπου τὸν χρόνον κεκρατηκός· ἀτέλεια δὲ μὴ μόνον χθὲς καὶ πρώην εὑρέθη, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτόν ἐστ' οὐδὲν τὸ παράπαν, τά γε πρὸς πόλιν πλὴν αὐτὸ τοῦτο μόνον, ὡς ἔφην, εἰς ὄνησιν μὲν τοῖς χρωμένοις, τῇ πόλει δὲ πᾶν τοὐναντίον, ὥστ' εἶναι πᾶσιν ἐντεῦθεν εἰκότως περὶ αὐτῶν ἀποφαίνεσθαι, τὴν μὲν οὕτως ἔχουσαν, εἰ δὲ τοῖς νόμοις ἐνῆν, διαγεγράφθαι χρῆναι καθάπαξ τῶν νόμων. τὸ δ' ὅτι τοιοῦτον, ἐξ ἀντιστρόφου πᾶσιν ἐγγεγράφθαι τοῖς νόμοις καὶ πλείστων ὅσων ἠξιῶσθαι τῶν

36) Ed. pr. Χαυρίου.

ψηφισμάτων, μᾶλλον δὲ νόμον αὐτὸ γεγενῆσθαι. ὃ [36]) 38.
πάλαι προσῆκον νῦν ὁ βέλτιστος οὑτοσὶ Λεπτίνης, τοῦτο
μὲν ὑπὸ θεῶν κινηθεὶς, τοῦτο δὲ καὶ τούτοις εἴξας τοῖς
λογισμοῖς, ἅθ' ὑπὲρ πάντας φιλόπολις ὤν, ὥσπερ ὄφλημά
τι κοινὸν ἀποδεδώκει τῇ πόλει, γράψας μηδένα τῶν πάν-
των ἀτελείας μετέχειν, κἂν εἰ πολλάκις εὐεργετῶν εἴη τὴν
πόλιν· οὐ μόνον ἵνα καὶ τῆς ἐκ τούτων προσαπολαύοι
συντελείας ἡ πόλις καὶ τὸ λειτουργεῖν ἐξ ὁλοκλήρου γί-
γνοιτ' αὐτῇ, ἀλλ' ὅτι καὶ δέος ἐντεῦθεν οὐ μικρὸν ὑφώρμει,
μὴ προϊόντος ἄρα τοῦ χρόνου, καὶ τῆς ἀτελείας οὕτω διὰ
πάντων χωρούσης, ἐκλίπῃ καθάπαξ τὸ λειτουργεῖν. καὶ
τί πλέον τηνικαῦτ' ἔσται τῇ πόλει, περὶ τὰ μείζω βλα-
φθείσῃ καὶ ὧν ἄνευ οὐχ οἷόν τε σεσῶσθαι; ψυχὴ γάρ πό-
λει τὸ λειτουργεῖν· καὶ ὡς οὐ περιεῖναι καὶ ζῆν πέφυκε 39.
σῶμα, ψυχῆς μὴ παρούσης, ὧς [37]) δὲ καὶ πόλις μοι δο-
κεῖ, λειτουργιῶν ἀποροῦσα· εἰκότως· εἰ γὰρ χρειῶν οὐδέ-
νες ἀνθρώπων ἐλεύθεροι, πλὴν θεῶν, αὗται δὲ τὰς λει-
τουργίας ἀναγκαίας ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τι ποιοῦσι, τηνικαῦθ'
ἡμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λειτουργιῶν οὐ δεήσει, ἡνίκα
μηδὲ χρειῶν· εἰ δὲ χρειῶν ποτ' οὐχ οἷόν τε, πῶς οἷόν τε
λειτουργιῶν, συνιδεῖν οὐκ ἔχω. ὧν διὰ τὰς Δημοσθένους
ἀτελείας ἡ πόλις ἐκπεσεῖν κινδυνεύει.

ιδ. Ἀλλ' ἔδει, φησίν, ἀναμεμενηκότα τὸ μέλλον καὶ 40.
τὴν τοῦ λειτουργεῖν ἀπορίαν τηνικαῦτα εἰσάγειν τὸν νό-
μον. νῦν δ' οἷς πρὶν ἢ τοῦτο γενέσθαι νομοθετεῖ, ἔοικεν
οὐκ ἐν καιρῷ προὔχεσθαι ταῦτα. τί οὖν κωλύει καὶ ἡμᾶς,
ὦ Δημόσθενες, τοῖς αὐτοῖς πρὸς σὲ τούτοις ἐξ ἀντιστρό-
φου χρήσασθαι λόγοις, καὶ δικαιότερόν γε ἢ σύ; ὡς ἔδει
καὶ σέ γ' αὐτὸν ἀναμεμενηκότα τὸ μέλλον, εἴ γε καὶ τοῦθ'
ὅλως ἐπὶ τῶν αὐτόθεν μάλιστα δήλων λέγειν ἐχρῆν, τηνι-
καῦτ' ἐπιχειρεῖν ἀντιλέγειν τῷ νόμῳ· νῦν δ', οἷς αὐτὸν

---

37) Ed. pr. ὃ. 38) Ed. pr. ὡς.

πρὶν ἢ τοῦτο γενέσθαι διώκεις, ἔοικας οὐκ ἐν καιρῷ τὴν
41. γραφὴν πεποιῆσθαι. εἶτα θαυμάζειν ἔπεισί μοι, πῶς οἴει, ὅτι σοι ταῦτ' ἔπεισι λέγειν, οὐ μόνον ὅτι τοῖς οἰκείοις πτεροῖς καὶ λόγοις ἁλίσκῃ, ὃ δεινότατόν ἐστι πάντων καὶ συμφορὰ τοῖς χρωμένοις, καὶ προςέτ' αὐτὸς διαφερόντως κακίζεις, τὸ μετὰ τὰ πράγματα λέγω τῷ βουλεύεσθαι χρῆσθαι, τούτου νῦν ἡμᾶς ὡς δὴ χρηστοῦ τινος ἔχεσθαι πείθων, ἀλλ' ὅτι καὶ, δεινὸν εἶναι φάσκων, λανθάνεις σαυτὸν ἃ μὴ ἔξεστι φάσκων. οὔτε γὰρ οὐδεὶς, οἶμαι, τῶν πάντων φρενῶν κύριος ὤν, ἔξον, ὅπως μὴ πείσεται κακῶς, εὖ βεβουλεῦσθαι, ὁ δ' ὅπως πείσεται κακῶς πρόσθεν ἐάσας, ἔπειθ' ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς ἕλοιτ' ἂν βεβουλεῦσθαι, ὅτ' οὐδὲ τοῦτ' ἴσως ἐξέσται· οὔθ' ἡμεῖς, τὴν κάκιστ' ἀπολουμένην ἀτέλειαν νῦν ἔχοντες ἐκποδὼν πεποιῆσθαι, εἶτα διὰ τοὺς σοὺς λόγους ἀναμένουμεν τὸ μέλλον, ὥσπερ ὅτι ποτ' ἐστὶν ἀγνοοῦντες, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἐκεῖ-
42. θεν δεόμενοι πείρας. ἄνευ γὰρ τοῦ τῆς ἐσχάτης παραπληξίας τοῦτ' ἄντικρυς εἶναι, περὶ ὧν μάλιστα ἴσμεν, ταῦτ' ἀφέντας, ἃ οὐκ ἴσμεν, διώκειν, οὐδὲ τοὺς λόγους, καθ' οὓς ἔδει ταῦθ' αἱρεῖσθαι, γιγνώσκειν ἔχω. εἰ μὲν οὖν ὡς μηδὲν μηδέπω περὶ ἀτελείας σαφὲς εἰδότας παραπέμπεις τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς ἔπειτα ψήφοις, ἔοικας ἀγνοεῖν, ὅτου χάριν τοὺς κατ' αὐτῆς ἤδη κεκινήκαμεν λόγους. εἰ δ' ἐπισταμένους [39]), ὡς ἀληθῶς οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖς συμβουλεύειν ἢ ἡμῶν αὐτῶν μετὰ τὸ καθάπαξ ἐφθάρθαι πεποιῆσθαι φροντίδα. ἀλλ' οὔτε σύ γ' αὐτὸς, εὖ ἴσθι, ἄν σέ τις ἀνέλῃ, ἔπειτ' εἰς Ἄρειον πάγον οἷός τ' ἂν εἴης τουτονὶ προκαλεῖσθαι· οὐ μᾶλλόν γε ἢ οἱ μηκέτ' ὄντες τοὺς ἔτ' ὄντας ἀδικίας εἰςάγειν· τῆς τ' ἀτελείας, ὡς ἔφην, ἀνατετραφυίας τὴν πόλιν, οὐδὲν πλέον ἔσται πρὸς τὸ τὴν μὲν ἐξελεῖν βεβουλῆσθαι, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς ἀνασώσασθαι, ἀλλὰ

39) Ed. pr. ἐπιστάμενος, sed ex coniectura Maii.

μεθ' ἡμῶν ἀνάγκη καὶ ταύτην ἐφθάρθαι, καθάπερ τινὰ νόσον συνοιχομένην σώματι· ὥστ' οὐχ ὁρῶ, τίν' ἔχει λόγον ὁ περὶ τοῦ μέλλοντος λόγος. διὸ καὶ τὸ νῦν ἀπολέσομεν 43.
κἀκεῖνο οὐχ ἕξομεν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε, ὡς αὐτὸς λέγεις, ἂν τὰ παρόντα τις ἀναλώσῃ πρὸς ἃ μὴ δεῖ, τῶν ἀπόντων εὐπορῆσαι πρὸς ἃ δεῖ· ἀλλ' ἕως ἂν σώζηται τὸ σκάφος, ἄν τε μεῖζον ἄν τε ἔλαττον ᾖ, τότε χρὴ καὶ ναύτην καὶ κυβερνήτην καὶ πάντ' ἄνδρα ἐφεξῆς πρόθυμον εἶναι, καὶ, ὅπως μηδεὶς μήθ' ἑκὼν μήτ' ἄκων ἀνατρέψει τοῦτο, σκοπεῖσθαι· ἐπειδὰν δὲ ἡ θάλαττα ὑπέρσχῃ, μάταιος ἡ σπουδή· εἰκότως· φαρμάκων γοῦν καὶ ποτῶν καὶ σιτίων, πρὶν μὲν ἡμῖν πεπονηρεῦσθαι τὸ σῶμα, μετέχειν οἰόμεθα δεῖν εἰς τὸ μηκέτ' ἂν ἐνταῦθ' ἐμπεσεῖν. ἂν δ' ἄρα πρότερον ἡ νόσος ἐπίῃ, οἱ δὲ πῶς οἴει καὶ τύχην καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς δυσχεραίνομεν; καίτοι ὅταν, ὦ Δημόσθενες, σωμάτων καὶ νεῶν καὶ τοιούτων δή τινων, ὅπως αἰεὶ κάλλιστα ἔχει, τοσοῦτον ποιώμεθα λόγον, ἤπου γε πόλεως τοσαύτης καὶ τηλικαύτης καὶ οὕτω διὰ πάντων κρατίστης, ὡς καὶ θεοὺς, ἵνα μηδὲν πλέον εἴπω, περὶ αὐτῆς ταύτην πρὸς ἀλλήλους ἐρίσαι, οὐδ' ἐστὶν εἰπεῖν ὅσον ὀφείλομεν.

ιε. Ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ μὲν ἦν καὶ 44.
ἀτελείας ἀντιποιεῖσθαι καὶ μηδὲν εἰς τὸ λειτουργεῖν βεβλάφθαι τὴν πόλιν, μανία σαφὴς ἂν ἦν ταῦτα κωλύειν αἱρεῖσθαι, ἃ μήτε τῷ κοινῷ λυμαίνεται καὶ τοῖς μετασχοῦσιν ἔνεστι κέρδος. ὅτε δ' ἀνάγκη διὰ τὰς ἐν μέρει χάριτας κοινὴν ἡμᾶς ὑποστῆναι ζημίαν, πότερον βέλτιον καὶ λυσιτελέστερον, πάντων ὁμοῦ ἢ λόγον ὀλίγων δή τινων σχεῖν; ἄνευ δὲ τούτων, ἀτελειῶν μὲν ἐκποδὼν γενομένων οὐδ' ἡτισοῦν ἔσται ταῖς πόλεσι βλάβη, ἀλλὰ καὶ κέρδος οὔ τοι μικρὸν τὸ πλείους ἂν ἐντεῦθεν τὰς λειτουργίας γενέσθαι, ἐξ ὧν αἱ πόλεις συνίστανται· εἰ δ' αἱ λειτουργίαι τοῦτ' αὐτὸ πείσονται, οἰχήσονται μὲν αἱ πόλεις, οἰχήσεται δὲ καὶ τὰ τῶν πόλεων ἆθλα. οὐ γὰρ μόνον ἐξ ἀτελειῶν

οὐδὲν αὐταῖς ἔπειθ' ὑπάρξει, ἀλλὰ καὶ τὸ τάχιστ' ἐφθάρθαι μᾶλλον αὐταῖς προςυπάρξει, εἴπερ ἐκ μὲν ἀτελειῶν ταῖς πόλεσιν σωτηρία, ἐν δὲ τῷ ταύτας εὖ ἔχειν καὶ τὸ ταῦτ'
45. ἔχειν διδόναι προςέσται. εἶτα τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ τοσαύτης ἑκατέρων οὔσης διαφορᾶς, ὡς τὸ μὲν πλείστην ὄνησιν ἔχειν, τὸ δὲ πᾶν τοὐναντίον, ἔπειθ' ἡμεῖς Δημοσθένει πεισθέντες ἢ οὐκ οἶδ' ὅτῳ καὶ φῶ, οὐχ ὃ πρὸς ἡμῶν ἐστιν ἀτεχνῶς, ἀλλ' ὃ καθ' ἡμῶν αἱρησόμεθα; καὶ ὃν ἐξ ἀρχῆς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν ἀσφαλείας τε καὶ προνοίας ἔδει νόμον τεθεῖσθαι, καὶ νῦν αὐτῷ τὰ πλείστου φασὶν ἄξια χρῆσθαι, τούτῳ χαίρειν εἰπόντες, τὴν ἐπὶ καθαιρέσει τῆς πολιτείας ἀτέλειαν ὡς πάνυ λυσιτελὲς νομιοῦμεν; δι' ἧς οὐδ' αὐτὴν ταύτην, ὡς ἔφην, ἔτ' ἔχειν τοῖς βουλομένοις ἐξέσται, ἀλλὰ πρὸς σφίσιν αὐτοῖς καὶ τήνδε προςαπολοῦσιν. καὶ τίσιν οὐκ ἂν δόξαιμεν κακοδαιμονᾶν, εἰ, τὸ συμφέρον ἡμῖν παντὸς μᾶλλον εἰδότες, ἡμεῖς δ' ἐξεπίτηδες δρῶμεν ἃ παντὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἐκτρίψει;

46. ιϛ. Ὅλως δὲ εἴτις ἔροιθ' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πότερον τοῖς μὲν ἔχουσι μείζονος καὶ περιφανεστέρας καθέστηκε δόξης, τῇ δὲ πόλει μηδ' ὁτουοῦν δυςχεροῦς, πότερον ἀτέλεια καὶ τὸ μὴ λειτουργεῖν ἔτ' ἔχειν, ἢ τὸ τυγχάνειν εἰκόνων καὶ μεθ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος τὸν ἀεὶ πρεσβεύεσθαι χρόνον, εὖ οἶδ' ὅτι τοῦτ' ἂν φήσαιτ' εἰκότως· τί γὰρ δὴ βλάβος τῇ πόλει, ἐὰν οὐχ ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα λέγω, ἀλλ' ὁμοῦ πάντες Ἀθηναῖοι, ἤ, εἰ βούλει, πάντες ὡς εἰπεῖν ἄνθρωποι εἰκόνων ἢ στεφάνων μετάσχωσι παρ' αὐτῇ; μᾶλλον μὲν οὖν καὶ δύο τὰ πάντων κάλλιστ' ἐντεῦθεν προςγίγνεται, οὐ μόνον ἔπαινός τε καὶ δόξα, τοῖς τε ταυτὶ τιμωμένοις τῇ τε τιμώσῃ πόλει, ἀλλὰ καὶ θαυ-
47. μαστή τις ἐπὶ τὰ ἴσα παράκλησις ἔσται. ὅτε τοίνυν καὶ ἄλλως ἔνι τῇ πόλει καὶ μεγαλοψυχίᾳ πρὸς οὓς ἔδει κεχρῆσθαι, καὶ μηδὲ ταύτην μηδενὶ τὸ παράπαν βεβλάφθαι, εἰς ἀτελείας ἀνάγκη καὶ τοῦ τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν ἐντεῦ-

θεν λυμαίνεσθαι; ὥστε καὶ ἃ Δημοσθένης λαμπρῶς ἄγαν
ὑπὲρ ἀτελείας προΐσχεται, τῶν ἀτοπωτάτων εἶναι φάσκων
καὶ τῆς ἐς ἅπαντ' ἀνάξιον μεγαλοψυχίας ἡμῶν, ἐὰν ἃ δε-
δώκαμεν ἀφελώμεθα, ταῦτ' εἰς κενὸν αὐτῷ καθειστήκει [40]
τοῦτον τὸν τρόπον. οὐ γὰρ μόνον τοὺς εὖ παθόντας ἀφαι-
ρησόμεθα τοῦθ', ὡς αὐτὸς οἴεται, οὐδ', ἧς παρ' ἡμῶν ἀπέ-
λαυσαν δόξης, ταύτης ἐκπεσοῦνται διὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ
καὶ καλλίω καὶ περιφανεστέραν ταύτην νῦν κομιοῦνται,
ἀντ' ἀτελείας θαυμαστῶν τινων ἐπιγραμμάτων καὶ εἰκό-
νων τυχόντες, καὶ κατὰ παντὸς εἰςέπειθ' ἑστήξοντες δημο-
σίᾳ τοῦ χρόνου· ὡς καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις σαφῶς μανθά-
νειν ἐξεῖναι, ὁπόσον τι τούτοις ἡ πόλις τῆς ἐς αὐτὴν εἵνεκ'
εὐνοίας ἐχρῆτο· ὃ τίνος ἀτελείας οὐ μεῖζον; εἴπερ ἡ μὲν οὐ
διηνεκὴς οὐδὲ διὰ πάντων ἤκουσα τῷ γιγνώσκεσθαι [41], τὸ
δ' ἀθάνατον, ὡς εἰπεῖν, καὶ οὐδένα τῶν πάντων οἷόν τε
λανθάνειν. οὐ μᾶλλόν γε ἢ τὴν πόλιν ὁντινοῦν ἔστι λαν-
θάνειν. οὐκοῦν καὶ Ἐπικέρδης καὶ Λεύκολος καὶ ὅστις 48.
ἕτερος, εἰ ὅτ' αὐτοὺς ἡ πόλις ἐτίμα, δυοῖν αἵρεσις ἦν, ἢ
ἀτελείας ἢ ἀνδριάντων μετέχειν, οὐκ ἄν μοι δοκοῦσι μηδ'
ὅσον περὶ ἀτελείας ἀκοῦσαι δεδέχθαι, ἐξὸν πολλῷ τινι μεί-
ζονι τετιμῆσθαι καὶ ὃ τοὺς μετασχόντας παραπλησίους εἶ-
ναι δοκεῖν ποιεῖ τοῖς θεοῖς· τοὺς τοίνυν τότ' ἂν οὕτω δια-
τεθέντας καὶ ὅλῳ θυμῷ πρὸς ταῦτ' ἐσχηκότας εὖ οἶδα καὶ
νῦν μὴ μόνον τῆς προσούσης ἀτελείας περὶ πλείονος ἂν
πεποιῆσθαι τὴν ἐν ταῖς εἰκόσιν ἐπιτιμίαν, καὶ αὐτοὺς καὶ
τούς γ' αὐτῶν παῖδας, ἐάν γε μὴ περιῶσιν, ἀλλὰ καὶ το-
σοῦτον ἡσθῆναι, ὡς καὶ πλείστην χάριν ὁμολογῆσαι δή-
που τῇ πόλει τοῦ τε ταυτὶ διανενοῆσθαι τοῦ τ' [42] ἐψη-
φίσθαι συμφέροντα μὲν ἑαυτῇ, συμφέροντα δὲ καὶ σφίσιν
αὐτοῖς.

---

40) Ed. pr. καθιστήκει.

41) Ed. pr. γιγνώσκεται, sed ex coniectura Maii.

42) Ed. pr. τοῦ τέ ταυτὶ διανενοῆσθαι, τοῦτ' ἐψηφίσθαι.

49. ιζ. Ἀλλ' ὅταν, φησὶ, ταῦτα δῶμεν, οἱ τούτων παῖδες,
ὅτι μὴ κἀνταῦθα κοινωνεῖν ἕξουσι τοῖς πατράσιν [43]),
ὥσπερ ἐν ἀτελείᾳ, ἅτε τὰ μέγιστ' ἠδικημένοι, βοήσονται.
πρῶτον μὲν οὖν, ὦ οὗτος, οὐκ οἶμαί τιν' αὐτῶν τὸ πα-
ράπαν δυςχερανεῖν, διὰ τὸ καὶ τοῖς υἱέσιν εὖ μάλα προς-
εῖναι τῶν γεγενηκότων τὴν δόξαν, ἀλλ' ὡς εἰκὸς αὐτοὺς
ἀγαπήσειν, εἰ μόνον τηλικούτων πατέρων προςαγορεύ-
οιντο παῖδες· ὡς γὰρ τὸ πατρὸς ἢ μητρὸς κακὰ συνειδέ-
ναι, κατὰ τοὺς ποιητὰς, καὶ τούς γε θρασυσπλάγχνους
δουλοῖ, οὕτως ἡ τούτων εὔκλεια καὶ λαμπρότης ζηλωτοὺς
50. ἄγαν παρασκευάζει τοὺς ἐξ αὐτῶν. ἔπειτ' εἰ μὲν ἁπάντων,
ὧν ἀξιοῖ τοὺς εὐεργέτας ἡ πόλις, καὶ τοῖς ἐκ τούτων ἀνάγ-
κη μετεῖναι, καὶ ταῦθ' ὥσπερ τις κλῆρος εἰς τοὺς ἐκγό-
νους κάτεισιν, εἰκότα ἂν καὶ οὗτοι λέγειν δοκοῖεν τούτων
στερόμενοι· εἰ δ' ἐπὶ μόνης μὲν ἀτελείας τοῦτ' ἦν, ἑτέρου
δὲ οὐδενὸς, αὕτη δὲ νῦν καθάπαξ ἀνῄρηται, οὔτ' ἔχει
λόγον τὰ τοιαῦτα ζητεῖν ἐθέλειν τῶν τε τῆς ἀτελείας κἂν
τοῖς ἄλλοις μεμνῆσθαι. καὶ σύν γε ἔτι παραπλήσιον ἔσται
ὥσπερ ἂν εἴ τις ὀλυμπιονίκου πατρὸς ὢν, ἔπειτ' ἀξιοῖ διὰ
τὴν φύσιν καὶ τοῦ κοτίνου μετέχειν· ἀλλ' ἀκούσεται πάν-
τως ὅ γε τοιοῦτος, ὡς οὐ γένους, ἀλλ' ἄθλων ἐστὶ τὰ γέρα,
καὶ ὁ τούτων ἐπιθυμῶν ἐκείνοις ἐπαποδύσεται πρῶτον,
κᾆθ' οὕτω καὶ πρὸς ταῦτα χωρήσει. εἰ τοίνυν τὰ μικρὰ
καὶ οὐ τοσούτου δή τινος λόγου (τί γὰρ δὴ πρὸς ἀνδριάντα
θαλός; εἴπερ ὁ μὲν διαρκὲς [44]), θαλὸς δὲ κατ' αὐτὸν δὴ
μόνον τὸν τοῦ προσίεσθαι χρόνον ἔχει τὸ κέρδος·) εἰ τοί-
νυν ἐξ ἄρα τοῦ πεφυκέναι ταῦτ' οὐχ οἷόν τε λαβεῖν μὴ καὶ
πόνων ἡγησαμένων, πῶς οἷόν τε ἀκονιτὶ [45]) κεκαρπῶσθαι
51. τὰ μείζω; καὶ μὴν εἰ ἃ τοῖς πατράσιν [46]) δίδοται γέρα,

43) Ed. pr. πατρᾶσιν.
44) Ed. Pr. διαρκὴς, sed ex coniectura Maii.
45) Ed. pr. ἀκονητί.
46) Ed. pr. πατρᾶσιν.

τούτων ἐπειθ' οἱ παῖδες ἀξιοῦσιν μετέχειν διὰ τὴν φύσιν, τί μὴ καὶ τῶν αὐτοῖς ἀτυχημάτων ἀξιοῦσι μετέχειν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ταύτης αἰτίας; οὐ γὰρ ἐν μὲν τοῖς βελτίστοις εἰσὶ παῖδες, ἐν δὲ τοῖς πονηροτάτοις οὐκέτι, ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον ἐνταῦθα δεῖ τούτους τὸ πεφυκὸς ἐνδεδεῖχθαι, εἰ μὴ μέλλοιεν ἔλαττον ἔχειν τῶν φίλων, οὓς αἱ συμφοραὶ παριστᾶσιν· εἰ δ' οὐδ' ἂν ἐν ὀνείροις συνατυχεῖν αὐτοῖς ἕλοιντο, οὔκουν γε ἑκόντες εἶναι, ὥς γε ἐγὼ νομίζω, πῶς ταῖς τούτων εὐπραγίαις δεῖν οἴονται χρῆσθαι; πῶς δ' οὐ σφίσιν αὐτοῖς περιπίπτουσιν, ὅταν ταῦτ' ἀξιῶσιν; εἴπερ ἐπὶ μὲν τῶν φαυλοτάτων ἀρνοῦνται τὴν φύσιν, ἐπὶ δὲ τῶν εὖ ἐχόντων ἄνω καὶ κάτω ταυτησὶ λόγον ποιοῦνται. ὅλως δὲ εἰ μὲν ὀρθῶς καὶ δικαίως ταύτην προΐσχονται, δεῖ δήπου ταύτης διὰ πάντων ἔχεσθαι, καὶ μὴ νῦν μέν, νῦν δ' οὔ· εἰ δὲ κέρδους εἵνεκα μόνου πρὸς αὐτὴν καταφεύγουσιν, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς, λανθάνουσι σφᾶς αὐτοὺς ταύτης οὐδὲν ἧττον ἀλλοτριοῦντες ἢ συνιστάντες· οὔκουν οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν αὐτοῖς δεῖ τὰ τοιαῦτα προκαλουμένοις.

ιη. Ἔτι τοίνυν κἀκεῖθεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μά- 52.
λιστ' ἔχοιτ' ἂν συνιδεῖν ὃ λέγω, καὶ τὸ συμφέρον ἐξ ἀνάγ-
κης νομοθετεῖν, ὅτι πλὴν ἀτελείας πάντα τἄλλα 47) πρὸς
τοὺς εὐεργέτας ἔσθ' ἡμῖν ποιητέα, ἂν τοὺς ἡμετέρους προ-
γόνους ὁποῖοί τινες περὶ ταῦτ' ἦσαν ἐνθυμηθῶμεν, ὅτε
καὶ τὰ τῆς πόλεως ὡς μάλιστα ἤνθει, καὶ τὸ πρὸς ταύ-
την ἐπιδείκνυσθαι καὶ φιλοτιμεῖσθαι φιλοτιμότερόν πως
καὶ μετὰ μείζονος ἀπήντα παρασκευῆς. ἐκεῖνοι τοίνυν καὶ 53.
ἀγχινοίᾳ καὶ συνέσει καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς τῶν ἁπαν-
ταχῆ πάντων κρατοῦντες, καὶ πᾶσαν πολιτικῆς ἀρετῆς
ἐπιστήμην ἐν τῇ ψυχῇ φέροντες, μᾶλλον δ' αὐτὸ τοῦτο
ψυχὴ τῶν πραγμάτων καὶ δοκοῦντες καὶ ὄντες, οὐ μόνον

47) Ed. pr. τ' ἄλλα.

ὅπως ἑαυτῆς ἀξίως ἡ πόλις εὖ πράττοι [48]) καὶ διαγίγνοιτο, ἀλλ' ὅπως καὶ τῶν παρὰ τῆς τύχης εὐποιϊῶν μειζόνων αἰεὶ διὰ πάντων πειρῷτο, τοῦτ' ἔχοντες προὔργου, αὐτοί τε πάνθ' ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν ᾤοντο χρῆναι, μηδὲν τῶν ὅσα πρὸς εὐδαιμονίαν τοῦ κοινοῦ φέρει μηδ' ὁπωστιοῦν παριέντες, τούς τε πρὸς αὐτὴν ὁτιοῦν ἀγαθὸν διαπραξαμένους, καὶ πολίτας λέγω καὶ ξένους, καὶ γενομένους τοῖς πράγμασιν ἐν καιρῷ, ὁμοῦ μὲν ἀμειβόμενοι τῆς σπουδῆς, ὁμοῦ δὲ καὶ πρὸς τὸ μέλλον καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὰ ἴσα καὶ μείζω παρακαλοῦντες, μεγίσταις ὅτι μάλιστα καὶ φιλοτιμοτάταις ἐδωροῦντο τουτουσὶ ταῖς τιμαῖς, τοῦτο μὲν χαλκοῦς ἐπ' ἀγορᾶς ἱστάντες, τοῦτο δὲ παρέδρους τοῖς ἐν ἀκροπόλει θεοῖς καθιστάντες, τοὺς δὲ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν καὶ τῶν αὐτῶν τοῖς θεοῖς ἀξιοῦντες τῶν προσρημάτων, ἔστι δ' οἷς καὶ χρήματα ὅτι πλεῖστα διδόντες· καὶ γὰρ πλέθρα τῆς μὲν πεφυτευμένης, τῆς δὲ καὶ ψιλῆς· οἱ δὲ σίτησιν ἢ στεφάνους ᾑροῦντο, καὶ ἄττα τοιάδε. ταῦτ' ἦσαν αἱ τηνικαῦτα

54. τῆς πόλεως ἀμοιβαὶ πρὸς τοὺς ἑκάστοτ' εἰς αὐτὴν καλοὺς κἀγαθούς. οὕτως Ἐρεχθεὺς ὁ τῆς Ἀθηνᾶς, οὕτως Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων· Περικλέα δὲ τὸν Ξανθίππου τίς οὐκ οἶδε τῶν πάντων Ὀλύμπιον προσρηθέντα κατὰ ταὐτὰ [49]) τῷ Διΐ; ἀτελείας δὲ οὐδ' εἰςτισοῦν, μὰ τοὺς θεοὺς, λόγος τότ' ἦν οὐδ' ἐξέτασις, οὐδ' ἠξίουν ἐντεῦθεν δήπου ποιεῖσθαι τὰς δωρεάς· οὐχ ὅτι ταύτην ἠγνόουν, ἀλλ' ὅτι σαφῶς ᾔδεσαν, ὡς ἐν μὲν τῷ ταῦθ' ἅπερ ἔφην διδόναι οὐδ' ὁτιοῦν ἔσται βλάβος τῇ πόλει, ἐν δὲ τῷ τοὺς δεῖνας ἢ τοὺς δεῖνας εἰς ἀτέλειαν ἄγειν οὐ μικρά τις ζημία. ἡ γὰρ τῶν λειτουργιῶν κατὰ βραχὺ δήπουθεν σπάνις καὶ τὸ ταῦθ' ἅπερ ἔφην ἔχειν διδόναι προϊόντος ἀναιρήσει τοῦ χρόνου, πάντων ἀτελῶν καταστάντων. ἔπειτα

48) Ed. pr. πράττει.

49) Ed. pr. ταῦτα.

κἀκεῖνο προςῄδεσαν καὶ σφόδρα γε πεφυκὸς ἐν ἀτόποις, εἰ, ὧν ἐνεδείξαντό τινες ἀγαθῶν εἰς τὴν πόλιν, τούτων εἵνεκ' αὐτῇ παραίτιοι κατασταῖεν ζημίας διὰ τὰς ἀτελείας, δέον, εἰ ταῦτ' ἔπειτ' ἔμελλον ἔσεσθαι, μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἰς εὐεργέτας τελέσαι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, τοὺς 55.
μὲν οὕτω διακειμένους τῶν πάλαι μηδεμίας μὲν ἡςτινοςοῦν ὑπερβολῆς ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς ἀποσχέσθαι, ἀτελείας δὲ μηδαμοῦ τὸ παράπαν μηδ' ὁπωςτιοῦν μνημονεῦσαι, ἡμᾶς δὲ τοὺς τἀκείνων μάλιστα πάντων καὶ στέργοντας καὶ θαυμάζοντας, καὶ νόμον τοῦ τί δεῖ ποιεῖν ταῦθ' ἡγουμένους, ἔπειτα ταυτῃ κεχρῆσθαι καὶ τὰς τιμὰς ἐντεῦθεν ὁρίζειν, ὥσπερ ἐκείνων κατεγνωκότας, ὅτι μὴ τοῦτο συνεῖδον, ἢ συνιδόντες ὑπὸ βασκανίας ἀπεῖπον. καίτοι ὅταν μὲν [50]) τούτους ὡς διὰ πάντων κρατίστους θαυμάζωμεν, καὶ μιμεῖσθαι διὰ πάντων ὀφείλομεν τούτους, ἵν' ἃ τοῖς λόγοις κοσμοῦμεν, βεβαιῶμεν τοῖς ἔργοις· ὅταν δὲ ἃ 'κείνοις εἰκότως ὡς μὴ καλῶς ἔχοντ' ἀπείρηται, ταῦθ' ἡμεῖς ὡς ἔχοντα καλῶς ἀσπαζώμεθα, θατέρῳ δυοῖν ἐνεχόμεθα, ἢ τῷ περὶ τὰς κρίσεις ἐσφάλθαι ἢ περὶ τὰς μιμήσεις ἐψεῦσθαι.

ιθ. Ὅλως δὲ εἰ μὲν ἀτέλεια κάλλιστον καὶ λυσιτελέ- 56.
στατον καὶ πολιτικῇ μάλιστα πρέπον, οὐχ ἡμᾶς ἔδει μόνους, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ταυτησὶ λόγον ποιεῖσθαι, ὡς ἄν τινος κοινωφελοῦς [51]) καὶ διὰ πάντων χωροῦντος. εἰ δ' οὐδένες ἄχρι τοῦ δεῦρο πλὴν ἡμῶν ἐπὶ ταῦτα προήχθησαν (μηδ' ἔτ' ἔπειτα προαχθεῖεν [52]), ὦ δέσποινα Ἀθηνᾶ), τί μόνοι τῶν πάντων ἡμεῖς τὰ τοιαῦτα νοσοῦμεν, ἐκτὸς εἰ μόνοι τῶν πάντων ἡμεῖς μισεῖν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀξιοῖμεν. οὐ δήπου, φησίν, οὐδὲ ταῦθ' ἡμᾶς ἐγκαλεῖσθαι χρεών. εἰ μὲν γάρ,

---

50) Ed. pr. μήν.
51) Ed. pr. κοινοφελοῦς.
52) Ed. pr. προαχθοῖεν.

τῶν αὐτῶν ἐθῶν τε καὶ νόμων ἅπασιν ὄντων, ἔπειθ' ἡμεῖς μόνοι τῶν πάντων ἀτελείας εἰχόμεθα, πονηροί τινες ἂν ἦμεν εἰκότως, οἷς οὐκ ἐξῆν ἐγχειροῦντες καὶ παρὰ τὸν κοινὸν πολιτευόμενοι νόμον. εἰ δὲ πολλή τις ἐνταῦθα διαφορὰ, καὶ τοὺς μὲν τούτοις, τοὺς δ' ἐκείνοις ἴσμεν χρωμένους,καὶ πάντας ἁπλῶς οἷς ἐκ πολλοῦ δοκιμάσειαν, τί δεινὸν, εἰ, παρ' οὐδέσι τῶν ἄλλων ἀτελείας νομιζομένης, μόνοις ἡμῖν ταύτης ἔνεστι λόγος; οὐδὲ γοῦν Λακεδαιμονίοις οὐδὲ Θηβαίοις οὐδ' οἱστισιν ἄλλοις ἐγκαλεῖν ἔχομεν διὰ ταῦτα, ἀλλὰ τῷ τῶν πραγμάτων ἐξ ἀρχῆς ἐσχηκότι
57. διδόναι. ὡς μὲν οὖν, ὦ Δημόσθενες, ἕκαστοι πρὸς ἀλλήλους ταύτῃ διΐστανται, ὁμολογῶ καὶ αὐτὸς, ἐπεὶ μηδὲ νομοθέτας κέκτηνται τοὺς αὐτοὺς, ἀλλ' οἱ μὲν τοὺς, οἱ δὲ τοὺς, ὅπως ἡ τύχη καὶ ὁ συμπίπτων χρόνος ἑκάστοις παρεσκεύακει. σοῦ δ' ἂν ἡδέως πυθοίμην, εἰ ἐν οἷς οὗτοι διΐστανται, πότερα τῶν λυσιτελούντων ταῦτ' ἐστιν ἢ τῶν ἰδίᾳ καὶ κοινῇ λυμαινομένων τοῖς πράγμασι. εἰ μὲν γὰρ τῶν λυμαινομένων ἐρεῖς, πρῶτον μὲν ἐπιεικῶς ἄτοπον καὶ δεινὸν, διὰ τούτων ἡμᾶς ἐπὶ τὰ ἴσα πείθειν ἐπιχειρεῖν καὶ κακῷ τὸ κακὸν, ὡς λόγος, ἰᾶσθαι, ἀλλὰ μὴ διὰ τῶν βελτίστων ἐντεῦθεν ὡς μάλιστ' ἀπάγειν καὶ τούτοις ὡς οἷόν τε προσάγειν. ἔπειτα μετὰ τῆς ἀτελείας καὶ ταῦτ' ἐξαίρειν ὥσπερ τινὰς Κῆρας προσῆκε τοῦ βίου καὶ παραπέμπειν εἰκότως εἰς τὸ τῶν ποιητῶν ὄρος καὶ κῦμα· μὴ
58. γὰρ οὖν εἴη μηδὲν τὸ παράπαν, ὃ [53]) δημοσίαν ἴσχει τὴν βλάβην. εἰ δὲ ταῦτα μὲν κοινοῦ τινος κέρδους εἵνεχ' εὑρέθη, καὶ τοῦ τὰ γιγνόμενα δύνασθαι συντελεῖν, ἀτελείας δὲ οὐδὲν μᾶλλον ταῖς λειτουργίαις ἐχθρὸν (ὅταν δὲ ταύτας λέγω, τὴν πόλιν λέγω, δι' ὧν ταύτῃ τὸ σώζεσθαι)· τί περιττὰ συλλογίζῃ καὶ σοφιστὴς ὢν οὐκ ἔξεστι γίγνῃ, τὴν μὲν πρὸς ἃ μὴ χρὴ παραβάλλων, ἡμᾶς δ' ἐντεῦθεν

---

53) Ed. pr. ὁ.

ὡς ἀγαθοῦ τινος ταύτης ἀντέχεσθαι πείθων; τὸ δ' ἐστὶν
ἀτεχνῶς ἐπίβουλον, καὶ πειρωμένου τὴν πόλιν ἐσχάτοις
περιβάλλειν κακοῖς. ὥσπερ γὰρ τὸ τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπεξιέ-
ναι καὶ πολεμεῖν διὰ πάντων αἱρεῖσθαι οὐδ' ἂν εἷς φαίη,
μὰ τοὺς θεούς, μὴ οὐχὶ τιμῶντος τοῦτ' εἶναι τοὺς νό-
μους· οὕτως ἐάν τις τοῖς λυμαινομένοις τῇ πόλει μετὰ
πολλοῦ τοῦ περιόντος συνηγορῇ, τεκμήριον ἐναργὲς παρ-
έχεται γνώμης οὐχ ὑγιοῦς καὶ τὰ δεινότατα καθ' ἡμῶν 59.
τεχνωμένης. καίτοι ὅταν διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν βλάβην ἐκτρε-
πώμεθα σφᾶς, τίνος ἂν εἰκότως ἄξιος εἴη ὁ δι' ὧν τούτοις
συνηγορεῖ αὐτός τε τοιοῦτος ὢν καὶ τούς γ' ἄλλους ἐπὶ
τὰ ἴσα παροτρύνων; ἐπεὶ καὶ τὸ συκοφαντεῖν καὶ δωρο-
δοκεῖν καὶ ἀσελγαίνειν καὶ λάθρα τοῖς πολεμίοις κεχρῆ-
σθαι καὶ φάρμακα καθ' ὁτουοῦν συντιθέναι καὶ νὴ Δία γε
λῃσταὶ καὶ τοιχωρυχοὶ καὶ τοῦ πονηροῦ κόμματος ὁστισοῦν
τότε μᾶλλον μισοῦνται καὶ δίκην ὑπέχουσιν μείζω, ὅταν
οἷς δρῶσιν, ἐγκαλύπτεσθαι δέον καὶ τρέμειν, οἱ δ' ἐπὶ
τούτοις τοσοῦτο φρονῶσιν, ὡς καὶ σεμνύνειν ταῦτ' ἐθέλειν
πρὸς πάντας· διττὰ δήπου νοσοῦντες, κακίαν καὶ θράσος,
καὶ μηδ' ἑκάτερον συνιέντες, ἀλλὰ καὶ δίκην τίνοντες [54]
ταύτην τὸ δημοσίᾳ σφᾶς αὐτοὺς ἐξελέγχειν.

κ. Καὶ μὴν οἷς ἡμᾶς κἀκείνως φενακίζειν ἐπιχειρῶν 60.
οἴει λανθάνειν, τούτοις οὐδὲν ἧττον ἁλίσκῃ πονηρευόμε-
νος καὶ κατ' αὐτὸς σαυτοῦ μᾶλλον ἢ ἡμῶν αὐτῶν. οὐ γὰρ
ὡς ἔννομόν τι καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐξῃρημένον ἀνάγκης ἔχων
ἀτέλειαν δεῖξαι, οὐδὲ τοὺς ταύτης πέρι διαγορεύοντας
νόμους εἰς μέσον θεῖναι, κἀντεῦθεν, ὡς νομίζεις, ἐξελέγξαι
Λεπτίνην, σὺ δὲ καὶ οὕτως οὕτω σφόδρ' ἑτέρως ποικίλλεις
καὶ περιάγεις τὸν λόγον, ὡς καὶ πείθειν ἔχειν ἐκ τοῦ
παραχρῆμα δοκεῖν καὶ τοὺς μὴ πάνυ τοι προσεσχηκότας
ἑτοίμως χειροῦσθαι. εἰ γὰρ οἱ μὲν νόμοι κελεύουσι, φής,

---

54) Ed. pr. τείνοντες.

διαῤῥήδην βεβαίας εἰς τέλος εἶναι τοῖς εἰληφόσι τὰς δωρεὰς, καὶ μηδὲ καθ' ὅντινα δήποτε τρόπον ταυτασὶ κεκινῆσθαι, ὁ δὲ, ἃς δεδώρηταί τισιν ἀτελείας ἡ πόλις ἐν πάντι τῷ παρασχόντι, ταύτας δι' ὧν νομοθετεῖ νῦν ἀκύρους καθάπαξ ποιεῖ καὶ νῦν καὶ εἰςαῦθις, πῶς οὕτω παραβαίνων τοὺς νόμους καὶ κατὰ τοῦτο δίκαιος ὢν τὴν τῶν παρανομούντων καὶ αὐτὸς ὑποσχεῖν, ἔπειθ' οἷος ἔσται
61. περὶ ὧν συμβουλεύει παρ' ἡμῶν πεπιστεῦσθαι; οὐ ταῦτα λέγεις ἄνω καὶ κάτω στρέφων καὶ συνεχῶς ἐρωτῶν, εἰ μὴ δίκαιον τοὺς εὖ πεπονθότας διὰ τέλους εὖ πάσχοντας εἶναι καὶ μετέχειν ἐς ἅπαν τοῦ γέρως; ἔχε δὴ καὶ σκοποῦ [55]). ἐπέταξεν ὁ τοὺς νόμους τιθεὶς, μὴ χρῆναι τὰς δωρεὰς ἀφαιρεῖσθαι· ἀτελείας δὲ οὐδ' ὁντινοῦν τὸ παράπαν ποιεῖται λόγον, ἀλλ' ἁπλῶς οὑτωσὶ δωρεῶν, πλὴν εἰ λάθρ' αὐτὸς λέγοντος ἤκουσας. τί οὖν ἃ μὴ 'κεῖνος ἐμνήσθη, ταῦτ' αὐτὸς κακῶς ὑφαρπάζεις, καὶ τὰ μὴ δοκοῦντα τοῖς νόμοις ὡς νόμοις δοκοῦντα λέγεις, ὁμοῦ μὲν τούτους ἐντεῦθεν συκοφαντῶν, ὁμοῦ δὲ καὶ ἡμᾶς ἐλέγχων μηδὲν εἵνεκα νόμων ἐπισταμένους;

62. κα. Εἰ δὲ τοῦτο λέγεις, ὡς ἐν τῷ δωρεὰς εἰρηκέναι συμπεριειλήφει καὶ ταύτην· δῶρον γὰρ δήμου καὶ τοῦτο· ἐκεῖνο πάντως ἐροῦμεν, ὡς οὐχ ὃ [56]) τοὺς μὲν εἰληφότας ἰδίᾳ σεμνύνει, τῷ δὲ παρασχόντι κοινῇ λυμαίνεται δήμῳ, τοῦθ' ὡς ἀληθῶς δωρεὰ, ἀλλ' ὃ καὶ τούτοις κἀκείνοις πρὸς κέρδους ἐστίν· ὡς ἐκεῖνό γε δωρεὰ μὲν τοῖς λαβοῦσι, πρὸς δὲ τὴν πόλιν ζημία. ταύτην δῆτα καὶ πάντες οἱ νόμοι φασὶ δωρεὰν, καὶ ὅπως μηδεὶς ἐκπεσεῖται ταύτης ἐφρόντισαν, ἅτε κοινοὶ παιδευταὶ καὶ κηδεμόνες τῶν ἡμῖν προσηκόντων· ἀτέλεια δὲ εἰ μὲν τῇ πόλει ξυμφέρει, δωρεὰ προςειρήσθω καὶ τῶν ἐχόντων ἀναφαίρετος ἔστω· εἰ δὲ λυμαίνεται καὶ διαφθείρει καὶ πάντα ποιεῖ, τί παραλο-

55) Ed. pr. σκοπόν.

56) Ed. pr. ὁ.

γισμοῖς τισι κεχρημένος, ὥσπερ παρεγγέγραπτόν τινα καὶ ὑποβολιμαίαν, φιλονικεῖς ταύτην εἰςποιῆσαι τοῖς νόμοις; ὁρᾷς ὅπως διὰ σαυτοῦ τὸ ξίφος ἐπὶ τοὺς ἄλλους ὠθεῖς, 63.
καὶ παίειν ἑτέρους [57]) δοκῶν αὐτὸς ὑφίστασαι τὰς πληγάς; ὑπὸ τοῦ θρασυτάτου τῆς γνώμης καὶ τοῦ φιλονικεῖν ἔχειν ἀσχέτως μὴ ὅ τι τοῖς σοῖς λόγοις παρὰ τῶν ἄλλων ἀπαντήσεται ξυνιείς. ὁποῖον δὴ κἀκεῖνο, καὶ ταῦτά φασι γυμνασίου. οὐ γὰρ ἀνέχεται Δημοσθένης, ὡς ἔοικεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἑνί γέ τῳ καὶ δυοῖν δόξαι κακὸς, ἀλλ' ἐκ περιουσίας τοῦτο ὢν ἐληλέγχθαι [58]). πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, οἷς κατὰ Λεπτίνου χρησάμενος ἔγνω πᾶσαν μὲν αἰτίαν ἐπενεγκὼν, ἐκ δ' ἄρα πασῶν ταῖς ἀληθείαις ἀποκρουσθεὶς, ὁ δὲ καὶ παρανόμων ἀξιοῖ τοῦτον γεγράφθαι, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτὸς νῦν μᾶλλον ἢ πρόσθεν τἀληθοῦς καταψευδόμενος ἔσται. τί γάρ φησι· χρὴ τοίνυν Λεπτίνην μὴ πρότερον τιθέναι τὸν ἑαυτοῦ νόμον, πρὶν τὸν παλαιὸν τοῦτον ἔλυσε γραψάμενος· νῦν δὲ μαρτυρίαν καθ' ἑαυτοῦ καταλείπων ὅτι παρανομεῖ, τουτονὶ τὸν νόμον ὅμως ἐνομοθέτει· καὶ ταῦτα ἑτέρου κελεύοντος νόμου, καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἔνοχον εἶναι τῇ γραφῇ, ἐὰν ἐναντίος ᾖ τοῖς πρότερον κειμένοις νόμοις. χρὴ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθη- 64.
ναῖοι, καὶ μάλιστα χρὴ, τὰ τοιαῦθ' [59]) οὕτως περαίνειν, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον αἱρεῖσθαι νομοθετεῖν, καὶ τὸν μὴ ταύτῃ γε παρεσκευασμένον, ἀλλ' ὁμόσε χωροῦντα, πρῶτος ἔγωγ' αὐτὸς ἕλοιμ' ἂν παρανόμων, ὅτι μὴ συνίδοι τὸ δέον. ἀλλ' οὐ Λεπτίνης τοιοῦτος. πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· εἰ μὲν γὰρ ἀτέλειαν ὁ νόμος ἐκέλευεν εἶναι, ὁ δ' οὐ προςεῖχεν, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ λελυκέναι τὸν νόμον καὶ δεῖξαι μὴ καλῶς εἰρηκότα τἀναντία νομοθετεῖν αὐτὸς ᾤετο χρῆναι, μαρτυρίαν καθ' ἑαυτοῦ [60]) καταλείπει ὅτι παρανομεῖ.

---

57) Ed. pr. ἑτέροις.
58) Ed. pr. ἐληλέχθαι.
59) Ed. pr. τοιαῦτ'.
60) Ed. pr. ἑαυτὸν.

νῦν δὲ οὔτε νόμος ἦν ὁ κελεύων, οὔθ' οὗτος δήπου παρανομεῖ τοιαῦτα νομοθετῶν· οὐ μᾶλλόν γε ἢ Σόλων ὁ παλαιός· ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὁ τἀναντία τοῖς φανεροῖς φρονῶν καὶ τὸ μὲν κοινῇ σῶζον τὴν πόλιν οὐ μὰ Δία σκοπῶν, ἃ[61]) δὲ πρὸς ὀλέθρου ταυτηῒ καθειστήκει, πᾶσαν εἰςφέρων ὑπὲρ τούτου σπουδὴν, καὶ τῷ τοῖς λόγοις ᾗ βούλεται δύνασθαι χρῆσθαι[62]) νῦν μὲν πρὸς τὸ δοκοῦν ἑαυτῷ μεμνημένος τῶν νόμων, νῦν δὲ τοὺς οὐκ
65. ὄντας νόμους εἰς νόμους τιθείς. ὁποῖος αὐτὸς εἶ. ὥσθ' ὅταν ταῦτ', ὦ Δημόσθενες, λέγεις, σαυτοῦ κατηγορεῖς, οὐ Λεπτίνου· εἴ γε ὁ μὲν οὐ νόμου δή τινος περὶ ἀτελείας κειμένου, ἀλλ' ἔθους χθὲς καὶ πρώην, ὦ Ζεῦ, εἰςκεκωμακότος τῇ πόλει, τὸν ὑπὲρ τῆς πολιτείας τοῦτον εἰςήνεγκε νόμον, [ὃν] κάλλιστον καὶ δικαιότατον πάντες ἂν φαῖεν· σὺ δ' αὐτὸν ἐλέγχειν ἐπιχειρῶν οὐ νόμῳ τοῦτο ποιεῖς, ἀλλὰ κενοῖς τισι λόγοις καὶ μύθοις παράγων, νόμων μὲν καὶ ἀληθείας καθάπαξ ἀποστατοῦσι, ψεύδους δὲ καὶ παρανομίας μεστοῖς, κἂν χρησμῶν οὐδὲν ἧττον τούτοις αὐτὸς ἰσχυρίζῃ.

66. κβ. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ταύτῃ μάλιστα καταψεύδῃ Λεπτίνου, ὡς ἐν τῷ δυςμεναίνειν ἰδίᾳ τισίν, οὐ τῷ τῆς πόλεως προνοεῖσθαι, τεθεικότος τὸν νόμον. ἐπεὶ ὅτι γε τοῦτ' ἐστι, καὶ οὐχ ὧν αὐτὸς εἵνεκα φάσκεις ἐπὶ ταῦτα προήχθη, δῆλον ἐντεῦθεν· πρῶτον μὲν ὅτι πᾶς ὁτῳοῦν χαλεπαίνων κατ' αὐτοῦ μόνου χρῆται τοῖς λόγοις, καὶ τοῦτ' ἀντὶ πάντων ἐσπούδακεν, ὅπως βέλτιστον μὲν ἑαυτὸν διὰ πάντων, ἐκεῖνον δὲ παμμίαρον καὶ κάκιστον ἀνθρώπων ἀποφανεῖ, ἐλέγχων, ἐγκαλῶν, διαβάλλων, πᾶσιν οἷς ἔξεστι κατατρέχων, οὐ μέντοι, μὰ Δία, νομοθετῶν. οὐ γὰρ οἷόν τε ταῦθ' ὁμοῦ συνελθεῖν, νόμον καὶ τὰ γεγράφθαι· τὸ μὲν γὰρ ἔλεγχός ἐστι καὶ διαβολὴ πονη-

61) Ed. pr. ὁ. 62) Ed. pr. χρήσθαι.

ρίας καὶ τοῦ κακόν τινα εἶναι, ὁ δὲ κοινή τις πρὸς μὲν τὰ βέλτιστα προτροπὴ, τῶν δὲ χειρίστων ἀπαγωγὴ, ὡς τὰ μὲν φεύγειν, τὰ δ' αἱρεῖσθαι. πῶς οὖν ἤμελλε δήπου Λεπτίνης, ἀφεὶς οἷς ἐγκαλεῖν εἶχεν ἐπεξιέναι, τούτοις ὅπως ἔσονται βέλτιστοι παραινεῖν; καὶ οὓς κακῶς πεπονθότας ἥδιστ' ἂν εἶδε, τούτων ὡς ἑταιροτάτων τε καὶ φιλτάτων ἀντιποιεῖσθαι; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. εἰ δ' ὁ μὲν, 67.
ὅπως μηδεὶς ἀτελὴς εἴη τῶν πάντων θέμενος νόμον, αἰτιώτατος ἄλγους τοῖς ἀτελείας κεκτημένοις κατέστη, σὺ δ' ἐντεῦθεν ῥᾷστα συλλογίζῃ τὸ μῖσος, ὥρα σοι καὶ περὶ πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν νομοθετῶν ταῦτ' ἐψηφίσθαι, καὶ δίκην ἀπεχθείας καὶ τούτοις λαχεῖν, ὅτι σωφροσύνης πέρι καὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων διεξιόντες οὐ πᾶσιν ἁπλῶς εἰσι δήπου κεχαρισμένοι, ἀλλὰ τοῖς εὖ ἥκουσι τρόπων· ὡς τούς γε πονηροτάτους καὶ τἀναντία τοῖς νενομισμένοις φρονοῦντας οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν ὅπως ἀηδῶς ἔχουσι τούτοις.

κγ. Ἔπειτα εἴ σέ τις, ὦ Δημόσθενες, ἔροιτο, τίνες 68.
ποθ' οὗτοι, οὓς δυσχεραίνων Λεπτίνης τὸν νόμον ἔγραψεν, οὐκ ἄν μοι δοκεῖς ἔχειν εἰπεῖν. ἀλλ' ὅτι μὲν εἰσὶ τινὲς, ἁπλῶς οὕτως εἰρήκεις, τίνες δὲ οὗτοι, λέγειν οὐκέτ' ἀξιοῖς· οὐ τῷ μὴ βούλεσθαι Λεπτίνην ἐκ περιουσίας ἐλέγχειν, ἀλλὰ τῷ μηδέν τι περὶ αὐτῶν σαφὲς ἔχων εἰπεῖν, ἔπειτ' ἐκ περιουσίας αὐτὸς ἐληλέγχθαι [63]) βούλεσθαι. οὐ γὰρ, ἂν εἶχες ὀνομαστὶ τούτων μεμνῆσθαι, σιγᾶν ἠνέσχου, οὐδ' ἂν παρόντων ἐφείσω, ὁ καὶ μὴ παρόντων ὡς ἂν παρόντων εἰς τοὺς περὶ τούτων λόγους ἐμπίπτων· οὐ μόνον ὅτι πάντων μάλιστα τὰ τοιαῦτ' αὐτὸς ἑτοιμότατος εἶ, ἀλλ' ὅτι σοι καὶ τοῦτο πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν σὸν συνήρατ' ἂν οὐ μικρῶς. νῦν δ' οἷς ἀνωνύμως προηνέγκας, οὐ μόνον ἀπειθοῦντας ἅπαντας ἔχεις, ἀλλὰ καὶ δόξαν παρέχεις μηδ' ὅλως τούτους αὐτοὺς εἶναι, ἀλλ' ὑπὸ σοῦ συντε-

---

63) Ed. pr. ἐληλέχθαι.

69. θεῖσθαι. οὕτω διὰ μὲν τοῦ μεμνῆσθαι μόνον προστρίψασθαι δόξαν οὐ καλὴν ἐθέλων Λεπτίνῃ, διὰ δ' αὖ τοῦ [64] μὴ πρὸς ὄνομα φάσκειν αὐτὸς τὸν ἔλεγχον φεύγων, ἔλαθες, ὦ Δημόσθενες, καὶ σαυτὸν ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγεις ἐλέγξας, καὶ Λεπτίνην ὡς ἀληθῶς ἀλλ' οὐχ ἡττώμενος πάθους εἰσῆγε τὸν νόμον. Καὶ τὴν μὲν ἐκ Μυλίτου φασὶ Διοτίμαν, ἐπεὶ δέκα ἔτη ἀναβαλέσθαι τῇ πόλει δυνηθεῖσα τῆς νόσου οὐχ οἵα θ' ὑπῆρξε καὶ τὸ πᾶν ἐξεργάσθαι, οὐδὲ τοῦτ' εἰργάσθαι νομίσαι, οὐδὲ γενέσθαι τοῖς πράγμασιν ἐν καιρῷ. ὥστε διχόθεν αὐτὴν βεβοῆσθαι, ἔκ τε ὧν ἐδυνήθη τοσοῦτον, ἔκ τε ὧν, ὅπως οὐ τὸ πᾶν ἐδυνήθη, ἡ δ' ὥσπερ μηδὲν ἐπιδεδειγμένη οὕτω δυςχεραίνουσα ἦν· σὺ δὲ τοσοῦτον χρόνον νοσοῦσαν ἐξ ἀτελείας τὴν ἐνεγκαμένην ὁρῶν, οὔτ' αὐτὸς ᾤου δεῖν ταύτης ἀπαλλάξαι τῆς νόσου, καὶ ταῖς τῶν λόγων ἐπῳδαῖς ὡς εἰκὸς ὑπὲρ ταύτης κεχρῆσθαι· ῥάδιον ὂν πάντος μᾶλλον· τόν τε καλὸν κἀγαθὸν τουτονὶ Λεπτίνην, κάλλιστα πάντων καὶ τῇ τῶν θεῶν τοῦτ' εἰργασμένον προνοίᾳ, ἥδιστα ἄν, εἴπερ ἦν, εἰς τοὺς Σικελικοὺς ὥσας κρατῆρας, πανταχόθεν ἐπιχειρῶν τοῦτον ἐλαύνειν [65], καὶ πᾶσιν οἷς ἔξεστι διαβάλλων, ὅπως τὸν μέν, ὦ θεοὶ καὶ νόμοι, δοῦναι δίκην παρασκευάσῃς, ὡς δι' ὧν εἰςηγεῖται τοῖς πράγμασι δυςμενῆ· ἀτέλειαν δ' ὥσπερ τινὰ φυγάδα καὶ ὑπερόριον καταγαγεῖν αὖθις τῇ πόλει, προπίνων ἐντεῦθεν Κτησίππῳ τὸ ταύτης συμφέρον.

70. κδ. Ἀλλὰ γὰρ τὸ προςγράψαι, φησί, μηδὲ τολοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι, ἢ θανάτου τὸν τἀναντία γεγραφότα τιμᾶσθαι, οὐ μόνον τυράννου δίκην τὸ τοῦτ' ἔχειν συνήθως ἐν τῷ τοῦ καιροῦ φιλοτιμεῖσθαι καλοῦντι, ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' ἐξουσίαν ἀνῄρηκει [66] τῇ πόλει. εἰ μὲν οὖν καθάπαξ

64) Ed. pr. αὐτοῦ.
65) Ed. pr. ἐλαῦνειν.
66) Ed. pr. ἀνειρίκει.

ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Λεπτίνης μεγαλοψυχίας ἀπείρ-
γει, ὡς μήτε τοὺς εὐεργέτας ἀντευποιεῖν οἵους τ' εἶναι,
μήθ' ὅλως τοὺς εὖ πάσχειν ἀξίους τοῖς γιγνομένοις δωρεῖ-
σθαι, ἀγνωμοσύνης ἂν εἰκότως φέροιτο μέμψιν καὶ τοῦ
μηδέν τι τῶν δεόντων συμβεβουλευκέναι δύνασθαι, καὶ
δεῖ τοῦδε τῷ νόμῳ νόμων ἐξούλης λαχεῖν. εἰ δὲ πλὴν ἀτε-
λείας πάντων εἶναι λέγει κυρίους, καὶ σίτησιν ἐν πρυτα-
νείῳ καὶ συνοικίας καὶ ἀρχὰς καὶ γῆς πλέθρα καὶ πάντα
τὰ τοιαῦθ' οἷς ἔξεστι νέμειν, ποῦ ταῦτ' ἐστιν ἐγκαλεῖσθαι
δίκαιος; ὥσπερ ἂν εἰ καὶ ἰατρὸν ἠξίους κακίζειν, ὡς ἀσι-
τίαν παντελῆ τοῖς κάμνουσιν ἐπιτάττει, παρὰ τὸ μὴ συγ-
χωρεῖν τοῖς βλάπτουσι χρῆσθαι· ἢ καὶ γεωργὸς ἐδόκει σοι
φαῦλος καὶ ταῖς ἀρούραις παντάπασι πολεμῶν ὁ τῶν λυ-
μαινομένων ἐκκαθαίρων τὴν βλάστην. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο 71.
λέγω, ὡς εἰ μὲν παρανόμων, ὦ Δημόσθενες, γράφῃ τὸν
νόμον, τί περὶ τοῦ μέλλοντος δυσχεραίνεις; αὐτὸ γὰρ
τοῦτο τὸ παρανομοῦντ' αὐτὸν εἶναι τὸ μηδὲ τὸ παράπαν
εἶναι τοῦτόν ἐστι· μάταιον οὖν περὶ τοῦ μὴ νῦν ὄντος ὡς
ἔτ' ἐσομένου φροντίζειν· εἰ δ' εὖ ἔχειν τοῦτον ὁμολογεῖς,
καὶ τὸ μηκέτ' ἂν ἐξεῖναι λελύσθαι [67]) τοῦτον οὐδὲν ἧττον
προσωμολόγηκας· οὐ γὰρ δὴ νῦν μὲν φήσεις τοῦτον λυσιτε-
λεῖν, ὕστερον δὲ οὐκέτι, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν διὰ τέλους εἶναι
προσῆκεν, εἴ γε μέλλει ταῖς ἀληθείαις τὸ πρόσρημα σώζειν.

κε. Ἐκεῖνο δ' ἴσως ἐρεῖς, ὡς εἰ τῷ νόμῳ τὸ δίκαιον 72.
πρόσεστι, καὶ σύνοιδε Λεπτίνης βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς
ἔχοντι, τοῦ χάριν καὶ τῆς εἰσέπειτ' ἀσφαλείας προσδεῖν
τούτῳ νομίζει; οὐδεὶς γὰρ τῶν νομοθετῶν περὶ ὧν ἔθε-
σαν νόμων ταύτην ἔσχον τὴν γνώμην, οὐδ' ἐγγύς, ἀλλ'
ἀπόχρην ᾤοντ' αὐτοῖς, εἰ μετὰ τοῦ δικαίου πᾶσι προσφέ-
ροιντο. νῦν δ' οἷς αὐτὸς μόνος τὰ τοιαῦτα διανοῇ, ἔοικας
οὐκ ἀγαθὴν περὶ τοῦ νόμου δόξαν κεκτῆσθαι. ὡς μὲν

67) Ed. pr. λελῦσθαι.

σὺν ὁ νόμος κάλλιστα καὶ δικαιότατα καὶ ἀσφαλέστατα πάντων ἔχων κοινωφελές [68]) ἐστιν ἀγαθὸν, οὐ μόνον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐξ ὧν ἔφην γέγονε δῆλον, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐδείξαθ' ὑμεῖς, τῷ τοιοῦτον εὐθὺς ὁρμῇ τινι θεοφορήτῳ καὶ ὅλῳ καὶ παντὶ δεδέχθαι θυμῷ, ὡς καὶ τῆς συνήθους χειροτονίας καὶ ψήφου κοινῆς αὐτὸν ἀξιῶσαι. ὅτι δὲ οὐκ ἄπο λόγου καὶ τὸ τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι νόμοις μηδὲν μηδ' ὁτιοῦν προςγεγράφθαι, αὐτῷ δὲ μόνῳ τοῦτ' ἐκ περιουσίας ὑπάρξαι, οὐχ ὅπως εἴσεσθε σαφῶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ καὶ φήσετ', εὖ οἶδα, μὴ χρῆναι ταῦτ' ἄλλως ἢ τοῦτον ἐσχηκέναι τὸν τρόπον, εἰ τὰς αἰτίας ἀμφοῖν λογιεῖσθε.
70. εἰ γὰρ δὴ Σόλων μὲν καὶ Λυκοῦργος, καὶ ὅστις ἕτερος τῶν νομοθετῶν, οὐδεμιᾶς τινος ἐπικειμένης ἀνάγκης, ἀλλ' ἀπὸ δημοτικωτάτου τῆς γνώμης ἐπὶ τοὺς νόμους ἧκον καὶ τὰς κοινὰς εἰςηγήσεις· Λεπτίνης δ' ὑπ' ἀνάγκης καὶ τοῦ μηκέθ' οἷός τε κινδυνεύουσαν ὁρᾶν ἐξ ἀτελείας τὴν πόλιν. καὶ οἱ μὲν οὐδένα τῶν πάντων δι' ὧν ἐνομοθέτουν ἐλύπουν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ γερῶν ἀπεστέρουν· ὁ δὲ πᾶν τοὐναντίον πολλοὺς καὶ παντοδαποὺς τοὺς ταύτης διὰ τῶν νόμων ἐκπεπτωκότας, ἐκπεπολεμωκὼς ἑαυτῷ· οὔτ' ἐκείνους ἐχρῆν, διὰ τὸ μηδὲ τηνικαῦτα τοὺς ἀντιλέγοντας ἴσχειν, πρόνοιαν τοῦ μέλλοντος ἡντινοῦν πεποιῆσθαι· οὔκουν οὐδὲ πεποίηνται· οὔτε τούτῳ, διὰ τὸ πολλούς τινας τούτους κεκτῆσθαι, σεσιγῆσθαι τὸ μέλλον· οὔκουν οὐδὲ σεσίγηται· ἀλλ' ὥσπερ τις ἄριστος ἰατρὸς, οὐ νόσους ἀκούμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ φάρμακα ἄττα [69]) πρὸς τὸ μέλλον ἐπιδιδοὺς, καὶ προςέτι κελεύων μὴ δι' ὧν ἡ νόσος ἐπῄει σιτίων, τούτων μηδ' ὁπωςτιοῦν διὰ βίου μετέχειν ἐξεῖναι, ἐφ' ᾧ μὴ τῶν αὐτῶν καὶ αὖ πεπειρᾶσθαι· ὥς [70]) δὲ καὶ Λεπτίνης, γράψας μηδένα εἶναι ἀτελῆ, ὁ δὲ μηδὲ

68) Ed. pr. κοινοφελές.
69) Ed. pr. ἄτα.
70) Ed. pr. ὡς.

τολοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι προςγράφει, τό τε νῦν εἶναί τό τ᾽ εἰςαῦθις [71]) εἶναι καθάπαξ ἀσφαλιζόμενος, καὶ τὰ μὲν τῆς πόλεως αἰεὶ προμηθούμενος, τὰ δὲ καὶ τοὺς ἐς νέωτα παραπλησίους Δημοσθένει τὰ τοιαῦτ᾽ ἐσομένους ἀνείργων· εἰκὸς γὰρ [72]), μᾶλλον δὲ πᾶσα ἀνάγκη, τὸν ἀεὶ χρόνον καὶ χρηστοὺς καὶ φαύλους ἐνεῖναι τῇ πόλει. εἰ δὲ καὶ τυραννίδος εἰς θέσιν νόμων ἐδέησεν ὁστιςοῦν [73]); τί καινὸν εἰ καὶ τῆς εἰςέπειτ᾽ ἀσφαλείας ὑπὲρ τοῦ κοινῇ λυσιτελοῦντος ἐδεήθη Λεπτίνης; ἀλλ᾽ οὐ περὶ τῷ νόμῳ, μὰ τοὺς θεούς, ὡς ἄν τις φῇ, δεδιώς· ὁ γὰρ παρ᾽ ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τῆς ὑμετέρας ψήφου παντὸς μᾶλλον ἐπὶ τῷ βέλτιστος εἶναι τὸ συγκεχωρηκὸς ἐσχηκώς, τί παρὰ τοῦτο φαῦλος ἂν ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ληρῇ;

κς. Οὕτως, ὦ Δημόσθενες, ἃ μὲν ὑπὲρ αὐτὸς σαυ- 74
τοῦ [74]) λέγειν ἐδόκεις, ταῦθ᾽ ὑπὲρ Λεπτίνου λέγων ὡς κάλλισθ᾽ εὑρέθης· καὶ οἷς τοῦτον αἱρήσειν ἤλπισας, τούτοις αὐτὸς καθάπαξ ἑάλως. καὶ ἀτελείας μέν, ὑπὲρ ἧς πάντ᾽ αὐτὸς καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν ᾤου δεῖν, ταύτης οὐδὲν ἐξωλέστερον ὦπται· ὃν δ᾽ εἰςενήνοχε νόμον Λεπτίνης, τούτου μηδὲν ἀναγκαιότερον χρῆσθαι. ὥστε σοι καὶ χάριν ἂν εἰκότως ἔχοι Λεπτίνης οἷς ὅτι πλέον ἐντεῦθεν τοῦτον σεμνύνεις ἢ εἰ συνειρήκεις τὸ ἐξ ἀρχῆς. τότε μὲν γὰρ καὶ χαρίζεσθαι ἂν ἴσως ἐδόκεις, καί τις ἀφῆκε βέλος ἐξ ἀφανοῦς· νυνὶ δὲ ἀνύποπτος ἡ μαρτυρία, ὡς ἄρα τῶν βελτίστων καὶ λυσιτελεστάτων ἀνήρ, τῷ καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῷ ταῦτ᾽ ἐψηφίσθαι.

---

71) Ed. pr. ἐςαῦθις.
72) Ed. pr. εἰκὸς γὰρ εἰκός.
73) Ed. pr. οὐστιςοῦν.
74) Ed. pr. σαυτόν.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΛΕΠΤΙΝΗΝ ΥΠΕΡ ΑΤΕΛΕΙΑΣ. [1])

---

1. α. Εἴπερ τι τῶν πάντων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὸ κοινῇ λυσιτελοῦν ἔχον τῇ πόλει καὶ φέρον ἐπὶ πλεῖστον εἰς δόξαν· καὶ τὸν τοῦ Λεπτίνου νόμον, ὡς οὐ καλῶς ἔχονθ' ἡμῖν, ἐκποδὼν πεποιῆσθαι. εἰ γὰρ ὁ μὲν δι' ὧν γράφει καὶ νομοθετεῖ οὕτω παντάπασιν ἀτέλειαν ἀναιρεῖ, ὡς μὴ ὅτι τοὺς ἔχοντας αὐτὴν ἀφελέσθαι, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τὸ μηκέθ' οἵους τ' εἶναι ταύτης ὁντινοῦν ἀξιῶσαι· ἡμῖν δὲ δι' αὐτῆς ταύτης τὰ κράτιστα παρὰ πάντων μετὰ τοὺς θεοὺς ἀπαντᾷ· οὐ μόνον ἃ καθ' ἡμῶν ἐστιν ἀτεχνῶς, τούτοις μηδ' ὁπωστιοῦν ἡμᾶς χρῆσθαι προσῆκεν· ἀλλὰ καὶ τὸν ταῦτ' εἰργασμένον κολάζειν τε καὶ μισεῖν καὶ τῆς πό-
2. λεως ὥσπερ τινὰ κῆρα παντάπασιν ἐξελαύνειν. δεῖ γάρ που δυοῖν θάτερον, μᾶλλον δὲ πᾶσα ἀνάγκη· εἰ μὲν ἡμῶν αὐτῶν ὡς ἀληθῶς ποιούμεθα λόγον, μηδένα τούτου τὸ παράπαν λόγον ποιεῖσθαι, μᾶλλον δ' ὅπως αὐτίκα πεπαύσεται πάντα ποιεῖσθαι λόγον· εἰ δ' ὅπως κύριος ἔσται τοῦτο δ' ἀπείη. ποιησόμεθα λόγον, δόξομεν εὖ οἶδα πᾶσιν, ἡμῶν μὲν αὐτῶν οὐδ' ὁντινοῦν λόγον ποιεῖσθαι, τοῦ

---

1) Mor. Εἰς τὸ ἐναντίον ὑπὲρ ἀτελείας.

δ' ὅπως τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἕξει κακῶς, πολύν τινα λόγον
ποιεῖσθαι. καὶ τίς ἂν ταῦτα φήσειε; καίτοι εἰ τὸ πρὸς 3.
τὴν πόλιν ἐῤῥαστωνεῦσθαι καὶ μὴ τὴν γιγνομένην ταυ-
τησὶ πρόνοιαν ἴσχειν οὐκ ἀγαθοῦ τινος καὶ δημοτικοῦ φά-
σκομεν εἶναι πολίτου· ὅταν τις πρὸς αὐτῷ τούτῳ καὶ ἃ ταύ-
τῃ καθάπαξ λυμαίνεται, ταῦτα γράφειν καὶ νομοθετεῖν ἐκ
περιουσίας αἱρεῖται, ποῦ τουτονὶ θήσομεν; ὡς μὲν οὖν
πανοῦργος ἡμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ δύςνους καὶ τὰ
τοιαῦτα Λεπτίνης, καὶ ὡς τῆς ἀγαθῆς καὶ τὴν πόλιν ἐξ
ἀρχῆς λαχούσης ἀντίπαλος τύχης, ἐν ὑστέρῳ καὶ δὴ σαφῶς
ἐπιδείξω· ὅτι δ' οὐδὲν τῶν δεόντων καὶ ὧν τοῖς πράγμασι
μάλιστα δεῖ, ἀλλ' ἃ μὴ χρὴ, συμβουλεύει, καὶ παρὰ [2])
τοὺς κειμένους τῇ πόλει νόμους καινοτομεῖ, καινούς τι-
νας αὐτὸς εἰς τὴν πολιτείαν εἰςάγων, νῦν ἐμοῦ λέγοντος
εἴσεσθε.

β. Πρῶτον μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐκεῖνο 4.
μαθεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅτι τοσούτων καὶ τηλικούτων ἄνωθεν,
οὐκ Ἀθήνησι μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι συμβού-
λων καὶ νομοθετῶν γεγονότων, τούτων μὲν οὐδεὶς οὐδέν
τι τοιοῦτον πώποτ' οὔτ' ἔγραψεν οὔτ' εἰςηγήσατο· μάλιστα
ἂν εἴ γε συμφέρειν ᾔδεσαν [3]) καὶ τοῦτ' εἰρηκότες, ὥσπερ
καὶ τἄλλα, δι' ὧν ἡμῖν ἡ πόλις, σὺν θεοῖς εἰπεῖν, ἄριστα
ἔχει· μόνος δὲ οὗτος, ὥσπερ ἐκ θεῶν ἥκων καὶ τὸ συμφέ-
ρον ἐκεῖθεν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους πάντας εἰδὼς, ἐπὶ ταῦτα
προῆλθε, καὶ νομοθετεῖν οἴεται δεῖν ἃ μηδὲ τὴν ἀρχὴν
ἐντεθυμῆσθαι [4]) προσῆκεν. ἔπειθ' ὅτι πάντων, ὡς εἰ- 5.
πεῖν, τοὺς νόμους τιθέντων οὐ τὸ συμφέρον μόνον σκο-
πούντων, ἀλλὰ καὶ ὅπως μετὰ δόξης τοῦτ' ἔσται μάλι-
στα [5]) παρασκευαζόντων· ὡς τὸ μὲν μετὰ δόξης εὖ πράτ-
τειν εὖ πράττειν ὡς ἀληθῶς ὄν, ἄνευ δὲ ταύτης ἐξ ἡμι-

2) Mor. πρός.
3) Mor. εἴδεσαν.
4) Mor. ἐντεθυμεῖσθαι.
5) Cod. Vat. κάλλιστα.

σείας οὖσαν τὴν τύχην· οὕτω πολλοῦ τινος ἐδέησε Λεπτίνης ἀμφοτέρων τουτωνὶ ποιήσασθαι λόγον, ὡς καὶ ἀμφοτέρων τούτων δι' οὗ γράφει νόμου τὴν πόλιν ἀποστερεῖν,
6. ἀτέλειαν ἐκ μέσου τιθείς. ἀλλὰ μή πω τοῦτο. ἀλλ' ὅτι δι' ὧν μόνος τῶν πάντων ἀναιρεῖν ταύτην πειρᾶται, καὶ ὅπως μηκέτ' ἔσται τοῦ λοιποῦ πᾶσαν εἰςφέρει σπουδὴν, διὰ τούτων οὐχ ἥκιστα [6]) πάντων συνίστησι ταύτην, καὶ ὅπως εἰς ἅπαν ἔσται κατασκευάζει σαφῶς. ὅταν γὰρ ταύτῃ οὐδ' ἡντινοῦν μέμψιν ἐπάγῃ, οὐδ' ἀγορεύειν κακῶς ἀξιοῖ [7]), ἀναξίους δέ τινας φάσκει ταυτησὶ μετασχόντας τῶν λειτουργιῶν [8]) ἀποσχέσθαι, ἄμφω ταυτὶ μαρτυρεῖ, καὶ τὴν ἀτέλειαν ὡς κάλλιστα ἔχειν καὶ χρῆναι ταύτην ἐςαεὶ παραμενεῖν [9]) τῇ πόλει, καὶ πρός γε ἔτι τὸ μηδ' ἂν αὐτὸς ἐπὶ τὸ νομοθετεῖν κεκινῆσθαι, εἰ τοὺς μετέχοντας ἀξίους ἑώρα. ὅτε τοίνυν οὐκ ἂν τοῦτ' ἔδρα, εἰ μηδεὶς ἀνάξιος ἦν, οὐκ εἰκότως οὐδ' ἐξ ἀνάγκης κατὰ τῆς ἀτελείας χωρεῖ· δέον κατὰ τῶν ἀναξίων μόνον, ὡς οὐ προσηκόντων τῷ πράγματι.

7. γ. Καὶ μηδεὶς εἴπῃ, ὡς ἐπειδή τινες φαῦλοι ταύτης μετέσχον, διὰ τοῦτο καὶ ταύτην ἐν τοῖς φαύλοις θετέον. ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, τοῖς βελτίστοις τῆς ὑπὲρ ἡμῶν προθυμίας δίδοται γέρας· διὰ τοῦτο καὶ ταύτην ἀνάγκῃ μετὰ τῶν σφόδρα συνεχόντων τὴν πόλιν σπουδῆς ἀξιοῦσθαι. ἄλλως δὲ οὐδ' ἀνάξιος, πώποτ' οὐδεὶς, ὡς ἐγῷμαι [10]), ταύτης μετέσχεν, οὐδ' ἐγγύς· ἀλλ' ὅστις τὰ πρὸς ἡμᾶς ἄριστος ὦπται καὶ γεγονὼς ἐν καιρῷ. τοὺς γὰρ τοιούτους μάλισθ' ἡ πόλις πᾶσιν οἷς ἔχει δωρεῖται καὶ τιμᾷ τὰ εἰκότα καλλίστους ἐξ ὧν ἔδρασαν [11]) σφᾶς ἡγουμένη κἂν ἄλλως φαῦλοί τινες τύχωσιν ὄντες καὶ μὴ κατὰ

---

6) Cod. Vat. οὐχήκιστα.
7) Cod. Vat. ἀξιῇ.
8) Mor. λειτουργειῶν.
9) Cod. Vat. παραμένειν.
10) Cod. Vat. ἐγ' ᾦμαι.
11) Mor. ἔδρασε.

σφᾶς [12]) αὐτοὺς ἀξιόχρεῳ δόξης. ὥστ' ἀνάξιός ἐστ' οὐδείς, ὦ Λεπτίνη, κατὰ [13]) τοῦτο τὸ μέρος. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ 8.
τὰ μάλιστα [14]) τοῦθ' οὕτως ἔχει, ὅτι μὲν πολλῷ κάλλιον καὶ φιλανθρωπότερον διὰ τοὺς ἀξίους δήπου καὶ τοὺς ἀναξίους τιμᾶσθαι, ἢ διὰ τοὺς ἀναξίους ἀποστερεῖσθαι ταύτης καὶ τοὺς ἀξίους, ἐῶ. ἀλλὰ καὶ οὕτω σαυτῷ περιπίπτεις. τί γὰρ οὐ τοὺς ἀναξίους μόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀξίους ἁπλῶς ἀτελείας ἀποστερεῖς; εἰ γὰρ τῷ ὄντι μόνοις τουτοισὶ δυςχεραίνεις, ἔδει δήπου τούτων μεμνῆσθαι μόνων, τῶν δ' ἄλλων ἀπέχεσθαι. νῦν δὲ οἷς πάντας ἁπλῶς ὑπάγεις τῷ νόμῳ, ἔοικας οὐχ οὓς λέγεις μόνους κακίζων, ἀλλὰ κοινῇ πᾶσι βασκαίνων, πάντας ἀφαιρεῖσθαι πειρᾶσθαι τὰς δωρεάς. μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκάζειν, ἀλλ' εἰδέναι δίδως σαφῶς, μηδ' ὁπωςτιοῦν ἔχων πρὸς ταῦτ' [15]) ἀντειπεῖν.

δ. Σκόπει δὲ καὶ οὕτω. εἰ ὅστις ἀνάξιος, ὡς αὐτὸς 9.
λέγεις, οὗτος καὶ ἀτελείας ἀνάξιος· ἀνάγκη πᾶσα, τοὺς ἀξίους ταύτης τυγχάνειν, ἵνα καὶ τὸ διάφορον ἑκατέρων σώζηται. ἂν δὲ καὶ οὗτοι μετὰ τῶν ἀναξίων ἐκπέσωσιν [16]) ταύτης· πρῶτον μὲν οὐκ οἶδ' ὅτῳ τῶν ἀναξίων διοίσουσιν· ἔπειτ' ἀνάξιοι δόξουσιν εἶναι, τῶν γε ἀξίων ὄντες. μᾶλλον δὲ ταῦτ' ἄμφω συμβήσεται, τοὺς μὲν ἀξίους ἀναξίους δοκεῖν τοῦτ' εἶναι τὸ μέρος, τοὺς δὲ ἀναξίους ἀξίους, ἐπειδήπερ ἄμφω ταύτης ἐξίσης στερήσονται [17]). καὶ 10.
μὴν τοὺς μὲν ἀναξίους ὄντας ἀξίους ἡ πόλις οἷς μετέδωκεν ἔδειξε· σὺ δὲ καὶ τοὺς ἀξίους παρ' ἑαυτῶν δι' ὧν ἀποστερεῖς οὕτως ἀναξίους ἐργάζῃ, καὶ πολλῷ χείρους ἐκείνων, ὡς τοῖς μὲν οὐδὲν ἂν γενέσθαι καινὸν ἐκπεσοῦσι τῆς δωρεᾶς· ἀνάξιοι γὰρ κατὰ τὸν σὸν τυγχάνοντες λόγον,

---

12) Cod. Vat. διὰ κατὰ σφᾶς.
13) Om. Cod. Vat.
14) Cod. Vat. ταμάλιστα.
15) Mor. ταῦτα.
16) Wolf. et Cod. Vat. ἐκπέσωσι.
17) Mor. στερηθήσονται.

ἀνάξιοι πάλιν ἔσονται· οἱ δ' ἄξιοι καὶ πρὸ ταύτης ὄντες καὶ ταύτης ἀξίως τυχόντες εἰς ἀναξίους τελέσουσι ταυτησὶ [18]) στερηθέντες· καὶ ταῦτ' οὐδὲν ἐγκαλούμενοι τὸ παράπαν, καθάπερ ἐκεῖνοι.

11. οὐκοῦν καὶ κατὰ τοὺς ἀξίους καὶ κατ' αὐτοὺς [19]) δήπου τοὺς ἀναξίους εἰς τοὐναντίον τὸ πρᾶγμά σοι περιΐσταται, καὶ σαυτὸν αὐτὸς ἐξελέγχεις· διὰ μὲν τοῦ τοὺς ἀναξίους μόνους, καὶ μὴ τοὺς ἀξίους, προΐσχεσθαι μάτην τοὺς ἀξίους τῶν πρὸς ἀξίαν ἀποστερῶν, διὰ δ' αὖ τοῦ καὶ τοῖς ἀξίοις, καὶ μὴ μόνοις τοῖς ἀναξίοις ἐπηρεάζειν βούλεσθαι, οὐδὲ τοὺς ἀναξίους προϊσχόμενος ἐν καιρῷ, οὕτως ἡμᾶς οἷς λέγεις παράγων, οἷς πράττεις ἃ λέγεις ἐλέγχεις. καὶ τοὺς ἀναξίους προτείνων, σὺ δ' οὐδὲ [20]) τῶν ἀξίων ἀπέχῃ, μᾶλλον δὲ καὶ πάντων ἡμῶν. καὶ τοσούτῳ [21]) μᾶλλον ἡμῶν, ὅσῳ τοὺς μὲν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἀτελείας ἀποστερεῖς, ἡμᾶς δὲ ἀδικεῖς [22]) μὲν οὐχ ἧττον καὶ τοῦτο τὸ μέρος· εἴπερ τἀκείνων ἡμέτερα χρὴ λέγειν.

12. ε. Ἀδικεῖς δὲ καὶ οἷς περὶ τοὺς εὐεργέτας ἀγνωμονοῦντας ἡμᾶς φιλονεικεῖς ἀποφαίνειν, καὶ οἷς ἀτέλειαν οὔθ' ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς, εἴ τῳ ταύτης ἐν τῷ τοῦ καιροῦ καλοῦντι δεήσει, οἷοί τ' ἐσόμεθα πεπορίσθαι [23]), οὔθ' ἑτέρους οὑστιναςοῦν οὔτε νῦν οὔτε εἰςαῦθις [24]) τουτοισὶ δεδωρῆσθαι [25])· καὶ τὸ πάντων δεινότατον, τῆς εἰς ἡμᾶς φιλοτιμίας ἀπείρξομεν πάντας, ἐὰν ἃ τοῖς εὖ πεποιηκόσι καλῶς καὶ δικαίως ἀποδεδώκαμεν πάλαι, ταῦτ' αὐτοὺς ἤδη παρὰ πάντας ἀφελώμεθα νόμους, διὰ τοὺς νόμους τοὺς σούς. ὅπερ οὐκ ἄτοπον μόνον ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἀσεβές· ἐπειδήπερ εὐνοίᾳ θεῶν εὖ πράττουσιν ἄνθρωποι, καὶ

---

18) Mor. ταύτης.
19) Mor. κατὰ δήπου.
20) Mor. οὐ καί.
21) Cod. Vat. τοσαῦτα.
22) Mor. ἀτυχεῖς.
23) Cod. Vat. οἷοί τε πορίζειν ἐσόμεθα.
24) Mor. εἰς αὖθις.
25) Mor. δεδωρεῖσθαι.

μάλισθ' ἡμεῖς, τὰ μὲν οἴκοθεν εἰςφέροντες καὶ αὐτοὶ, τὰ
δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ξυναγωνιστὰς τῆς ἀγαθῆς ἔχοντες τύ-
χης· ὥσπερ αὖ μὴ βουλομένων ἐκείνων τά τ' ἔνδον τά τε
θύραζε δυστυχεῖ [26]. εἰ τοίνυν τὸ μὲν οὐκ οὔσαις σκή- 13.
ψεσι χρῆσθαι καὶ ἃ μὴ προσῆκε συμπλάττειν, ἐφ' ᾧ κοι-
νὴν βλάβην εἴργασθαι, ἀνδρός ἐστι φθόρου καὶ μηδὲν
ὑγιοῦς, τὸ δὲ τοὺς εὖ ποιεῖν αἱρουμένους καθάπαξ ἐπέ-
χειν τοῖς θεοῖς πολεμοῦντος· σὺ δὲ περιφανῶς πᾶσι τού-
τοις ἐνέχῃ· οὐχ ὅσον νόμους εἰςφέρειν, ἀλλ' οὐδὲ νόμων
ὅλως ἀκροᾶσθαι δίκαιος εἶ, τῷ τοὺς μὲν κωλυτὰς κακουρ-
γημάτων τυγχάνειν ὄντας, σὺ δ' εἴπερ τις τὰ τοιαῦτα τε-
χνίτης. ἅμα δὲ οὐδὲ νόμιον τὸν σὸν δὴ [27] τοῦτον ἔγωγ' 14.
ἂν φαίην, ἀλλ' ἀνομίαν αὐτὸ τοῦτο, καὶ τῆς πολιτείας
ἀνατροπὴν καὶ οὐδὲν ὑγιές· οὐ μόνον τῷ μηδὲν αὐτὸν
ἔχειν [28] ὧν τοὺς ἀγαθοὺς νόμους ἴσχειν εἰκὸς, οὓς καὶ
κοινοὺς τῶν πραγμάτων σωτῆρας μετὰ τοὺς θεοὺς ἅπαν-
τες ἴσμεν· ἀλλὰ καὶ τῷ τοσούτων καὶ τηλικούτων, ὡς ἔφην,
τῇ πόλει δεινῶν, ἐὰν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρός-
ησθ', αὐτὸν αἴτιον ἂν γεγενῆσθαι.

ς. Ὅτι δὲ καὶ Λεπτίνης αὐτὸς οὐ τοσοῦτον οἷς λέγει 15.
θαῤῥεῖ [29], δείκνυσι δήπως δι' ὧν τοῦ τ' εἰςέπειτα πρόνοιαν
ἴσχει, καὶ τοῖς ὑπὲρ [30] ἀτελείας αὖθις θήσουσι νόμον
θανάτου τιμᾶται, οὐδενὸς τῶν νομοθετῶν, ὡς ἅπαντες
ἴσασιν, οὐδέν τι τοιοῦτον προςθέντος τοῖς νόμοις. καί,
φησί· διὰ γὰρ τὸ ῥαδίως ἐξαπατᾶσθαι τὸν δῆμον ταῦτ' εἰ-
κότως προςγράψαι. τί οὖν ἐκώλυεν, εἴπερ ταῦθ' οὕτως
εἶχε, Λεπτίνη, μὴ καὶ ξύμπαντας τοὺς ἐξ ἀρχῆς νομοθε-
τικοὺς ταῦτα τοῖς σφῶν νόμοις προςγράψαι, ἀλλ' ἁπλῶς
οὕτως ὑποθέσθαι τὸ δέον; ἢ τότε μὲν τῆς πολιτείας οἱ

---

26) Cod. Vat. δυστυχῆ.
27) Mor. τὸν σὸν τοῦτον.
28) Abest a Cod. Vat.
29) Cod. Vat. οὐχ οἷς λέγει τοσοῦτον θαῤῥεῖ.
30) Mor. ἔχειν.

κρείσσους παθῶν ἐπεστάτουν θεοὶ, νῦν δ' ἐπεὶ δημαγωγεῖν ἔχουσιν ἄνθρωποι καὶ ταύτῃ τὰ κοινὰ διοικεῖται, χώραν ἴσχει τοῦ φενακισμοῦ; ἀλλ' οὐκ ἂν εἰπεῖν ἔχοις· ἀλλ', οἶμαι, τῷ [31]) μηδ' ὁτιοῦν φλαῦρον, ἀλλὰ πάντα τὰ βέλτιστα ξυνειδέναι τοῖς αὐτῶν νόμοις, τοῖς μὲν οὐδεμιᾶς τινος τοιαύτης ἐμέλησε τῆς προσθήκης; σοὶ δὲ οἷς ταύτης ἐμέλησεν, ἔδειξας οὐ σφόδρα τοῖς νόμοις, οἷς λέγεις, θαῤῥεῖν.

16. ζ. Χωρὶς δὲ τούτων, εἰ μὲν οὐδέσιν ἄλλοις, μόνῳ δ' ἐνῆν τῷ δήμῳ περὶ πάντων ἔχειν ψηφίζεσθαι· οὐδ' οὕτως ἂν ἦν παράκρουσιν ἡντινοῦν ὑφορᾶσθαι, διὰ τὸ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων τῶν παρ' ἄλλοις δικαστῶν εἶναι βελτίω, καὶ οἷον εἰκὸς τὸν τῆς Ἀθηνᾶς τρόφιμον. ἴσως δ' οὖν καί τι τοιοῦτον ἂν ξυνηνέχθη. ὅτε δὲ καὶ βουλή τις ἡμῖν θαυμαστὴ, καὶ πάνθ' ἃ προσῆκεν αἱρούμενος δῆμος καὶ δικαστῶν πλῆθος καλόν τε κἀγαθὸν καὶ τῇ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβείᾳ [32]) καὶ τὸν Ῥαδάμανθυν ἂν παριόντων· πῶς οἷόν τ' ἀπάτην διὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων
17. χωρῆσαι; ἢ πῶς ἂν ὁμοῦ πάντας ἔλαθε γεγονυῖα; καὶ μὴν εἰ μὲν ἡμῶν ἀπάτη [33]) κρατεῖ, καὶ πρὸς τὸ πάθος ἑτοίμως ἔχομεν, ἔδει δήπου κἂν τῷ παρόντι τοῦθ' ὑπὸ σοῦ πεπονθέναι. νῦν δὲ περὶ ὧν ἤδη νόμον εἰςάγεις, ἀπατᾷν ἡμᾶς ἐπιχειρῶν, ὡς ἄρα τῶν βελτίστων ταῦτ' ἐστι [34]) τῇ πόλει, τοσοῦτ' ἀπέχεις ὃ βούλει ῥαδίως εἰργάσθαι, ὡς καὶ ᾧ [35]) μὴ βούλει ῥαδίως περιπεσεῖν, κακουργίας καὶ συκοφαντίας ἀτεχνῶς ἁλισκόμενος. ἔτι τοίνυν εἰ διαῤῥήδην μὲν παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, δεινούς τινας Ἀθηναίους μάλιστα πάντων τὰ δέοντα ξυνορᾷν, καὶ, ὃ τούτου κάλλιον, τῶν εὑρόντων [36]) ἄμεινον χρῆσθαι· σὺ δ' οἷς αὐτοὺς φάσκεις πρὸς ἐξαπάτην ἔχειν ἑτοίμως, εἰς Μελιτίδας ἐν-

31) Mor. φενακισμοῦ; ἀλλ' οἶμαι τῷ κτλ. Cod. Vat. τὸ.
32) Mor. ἀκριβίᾳ.
33) Mor. εἰ μὲν ἀπάτη.
34) Cod. Vat. ἔστι.
35) Mor. ὅ.
36) Mor. εὑορώντων.

τάττεις· ἡδέως ἄν σε ἐροίμην, ποτέροις δή τισιν ἡμᾶς [37])
προσεκτέον τὸν νοῦν, πότερον πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἢ σοί γε;
οὐ γὰρ ἀμφοῖν, οἶμαι, φήσεις, οὐδ' οἷόν τε, ἀλλ' ἀνάγκη 18.
δυοῖν θάτερον, ἢ πάντας ἀνθρώπους οὐκ ἀληθῆ περὶ
ἡμῶν φάσκειν νομίζειν, εἰ τῶν ἐξαπατωμένων ῥᾳδίως,
κατὰ τὸν σὸν λόγον, ἡμεῖς, ἢ μηδενὸς λόγου τοὺς σοὺς
ποιεῖσθαι φληνάφους, εἴγε τὴν [38]) ἁπάντων μαρτυρίαν
καὶ ψῆφον τοσοῦτον ἔχουσαν ἴσμεν τὸ συγκεχωρηκὸς, ὡς
μὴ μόνον ἑκασταχοῦ τῶν πραγμάτων ταύτην χρῆναι διώ-
κειν, καὶ προτιμοτέραν τῆς ἐν μέρει πολλῷ τῷ ὄντι [39]) νο-
μίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐντεῦθεν φήμην θεὸν προσειρῆσθαι.
καὶ τούτου μάρτυς αὐτὸς, οὐχ ἕνα καὶ δύο, ἀλλ' Ἀθη-
ναίους πάντας, καὶ δι' αὐτῶν πάντας ἀνθρώπους συμ-
ψήφους καὶ συναγωνιστὰς λαβεῖν ἐθέλων τοῦ νόμου· ὡς
τὴν ἐν μέρει μαρτυρίαν οὐδὲν οὖσαν μὴ παρούσης ἐκείνης.
εἶεν.

η. Εἰ δ' ἡμετέραν ἀπάτην νομίζεις ἅ γ' ἐπὶ τῶν ψη- 19.
φισμάτων τε [40]) καὶ ξυμμάχων, καὶ ὅλως ὑπὲρ ὧν πρόκει-
ται σκέψις, ἔστιν ὅτε παρὰ τὸ εἰκὸς ἡμῖν ἀπαντᾷ· ὡς
τοὺς μὲν ἀντ' ἀγαθῶν φαύλους ποιεῖσθαι, τοῖς δ' ἑτέρως
ἢ προὐθέμεθα χρῆσθαι· τὰ οὐκ ὄντα δοξάζεις. διὰ τί;
ὅτι οὐ παρὰ τὴν ἡμετέραν διαγνώμην καὶ ψῆφον, οὐδ'
ὅτι περ, ἃ προσῆκε, περὶ τούτων εἰδότες, εἶθ' ἑκόντες
ταῦτ' ἀφέντες, ἃ μὴ προσῆκεν εἱλόμεθα, ἀλλὰ παρὰ [41])
τὴν τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίαν καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ ὅτι
τοιοῦτον εἴποι τις ἂν, ταῦθ' [42]) οὕτω ξυνέβη. ὡς ἡμεῖς
μὲν ὅπως βέλτιστα ταῦτ' ἔσται, πάντα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν
ᾠήθημεν δεῖν· εἰ δὲ μηδὲν ὧν βουλόμεθα γέγονε [43]), τὴν

37) Mor. ἡμῶν.

38) Mor. τῶν.

39) Mor. προτιμοτέραν ἐν τῷ ὄντι πολλῷ τῷ ὄντι.

40) Cod. Vat. τὲ, ubique in re simili.

41) Mor. ἐπὶ.

42) Mor. ταῦτ'.

43) Mor. γεγονέναι.

20. τῶν ξυμπεσόντων ἀνάγκην, μὴ ἡμᾶς αἰτιῶ. ὥσπερ γὰρ ὁ τοῖς πράγμασι κεχρημένος ἀβούλως τὴν μὲν ἐντεῦθεν ἀηδίαν μόνος εἰκότως φέρεται· ἂν δέ τι χρηστὸν ἀποβῇ [44]), ἑτέρωθεν δεῖ τὴν αἰτίαν ζητεῖν· οὕτως ὁ μετὰ βουλῆς ὅτι πλείστης ἐπὶ τὰ ἔργα χωρῶν κατορθοῖ [45]) μὲν, ὡς τὸ εἰκὸς, αἰεὶ δήποτε, καὶ ὧν ἐθέλει τυγχάνει· ἂν δὲ τί που καὶ σφαλῇ τύχῃ τινὶ, καὶ οὕτως ἐπαίνων ἄξιος ἂν εἴη, τοῦ δικαίου νικῶντος· τὸ γοῦν εἰς αὐτὸν ἧκον, ἅπαντ' ἔχει καλῶς, καὶ προνοίας εἵνεκα καὶ σπουδῆς καὶ τοῦ μηδὲν τῶν γιγνομένων ἐλλείπειν. ὥστε ἕως ἂν ᾖ τὸ τὰ βέλτισθ' αἱρεῖσθαι, οὐδ' ἂν εἷς ἑκὼν ἀπατώμενος εἴη, ὥς γε ἐγὼ νομίζω, κἂν μυριάκις ἀποτύχῃ τοῦ τέλους.

21. καὶ σὺ τοίνυν σκοπῶν ἂν μὲν ἡμᾶς εὕρῃς [46]) σκέψεως ἀκριβοῦς καὶ βουλῆς ἐν οἷς ἔξεστιν ἀμελοῦντας καὶ μὴ λογισμῷ καὶ κρίσει τὸ πᾶν ἐνδιδόντας, ἀλλ' ἁπλῶς οὕτω χρωμένους τοῖς πράγμασι· τότ' ἤδη καὶ ῥᾳδίους ἡμᾶς εἶναι φάθι καὶ ἥττους ἀπάτης. εἰ δὲ πρὸς πᾶσι τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτ' Ἀθηναίων ἐπίσημον, βουλαὶ καὶ δίκαι καὶ τὸ μετὰ πλείστων τε καὶ καλλίστων τῶν ψηφισμάτων ἑκασταχόσε χωρεῖν· οἵ γε καὶ τοὺς στρατηγοὺς αὐτοὺς οὐ μόνον ἐντεῦθεν αἱροῦνται, ἀλλὰ καὶ πεπαυμένους εἰς εὐθύνας ἄγουσι· πῶς οὐ παραπλήσιον ποιεῖς εἰς εὐκολίαν τουτουσὶ διαβάλλων, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ τὸν Πύθιον κακίζειν ἠξίους, ὡς οὐδὲν τῶν δεόντων ἐπίσταται, ὃς καὶ τοῦ τί δεῖ [47]) ποιεῖν ἡγεμὼν τοῖς ἄλλοις καὶ συμβουλός ἐστιν ἀσφαλὴς, καὶ ξυμπάσης ὡς εἰπεῖν τῆς οἰκουμένης τὰ τοι-

22. αῦτα δημαγωγὸς καὶ προφήτης; οὐκοῦν δι' ὧν νῦν ἡμῖν εὖ μάλα σαφῶς ἀποδέδεικται, δέδεικται, ὡς ἡμεῖς μὲν οὐχ ὅσον ἀπατᾶσθαι ῥᾴδιοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπατῶντας παντὸς μᾶλλον ἐξελέγχειν δεινοί· σὺ δὲ οἷς λέγεις οὐ μόνον [48])

44) Mor. ἀπέβη.
45) Mor. κατορθεῖ.
46) Mor. εὕροις.
47) Mor. ταῦτ' εἰ δεῖ.
48) Mor. οὐ μόνον οὐκ.

ἀξιόχρεως εἶ τὰ τοιαῦτα πιστεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰς ἀπατωμένους τελεῖς δίδως εἰκάζειν οἷς περὶ ἡμῶν τοιαύτην ἔσχηκας δόξαν.

θ. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον [49]), καὶ οὕτως ἀπο- 23.
φανθέν. [50]) σὺ δὲ καὶ ὅταν ἀτέλειαν ἐξελαύνεις τῆς πόλεως, διὰ τὸ τὰς μὲν λειτουργίας ἐντεῦθεν φάσκειν ἐλασσοῦσθαι τῇ πόλει, δεῖν δὲ λειτουργιῶν, εἴπερ του [51]), μᾶλλον δὲ, ὡς οὐδενὸς τούτων πάντων, λειτουργιῶν πόλεσι δεῖν· πρῶτον μὲν σαυτὸν, εὖ ἴσθι, λανθάνεις [52]) αὐτὰς δήπου τὰς λειτουργίας περικόπτων τῇ πόλει, καὶ ταύτῃ διαφανῶς πολεμῶν. εἰ γὰρ ἀτέλεια μὲν τοῖς ὑπὲρ 24.
ἡμῶν ἐσπουδακόσι δίδοται γέρας, οὗτοι δὲ μετὰ τοὺς θεοὺς δι' ὧν δρῶσι συνιστῶσι τὴν πόλιν, ταύτης δὲ συνισταμένης καὶ λειτουργεῖν καὶ πάντ' ἔξεστι [53]) πράττειν· ὁ τὴν ἀτέλειαν ἀναιρῶν συναναιρεῖ [54]) δήπου καὶ ἅπαντα ταῦτα, εἴπερ λειτουργεῖν μὲν οὐκ ἔνι μὴ τῶν πραγμάτων εὖ καθεστώτων τῇ πόλει. ἀμήχανον δὲ τοῦτο μὴ πάντων πᾶσαν ὑπὲρ αὐτῆς σπουδὴν εἰςφερόντων· εἰςφέρουσι μέντοι προθύμως, ὡς καὶ ἀντευπείσεσθαι παρ' αὐτῆς αὐτοὶ προςδοκῶντες. ἔπειτ' εἰ καὶ λειτουργιῶν ἡμῖν 25.
δεῖ· δεῖ γὰρ, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ· ἀλλ' ἄρα πολλῷ μᾶλλον τῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἑκάστοτε φιλοτιμουμένων, καὶ ὅπως τὰ καθ' ἡμᾶς ἄριστα ἔχειν σπουδὴν ποιουμένων. καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, δῆλον ἐξ ὧν τοὺς μὲν τιμῶν ἀξιοῦμεν καὶ ὡς εὐεργέτας ἡμετέρους καὶ σωτῆρας καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα καλοῦμεν, τοῖς δὲ ὡς ὀφειλέταις οὐχ ὅπως ὧν πράττουσιν ἴσχομεν χάριν, ἀλλὰ καὶ, ἤν ποτ' ἐλλίπωσι τοῦ δέοντος, νεμεσῶντες ὑπάγομεν δίκην· καὶ ὅτι παρὰ μὲν

---

49) Mor. τοιοῦτο.

50) Mor. ἀποφθαρθέν.

51) Mor. εἴπερ τούτου.

52) Mor. εὖ ἴσθι σαυτὸν λανθάνειν.

53) Mor. λειτ. μὲν οὐκ ἔνι τ' ἔξεστι.

54) Mor. et Cod. Vat. συναιρεῖ.

τῶν αὐτὸ τοῦτο μόνον ὄνησίς ἐστι τῇ πόλει, οἱ δὲ μετὰ
26. τούτου καὶ δόξης οὐ μικρᾶς αἴτιοι γίνονται. εἶθ' οἳ τοῖς ἅπασι προὔχουσι καὶ τῆς βελτίονός εἰσι μοίρας, τούτους ἡμεῖς ἐλάττους διὰ σὲ νομιοῦμεν; καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον, εὐεργέτας μὲν ὅπως κτησόμεθα 55), πάντα ποιεῖν· ἡμεῖς δὲ καὶ οὓς μὲν ἔχομεν νῦν 56), θεῶν διδόντων, τούτοις φανέντες ἀγνώμονες ἀποστερήσομεν τῶν τιμῶν, οὓς δὲ μέλλομεν ἕξειν, τούτους, ἢν μὴ νῦν ἀγνωμονοῦντες φανῶμεν, τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπείρξομεν προθυμίας;
27. ι. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων ταύτῃ δόξομεν χείρους. μᾶλλον δ' ἐκείνους θαυμαστούς τινας ἄγαν καὶ μεγαλοψυχίᾳ χρωμένους ἀποφανοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς τὰ μέγιστα αἰσχυνοῦμεν· εἴπερ οἱ μὲν καὶ τοὺς δυσμενεστάτους εὖ ποιοῦντες τὸν ἀεὶ διαγεγόνασι χρόνον, ἡμεῖς δὲ παρ' ὧν εὖ πεπόνθαμεν, τούτους καὶ ὧν ἠξιώκαμεν χαρίτων ἀποστερήσομεν· ἃς τῷ μὲν δοκεῖν παρ' ἡμῶν, τῇ δ' ἀληθείᾳ παρὰ σφῶν αὐτῶν ἐκομίσαντο δήπου, τῷ τούτων αἴτιοι γεγενῆσθαι δι' ὧν εἰς ἡμᾶς ἔδρασαν· ὥστε τὰ μὲν παρ' αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς χάριν ἄν τις δικαίως προσείποι, τὰ δὲ παρ' ἡμῶν πρὸς αὐτοὺς ἀντίδοσιν καὶ πρέπουσαν
28. ἀμοιβήν. καὶ τοίνυν τῆς δεδομένης ἀτελείας ἐκπεπτωκότες ἂν ἤδη, αὐτοὶ μὲν καὶ οὕτως οὐδὲν ἧττον ἔθ' ἕξουσι ταύτην 57), ὡς ἀξιόχρεῳ 58)· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀγνώμονες μόνον ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ ἄπιστοί τινες καὶ ἀβέβαιοι τοῦ λοιποῦ δόξομεν ἅπασιν εἶναι· τὸ μὲν ἐὰν ἃ δεδώκαμεν ἀφελώμεθα δήπου, τὸ δ' ἐὰν πρὸς τοὺς εὐεργέτας οὑτωσὶ μάλιστα σχῶμεν. καὶ σιωπῶ τὴν ἐσαεὶ παραμενοῦσαν αἰσχύνην τῇ πόλει καὶ τὸ κοινὸν ὄνειδος. ὡς δήπου οἱ μὲν 59) πρεσβύτατοι τῶν Ἀθηναίων εὐποι-

55) Mor. κτησώμεθα.
56) Mor. ἔχομεν.
57) Mor. ταῦτα.
58) Wolf. ἀξιόχρεῳ.
59) Mor. ὡς δήπου οἱ πρεσβ. Cod. Vat. ὡς οἱ μὲν πρεσβ.

οὔντες, οὐκ εὐπάσχοντες, τοὺς φίλους ἐκτῶντο, ἡμεῖς δὲ [60]) πᾶν τοὐναντίον καί, οὓς ἔσχομεν φίλους, ἐχθροὺς καθίσταμεν, τῷ τὰς μὲν παρ' αὐτῶν εἰς [61]) ἡμᾶς ὠφελείας [62]) ἀκινήτους εἶναι καθάπαξ βούλεσθαι, οἷς δὲ ἡμεῖς αὐτοὺς ἀμειβόμεθα, ταῦτ' ἀνατρέπειν· ἀμφοτέρους καὶ [63]) ἡμᾶς αὐτοὺς ὧν εὖ πεπόνθαμεν ἀναξίους ἐντεῦθεν δεικνύντες, κἀκείνους ἀσφαλεστέρους ποιοῦντες πρὸς
τὸ μηκέτι τηλικούτοις ἐθέλειν χαρίζεσθαι. καὶ πόσων 29.
κρημνῶν καὶ βαράθρων ταῦτ' ἄξια; ὅταν οἱ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὄντες, ἔπειτ' ἀγνωμοσύνης καὶ ἀπιστίας καὶ τοῦ μεταβάλλειν εἰκῇ καὶ ῥᾳδίως σχῶμεν αἰτίαν, καὶ δόξωμεν μετ' Εὐρίπου χωρεῖν, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς [64]) ὑπόθεσιν διαφθείρειν καὶ ὅλως τῶν ἐπὶ σκηνῆς ἢ ψάμμου παιζόντων οὐδὲν ἄμεινον ἴσχειν, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χεῖρον· εἴπερ οἱ μὲν ὃ προὔθεντο δρῶσι· προὔθεντο δὲ μήποτ' ἐν ταὐτῷ μένειν, ἀλλὰ μεταβάλλειν ἑκάστοτε πρὸς τὴν χρείαν· ἡμεῖς δ' ἴσοι καὶ παραπλήσιοι διὰ πάντων ὀφείλοντες [65]) εἶναι, καὶ ταὐτὰ διὰ τέλους φρονεῖν, ἔπειτ' ἀμέλει κατὰ τὸν Φάριον ἐθελήσομεν ἐξαλλάττειν [66]) Πρωτέα, καὶ τῇ πρὸς τοὺς ἄλλους χρῆσθαι ταῖς γνώμαις. μήποτε τοσοῦτον ἰσχύσειε Λεπτίνης, ὡς τὰ τοιαῦθ' ἡμᾶς ὑπειλῆφθαι παρασκευάσαι.

ιδ. Καὶ μὴν εἰ ὥσπερ μισθὸς ἀρετῆς εὐφημίαι [67]), 30.
οὕτω καὶ κατωρθωμένων ἐστὶν ἀντίδοσις· ἀνάγκη θαυμάζεσθαι μὲν ἀρετήν, τοὺς δ' ὁτιοῦν ἀγαθὸν εἰργασμένους τιμᾶσθαι, ἐάν τε ἀτέλειαν ταύτην φῇς [68]), ἐάν θ' ὁτιοῦν. εἰ μὲν οὖν τήν γ' [69]) ἀρετὴν ὅλως ἐπαινῶν ἔχεις

---

60) Mor. ἡμεῖς πᾶν.
61) Cod. Vat. ἐς.
62) Mor. ὠφελίας.
63) Mor. ἀμφοτέρους ἡμᾶς.
64) Cod. Vat. ἐξαρχῆς. Ut etiam infra constanter.
65) Mor. ὀφειλοῦντες.
66) Mor. διαλλάττειν.
67) Mor. εὐφημία.
68) Mor. φῇς.
69) Mor. τὴν.

ἀποστερεῖν, καὶ τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀποφανθέντας σπουδαίους [70]) ἀποστέρει τῶν ἄθλων, καὶ μηδ' ἡτισοῦν ἔστω φειδώ. εἰ δὲ τῶν ἀτόπων ἐκεῖνο, πῶς λόγον τοῦτό γε σῶζον, συνιδεῖν οὐκ ἔχω. οὐδὲ γὰρ οὔτ' ἀρετὴ τοῦθ', ὅπερ ἐστὶ, δόξει μὴ τῶν γιγνομένων ἀπολαύουσα κρότων [71]) οὔτε τὰ βέλτιστ' εἴσεταί τις τῶν ἔργων ἀμοιβῶν ἀποροῦν-
31. τα [72]). εἰ τοίνυν τὸ τὰ [73]) προσήκοντ' ἀμφοτέροις ἀποδιδόναι πρὸς ἀγαθοῦ, τό γ' αὐτὰ τούτων ἀποστερεῖν πρὸς βασκάνων. σὺ δ' ἐκπεσεῖν μὲν τῶν ὄντων, καὶ ὧν σοι πρόςεστιν ἐστερῆσθαι οὐκ ἂν ἀνάσχοιο, ἀλλά μοι δοκεῖς κἂν ὄναρ τοῦτ' ἰδὼν τεταράχθαι· ἧς δὲ [74]) τοὺς εὐεργέτας ἡ πόλις ἠξίωσεν ἀτελείας, ταύτης τούτους ἀπάγων, φορητόν τι νομίζεις, δέον ἀπὸ σεαυτοῦ [75]) καὶ τὰ τούτων εἰκάζειν, καὶ μὴ σφᾶς ἀξιοῦν ὧν αὐτὸς γενομένων οὐκ ἂν ἠγαπήκεις;

32. ιβ. Μᾶλλον δ' ἀνάγκη, δυοῖν θάτερον· ἢ καὶ τὴν πόλιν ἐστερῆσθαι τῆς παρ' αὐτῶν ὠφελείας, ἐπειδὴ τούτους [76]) τῶν παρ' αὐτῆς γερῶν οἴει δεῖν, ἢ μηδὲ τούτοις ὁπωστιοῦν ἐνοχλεῖν, ἐπεὶ μηδὲ ταύτῃ. εἰ δὲ ταύτην [77]) μὲν ἀξιοῖς ὧν παρ' αὐτῶν εἴληφεν ἀπολαύειν ἐς ἅπαν, τούτους δὲ μή· ἔοικας οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ δικαίως τοῖς πράγμασι διαντᾷν [78]), καὶ προςέτι [79]) τὴν πόλιν οὐχ ὅπως ὧν ἐχρῆν, ἀλλὰ καὶ ὧν ἀπεύξαιτ' [80]) ἄν τις, ἀτεχνῶς ἀξιοῦν. θαυμάζεσθαι μὲν γὰρ αὐτὴν ὁσημέραι, καὶ καλῶς ἀκούειν, καὶ συναγωνιστὰς πάντας ἴσχειν τῆς δόξης, ἐν εὐχαῖς οἶδ' ὅτι ποιῇ· εἴπερ μὴ κοινὸς εἶ τῆς πολιτείας ἐχθρός· πράττεις δ' ἐξ ὧν ἂν εἰκότως μισοῖθ' ὑφ' ἁπάν-

---

70) Mor. δικαίους.
71) Mor. ἀρετὴν, τ. ὅ. ἐ. δόξον, μὴ τ. γ. ἀπολαύουσαν κρ.
72) Mor. ἀποῤῥοῦντι.
73) Cod. Vat. τὸ τὰ μὲν.
74) Mor. ἧς καί.
75) Cod. Vat. σαυτοῦ.
76) Mor. τούτοις.
77) Mor. ταῦτα.
78) Cod. Vat. διαιτᾷν.
79) Mor. πρὸς ἔτι.
80) Cod. Vat. ἀπεύξαιντ'.

των [81]). οὐ γὰρ δήπου τοὺς εὐεργέτας, οὐδ' ὧν τὰ μέ-
γιστα [82]) ἀπωνάμεθα, οὐ τούτους μόνον ἐκπολεμώσομεν
ἡμῖν αὐτοῖς, ἐὰν σοι τὰ τοιαῦτα πεισθῶμεν· ἀλλὰ καὶ
πάντας τοὺς ἄλλους ἁπλῶς [83]), οὐ διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους
τοσοῦτον ἀγνωμοσύνην, ὅσον τὸ πρὸς ἀπάτην ἡμᾶς τοῖς
πράγμασι χρῆσθαι καὶ κατ' Εὐρύβατον ζῆν. καίτοι ὅταν 33.
ταῦτ' ᾖ, καὶ πονηροτάτην ἡμῖν αὐτοῖς ἐπειςαγάγωμεν [84])
δόξαν, τί πλέον ἀπὸ τῶν λειτουργιῶν ἡμῖν ἔσται, ἐὰν
οὐκ Ἀθηναίους λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντας ἀνθρώ-
πους κτησώμεθα λειτουργούς; χωρὶς δὲ τούτων εἰ μὲν
τοὺς αὐτοὺς οἷόν τ' ἦν καὶ ἀτελείας ἀποστερῆσαι καὶ [85]) φί-
λους παραπλησίως κεκτῆσθαι, καὶ οὕτως ἡμεῖς μὲν ἀγνω-
μονοῦντες [86]) ἂν εἴημεν οὐδὲν ἧττον τῷ τὰ μὴ προσή-
κοντα σφίσι διὰ τέλους τηρῆσαι· αὐτοὶ δὲ, πρὸς τῷ κα-
λοὶ κἀγαθοί [87]) τινες εἶναι δι' ὧν εἰς ἡμᾶς ἔδρασαν, καὶ
μεγαλοψυχίας φέροιντ' ἂν δόξαν, ὡς οὐκ ἐν οἷς ἠτιμά-
σθησαν ταραχθέντες, ἀλλ' ἐφ' οἷς εἶχον μεμενηκότες. εἰ
δ' ἅμα ταύτης στερήσονται [88]) καὶ ἡμῖν ἔσονται δύςνοι,
ὡς ὑφ' ἡμῶν ἀτεχνῶς ὑβρισμένοι· μανία δήπου σαφὴς
ἀντὶ μικρῶν καὶ φαύλων λειτουργιῶν τοσούτοις ἡμᾶς δια-
βεβλῆσθαι καὶ κακῶς ἀκούειν καὶ μῖσος ἐν Ἕλλησι καὶ
βαρβάροις ἔχειν, ἐξὸν πᾶν τοὐναντίον θαυμάζεσθαι καὶ
φιλεῖσθαι καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν πρὸς τούτους αἰδῶ πάν-
τας ἐπὶ τὰ ἴσα προτρέπειν.

ιγ. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ γ' αὐτῶν τῶν λειτουργιῶν, 34.
ἃς ἀναιρεῖσθαί φησι [89]) διὰ τὰς ἀτελείας Λεπτίνης, ἐ-
κεῖνο λέγω· ὡς εἴτις τὴν ἐσομένην ἐντεῦθεν ὄνησιν ἀκρι-

---

81) Mor. ὑπὸ πάντων.
82) Cod. Vat. τὰ μέγιστα.
83) Mor. αὐτούς.
84) Mor. ἐπειςάγωμεν.
85) Integer locus a verbis καὶ φίλους usque ad τηρῆσαι abest a Mor.
86) ἀγνωμονοοῦντες enotavit Maius.
87) Mor. καλοκἀγαθοί.
88) Mor. στερηθήσονται.
89) Cod. Vat. λέγει.

βῶς ἐξετάσει, καὶ ἣν οἱ τὰς ἀτελείας λαμβάνοντες [90] τῇ πόλει παρέχουσιν, εὑρήσει τὴν μὲν μείζω τοῖς ὅλοις καὶ περιφανεστέραν καὶ ὥστε ταύτης τυγχάνειν ἀξίαν εὐχῆς, τὴν δ' οὐχ ὅσον ἐλάττω καὶ φαύλην παντάπασιν καὶ οὐδ' αὐτὸ τοῦτο διὰ σμικρότητα δοκοῦσαν δήπουθεν ὄνησιν, ἀλλὰ καὶ οἵαν παροραθεῖσαν μηδ' ὁπωστιοῦν ἂν τῷ κοινῷ λελυμάνθαι. διὰ τί; ὅτι οὐ πᾶσι μέτεστιν ἀτελείας οὐδὲ διὰ πάντων ἁπλῶς τοῦθ' ἥκει, ἀλλ' οἷς ἄξιον τὰ τοιαῦθ' ὡς εὐεργέταις διδόναι. τοσοῦτοι δὲ οὗτοι, ὥσθ' εἵνεκα πλήθους οὐχ ὅσον τοῖς λειτουργοῦσιν ἐγγὺς ἰέναι [91]), ἀλλὰ μηδ' ἂν ἐν προσθήκῃ τουτοισὶ γεγονότες μηδ' ἡντινοῦν εἰργάσθαι διαφορὰν, μήτ' εἰς ἀριθμοῦ μήτ' εἰς πραγμάτων ἐπίδοσιν· μᾶλλον δ' ἐπείπερ οὐκ εἰς ἀριθμοῦ, οὐδὲ πολλῷ μᾶλλον εἰς πραγμάτων ἐπίδοσιν.
35. ὥστ' εἴτις νῦν ἔροιθ' ὑμᾶς, πότερα τὴν τῶν μηδὲν εἰς ἐπίδοσιν τῆς κοινῆς ὠφελείας ξυμβαλλομένων ἐν ταῖς λειτουργίαις συντέλειαν ἢ τὴν αὐτῶν τούτων εἰς ἡμᾶς μεγαλοψυχίαν αἱρεῖσθαι δεῖ· τοῦτ' ἂν εὖ οἶδ' ὅτι φήσαιτε [92]) πάντες, εἴπερ ὑμᾶς αὐτοὺς προὔργου ποιεῖσθε. οὐκοῦν [93]) ἄτοπον καὶ τῷ λυσιτελεῖ πολεμοῦν, παρ' οὗ μὲν δόξα καὶ κέρδος ὑμῖν, τοῦτ' εἰςφέροντας τουτουσὶ μὴ θαυμάζειν μηδὲ τοῖς ἴσοις τιμᾶν· παρ' οὗ δὲ μηδ' ἡτισοῦν ὄνησίς ἐστι, μὴ τοῦτο ποιοῦντας κακίζειν, καὶ τὴν οὐδὲν ἔχουσαν κέρδος λειτουργίαν περὶ πλείονος ἄγειν τῆς θαυμαστῆς αὐτῶν ὑπὲρ ἡμῶν προαιρέσεως· ἣν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ σφῶν αὐτῶν καταψεύδεσθαι δόξωσιν, ἀκίνητα βούλονται σφίσιν αὐτοῖς παντάπασι καθεστάναι τὰ ἆθλα· οὐ τούτων, ὡς ἐγῷμαι, τοσοῦτον [94]) δεόμενοι,
36. ὅσον [95]) τοῦ καλοὶ κἀγαθοὶ δοκεῖν ἅπασιν εἶναι; μᾶλλον

---

90) Mor. οἳ .... λαμβάνουσι.
91) Mor. εἶναι.
92) Mor. φήσετε.
93) Mor. οὐκ οὖν.
94) Cod. Vat. ἐγ' ῷμαι τοσοῦτο.
95) Cod. Vat. ὅσο.

δὲ διὰ τὸ βούλεσθαι καλοὶ κἀγαθοὶ δοκεῖν ἅπασιν εἶναι, τουτωνὶ δέονται δήπου, εὖ εἰδότες, ὡς εἰ καὶ τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς αὐτοὺς γεγενῆσθαι αἰτιώτατον σφίσι τοῦ γερῶν ἠξιῶσθαι, ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο παρῇ, οὐδ' ἂν τουτὶ γεγονός. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ 96) γερῶν ἠξιῶσθαι καλοὺς κἀγαθοὺς δείκνυσι μᾶλλον, καὶ γνωριμοτέρους καθίστησι πᾶσι, καθάπερ, τους Ὀλυμπιονίκας οἱ πομπικοὶ στέφανοι· διὰ τοῦτο δεῖ δήπου, μᾶλλον δὲ πᾶσα ἀνάγκη, καὶ γερῶν αὐτοὺς ἠξιῶσθαι, ὡς ἂν μᾶλλον καλοὶ κἀγαθοὶ καὶ νῦν 97) καὶ εἰςαῦθις πᾶσι καὶ δοκῶσι καὶ ὦσιν· ὡς ἤδη τινὲς ἠριστευκότες ἐν μάχαις, ἢ καὶ ὁτιοῦν ἄλλο χρηστὸν εἰργασμένοι, ἐπειδήπερ οὐχ ὧν ἔδει μετέσχον, οὐδὲ τῆς εἰςέπειτ' ἀπέλαυσαν προμηθείας, οὐδ' ὅτι τοιοῦτοί τινες ἦσαν γεγόνασι δῆλοι, ἀλλ' ἠπιστήθησαν τοῖς πολλοῖς, κατ' αὐτὸν τὸν τῆς ἐπιδείξεως 98) χρόνον μόνοις τοῖς θεαταῖς βοηθέντες.

ιδ. Καὶ τοίνυν εἰ μὲν τοῦ παρὰ 99) τῆς πόλεως τετιμῆσθαι λόγος οὐδ' εἰςτισοῦν αὐτοῖς ἦν, οὐδ' ἂν ὅλως 37.
ἠξίωσαν περὶ αὐτὴν χρηστοὶ γεγονέναι, οὐδὲ τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλοτιμίας ἀπῆρχθαι. εἰ δ' ὅπως αὐτοῦ τύχοιεν πάντ' ἐποίουν ἐκεῖνα, καὶ τῆς χρηστότητος τὰς ἀφορμὰς ἡ παρ' ἡμῶν ἐλπὶς ἐχορήγει· ποῦ δίκαιον τὸ μάλιστ' αὐτοῖς σπουδασθὲν περικόψαι, καὶ περὶ τὰ καίρια διορύξαι τὸ πρᾶγμα; καίτοι μετριώτερον ἂν αὐτοῖς ἐδόκει μηδ' ὁτιοῦν τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι, ἢ οὕτω λαμπρῶς εἰληφόσιν ἔπειθ' ὑπ' οὐδεμιᾶς ἀξιολόγου προφάσεως τοῦτ' ἀφῃρῆσθαι. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀγνωμοσύνη τις ἂν ἦν μόνον περὶ 38.
τοὺς εὐεργέτας τῆς πόλεως· τὸ δ' ἀμφοτέρων μὲν ὕβρις καὶ ἀδοξία· ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ 100) πάντων ὄνειδος καὶ μῖσος τῇ

96) Mor. τῶν.
97) Abest καὶ νῦν a Mor.
98) Mor. ἐπιδίξεως.
99) Mor. ἐπί.
100) Cod. Vat. περί.

πόλει καὶ τὸ μὴ παρ' ὡντινωνοῦν ἀξίαν δοκεῖν εἶναι τὸ παράπαν ἐπὶ μηδενὶ [101]) πεπιστεῦσθαι. ἡ τοσοῦτο δόξης καὶ τοῦ [102]) θαυμάζεσθαι μέτεστι, καὶ οὕτως ἐστὶ διὰ πάντων κρατίστη καὶ τοῖς ὅλοις νικῶσα, ὡς μόνην ταύτην τῶν ὑφ' ἡλίῳ πόλεων, εἰ δεῖ συντομῶς εἰπεῖν, κοινὴν ἐρωμένην ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν [103]) καταστῆναι. οἱ μὲν γὰρ οὐ μόνον ἀντὶ πατρίδος ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς πατρίδος ἄγουσι ταύτην, καὶ ὅλῳ καὶ παντὶ [104]) πρεσβεύουσι τῷ θυμῷ, ὡς εἰκὸς τὴν κοινὴν ἁπάντων
39. αἰτίαν τε καὶ τρόφον. πρώτη γὰρ ἄνθρωπον ἤνεγκε, καὶ πρώτη βίου χρῆσιν ἐξεῦρε, καὶ διὰ τοῦτο μόνη πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστὶ καταφυγὴ καὶ προστάτις· καὶ πάντες κατὰ τὸ τῆς χρείας ἑστὼς ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, τὸ τοῦ λόγου, πρὸς ταύτην ὡς πρὸς μητέρα χωροῦσι, καὶ τυγχάνουσιν ὧν βούλονται κάλλιον ἢ προσεδόκησαν. οὕτω δ' ἀνθρώποις περισπούδαστος οὖσα, οὕτω καὶ [105]) θεοφιλής ἐστι καὶ μέλημα τοῖς κρείττοσιν ἐναργῶς, ὡς τοὺς μὲν αὐτῶν πάλαι πρὸς ἀλλήλους περὶ ταύτης ἐρίσαι, τοὺς δ' ὧν πρὸς ἀλλήλους εἶχον διαφορῶν ἐνταῦθα πεποιῆσθαι τὰς κρίσεις, πάντας δ' ἁπλῶς κατὰ πάντα δήπου τὸν χρόνον πᾶσαν εἰςφέρειν σπουδὴν, μὴ μόνον τὰ λυσιτελῆ καὶ συναύξοντ' αὐτὴν ἐκ παντὸς τρόπου περαίνειν, ἀλλὰ καὶ ὅ τι ἂν ἔσθ' ὅτε σφαλῶμεν, ταῦτ' αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον μεθιστάναι.

40. ιε. Οὐκοῦν καὶ περὶ ἀτελείας ταῦτ' εἰκότως ἔχομεν λέγειν καὶ τῆς τῶν θεῶν προνοίας ἀξίως. ὡς εἰ μὲν τῶν λυμαινομένων κατὰ τὸν σόν ἐστι λόγον αὕτη, Λεπτίνη, οὐκ ἂν ἐπὶ τοσοῦτον εἰςκωμάσαι [106]) τῇ πόλει ταύτην εἴασαν οἱ θεοὶ, ἀλλ' ὥσπερ διὰ τοῦ κοινοῦ μάντεως καὶ

---

101) Mor. ἐπὶ μηδὲν.
102) Mor. τό.
103) Mor. ἐρωμένην τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων.
104) Mor. καὶ ὅλως παντί.
105) Cod. Vat. δέ.
106) Mor. et Cod. Vat. εἰσκωμάσαι.

ἐξηγητοῦ τοῦ πατρῴου τῇ πόλει θεοῦ ἔπαυσαν μὲν τὴν πρὸς Εὔμολπον μάχην, ἔπαυσαν δὲ τὸν λοιμόν, ἐνταῦθα μὲν τοῦ Λεὼ τῶν θυγατέρων ἐκστάντος, τοῦ δ' Ἐρεχθέως ἐκεῖ τῆς παιδός· καὶ πάλιν αὖ ἐν τῷ πρὸς Δωριέας καὶ Πελοποννησίους πολέμῳ περιγενέσθαι τῇ πόλει παρέσχον, οἷς ἐθελοντὴν τὸν Κόδρον ἀποθανεῖν παρεσκεύασαν· οὕτω καὶ τὴν ἀτέλειαν, εἴπερ ἐπιβλαβῆ τῇ πόλει συνήδεσαν [107]), εὐθὺς ἂν τὸν αὐτὸν τρόπον ἦραν ἐκ μέσου. καὶ πάντες μέν, ὡς εἰπεῖν, οἱ θεοί, 41. ἐπεὶ πᾶσιν ἡμῶν μέλει καὶ πάντων ἡμῖν, πολλῷ δὲ πλέον ἢ τὴν πόλιν ἐξ ἀρχῆς λαχοῦσα Παλλὰς καὶ ὁ προσοικῶν Ἴακχος, ὃς τῆς εἰς ἡμᾶς εὐνοίας καὶ φιλανθρωπίας πλεῖστα μὲν καὶ κάλλιστα δείγματα ἐξήνεγκεν ἐν παντὶ τῷ παρασχόντι, μέγιστον δὲ καὶ ὃ πάντες ᾄδουσιν, οἷς ἐν τῷ Μηδικῷ πολέμῳ τὰ κράτιστα συνήραθ' ἡμῖν, καὶ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ καὶ νέφος ταῖς τῶν βαρβάρων ναυσὶν [108]) ἐγκατασκῆψαι παρασκευάσας ἅμα τῷ μέλει τῷ μυστικῷ. ἀλλ', 42. ὅπερ ἔφην, εἰ μὲν τὰ τῆς ἀτελείας ἡμῖν εἰς βλάβος ἀπήντα, λόγον ἂν εἶχεν ὑπὸ τῶν τὰ ἡμέτερα πάντα τρόπον εὖ ποιεῖν βουλομένων θεῶν καὶ ταύτην αὐτίκα πεπαῦσθαι. οἷς δ' οὐ χθὲς καὶ πρώην, ἀλλ' ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς οὖσαν τῇ πόλει οὐδενὸς ἠξίωσαν λόγου πρὸς τὸ ταύτην ἐκτρίψαι, πᾶσαν δὲ μᾶλλον ποιοῦνται σπουδήν, ταύτην ὅσαι ὧραι συνιστάναι τε καὶ συναύξειν, δι' ὧν ἑκάστοτε πλείστους ἐπὶ τῷ [109]) ταύτης τυχεῖν εὖ ποιεῖν τὴν πόλιν προτρέπονται· ἄτοπον ἂν εἴη καὶ τοῖς θεοῖς ἀτεχνῶς πολεμοῦν, ἃ 'κεῖνοι [110]) καλῶς ἔχειν ἔγνωσαν, ταῦθ' ἡμᾶς διαβάλλειν ὥσπερ ἢ τῶν θεῶν ἀμείνους ἀξιοῦντας εἶναι πρὸς τὸ τὰ δέοντα ξυνορᾶν, ἢ ὡς τὰ χείρω τιμῶσιν ἐκείνους δεικνύντας.

---

107) Mor. συνειδέσαν.
108) Mor. ναυσί.
109) Mor. ἐπὶ τὸ.
110) Wolf. ἐκεῖνοι.

43. ιϛ. Τοσαύτης οὖν καὶ τηλικαύτης, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δόξης ἡμῖν ὑπαρχούσης, καὶ ταύτης οὐ μόνον, θεῶν βουλομένων, παραπλησίας ἐς ἅπαν, ἀλλὰ καὶ περιφανεστέρας πολλῷ καὶ μείζονος ἔθ' ἡμῖν ἐσομένης, τοῦ εἰκότος ἀεὶ νικῶντος· ἔπειθ' ἡμεῖς οὐ προτιμήσομεν ταύτης [111]), ἀλλὰ τὰς Λεπτίνου λειτουργίας ἀσφαλεστέρας νομιοῦμεν καὶ καλλίους [112]) κεχρῆσθαι, ἃς διὰ τὸ μηδὲν εἶναι πρὸς λόγον λυσιτελοῦντος τῇ πόλει οὐδ' εἱςτιςοῦν
44. τὸ παράπαν ἄχρι τοῦ νῦν ἠξίωκε λόγου. καὶ πῶς οὐ τοὺς ἄνωθεν ἡμῖν συναγωνιστὰς τῶν τοιούτων παροξυνοῦμεν θεούς, εἴπερ οἱ μέν, ὅπως ἑκάστοθ' ἡμῖν ἐπὶ μεῖζον τὰ τῆς δόξης χωροίη, πάντα ποιοῦσιν, ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον ὅπως τὴν ἐξ ἀρχῆς προςοῦσαν ἡμῖν αὐξήσαιμεν, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐξαλείψαιμεν ταύτην ἀξιώσομεν, καὶ μῖσος ἡμῖν αὐτοῖς ὅτι μάλιστα προςτριψαίμεθα, τῆς πρόσθεν εὐνοίας ἀντίπαλον; πρὸς γὰρ τὰ τελευταῖα ταυτὶ τὰς ψήφους οἴσουσιν ἅπαντες, καὶ δόξομεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ κενοῖς τισιν ἡμεῖς [113]) φιλοτιμεῖσθαι τοῖς πρόσθεν, καὶ μύθοις μᾶλλον ἢ πράγμασιν, οἱ καινότητι καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἔργων, οὐ μόνοις παρεικότες ἀπιστεῖσθαι τοῖς μύθοις.

45. ιζ. Πάντων δὲ ἀτοπώτατον, εἰ πάλαι μὲν τοῦ Μήδου τοῖς ἡμετέροις προγόνοις πλεῖστα καὶ μέγιστα δῶρα τὰ μὲν αὐτίκα διδόντος, τὰ δ' ἐπαγγελλομένου, ἐὰν μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος συστῶσιν, ἐὰν δὲ μή, πάντα τὰ πάντων αἴσχιστ' [114]) αὐτοῖς ἀπειλοῦντος, τούτων οὐδὲν τὸ παράπαν εἷλεν αὐτούς, οὐδ' ἔπεισε γενέσθαι κακούς, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ σφῶν αὐτῶν καὶ τοῦ μεγάλου τῶν Ἀθηναίων ὀνόματος ἀνάξια καὶ βεβουλεῦσθαι καὶ δρᾶσαι, ὡς μᾶλλον ἂν ἑλέσθαι καθάπαξ ἀπο-

---

111) Mor. ταύτην.
112) Mor. κάλλιον.
113) Mor. ἡμᾶς.
114) Mor. αἴσχιστα.

λωλέναι καὶ αὐτοὺς καὶ τὰ αὑτῶν, ἢ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλ-
λάδος ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ἐγνωσμένων καὶ ὁπηοῦν καθυφέ-
σθαι· καὶ ταῦτ' οὔσης ἀνάγκης, ἐν ᾗ καὶ τὸ παρὰ τοὺς
νόμους εἰργάσθαι φέρει ξυγγνώμην. ἡμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, καθ' ἡμῶν αὐτῶν εἴξομεν ὁτῳοῦν, καὶ πλέον
ἕξει Λεπτίνης ἃ μὴ δεῖ συμβουλεύων, ἢ Ξέρξης μετὰ
πάσης ὡς εἰπεῖν τῆς οἰκουμένης ἡμῖν ἐπιών; καὶ μὴν οἷς 46.
μὲν τούτου γῆν καὶ ὕδωρ διὰ τῶν πρέσβεων αἰτοῦντος
οὐκ ἐπεστράφημεν οὐδ' ὁπωςτιοῦν, ἀλλ' οὕτως ἔσχομεν
ἐν τῷ παραυτίκα τῆς ἀκοῆς, ὥστ' ἐπειδή τις ἐτόλμησεν
εἰπεῖν, ὡς χρὴ ξυγχωρεῖν, οὐ μόνον αὐτὸν λίθοις εὐθὺς
ἀνελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις εἰς φρέαρ ἐμβεβληκό-
τες, ἔπειτ' αὐτοῖς γῆν ἐπιχῶσαι, ὡς μόνην ταύτην οὖ-
σαν πρὸς εὐψυχίαν παράκλησιν, θαυμαστὴν δόξαν ὑπερ-
φυοῦς μεγαλοφροσύνης καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐν τῷ
τηνικαῦτα παρέσχομεν· ἀφορήτῳ δ' ὀνείδει καὶ διηνεκεῖ
περιβαλεῖν ἐπιχειροῦντα νῦν τὴν πόλιν Λεπτίνην εἰ μὴ
καθέξομεν, ἡμῶν αὐτῶν παντάπασι δόξομεν ἐκπεσεῖν.
καὶ τότε μὲν Ἄρθμιον τὸν Ζελείτην καὶ προσέτι τὸν ἑρ- 47.
μηνεύσαντα τὰ γράμματα τὸν μὲν ἔξω πάσης ᾠήθημεν
ἀποκτεῖναι συγγνώμης, Ἄρθμιον δ' ἐψηφισάμεθα πολέ-
μιον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, αὐτόν τε καὶ τὸ γένος
ἀτίμους, ὅτι ὁ μὲν τῷ βασιλεῖ διακονῶν χρυσίον εἰς Πελο-
πόννησον ἤγαγεν, ὁ δ' ἔχρησε τὴν γλῶτταν κατὰ τῶν Ἑλ-
λήνων τῷ βασιλεῖ· τὸν δὲ μὴ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς
ἡμετέρους προγόνους εἰς αἰσχύνην δι' ὧν νομοθετεῖ καθ-
ιστάντα Λεπτίνην τοῦτον δέον ὑπὲρ ἐκείνους κολάζειν,
ἅθ' ὑπὲρ ἐκείνους ζημιοῦντα τὴν πόλιν, ἡμεῖς δ' [115]
αὐτοῦ παῤῥησιαζομένου καὶ λέγοντος ταῦτ' ἀνεχόμεθα,
καὶ ψήφου καὶ βουλῆς ἀξιοῦμεν, εἴτε τοῖς τούτου πείθε-
σθαι χρὴ [116] εἴτε μή.

---

115) Mor. δέ.

116) Cod. Vat. χρῆν.

48. ιη. Χωρὶς δὲ τούτων τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀδικημάτων οὐκ ἐν ἅπαντι δήπου τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἐπὶ μέρους ἐπάγει τὴν βλάβην· ὃ δὲ νῦν οὗτος ἐπιχειρεῖ ποιεῖν, νομοθετῶν ἃ δεδώκαμεν ἀφαιρεῖσθαι, τούς τε νῦν ὄντας Ἀθηναίους τούς τε ἐσομένους πρό τε ὄντας, κατὰ τὸ ἔπος, μάλιστα διαβάλλει. οὔτε γὰρ ἡμεῖς ἐστῶσιν, ὡς εἰπεῖν, ἔθ' ἕξομεν ὀφθαλμοῖς καθορᾶν, οὓς διὰ τῆς ὧν δεδώκαμεν ἀφαιρέσεως ἀτιμάσομεν, ἀλλὰ τῆς Ἄιδου κυνῆς ἡμῖν δεήσει, φανέντων· τούς τ' ἐπιγιγνομένους ἡμῶν καταλήψεται τοὔνειδος, καὶ ὡς ἀγνωμονούντων παῖδας ἐκτρέψονται καὶ
49. μισήσουσι πάντες. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν προγόνων οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν ἀδικούντων θαυμαστὴ καὶ ἄτοπος προθυμία τε καὶ σπουδὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἠτυχηκότας καὶ καταπεφευγότας εἰς τὴν πόλιν φιλανθρωπία καὶ τὸ σώζεσθαι, λόγος ἄλλως ἅπαντα ταῦτ' οἶμαι δόξει, ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἀπιστηθέντα κακίας. τὸ γὰρ τοὺς εὖ πεποιηκότας ὧν ἀντευπεποιήκαμεν ἀποστερεῖν αὖθις ἐθέλειν ὥσπερ ἐκ μεταμελείας ἡμᾶς, ἄνευ τοῦ τῶν ἀδικωτάτων εἶναι, τεκμήριον ποιήσονται δήπου πάντες ἢ τοῦ μηδὲν ὧν ἔφην τοὺς προγόνους εἰργάσθαι, ἢ τοῦ μηδὲν ἡμᾶς ἐκείνοις κατὰ γένος προσήκειν· διὰ τὸ τοὺς μὲν καὶ τῶν αὐτοὺς ἀδικησάντων, ὥσπερ εὖ πεποιηκότων, ὑπὸ μεγαλοψυχίας πολλάκις προστῆναι, καὶ πᾶσαν ὑπὲρ τούτων εἰσενηνοχέναι σπουδὴν, ἡμᾶς δὲ καὶ ἃ τοῖς εὐεργέταις δικαίως ἀποδεδώκαμεν ταῦτ' αὐτοὺς ὡς δυσμενεστάτους ἀναφανέντας ὑπ' ἀγνωμοσύνης ἀφῃρηκέναι. ὃ καὶ θαυμάζω, εἰ, μηδὲν μὲν αὐτοῖς ἐγκαλεῖν ἔχοντες, οὕτως ἀτιμάζομεν, ὡς ἀφαιρεῖσθαι σφίσι τὰς δωρεὰς, κακοὺς δὲ εἰς ἡμᾶς ἀναφανέντας ἐπειθ' ἕξομεν ὁτιοῦν πλέον εἰργάσθαι.

50. ιθ. Ἄνευ δὲ τούτων, εἰ, ὅταν τις δι' ὧν ἑτέρῳ λυμαίνεται ἑαυτῷ παρασκευάζῃ τὰ βέλτιστα, αἰτίας οὐκ ἀπήλλακται δήπου [117] διὰ τὸ πεπονηρεῦσθαι, οὐδὲ ταύτῃ

117) A Mor. abest.

μᾶλλον ἐπαινετέος ἢ κατ' ἐκεῖνο μεμπτέος· ἥπου γε ὅταν
τις καὶ ἑαυτὸν καὶ ἕτερον καταβλάπτῃ, μᾶλλον δ' ἐν τῷ
δοκεῖν βλάπτειν κἀκεῖνον, τοῖς ἑαυτῷ λυσιτελοῦσιν ἐπιει-
κῶς πολεμῇ [118]· τίς οὐκ ἂν τῷ τοιούτῳ δι' ἄμφω ταυτὶ
νεμεσώῃ [119] δικαίως; ἡμεῖς τοίνυν εἰ μὲν τῆς πρὸς ἄλ-
λους βλάβης χωρὶς ἡμῖν αὐτοῖς τὰ λυσιτελῆ κατὰ τὸν
σὸν ἐπορισάμεθα [120] λόγον, Λεπτίνη, ζηλωτοί τινες ἂν
εἴημεν· νῦν δὲ εἰ ἃς δεδώκαμεν δωρεὰς τοὺς ἔχοντας
τούτων ἀποστερήσομεν, ἀποστερήσομεν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς
τοῦ τε πιστεύεσθαι τολοιπὸν τοῦ τε προσδοκᾷν ἔτι παρ'
ὡντινωνοῦν τὰ βελτίω. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· ἐὰν μὲν ἃ 51.
τοῖς εὐεργέταις ἀπέδομεν, ταῦτ' αὐτοῖς ἐάσωμεν [121]
ἔχειν, οὐ μόνον τὰ δίκαια ποιοῦντες ἐσόμεθ' αὐτοῖς,
ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους [122] πρὸς τούτοις ἐπὶ τὰ ἴσα προ-
τρέψομεν. ἐὰν δὲ, ὃ μὴ γένοιτο, ταῦτ' ἀφελώμεθα, οὐ
μᾶλλον σφᾶς ἀδικήσομεν ἢ ἡμᾶς αὐτοὺς, τῶν συμφε-
ρόντων ἀποστεροῦντες καὶ ὧν ἥκιστ' ἐχρῆν· καὶ προσέτι
δόξομεν ἢ τηνικαῦτα μὴ καλῶς βεβουλεῦσθαι, ἃ μετ'
ὀλίγον [123] ἐμέλλομεν ἀφαιρεῖσθαι, ταῦτ' αὐτοῖς παρα-
σχόντες. ἢ εἰ καλῶς βεβουλεύμεθα τότε, νῦν οὐ καλῶς
ἀφαιρεῖσθαι. ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ μὲν 52.
ὅλως ἀστάτῳ δή τινι γνώμῃ πρὸς πάντ' ἐγνώκειτε χρῆ-
σθαι, καὶ κατὰ τὰς Εὐρίπου στροφὰς ἑκασταχόσε τῶν
πραγμάτων χωρεῖν· οὐδὲν ἀπεικὸς οὐ μόνον τὴν ὑπὲρ
ἀτελείας [124] χειροτονίαν ἀνελεῖν ἐθελῆσαι, ἀλλὰ καὶ
πάντων, ὡς εἰπεῖν, τῶν καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς ἡμετέροις
προγόνοις καλῶς ἐγνωσμένων ἐπίπροσθεν θέσθαι τοὺς
τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος φληνάφους. εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα
νοσεῖν καὶ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς στασιάζειν ταῖς γνώμαις

---

118) Mor. πολεμεῖ.
119) Mor. νεμεσήσῃ.
120) Mor. πεπορίσμεθα.
121) Mor. ἐάσομεν.
122) Mor. τοῖς ἄλλοις.
123) Cod. Vat. μετολίγον.
124) Mor. τὴν ἀτελείας.

οὐδ' ἂν ὄναρ ἐνέγκοιτε, οὐκοῦν ἕως γ' ἂν εἰς Ἀθηναίους τελῆτε [125]), καὶ τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν τουτὶ φρόνημα σώζητε, οὐδ' ἀτελείας πέρι οὐδὲν καινὸν οὐδ' ὁπωστιοῦν ποτε [126]) ψηφιεῖσθε, κἂν μυριάκις διαῤῥαγῶσί τινες, ἄνω καὶ κάτω λειτουργιῶν μεμνημένοι· ἀλλὰ τοῖς ὡς ἄριστα καὶ λυσιτελῶς δεδογμένοις ἐμμενεῖτε καθάπαξ.

53. κ. Σκοπεῖτε δὲ κἀκείνως. τῶν πραγμάτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ μὲν οἷς οἴκοθεν παρεσκεύασται, τὴν σύστασιν ἴσχει, καὶ οὐ τοσοῦτο δεῖται πρὸς συμμαχίαν τοῦ χρόνου· τὰ δ' εἰ καὶ ἄλλως ἐνδεῖ, ἀλλὰ τὸ πόῤῥωθεν ἦρχθαι μέγιστον σφίσι πρὸς τὸ τιμᾶσθαι ξυναίρεται [127]). ἔστι δ' ὃ τούτων μὲν ἀμφοτέρων μετέχει, τοῦ δὲ καὶ τιμᾶσθαι παρὰ πάντων οὐκ ἐξ ἴσης μετέχει· ἀλλ' οἱ μὲν
54. μᾶλλον, οἱ δ' ἔλασσον χρῶνται, καὶ οἱ μέν, οἱ δ' οὔ. τὸ δὲ πᾶσιν οἷς ἔξεστι τοὺς εὐεργέτας κοσμεῖν καὶ μηδὲν τῶν εἰκότων ἐλλείπειν, οὕτως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι' ἄμφω ταῦτα τοῦ παντὸς ἄξιον χρῆσθαι, ὥστε καὶ ἄνθρωποι πάντες καὶ οἱ τὸν Ὄλυμπον οἰκοῦντες θεοὶ καὶ δαίμονες τὴν αὐτὴν περὶ τούτου φέρουσι ψῆφον, καὶ ξυγχωροῦσι κατὰ πάντα [128])· οἱ μὲν τοῦ μηδένα μὴ δεῖν τὸ παράπαν ἔτ' ἔχειν ἀγνωμονεῖν παράδειγμα τὸν Ἰξίονα καὶ τὴν Ἰξίονος τύχην προθέντες τῷ βίῳ· τοὺς δὲ οὐδὲ λέγειν ἔξεστιν ὁπόσου δή τινος τοὺς σφῶν ἀξιοῦσι γονέας καὶ παιδευτάς, καὶ ὅπως τούτοις [129]) καὶ ζῶσι καὶ τελευτήσασι τὸν ἅπαντα τοῦ βίου κέχρηνται χρόνον· οὐ μόνον πλείστας καὶ μεγίστας καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ χάριτας αὐτοῖς ἐκτιννύντες, καὶ σχεδὸν ὑπὲρ κεφαλῆς αἴροντες, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτούς, ὡς εἰπεῖν, τοὺς θεοὺς ἄγοντες
55. σφᾶς. ὥσπερ οὖν τοὺς μὲν οὕτω διακειμένους οὐκ ἂν

---

125) Mor. τελεῖτε.
126) Cod. Vat. ποτέ.
127) Mor. συναιρεῖται.
128) Cod. Vat. κατὰ ταῦτα.
129) Abest a Mor.

ἀγάσαιτό τις τῆς γνώμης, διὰ τὸ μηδέν τι καινὸν, ἀλλ' ἃ τὸ εἰκὸς ἀπαιτεῖ, πράττειν αἱρεῖσθαι· ἐὰν δὲ τὴν ἀναγκαίαν ἐλλίπωσιν [130]) ταύτην φορὰν, τότε [131]) ἀδικίας ἐσχάτης ἁλώσονται· ὡς δέ μοι δοκεῖ καὶ περὶ τῶν ἄλλως εὖ πεπονθότων ψηφίζεσθαι χρῆναι. καὶ ὅπως ἐκεῖ μὴ τὴν φύσιν προΐσχῃ. εἰ γὰρ καὶ μείζων ἐπ' ἐκείνοις ἡ δίκη, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀγνωμοσύνης δήπου ταὐτὸν, ἐάν τε περὶ φύσιν, ἐάν τε ἄλλως ξυμβαίνῃ. οὐ γὰρ τοῦ στρατηγὸν ἀνελόντος ἥττων ἂν δόξειε φονικὸς ὁ τοῦτ' αὐτὸ στρατιώτην ὀντινοῦν εἰργασμένος· οὐδ' αὖ τοῦ τὰ ἱερὰ σεσυληκότος ὁ δημοσίᾳ κεκλοφώς. ἐπεὶ μηδὲ νόμον μᾶλλον ἐροῦμεν τὸν τοῖς προδόταις ἐπεξιόντα ἢ τὸν παρὰ τῶν τοιχωρυχούντων [132]) λαμβάνοντα δίκην.

κα. Καὶ νῦν ἡμεῖς οἷς τοὺς εὐεργέτας δωρούμεθα 56.
καινὸν οὐδὲν δρῶντες, ἀλλὰ τὰ γιγνόμεν' [133]) ἀποδιδόντες, οἷς ὧν παρέσχομεν ἀποστερήσομεν σφᾶς, μειζόνως ἀδικήσομεν, εὖ οἶδα, ἢ εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς εἰσηνέγκαμεν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀγνωμοσύνης ἂν ἦν, τὸ δ' ἀδικίας· εἴπερ, ἃ παρ' ἡμῶν δικαίως εἰλήφασι, τούτων ἀδίκως ἀποστερήσονται. τοσοῦτο δ' ἀδικία [134]) μείζων ἀγνωμοσύνης, ὡς μόριον ἀδικίας τοῦτ' εἶναι· οὐ γὰρ πᾶς ἀδικῶν ἤδη καὶ πρὸς τοὺς εὐεργέτας ἐστὶν ἀγνώμων· ἀλλ' ὁ πρὸς τούτους [135]) ἀγνωμονῶν αὐτὸ τοῦτ' ἀδικεῖ μόνον, τὸ μὴ τὰ [136]) προσήκοντ' αὐτοῖς πράττειν αἱρεῖσθαι· οὐκοῦν τὸ μὲν μισεῖται, ἀδικίας δὲ κολαστὰς ἴσμεν τοὺς νόμους. εἶτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἃ μὴ παρασχόντες ἠγνωμονοῦμεν ἂν, ταῦτα μετὰ τὸ παρασχεῖν ἀφελόμενοι τοιοῦτον καθ' ἡμῶν βουλησόμεθα λόγον πᾶσι γενέσθαι, ὡς Ἀθηναῖοι, τοὔλασσον ὡς κακὸν φυλαξάμε-

130) Wolf. ἐλλίπωσι. Cod. Vat. ἐλλείπωσι.
131) Cod. Vat. τοτ' (sic.)
132) Cod. Vat. τοιχορυχούντων.
133) Wolf. γιγνόμενα.
134) Mor. τοσοῦτο δι' ἀδικίαν.
135) Mor. τούτοις.
136) Cod. Vat. τὸ τὰ μή.

νοι, ἑκόντες ὄντες τῷ μείζονι περιέπεσον; μηδαμῶς.
57. ἔτι τοίνυν ὁ μὲν, παρ' ὧν εὖ ἐπεπόνθει, τούτους [137] οὐκ ἐθέλων τοῖς ἴσοις ἀμείψασθαι ἀγνωμοσύνης ἅμα καὶ ἀδικίας ἔγκλημα φέρεται· ὁ δ' ἃ δέδωκεν ἀφαιρούμενος πρὸς τῷ τούτοις ἐνέχεσθαι καὶ τὴν τοῦ μὴ τὰ δέοντα πράττειν εἰδέναι δόξαν ἑαυτῷ δήπου προσάπτει, καὶ προσέτι σκαιότητος καὶ περιεργίας. δι' ὧν γὰρ ἃ δέδωκεν ἀφαιρεῖν αὖθις οἴεται δεῖν, λογίζεσθαι πᾶσιν ἐξ ἀνάγκης ξυμβαίνει, ὡς ἢ μὴ γνώμης εὐθύτητι παρέσχεν ἐκεῖνα, ἀλλ' ὅπως μειζόνως τούτων [138] οἷς ἀποστερήσει λυπήσῃ· ἢ εἰ μὴ, τοῦτο λειπόμενόν ἐστιν ἐξ ἀνάγκης, ὡς οὐ μετὰ λογισμοῦ τότε παρέσχεν, ἐπεὶ πάλιν ἐκτὸς αἰ-
58. τίας ἀφείλετο. τὸ γὰρ μηδ' ἡστινοσοῦν ἐπειγούσης ἀνάγκης· ἀνάγκᾳ δὲ οὐδὲ θεοὶ, φασὶ, μάχονται· ἑτοίμως ἐφ' ἕτερ' ἄττα [139] μεταχωρεῖν τεκμήριόν ἐστι θαυμαστὸν τοῦ τε καθάπαξ ἀβεβαίου τῆς γνώμης, τοῦ τε μηδὲν ἐξ ἀρχῆς βεβουλεῦσθαι· ὥσπερ αὖ κραταιᾶς εὖ μάλα καὶ μετὰ λογισμοῦ καὶ ψήφου τοῖς πράγμασιν ἐγχειρούσης τὸ μηδὲν εἰκῇ μεταβάλλειν [140], ἀλλὰ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐγνωσμένοις ἐμμένειν. εἶεν, Λεπτίνη [141].

59. κβ. Σὲ δ' ἄν τις ἔροιτο, τοῦ χάριν θυσίαις καὶ τελεταῖς τοὺς θεοὺς καὶ προσόδοις τιμῶμεν; εἰ μὲν ὧν παρ' αὐτῶν εὖ πεπόνθαμεν μόνον ἐρεῖς, οὐκ ὀρθῶς ἐρεῖς. εἰ δὲ τοῦθ' ἅπασι δῆλον, ὡς ἐφ' ἑκάτερον ταῦτα βλέπει, καὶ οὐ μόνον τῶν παρελθόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μελλόντων δι' αὐτῶν ποιούμεθα πρόνοιαν· τὰ μὲν ὅπως εὖ [142] μάλα παρέσται δεόμενοι, καὶ μετὰ παντὸς αἰεὶ τοῦ βελτίονος, τῶν δὲ χάριν εἰδότες, καὶ πρὸς τὰ ἴσα καὶ μείζω παρακαλοῦντες· τί καινὸν, εἰ καὶ πρὸς τοὺς

137) Mor. τούτοις.
138) Cod. Vat. τούτους.
139) Mor. ἄττα. Cod. Vat. ἄτα.
140) Mor. παραβάλλειν.
141) Cod. Vat. εἶεν. Λεπτίνη, σὲ δ'.
142) Mor. ὧν.

εὐεργέτας ταὐτὸ [143]) τοῦτο ποιεῖν οἰόμεθα δεῖν, ἐπεὶ καὶ
πρώτους εὐεργέτας ἅπαντες [144]) ἴσμεν θεοὺς, καὶ ὡς
ἐξ ἀρχῆς συστησαμένους τὸ πᾶν, καὶ ὡς τῇ διηνεκεῖ διὰ
πάντων προνοίᾳ συνέχοντας τοῦτ' αἰεὶ καὶ κοσμοῦντας,
καὶ χαίροντας τῷ προςρήματι τούτῳ μᾶλλον ἢ πολυτελεί-
αις ἐναγισμάτων [145]); ὥστε τοῦτον τὸν τρόπον ταὐτόν
ἐστιν εἰς εὐεργέτας καὶ εἰς θεοὺς ἁμαρτεῖν. καὶ μὴν 60.
ἄνθρωποι [146]) μὲν ἁπάντων εἰσὶν ἐνδεεῖς, θεοῖς δὲ εἰ
μηδενὸς δεῖ τῶν ἁπάντων, ἅτ' οὖσι χορηγοῖς τῶν ἁπάν-
των· ἀλλ' ἣν [147]) τὰ παρ' ἡμῶν ποτ' ἐλλείπῃ, καὶ μὴ
τὴν νομιζομένην ταύτην εἰςφέρωμεν εἰςφορὰν, ἐναγεῖς
εὐθὺς ἡμεῖς καὶ μιαροὶ καὶ προδόται τοῦ θείου καὶ κα-
κῶν κάκιστοι, καὶ δεῖ δοῦναι δίκην, κατὰ τὸν Σωφρο-
νίσκου Σωκράτην. εἰ τοίνυν τοῖς μηδενὸς δεομένοις θε-
οῖς τοσούτων [148]) ἔσμεν ὀφειλέται, καὶ πάντων ἀναγ-
καιότατος οὗτος ἔρανος [149]), πόσον τι [150]) χρὴ τοῦτ' εἶ-
ναι τοῖς πάντων δεομένοις ἀνθρώποις.

κγ. Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα ἐκεῖνο λέγω, μάλιστα 61.
πάντων ἡμῖν διαφέρον· ὡς εἰ καὶ τῶν δικαίων ἥκιστ'
ἐτύγχανεν ὂν τὸ τοὺς εὐεργέτας δήπου τιμᾶν, καὶ ἃ παρε-
σχόμεθ' αὐτοῖς, ταῦτ' εἰς ἅπαν ἔχειν ἐᾶν· ἡμεῖς δὲ καὶ
οὕτως οὐκ ἂν τῆς συνήθους ἐξέστημεν μεγαλοψυχίας καὶ
τοῦ παντὶ τρόπῳ κοινῇ πάντας ἐκ τῶν δυνατῶν εὖ ποι-
εῖν προθυμεῖσθαι. εἰκότως. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν
ἡμῖν λόγος χρημάτων οὐδ' εἰςτιςοῦν, καθάπερ πᾶσι τοῖς
ἄλλοις, ἀλλὰ θαυμαστῆς τινος δόξης καὶ τοῦ φιλανθρώ-
πους ἐκ περιουσίας διὰ πάντων ἅπασιν εἶναι. τεκμήριον 62.
δ' ἐναργὲς τὸ πάλαι μὲν ἡμᾶς πάνυ τοι πλείστων εὐπο-

143) Mor. ταὐτὸν.
144) Mor. πάντες.
145) Cod. Vat. πολυτελείαις δή τισι θυσιῶν.
146) Mor. ἂν οἱ.
147) Mor. ἦν.
148) Cod. Vat. τοσοῦτον.
149) Cod. Vat. ἔρανος.
150) Cod. Vat. πόσόν τι.

ρηκέναι χρημάτων, πάντα δὲ ταῦθ᾽ ὑπὸ φιλοτιμίας προέσθαι καὶ τοῦ θαυμάζεσθαι βούλεσθαι, μίαν ὡς ἀληθῶς ἡγουμένους περιουσίαν τὴν ἐν τοῖς τοιούτοις δαπάνην· τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι χρήματα μὲν ὑπόκειται τύχῃ, φιλοτιμίας δὲ ἀθάνατός ἐστιν [151]) ἡ κτῆσις, καὶ τὸ κλέος αὐτῆς οὔποτ᾽ ὄλειται· ἧς οὔτ᾽ οὖν τινές πω τῶν πάντων οὐδ᾽ ἐπὶ σμικρὸν ἀμφισβητεῖν ἔσχον ἡμῖν, οὔθ᾽ ἡμεῖς κίνδυνον πώποθ᾽ ὀντινοῦν [152]) ἐξέστημεν ὑπὲρ ταύτης· ἀλλὰ καὶ σωμάτων καὶ χρημάτων κοινῶν τε καὶ ἰδίων καὶ πάσης ἡστινοσοῦν ἄλλης παρασκευῆς δι᾽ αὐτὴν ταύτην ἠφειδοῦμεν [153]) ἡδέως.

63. ὅθεν σεσώκαμεν μὲν Ἡρακλείδας, κινδυνεύοντας ὑπ᾽ Εὐρυσθέως παντάπασιν ἐκτετρίφθαι, καὶ δι᾽ ἡμῶν εὑρομένους αὐτόν τε ἀμύνασθαι καὶ τῆς Λακεδαίμονος αὖθις μετὰ πολλοῦ τοῦ κρείττονος ἐπιβῆναι· σεσώκαμεν δὲ οὐ μόνον τὸν περὶ Θήβας ἠτυχηκότα καὶ τῆς Σφιγγὸς καθαιρέτην Οἰδίποδα τὸν Λαΐου, ἐξεληλαμένον μὲν Θηβῶν τε καὶ πάσης τῆς Βοιωτίας ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς Κρέοντος, καταφυγόντα δὲ ὡς ἡμᾶς, καὶ μεγίστης ἀξιωθέντα προνοίας· ἀλλὰ καὶ Θηβαίους αὐτούς, ὕστερον κακῶς ὑπὸ τῆς φρουρᾶς τῆς Λακωνικῆς διακειμένους. καὶ μὴν καὶ Ταναγραίοις καὶ Θετταλοῖς τοῖς μὲν στάσει χρησαμένοις καὶ πρὸς τὸ μηδὲν ἤδη χωροῦσι, Ταναγραίοις δὲ ὑπὸ Θηβαίων ἐξῳκισμένοις γεγόναμεν ἐν καιρῷ, τοῦ μὴ διεφθάρθαι καθάπαξ αἴτιοι μετὰ τοὺς θεοὺς αὐτοῖς καταστάντες.

64. ταὐτὸ δὲ τοῦτο Μεσσήνιοι [154]) καὶ Πλαταιεῖς ἔχουσι λέγειν, οἱ μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Θηβαίων κατασκαφέντες, ὑφ᾽ ἡμῶν δὲ σωθέντες, οἱ Πλαταιεῖς· τοῖς δ᾽ ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατασκαφεῖσιν τὰ μέγιστα ξυνηράμεθ᾽ ἡμεῖς, καὶ νῦν εἰσι Μεσσήνιοι διὰ τὴν πόλιν.

---

151) Cod. Vat. ἀθάνατος ἐστιν.
152) Mor. κινδύνων πώποθ᾽ ὠντινωνοῦν.
153) Cod. Vat. ἀφειδοῦμεν.
154) Cod. Vat. Μεσήνιοι.

καὶ σιωπῶ Δρύοπας καὶ Πελασγοὺς καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὓς ἐδέξατο μὲν κινδυνεύοντας, οὕτω δ' ἀντ' ἀγαθοῦ του [155]) δαίμονος σφίσι κατέστη, ὡς ἐπιλελῆσθαι δι' ὧν εὖ πεπόνθασι καὶ τῶν συμφορῶν.

κδ. Καὶ οὐχὶ πάλαι μὲν οὕτω πρὸς πάντας θαυ- 65.
μαστῶς καὶ μεγαλοψύχως ἔσχεν ἡ πόλις, νῦν δὲ ὡς ἑτέρως καὶ παρὰ πολὺ [156]) τῶν προγόνων καὶ τῆς ὑποθέσεως ἀναξίως· ἀλλὰ χθὲς καὶ πρώην ἐπὶ τῶν Μηδικῶν, τοῦ μὲν βαρβάρου μεγάλων καὶ ὧν οὐκ ἄν τις ἤλπισεν ἡμᾶς ἀξιοῦντος, ἐφ' ᾧ συμμάχους αὐτῷ προσλαβεῖν δεδυνῆσθαι, τῶν δ' αὖ Λακεδαιμονίων ἑτέρωθεν ἐν τούτῳ δέους διὰ ταῦτα μάλιστα καταστάντων, ὥς καὶ παῖδας ἡμῖν καὶ γυναῖκας καὶ πρεσβύτας, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ, διὰ πάντων εὖ ποιεῖν ὑπεσχῆσθαι, ποίους τινὰς παρέσχομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ πῶς τουτοισὶ διετέθημεν δήπου; τοῖς μὲν γὰρ ὡς ἀνάξια τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως καὶ φιλανθρωπίας δι' ὧν ἐπηγγέλλοντο [157]) βεβουλευμένοις [158]) μεμψάμενοι, τοῦ δ' ὡς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦντος οὐδ' ἀκοῦσαι ὅλως οὐδ' ὁπωστιοῦν ἀνασχόμενοι· τὸν μὲν αἰσχρῶς ἀναχωρῆσαι παρεσκευάσαμεν τῆς Ἑλλάδος [159]), τοὺς δὲ μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐξειλόμεθα τῶν κινδύνων.
πάλιν [160]) τοίνυν κοινῇ πάντες ξυνεισενεγκεῖν Λακεδαι- 66.
μονίοις τὰ χρήματ' ᾠήθημεν δεῖν, ἅπερ ἐδανείσαντο [161]) μὲν παρ' αὐτῶν οἱ τριάκοντα κατὰ τῶν ἐν Πειραιεῖ· ὡς δὲ τὰ πράγματα κατέστη, καὶ Λακεδαιμόνιοι ταῦτ' ἀπῄτουν, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀποδοῦναι [162]) τοὺς δανεισαμένους ἠξίουν καὶ διαλύσασθαι κατὰ τὸ εἰκὸς, αὐτοὶ

---

155) Cod. Vat. τοῦ.
156) Cod. Vat. παραπολὺ.
157) Mor. ἐπηγγέλοντο.
158) Cod. Vat. βεβουλευμένους.
159) Cod. Vat. τῆς Ἑλλάδος παρεσκευάσαμεν.
160) Mor. πάλαι.
161) Mor. ἐδάνεισαν.
162) Abest a Mor.; Cod. Vat. ἀποδοῦναι.

δ' οὗτοι τοῦτ' ἂν πρῶτον γνώρισμα τῆς ὁμονοίας ἐβόων γενέσθαι, ἐὰν ὁ δῆμος ἅπας ἐκτίσῃ.

67. κε. Ὅτε τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μηδ' ἡστινοσοῦν προϋπηργμένης ἀνάγκης, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ φιλανθρωποτάτου μόνου τῆς γνώμης τὰ τοιαῦτα πράττειν τῶν καλλίστων ἐδόκει, καὶ διαγεγόναμεν τὸν ἅπαντα χρόνον τὴν καλλίστην ταύτην καὶ λυσιτελεστάτην καὶ μόνην προσήκουσαν ἀνθρώποις φιλοτιμούμενοι· νῦν ἀμφοτέρων ὄντων, τοῦ τε τὰ δίκαια πράττειν ἀνάγκην εἶναι τοῦ τε κεχρῆσθαι τῇ γνώμῃ, καὶ μὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς θαυμαστὴν ταύτην ἔνστασιν ἐγκαταλιπεῖν, ἔπειτ' οὐκ ἐθελήσομεν;

68. καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον τοῖς μὲν ἡμετέροις αὐτῶν κινδύνοις ἐξαιρεῖσθαι τοὺς ἄλλους ἐθέλειν κινδύνων, ἄμφω δὲ ἐξὸν ἔχειν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ πάσχειν ὑπ' ἄλλων [163]), καὶ τοὺς ἄλλους ὑφ' ἡμῶν ἀξιοῦσθαι τῶν ἴσων, εἶτ' ἀμφοῖν ἐστερῆσθαι δεδέχθαι· καὶ τοὺς μὲν τὰ δεινότατα πάντων εἰργασμένους τὴν πόλιν καὶ μηδ' ἡντινοῦν ὑπερβολὴν ἐλλελοιπότας κακίας, ὡς μηδ' ἀδακρυτὶ μνημονεύειν ἐξεῖναι, τοσαύτης δή τινος διὰ τὴν ὁμόνοιαν σπουδῆς ἀξιῶσαι, ὡς καὶ μεγίστην ὑπὲρ [164]) αὐτῶν ὑποστῆναι χρημάτων δαπάνην· τοὺς δ' ἡμετέρους εὐεργέτας καὶ φίλους, καὶ οὓς ἀνάγκη δι' αὐτὸ τοῦτο τὰ πλείστου φασὶν ἄξια χρῆσθαι, τούτους, δικαίους ὄντας καὶ μείζονος ἧς νῦν παρ' ἡμῖν ἀπολαύουσι τυγχάνειν προνοίας, ἡμᾶς δὲ καὶ ἃ σφίσι δεδώκαμεν, ὡς μηδενὸς ὄντας ἀξίους, ἀφελεῖν ἐθελῆσαι; καὶ τίς οὐκ οἶδεν, ὡς οὕτω γ' ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς εἰς αἴνιγμα πέσοι, νῦν μὲν οὕτως, νῦν δ' ἐκείνως ἔχοντας, μᾶλλον δὲ οὐδετέρως, ἐπεὶ καὶ οὕτω κἀκείνως;

69. κς. Καὶ μὴν ἅπας μὲν νόμος, δι' ὧν τοῦ κοινῇ λυσιτελοῦντος διὰ πάντων φροντίζει, εὖ πράττειν τοὺς χρωμένους παρασκευάζει, τά τε ἄλλα καὶ τὸ ταὐτὰ [165])

163) Mor. ἀλλήλων.
164) Mor. ἕνεκ'.
165) Cod. Vat. ταυτά.

διὰ τέλους φρονεῖν· ὅπερ εὐπραγίας ὡς ἀληθῶς ἴδιον. οὗτος δὲ μηδένα τούτου ποιούμενος λόγον, ἀλλὰ καὶ παρὰ [166]) τὸ κοινῇ συμφέρον καινοτομῶν ἃ μὴ δεῖ, ἐν τοῖς μεγίστοις καταβλάπτει τὴν πόλιν, οὐ μόνον ἀσύμφωνον [167]) αὐτὴν πρὸς ἑαυτὴν καθιστάς, ἀλλὰ καὶ τῶν πάνυ τοι προσηκόντων ἀποστερῶν, καὶ ὧν πᾶς τις ἂν αὐτῇ τυγχάνειν εἰς ἅπαν συνεύξαιτο. τί δ' ἂν εἴη κατ' 70.
εὐχὴν πόλεσι μᾶλλον ἢ τὸ φίλους καὶ εὐεργέτας ὁσημέραι κεκτῆσθαι; ὧν οὗτος, εἰ κύριος ἔσται, ταύτην καθάπαξ ἀπάγων, εἰ μὴ τοῦτ' ἔσται, τούτων αὐτὴν καθάπαξ ἐμπλήσει. εἰ τοίνυν τὸ μὲν τουτονὶ λελυκέναι συνίστησιν ἡμῖν τοὺς γνωρίμους εἰς ἅπαν, καὶ προσέτι πλείους ποιεῖ· τὸ δ' αὖ σώζειν ἐθέλειν ἡμῶν τούτους ἀφίστησι· τοσούτῳ [168]) κάλλιον καὶ λυσιτελέστερον καὶ πρὸς αὐτῆς ὡς ἀληθῶς τῆς πόλεως μᾶλλον λύειν τοῦτον ἢ σώζειν, ὅσῳ [169]) τὸ τυγχάνειν εὐεργετῶν τε καὶ φίλων ἢ τούτων παντάπασιν στέρεσθαι. οὗτος ὁ σὸς νόμος, 71.
Λεπτίνη, καθάπαξ ἀσύμφορος ὢν καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν οὐδὲν ὑγιὲς [170]), ἐν τούτῳ μόνῳ πρὸς ὄνησιν ἔσται τῇ πόλει, ἐὰν μηκέτ' ᾖ τοῦ λοιποῦ· αὐτός τε γὰρ ταυτηνὶ δώσει [171]) τὴν δίκην, μηδὲν χρηστὸν ἔχων ὅλως, καὶ παρασκευάσει τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν μή ποτ' ἂν ἐθελῆσαι τηλικαῦτα ληρεῖν [172]).

κζ. Χωρὶς δὲ τούτων σκέψασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, αὐτοῦ τε τούτου καὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων 72.
νόμων τὸ διάφορον, ἵν' εἰδῆτε σαφῶς, ὅτι τοσοῦθ' οὗτος δέει [170]) τουτοισὶ παραβάλλεσθαι καὶ φέρειν εἰς ἴσα, ὡς μηδὲ δίκαιος ὢν ὅλως νόμος κεκλῆσθαι. εἰ γὰρ οἱ μὲν τοσοῦτον τῶν εὐεργετῶν λόγον ποιοῦνται, ὡς μὴ μό-

166) Mor. ἐπὶ.
167) Mor. σύμφωνον.
168) Cod. Vat. τοσοῦτο.
169) Cod. Vat. ὅσῳ.
170) Mor. ὑγιής.
171) Mor. δοὺς.
172) Abest a Mor.
173) Wolf. δεῖ.

νον τῶν ἴσων αὐτοὺς ἀξιοῦν, ἀλλ' ὡς ὑπάρξαντας [174]) ἀγαθοῦ καὶ πλέον ἢ προσῆκε τιμᾶν, ὁ δὲ πᾶν τοὐναντίον καὶ ὧν εἰλήφεσαν ἐκπεσεῖν συμβουλεύει· ἀνάγκη πᾶσα, τῷ μὲν ὡς δυσχερῆ καὶ ἀσύμφορα καὶ πρὸς τοσοῦτον ἀτοπίας ἰόντα, ὡς μηδ' εἰς ἀκοὴν πώποτ' ἀφῖχθαι, νομοθετοῦντι μηδὲ προσέχειν ὅλως τὸν νοῦν, ἀλλ' αὐτοῖς οἷς φάσκει χαίρειν τοῦτον ἐᾶν· τοὺς δ', οἷς πάντας τοὺς ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἀνθρώπους καὶ προσέτι τὴν φύσιν αὐτὴν συμψήφους ὧν λέγουσιν ἴσχουσιν [175]), μὴ μόνον στέργειν τε καὶ θαυμάζειν, ἀλλὰ καὶ συνήδεσθαι
73. σφίσιν, οὕτως ἄριστα πάντων ἔχουσι. πρὸς δὲ κἀκείνως νόμον ἐξούλης λάχοι τις ἂν εἰκότος αὐτῷ. οἱ μὲν γὰρ εἰ καὶ διάφορα καὶ περὶ ὧν ἂν εἴποι τις φθέγγονται, ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς ἓν μόνον πάντες ὁρῶσι τὸ τῶν πόλεων κέρδος, διὰ τοῦτο καὶ τῆς αὐτῆς προσηγορίας μέτεστι πᾶσι, καὶ τοῦτο κοινὸν κατὰ πάντων κεκράτηκεν ὄνομα, νόμοι. ὁ δὲ μηδενὶ τούτων τὰ τοιαῦτα ξυμβαίνων πῶς
74. ἂν ἔχοι λόγον κἂν τῷ καταλόγῳ τούτων τετάχθαι; μᾶλλον δὲ τοῦτ' ἂν εἴη γε σῶζον λόγον, εἰ, ὃν τρόπον τοὺς μὲν ὡς ὑπὲρ ἡμῶν ὄντας τιμῶμεν, καὶ σωτῆρας καὶ καθηγεμόνας τοῦ βίου μετὰ τοὺς θεοὺς ἄγομεν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῦτον ὡς καθ' ἡμῶν ὄντα παντάπασι παύσομεν. εἰ γὰρ ἐπανόρθωμα κακῶν ἅπαντες εὖ ἔχοντες νόμοι, ὁ μηδέν τι τοιοῦτον ἰώμενος [176]) τὸ παράπαν, ἀλλὰ καὶ στασιάζειν πρὸς τοὺς εὐεργέτας παρασκευάζων τὴν πόλιν, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν, καὶ αὐτὴν πρὸς αὐτὴν [177]), πῶς οὐκ ἐν Ἐριννύος ἡμῖν ἔσται μοίρα, πα-
75. ραμένων [178]) τῷ βίῳ; ἔπειτα καὶ πάνδεινόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ, τυράννου καὶ νόμων παντάπασιν

174) Mor. ὑπάρξαντος.
175) Wolf. ἴσχουσι.
176) Cod. Vat. οἰόμενος.
177) Cod. Vat. ἑαυτήν.
178) Mor. παραβαίνων.

ἐναντίων ὄντων, καὶ τῶν μὲν τὰ δίκαια πρὸς τοὺς εὐεργέτας ἐκ παντὸς τρόπου ποιεῖν προτρεπόντων, τοῦ δὲ καὶ ἃς εἰλήφεσαν δωρεὰς μετὰ καὶ τῶν ὄντων αὐτῶν προςαποστεροῦντος· ὃ νῦν Λεπτίνης μηδὲν αἰσχυνόμενος γράφει· ἐπειθ' ἡμεῖς νομοθέτην τουτονὶ προςεροῦμεν, ἐφ' ὃν τύμπανα καὶ κύφωνας, τὸ τῆς κωμῳδίας, διὰ ταῦτ' ἔδει καλεῖν, ὡς τοῦ τῆς πόλεως καταψευδόμενον ἤθους, καὶ ταύτην ἐκπολεμοῦντα πρὸς οὓς ἥκιστ' ἐχρῆν;

κη. Ἡδέως δ' ἂν σου, Λεπτίνη, πυθοίμην, ἐάν, 76
ἣν παρά του χάριν εἰλήφεις, ταύτην ἔπειτ' ὑφαιρεθεὶς δυςχεράνῃς ἢ μή; μᾶλλον δὲ εἰ μὲν, ὅτε ταύτην εἰλήφεις, οὐ προςεῖχες ὅλως τὸν νοῦν, πρῶτον μὲν οὐκ οἶδ' ὅτου χάριν εἰλήφεις· οὐ γὰρ οἷόν τε ταύτην λαβεῖν μὴ περὶ πλείστου ποιούμενον. πλὴν, εἰ βούλει, δεδόσθω μήτε τότε μηδένα ταυτησὶ πεποιῆσθαι λόγον, μήτε νῦν ἀφαιρεθέντα δυςχερανεῖν. εἰ δ' ἐπὶ τὸ λαβεῖν εἶχες ἀσμένως [179]), ὥσπερ οὖν εἶχες, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ, καὶ πρὸς τὴν ἀφαίρεσιν, εὖ οἶδα, δυςχερανεῖς, καὶ μάλιστ' εἰ καὶ πρότερος αὐτὸς εὖ ποιήσας τοῦτον [180]) ἐτύγχανες.
εἶθ' ὧν οὐκ ἄν ποτ' αὐτὸς ἕλοιο πεπειρᾶσθαι [181]), ταῦθ' 77
ὑφ' ἡμῶν ἑτέρους παθεῖν ἀξιοῖς, καὶ μόνος τῶν πάντων νομοθετεῖν οἴει δεῖν ἃ καὶ εἰ πόῤῥωθεν ἐτύγχανε νομισθέντα, ὡς μηδὲν ὅλως πρὸς ἡμᾶς ὄντα, διαγράφειν ἔδει καθάπαξ, καὶ μᾶλλον νόμον τιθέναι τῷ καὶ εἰςαῦθις ἐπιχειρήσοντι τούτοις θανάτου τιμᾶν; καὶ εἰ μὲν ὑφ' ὁτουοῦν αὐτὸς ὑβρισμένος ἐτύγχανες, οὐκ ἄν ποτ' ἴσως ἠνέσχου, ἀλλ' ἤμυνας ἂν ἐκ τῶν ἐνόντων σαυτῷ· σὺ δὲ τούς τε νῦν ὄντας ἡμῶν τούς τε ἐσομένους εἰς ὄνειδος δι' ὧν νομοθετεῖς καθιστὰς, ἔπειτ' οὐκ ἄγεις ἐν ψήφοις; ἐὰν γὰρ, ἅ τις ἐπαγγειλάμενος τύχοι, ταῦτα

179) Mor. ἀσμένως εἶχες.
180) Mor. τούτου.
181) Mor. πειρᾶσθαι.

μὴ δοὺς, ὡς εἰς ἀπατεῶνας [182]) τελῶν πολλοὺς ἴσχει τοὺς κατηγόρους, ὁ καὶ ἃ δέδωκεν ἀφελόμενος τίν' οὐκ ἂν παρὰ πάντων δέξαιτο μέμψιν;

78. κθ. Ἐχρῆν τοίνυν ἡμᾶς [183]), ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐχρῆν, ἐπεὶ καὶ φύσει καὶ χρόνῳ συγκεκληρωμένον ὥσπερ ἄνωθεν ἔχομεν πάντες, εὖ ποιεῖν μᾶλλον ἢ εὖ πάσχειν αἱρεῖσθαι, καὶ πρὸς τοὺς νῦν ἀτελείᾳ χρωμένους κατὰ ταὐτὰ [184]) διακεῖσθαι, καὶ, πρὶν ὑπ' αὐτῶν ἡμᾶς εὖ πεπονθέναι, ταύτης αὐτοὺς ἀξιῶσαι. ὅτε δ' ὑπ' αὐτῶν πρόσθεν ἡμεῖς εὖ πεπονθότες, ἔπειτα ταύτης αὐτοὺς ἠξιώκαμεν, ἐθελήσομεν πάλιν αὖ [185]) ταύτην αὐτοὺς [186]) ἀφελέσθαι, ὥσπερ ἐπὶ ῥητοῖς δεδωκότες, ἢ ἡμῶν αὐτῶν ὅτι

79. παρέσχομεν καταγνόντες [187]); καὶ τίνα περὶ ἡμῶν αὐτῶν τοῖς Ἕλλησι δώσομεν δόξαν, οἱ μεγαλοψυχίας ἑκασταχοῦ γῆς ἴσχοντες ὄνομα, καὶ οὕτω φανερώτατα πάντων ἀνθρώπων δι' ἀρετὴν ὑπὸ θεῶν σπουδασθέντες, ὡς καὶ λιμοῦ ποτε κατειληφότος τὴν οἰκουμένην πᾶσαν σχεδὸν, καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις τὸν Πύθιον ἀνελεῖν, οὐκ ἂν τὸν λιμὸν ἄλλως τε πεπαῦσθαι εἰ μὴ [188]) Ἀθηναίων ὑπὲρ πάντων εἰς οὐρανὸν χεῖρας ἠρκότων; πρὸς γὰρ τῷ τῆς ἐσχάτης ἀγνωμοσύνης εἶναι τὴν τῶν διδομένων ἀφαίρεσιν, καὶ ἣν ἀτέλειαν νῦν ἴσχουσιν οὗτοι, οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτῶν ἴσχουσι ταύτην, οὐ χάριν ἡμετέραν λαβόντες, ἀλλ' ὧν εἰς ἡμᾶς ἔδρασαν ἀγαθῶν ὥσπερ

80. τινὰ ταύτην ἀντειληφότες μισθόν. οὐκοῦν ἐὰν ἀφέλωμεν ταύτην αὐτοὺς [189]), πρῶτον μὲν οὐχ ἃ χαριζόμενοι σφίσι παρέσχομεν, ταῦτα τούτους ἀφαιρησόμεθα δήπου; ἀλλ' ὧν κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον εἰσὶ κύριοι, τούτων στερήσονται· ἔπειτα καὶ οἷς ἡμᾶς εὖ πεποιήκασιν οὗτοι,

---

182) Mor. ἀπαταιῶνας.
183) Abest a Mor.
184) Cod. Vat. ταυτό.
185) Mor. et Cod. Vat. ἂν.
186) Mor. αὐτοῖς.
187) Mor. αὐτῶν καταγνόντες.
188) Cod. Vat. πεπαῦσθαι μή.
189) Mor. αὐτοῖς.

ταῦτ᾽ εἰκότως ἀνταπαιτήσουσι, καὶ πολλῷ δικαιότερον ἢ ἡμεῖς· εἴπερ ἡμεῖς μὲν μηδὲν ἐγκαλεῖν ἔχοντες τούτοις, μηδὲ μεμφόμενοι, ἀλλ᾽ ἑκόντες ὄντες ἐνταῦθ᾽ ἥξομεν, οἱ δὲ καὶ ἄκοντες καὶ τὸ παράλογον τοῦτο [190]) ἐπικαλοῦντες ἡμῖν. ὥστε λάθωμεν ἂν δι᾽ ἡμῶν αὐτῶν ἐπὶ τουτουσὶ 81.
τὸ ξίφος ὠθοῦντες· μᾶλλον δ᾽ αὐτοῖς ἐπηρεάζειν ἐθέλοντες τοσοῦτον ἡμᾶς καταβλάψομεν, ὅσον οἱ μὲν, ἅ γ᾽ ἔσχον ἐν δίκῃ, τούτων οὐκ ἐν δίκῃ στερήσονται, ἡμεῖς δὲ οὐχ ὅσον ἀπατεῶνες δόξομεν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὧν πρόσθεν παρ᾽ αὐτῶν ἀπελαύσαμεν, τούτων διὰ τὴν εἰς αὐτοὺς ἀγνωμοσύνην ὑφέξομεν δίκην δικαίως, τὴν εἴσπραξιν.

λ. Ὅσῳ [191]) τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ τοῖς 82.
καλλίστοις ἐπιχειρεῖν ἐν τῷ βελτίονι κεῖται ἢ τὸ μηδὲν χρηστὸν πράττειν αἱρεῖσθαι· τοσούτῳ δεῖ μᾶλλον ἡμᾶς τὴν πρὸς αὐτοὺς πίστιν διὰ τέλους φυλάττειν ἢ κεκινηκέναι ταύτην βεβουλῆσθαι. ἀλλὰ μὴν εἴ γε οὕτω προεισενεγκόντες ἡμῖν οὕτως ἀτιμασθήσονται, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς τὸ παράπαν ἀρκέσει τὸ γοῦν χαρίτων ὑπῆρχθαι· τί ποτ᾽ ἂν ἔμελλον πείσεσθαι μηδὲν ὅλως γε [192]) προεισενεγκόντες· οὓς ἐχρῆν, εἰ μὴ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν πρὸς ἅπαντας μεγαλοψυχίαν καὶ τὸ πεφυκὸς χαρίζεσθαι, μὴ ταῦτα μόνον εἰς τέλος, ἀλλὰ καὶ πλείω πρὸς τούτοις ἔχειν; τούτων δ᾽ ὁμοῦ συνιόντων, Ἡράκλεις, εἰς [193]) μηδὲν ἐξ αὐτῶν τούτοις ὄνησις ἔσται, ὧν θάτερον ἤρκεσεν ἄν; ἄνευ δὲ τούτων, εἰ, ὅτε παρ᾽ ὑμῶν ἠξιοῦντο 83.
τῆς ἀτελείας, ἔφασαν δεδιέναι μὴ μετ᾽ ὀλίγον αὐτοὺς ταύτην ἀφέλησθε, οὐ μόνον μανίας ἂν εἵλετ᾽ αὐτοὺς, οὕτως ἔχοντας γνώμης, ἀλλὰ καὶ ὡς τῆς προαιρέσεως ὑμῶν [194]) καταψευδομένοις ἐπετιμᾶτε. εἶθ᾽ ἃ τουτοισὶ δεδιόσιν [195]) ἐνεκαλεῖτ᾽ ἂν, ταῦθ᾽ ὑμεῖς ἑκόντες ἕλοισθ᾽;

---

190) Cod. Vat. τοῦτον.
191) Cod. Vat. ὅσο.
192) Cod. Vat. ὅλως.
193) Cod. Vat. εἰ.
194) Mor. ἡμῶν.
195) Mor. δέουσιν.

84. ἂν πεπονθέναι; καίτοι οἱ μὲν, τοιαυτὶ προϊσχόμενοι
τότε, οὐ παντελῶς ἀσύγγνωστ' ἂν λέγειν ἐδόκουν· ἡμῖν
δ' οὕτω διατεθεῖσιν οὐδ' ἡτισοῦν παρ' οὐδενὸς παραίτη-
σις ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἀπιστήσουσιν ἅπαντες, εὖ οἶδα, ὁμοῦ
μὲν τὴν ἡμετέραν μεγαλοψυχίαν, καὶ πρὸς τοὺς πονηρο-
τάτους εἰδότες· ὁμοῦ δὲ καὶ τῶν ἀμηχάνων νομίζοντες
εἶναι τοὺς τῶν δεόντων πᾶσιν ἁπλῶς καθεστηκότας συμ-
βούλους ἡμᾶς ἔπειτα καθ' ἡμῶν αὐτῶν συμβούλῳ τῷ
Λεπτίνῃ κεχρῆσθαι, ὡς ταῦτ' ἔχειν ψηφίζεσθαι.
85. λα. Ἀλλ' ἐκεῖσε πάλιν ἐπάνειμι. εἰ, ὅτ' αὐτοὺς
ἀντέυποιεῖν φῆσθε δεῖν, οὗτοι τοῦ μὴ μεταβαλεῖν ὅρκους
ἀπήτουν, πάντως ἂν εἴξατε τῇ προκλήσει· ἀχθόμενοι
μὲν σφίσι τοῦ μὴ πιστεύεσθαι, ἀπειπεῖν δὲ οὐκ ἔχοντες
ὅλως, τοῦ μὴ τὸ δέος βεβαιῶσαι καθάπαξ. οὐκοῦν ἄτο-
πον, εἰ, ἃ τότε τοῖς ὅρκοις ἐπιστώσασθε ἄν, ταῦτα νῦν
ἄνευ ὅρκων μὴ ἐθελῆσαι [196]) φυλάξαι, καὶ ταῦτα τοῦθ'
ὡς ἀληθῶς κάλλιον ὂν καὶ πρὸς δόξαν μᾶλλον ὑμῖν· εἴ-
περ τότε μὲν ὑπὸ τῆς τῶν ὅρκων ἀνάγκης ἐδοκεῖτε φυ-
λάττειν, νῦν δὲ καὶ χωρὶς τῆς ἐκεῖθεν [197]) ἀνάγκης
τοῦτο ποιοῦντες, γνώμης ἀρίστης καὶ μάλισθ' ὑμῖν προση-
86. κούσης φέροισθ' ἂν δόξαν. ἐμοὶ δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, καὶ θαυμάζειν ἔπεισιν, εἰ διαβαλλόντων μέν τι-
νων ἡμᾶς οὐκ ἂν ἠνεσχόμεθα δήπου, ἀλλὰ καὶ προσελά-
χομεν ἂν τούτοις ὕβρεως δίκην· αὐτοὶ δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς
τὰ πάντων αἴσχιστα διαβαλεῖν ἐθελήσομεν. ὅταν γὰρ
τοῖς μὲν ἐν οἷς ἐπηγγείλαντο τὸν δῆμον ἠπατηκόσιν,
ἐὰν, ὡς ὁ νόμος κελεύει, κριθέντες ἁλῶσι, θανάτου τι-
μῶμεν· ἡμεῖς δὲ καὶ ἃ δεδώκαμεν ἀφελώμεθα [198]), πῶς
οὐχ ἡμῖν αὐτοῖς ἐπιβουλεύειν δόξομεν, ἐφ' ἃ τοὺς ἄλ-
λους ἀξιοῦμεν θανάτου, ταῦθ' ἑκόντες ἡμεῖς εἰργασμέ-

196) Mor. θελῆσαι.
197) Abest a Mor.
198) Mor. ἀφελόμενοι.

νοι; ὃ μάλιστα πάντων ἡμᾶς φυλάξασθαι δεῖ, οὐ μόνον ὅτι τοῦ πράττειν ἃ δεῖ μάλιστα πάντων ἡμῖν δεῖ, ὅσῳ καὶ θεοφιλεῖς μάλιστα πάντων ἡμεῖς· ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο, μάλιστα πάντων δεῖν, συγγνώμης ἀπήλλακται. καὶ δι- 87.
καίως. ὁ μὲν γὰρ ὁτιοῦν ἀδικῶν κατ' αὐτὸ τοῦτο μόνον ἴσχει τὴν μέμψιν· ὁ δ' ἃ παρ' ἄλλοις ὡς κάλλιστα τιμωρεῖται, τούτοις ἑκὼν ἐνεχόμενος κατ' αὐτὸς αὑτοῦ φέρει τὴν ψῆφον τοῦ παρὰ πάντων ἂν εἰκότως μισεῖσθαι, καὶ οἷς τοιαῦτα πράττειν αἱρεῖται, καὶ οἷς ταῦτ' ἐν ἄλλοις κακίζει, ἅπερ αὐτὸς πράττειν αἱρεῖται. πρὸς ὃν ἔγωγ' ἂν φαίην· ὅτι, εἰ μὲν τῶν ἐπαινουμένων, ὦ 'τὰν [199]), ταῦτ' ὄντα τυγχάνει, πῶς ἐν τοῖς ἄλλοις ἀξιοῖς τιμωρίας; εἰ δὲ τῆς φαυλοτάτης πέφυκε μοίρας, πῶς, ἃ παρ' ἄλλοις ὄντα κολάζεις, τούτοις αὐτὸς ὡς βελτίστοις δεῖν οἴει [200]) χρῆσθαι;

λβ. Καὶ μὴν εἰ τὸ πρὸς οὑστινασοῦν ἰδίᾳ γιγνόμενον 88.
βλάβος μέμψεως ἄξιον· ἦπου τὸ δημοσίᾳ καὶ κοινῇ τὴν βλάβην ἐπάγον οὐδὲ παραίτησιν ἴσχει. ὑμεῖς τοίνυν φαῦλον μὲν ὁντινοῦν τῶν πολιτῶν καὶ δόξαν οὐκ ἀγαθὴν κεκτημένον οὕτω μισεῖτε, ὡς καὶ τῆς πόλεως τάχιστ' αὐτὸν ἐξελαύνειν, ἐφ' ᾧ μὴ καὶ τοὺς ἄλλους ὑπὸ τούτου βεβλάφθαι καὶ πρὸς πολλοὺς ἥκειν τὸ νόσημα. ἐὰν δὲ τὸν [201]) Λεπτίνου βεβαιώσωμεν νόμον, οὐ μόνον δόξομεν ἐναγεῖς τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ κοινὸν ἡμῖν αὐτοῖς ἐπεγεροῦμεν τὸ μῖσος, καὶ τοὺς εὐεργέτας οὐ μᾶλλον ἀφαιρήσομεθα τὰ δοθέντα ἢ ἡμᾶς αὐτοὺς τὸ πιστεύεσθαι. εἰ δὲ 89.
τὸ τῆς ἁπάντων εὐνοίας ἐκπεσεῖν καὶ πονηρὰν ἀντὶ χρηστῆς δόξαν λαβεῖν πολλῷ χαλεπώτερον τοῦ δωρεῶν ὡντινωνοῦν ἐστερῆσθαι· πρῶτον μὲν οὐκ ἂν φθάνοιμεν ἡμᾶς

---

199) Abest. ὦ 'τὰν a Mor.
200) Mor. ἔοικε.
201) Mor. τοῦ.

αὐτοὺς μᾶλλον ἢ τοὺς εὐεργέτας δι' ὧν ἀφαιρούμεθα ζημιοῦντες [202]); ἔπειτα καὶ δεινῶς ἄτοπον καὶ καινὸν οἴκοθεν ἡμῖν αὐτοῖς τὸν πόλεμον ἐπεισάγειν, καὶ τοὺς αὐτοὺς οὐκ ἐκ μέρους, ἀλλ' ὁμοῦ καὶ ἀδικοῦντας δήπου καὶ ἀδικουμένους ὑπάρχειν, καὶ δημίους καὶ πάσχοντας. ὃ παρ' ἄλλου μὲν ἂν γεγονὸς εἶχεν ἄν τινα παραμυθίαν ἡμῖν, καὶ προσέτι τοῖς παραδείγμασι φέρειν ἐδόκει· τὸ δ' ἡμῖν αὐτοῖς ἐπηρεάζοντας ἡμᾶς εἶναι καὶ κακῶς ποιεῖν, καὶ, ὃ τούτου δεινότερον, ἐξὸν μὴ πάσχειν, εἶτα πάσχειν
90. αἱρεῖσθαι, πᾶσαν κακοδαιμονίαν ἐκβαίνει. ὅπου γὰρ καὶ πρὸς τοὺς ὑβριστάς τε καὶ συκοφάντας μεγαλοψυχίας κεχρῆσθαι καὶ ὅπως ἡμῖν ἔπειτ' αὐτοὺς παρασκευάσομεν [203]) εὔνους πάντα ποιεῖν οἰόμεθα χρῆναι· ἦπου μανία περιφανὴς, ὅταν τοὺς εὐεργέτας καὶ τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν περὶ πάνυ τοι πολλοῦ ποιουμένους καὶ οὐδὲ παυσομένους ταυτησὶ τῆς μανίας, ἐὰν βουλώμεθ' ἡμεῖς ἀντὶ τοῦ πάντων ὧν σφίσι προσῆκεν ἐπιεικῶς ἀξιοῦν καὶ πάνυ τοι προσφιλοτιμεῖσθαι· ἡμεῖς δὲ καὶ πολεμίους αὐτοὺς ἐν οἷς ἂν ἀφελώμεθα δείξομεν.

91. λγ. Εἰ τοίνυν ἡμῖν μὲν χρηστῆς οὕτω μέτεστι γνώμης, καὶ πρὸς τοσοῦτον ἥκομεν τοῦ πρὸς πάντας ἁπλῶς εὖ διακεῖσθαι, ὡς καὶ τοὺς ἐχθροὺς εὔνους ἐθέλειν ποιεῖν, καὶ μεταβάλλειν ἐφ' ἃ δεῖ· ὁ δ' ἡμᾶς δι' ὧν συμβουλεύει πᾶσι καθάπαξ συγκρούει, καὶ πρὸς ἃ μὴ πεφύκαμεν ἐκβιάζεται. οὐ μόνον ἐστὶ τῆς πολιτείας ἐχθρὸς, ὡς μηδ' ὁπωστιοῦν αὐτῷ χρῆναι προσέχειν, ἀλλὰ καὶ ἧς ἴσχομεν φύσεως πάντ' ἄνω καὶ κάτω στροβίλου [204]) δίκην ποιῶν, καὶ τοὺς ἐπιεικεστάτους τὰς φύσεις καὶ νόμοις καὶ ἔθεσιν ἐντραφέντας χρηστοῖς τῶν ἀνομωτάτων καὶ ὠμοτάτων ἔλαττον ἔχειν, ὦ θεοὶ, παρασκευάζων βαρβάρων, εἴπερ

---

202) Mor. οὐκ ἂν φθάνοιμεν — ζημιοῦντες.

203) Mor. παρασκευάσωμεν.

204) Cod. Vat. στροβήλου.

ἐκεῖνοι μὲν εὐεργέτας τιμῶσιν, ἡμεῖς δ' αὐτοὺς ἀτιμάζο-
μεν. καὶ οἱ μὲν ὠμότητι γνώμης παρὰ τὴν κοινὴν ἀν- 92.
θρώπων φύσιν καὶ κατ' αὐτῶν τῶν οἰκειοτάτων ὁσημέραι
χωροῦντες, ἐνταῦθα μόνον ταυτηνὶ δήπου τηροῦσιν, οὗ
φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις μέτεστι, λέγω δὴ τοῦ πρὸς τοὺς
εὐεργέτας δικαίου· Ἀθηναῖοι δὲ, οἱ μὴ μόνον χρηστότητι
φύσεως πάντων ὡς εἰπεῖν ἀνθρώπων διενεγκόντες, ἀλλὰ
καὶ πέρα τῆς ἀνθρωπείου [205]) φύσεως οὐκ ὀλιγάκις ἀνα-
φανέντες ταῖς ἀρεταῖς, κινδυνεύουσι νῦν ὑπὸ Λεπτίνου
καὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἐκστῆναι. πάλιν τοίνυν οἱ μὲν τριά- 93.
κοντα, τὰ τείχη τῆς πόλεως καθελόντες, οὐ συγκαθεῖλον
τὸ φρόνημ' αὐτῆς, ἀλλ', ἑστηκότος πάνυ τοι τούτου, ἀνέ-
στη πάλιν τὰ τείχη πολλῷ περιφανέστερα καὶ καλλίω.
Λεπτίνης δὲ νῦν οὐ καθαιρεῖν τείχη πειρᾶται, ἀλλ', ὃ
μεῖζον καθάπαξ ἐστὶ, τὴν τῆς πόλεως μεγαλοψυχίαν καὶ
τὸ πιστεύεσθαι. καὶ τότε μὲν Θρασύβουλος ὀλίγους δή
τινας παραλαβὼν τὴν τυραννίδα καθεῖλεν· ἡμῶν δὲ πάν-
των εἰς ὁστισοῦν ἀνὴρ περιέσται; μηδαμῶς, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι.

λδ. Σκοπεῖτε δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τοῦτο, 94.
ἵν' εἰδῆτε σαφῶς, ὡς τἀναντία Λεπτίνης ὧν προὔθετο
λέγει, καὶ τοῖς αὐτὸς αὑτοῦ [206]) πολεμῶν οὐκ αἰσθά-
νεται [207])· ὅταν γὰρ πάντας μὲν τοὺς ἄλλους τὰς δωρεὰς
ἀφαιρῆται, μόνους δὲ τοὺς ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστο-
γείτονος ταύτας ἔχειν ἐᾷ, μάλιστα μὲν δῆλός ἐστι μήτε
χρηστὸν τοῦτο καθάπαξ μήτε φαῦλον νομίζων, ἀλλ' ἐφ'
ἑνὸς τούτου τἀναντία φρονῶν. ἀμήχανον δὲ κατὰ ταὐ-
τὸν [208]) ἄμφω συμβῆναι, ἀλλὰ δυοῖν θάτερον. πλὴν τοῦ 95.
γε τὸν ἔλεγχον ἐμφανῆ γεγενῆσθαι δεδόσθω. οὐ μὴν ἀλλ'
εἰ μὲν καλόν τι καὶ δίκαιον, ὦ οὗτος, τὸ τῶν δωρεῶν

---

205) Cod. Vat. ἀνθρωπείας.
206) Mor. αὐτῷ.
207) Mor. αἰσχύνεται.
208) Cod. Vat. ταυτὸν.

οἴει καὶ τῇ πόλει συμφέρον· τί μὴ πᾶσιν ἁπλῶς μεταδίδως, ἀλλὰ τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὔ; εἰ δ' ἀλυσιτελεῖς εἶναί σοι δοκοῦσι, καὶ κατέγνως αὐτῶν, καὶ οὐδὲν ὑγιὲς εἶναι νομίζεις, τί μὴ καὶ πάντας τούτων ἀποστερεῖς; νῦν δ' ἔοικας οἷς τοὺς μὲν ἄλλους πάντας τῶν δοθέντων ἀποστερεῖς, τοὺς δ' ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ταύτας ἔχειν ἐᾷς, τοὺς μὲν τιμῆς ἀξιοῦν, πάντας δ' ἀτιμάζειν τοὺς ἄλλους, οὐδέτερον τούτων εἰκότως ποιῶν. ἀλλὰ λανθάνεις τοὺς μὲν οὐκ ἀξιῶς τιμῶν, ἐπειδὴ μὴ καὶ πάντας, πάντας δὲ ἀτιμάζων ἀδίκως, ἐπειδὴ μόνους ἐκείνους τιμᾶν ἀξιοῖς. δεῖ γὰρ ἀμφοτέροις μεταδίδοναι τῶν ἴσων. οἷς δὲ διαιρεῖς, καὶ ἄκων τούτους συνάπτεις, ὡς δέον [209]) εἶναι πάντας ἐξ ἴσης τῶν δωρεῶν ἀπολαύειν.

96. λε. Ὅτι δὲ καὶ αὗται πολλοῦ τινος ἄξιαι, δῆλον ἐκεῖθεν. δι' ὧν γὰρ μόνοις τοῖς ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ταύτας παρέχεις, ἄμφω ταῦτα ψηφίζεσθαι μάλιστα δίδως· τοὺς μὲν δικαίους τούτων ἀπολαύειν ἡγεῖσθαι διὰ τὸ γένος, τὰς δ' οὕτω πολλοῦ τινος ἀξίας νομίζειν, ὡς μόνοις τούτοισιν ἐξ ἁπάντων, ὥσπερ τι γέρας, ταύτας διδόναι. οὐκοῦν ὑπερφυὲς καὶ παντάπασιν ἐναντίον, ἐνταῦθα μὲν ὡς βελτίστας χώραν αὐτὰς φάσκειν κεκτῆσθαι, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων γε πάντων ὡς οὐδενὸς ἀποδοκιμάζειν ἀξίας. χωρὶς δὲ τούτων οὐδὲ καθ' ἕνα δήπου τῶν τρόπων τοὺς ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος μνημονεύειν προσῆκεν. ἐάν τε γὰρ ὡς φαύλων τῶν δωρεῶν ἀπέχεσθαι φάσκῃς, ἐναντίον οὑτοιί σοι [210]) καθιστᾶσι τὸν λόγον· ἐάν τε πλείστου ἀξίας, πάντες αὐτῶν ἐπίσης μεθέξουσι, καὶ οὐχ οἱ [211]) τῶν ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογεί-
97. τονος μόνοι. ἔτι τοίνυν Ἁρμόδιον μὲν καὶ Ἀριστογείτονα οὕτω θαυμαστούς τινας νομίζομεν ἡμῖν γεγενῆσθαι

209) Mor. δεῖν.
210) Mor. οὗτοί σοι.
211) Mor. οὐχί.

καὶ τῶν ἄλλων ἀμείνους, ὡς καὶ τιμᾷν ἐθελῆσαι τούτους
εἰκόσι κατὰ ταὐτὰ [212]) τοῖς θεοῖς, καὶ πλὴν θυσιῶν μη-
δενὸς εἰς φιλοτιμίαν ἐλλείπειν. οὐ μὴν καὶ τοῖς [213]) ἐξ
αὐτῶν τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι δώσομεν, οὐδ' ἐγγύς. οὔτε
γὰρ ὀλυμπιονίκας μεταδεδωκότας ποτ' ἴσμεν τοῖς παισὶ
τοῦ κοτίνου, οὐ μᾶλλόν γε ἢ τοῦ προσρήματος σφῶν· οὔθ'
οἷόν τ' αὐτοῖς μετὰ τοῦ γένους καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκδέχεσθαι,
ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐκ διαμέτρου ταῦτα ξυμβαίνει. πῶς
οὖν ὡς ὁμολογουμένων ἀγαθῶν τούτων ἐμνήσθης, εἰ καὶ
ὅλως ἔδει μεμνῆσθαι; εἰ γὰρ τῶν ὡς ἀληθῶς ἀγαθῶν οὐκ
ἐχρῆν δι' ἅπερ ἔφην μεμνῆσθαι, ἤπού γε τὸ τῶν οὐκ ὄν-
των μνημονεύειν ὡς ὄντων εἰς γέλωτα φέρει.

λς. Καὶ οὐ λέγω, ὅτι περ ἐν αὐτοῖς τούτοις καὶ 98.
Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, οὓς τοσούτου δή τινος
ἄγεις, ὡς δι' αὐτοὺς τούτους καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων τὰς δω-
ρεὰς ξυγχωρεῖν, λανθάνεις τῶν εἰκόνων ἀποστερῶν, ἃς
ὡς τυραννοκτόνοι γέρας ἴσχουσι, καὶ τῆς θαυμαστῆς ταύ-
της τόλμης ἀξιόχρεων δῶρον καὶ μάλα σφίσι προσῆκον.
ποτέρως δ' ἂν ᾖσθα καλλίων καὶ πιστεύεσθαι ἀξιώτερος,
πότερον καθάπαξ τὰς δωρεὰς συνιστὰς, καὶ πᾶσιν ἀνθρώ-
ποις κατὰ τοῦτο ξυμβαίνων, ἢ ταύτας ἐκ μέρους μὲν συν-
ιστὰς, ἐκ μέρους δὲ διαβάλλων, καὶ τοῖς μὲν εἰς ἅπαν
ἀπαγορεύων, τοῖς δὲ συγχωρῶν, καὶ οὐ μόνον οὐδέτε-
ρον τούτων διὰ θάτερον βεβαιῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ κοινῇ περὶ
τούτων ἐναντιούμενος ψήφῳ; ἐγὼ μὲν ἐκείνως ἂν οἶμαι,
καὶ πάντες ξυμφαῖεν. σὺ δ' οἷς περὶ τὰς ξυμβουλὰς οὕτω- 99.
χωλεύεις, ἀνδρὸς ἔργον ἐργάζῃ οὐχ οἷς λέγει θαῤῥοῦντος,
ἀλλ' ἀπιστοῦντος ὡς εἰπεῖν ἑαυτῷ. δεῖ δὲ καὶ νομοθέτην
καὶ ξύμβουλον [214]) καὶ πάντα τοιοῦτον καθαρῶς ἀποφαί-
νεσθαι, καὶ μὴ διπλᾶ κρούειν, ὡς λόγος. καίτοι ὅταν ὁ

---

212) Cod. Vat. ταυτά.
213) Mor. τούς.
214) Mor. σύμβουλον.

τοῖς ἄλλοις πιστεύεσθαι ἀξιῶν μὴ τὴν αὐτὴν αὐτὸς οὗτος περὶ ὧν λέγει δόξαν ᾖ κεκτημένος, σχολῇ γ' ἂν ὁτῳοῦν τῶν ἁπάντων ἀξιόπιστος δόξαι.

100. λζ. Ἐμοὶ δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Λεπτίνου θαυμάζειν ἔπεισιν, ὅπως πανοῦργος ὢν καὶ δεινὸς πράγμασι χρῆσθαι τοῦτ' ἠγνόηκεν, ὅτι περ οἷς τοὺς ἄλλους ἀφαιρεῖται τὰς δωρεὰς, κατ' αὐτὸς αὑτοῦ κινεῖ τὸν ἀνάγυρον, ἑαυτὸν ἀποστερῶν τῶν μεγίστων, παῤῥησίας καὶ δόξης καὶ λόγων καὶ τοῦ περὶ ὧν ἂν ἑκάστοθ' αἱρῆται παρελθεῖν εἰς μέσους ἐξεῖναι. οὐ γὰρ ὁ τὴν ἐν Πρυτανείῳ σίτησιν ἢ ἀτέλειαν ἢ πλέθρα γῆς ἤ τι τοιοῦτον λαμβάνων, μόνος οὗτος δῶρα λαμβάνει, ἀλλὰ καὶ ὃν ἂν ὁ δῆμος ἀξιώσῃ ταυτησὶ τῆς παρόδου, καὶ οὗτος αὐτὸ τοῦτο δῶρα λαμβάνει [215]· καὶ τοσοῦτο μᾶλλον ταῦτα δεῖ δῶρα καλεῖν ἢ 'κεῖνα [216]), ὅσον ἐκεῖνα μὲν ἀποδόσεις [217]) ἂν μᾶλλον δικαίως καλοῖτο ἢ δῶρα, ταῦτα δὲ καθαρῶς ἐστι δῶρα μη-
101. δὲν προεισενεγκοῦσι δοθέντα [218]). ὥστε τοῦτον τὸν τρόπον ἀδικήσομεν μὲν τοὺς ἄλλους, ἀφῃρηκότες τὰς δωρεὰς, οὗτος δ' οὐδέν τι τοιοῦτον ἕξει προΐστασθαι· ἀλλὰ χάριν μὲν ἂν εἰδείη μὴ τοῦτο παθὼν, παθὼν δὲ οὐ δυσχερανεῖ δήπου δικαίως, οὐδ' ὡς ἠδικημένος βοήσεται. μᾶλλον δὲ εἰ μὲν οὐδεὶς τῶν δωρεῶν ἐκπεσεῖται, οὐδὲ σὺ τῶν εἰς τὰς ἐκκλησίας προόδων· εἰ δ' ἀφαιρεθήσονται ταύτας, καὶ αὐτὸς, εὖ ἴσθι, παραπολαύσεις τοῦ νόμου. ἀπολωλεκὼς δὲ τὸ παῤῥησίᾳ κεχρῆσθαι καὶ ὃν ἐντεῦθεν τέθεικας νόμον συναπολλύμενον ἕξεις. ταύτῃ δὲ τούτων κεχωρηκότων, σὺ μὲν τολοιπὸν [219]) ἄτιμος ἔσῃ, πάντες δ' ὡς πρόσθεν τὰς δωρεὰς ἕξουσι πεπαυμένου τοῦ νόμου, καὶ μηδενὸς ἔτ' ἐξαῦθις ἐμποδὼν [220]) ἐσομένου. ἑλοῦ τοίνυν

215) ἀλλὰ καὶ — λαμβάνει absunt a Mor.
216) Mor. ἐκεῖνα.
217) Cod. Vat. ἀπόδοσις.
218) Mor. δωθέντα.
219) Mor. τὸ λοιπὸν.
220) Mor. ἐμποδῶν.

δυοῖν θάτερον· ἢ τὸν νόμον χαίρειν ἐάσας τῆς προσούσης ἔχεσθαι δόξης, ἢ τοῦτον στῆσαι ζητῶν πρὸς τὸ μηδὲν πλέον εἰργάσθαι καὶ ταύτην ἀπολέσαι καθάπαξ.

λη. Καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὡς ἄρα 102.
τῶν εὑρομένων τὰς δωρεὰς οἱ μὲν φαῦλοί τινες ὄντες, οἱ δὲ μικρὰ ἄττα [221]) εὖ πεποιηκότες τὴν πόλιν, μειζόνων ἢ προσῆκεν ἠξιῶνται. μάλιστα μὲν γὰρ εἰ καὶ διὰ πάντων τοῦτ' ἦν, πρὸς ἡμῶν μᾶλλον ἂν ἦν. διὰ τί; ὅτι πεφύκαμεν ἐξ ἀρχῆς, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν, οὕτω κἂν ταῖς εὐεργεσίαις πάντας ἀνθρώπους νικᾷν. κοινοὺς γοῦν εὐεργέτας πάντες ἡμᾶς ᾄδουσιν. νῦν δὲ τοσαῦτα μέν ἐστι τούτων τὰ πλεῖστα καὶ οὕτω πολλοῦ τινος ἄξια, ὡς εἰ καὶ μηδαμόθεν ἦσαν περιφανεῖς οἱ ταῦτ' εἰργασμένοι, ἐξαρκεῖν ἂν αὐτοῖς ἐντεῦθεν διαφερόντως τιμᾶσθαι. τοιοῦτοι 103.
δέ τινες οὗτοι καὶ πρὸς τοσοῦτον ἥκοντες τοῦ θαυμάζεσθαι, ὡς μὴ μόνον τὰς δωρεάς, ἃς παρ' ἡμῶν ἔσχον, μᾶλλον σεμνύνειν, ἢ ὑπ' ἐκείνων οὗτοι σεμνύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ εἰ μήπω κατ' ἀνθρώπους νενόμισται τὸ τῶν δωρεῶν, δι' αὐτοὺς ἂν νενομίσθαι· οὓς καθ' ἕκαστον μὲν διϊέναι, οὐ τοὺς ἐπὶ τῶν ἄνω χρόνων λέγω, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ὑφ' ἡμῶν τουτουσὶ, μακρὸν ἂν εἴη καὶ πόῤῥω τοῦ καθ' ἡμᾶς δυναμένου. ἑνὸς δὲ μόνου τοῦ χθὲς καὶ πρώην πολλῶν καὶ μεγάλων ἀγαθῶν αἰτίου καταστάντος τῇ πόλει μνησθεὶς, ὑμῖν αὐτοῖς καταλείπω τὴν ψῆφον, εἰ ἄρ' ἄξιός ἐστιν ἀνὴρ οὐκ ἀτελείας μόνον, ἣν ἔδοτ' αὐτῷ καὶ παισὶν, οὐδὲ πλείστων ὅσων ἄλλων δωρεῶν καὶ στεφάνων, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολλοὺς ἂν ἑτέρους δι' αὐτὸν εὖ πεπονθέναι.

λθ. Ἄξιος δὲ καὶ τούτου Χαβρίας, καθάπερ πρό- 104.
σθεν Τιμόθεος Κέρκυραν ᾑρηκὼς, καὶ τὴν μόραν [222]) κεκοφὼς Ἰφικράτης. μόνος γὰρ οὗτος τῶν εἰς κοινὸν πολι-

---

221) Mor. ἄττα. Cod. Vat. ἅτα.

222) Mor. μοῖραν. Cod. Vat. μῶραν.

τευσαμένων πλείστας τε καὶ καλλίστας ὑπὲρ [223]) ἡμῶν ἑκάστοτε κτησάμενος νίκας, οὐδαμοῦ δὲ ἡττηθεὶς, οὐδὲ τῆς προσούσης εὐψυχίας οὐδὲ καθ' ὅντινα δήποτε τρόπον ἔλαττον σχὼν, οὐ μόνον παρ' οὐδενὸς ἐπεσπάσατο φθόνον [224]), ἀλλὰ καὶ ὡς τὰ μέγιστα τὴν πόλιν εὖ πεποιηκὼς παρὰ πάντων βοᾶται· τοῦτο μὲν πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ Λακεδαιμονίους οὕτω καταναυμαχήσας ἐν Νάξῳ, ὥς ἑβδομήκοντα δήπου τριήρεις καὶ τρισχιλίους αἰχμαλωτοὺς λαβεῖν· τοῦτο δ' ἑπτὰ καὶ δέκα [225]) παραστησάμενος πόλεις, δέκα δὲ καὶ ἑκατὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων τάλαντ' ἀποφήνας ἡμῖν· καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, θαυμαστὸς διὰ πάν-
105. των φανείς. εἶτα τὸν βέλτιστον μὲν οὕτω τοῖς ὅλοις, ἐπαινούμενον δὲ ὑφ' ἁπάντων, τοσούτοις δὲ καὶ τηλικούτοις κοσμηθέντα τροπαίοις, ἀήττητον δὲ διαγεγονότα καθάπαξ, μεγίστας δὲ εἰς εὐπορίαν ἀφορμὰς παρασχόντα τῇ πόλει, τοῦτον τοίνυν τῶν μεγίστων ἀξιόχρεων ὄντα, καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους τιμᾶσθαι δίκαιον, ἡμεῖς δὲ καὶ ἧς παρὰ πολὺ τῆς αὐτοῦ δόξης ἠξιώκαμεν ἀτελείας ἀποστερήσομεν; καὶ πῶς οὐ δόξει καὶ νῦν καὶ τόθ' ὑφ' ἡμῶν τὰ μέγιστα [226]) ἀδικεῖσθαι, τότε μὲν τῶν οὐ προσηκόντων τυχὼν, νῦν δ', ὦ θεοὶ, καὶ τούτων ἐκπεπτωκώς; ὅς εἰ μὴ καὶ [227]) τοιοῦτός τις ἐτύγχανεν ὢν, μηδ' ὧν ἔφην αὐτῷ περιῆν, οἷς οὕτως ὑπὲρ [228]) ἡμῶν ἐτελεύτησε, δίκαιός ἐστι καὶ διὰ πάντων, ὡς εἰπεῖν, τῶν ἐκγόνων τιμῆς ἀξιοῦσθαι.

106. μ. Καὶ γὰρ ἂν εἴη τῶν ἀτόπων, τοὺς μὲν ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας αὐτούς τε καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν λόγοις ἐπιταφίοις τιμᾶν, τούς τε παῖδας αὐτῶν δημοσίᾳ μάλιστα τρέφειν, ἕως ἂν ηὐξηκότες εἰς ἥβην ἀναχωρήσωσιν

223) Mor. ἕνεχ'.
224) Mor. φθόνου.
225) Mor. ἑπτακαίδεκα.
226) Cod. Vat. ταμέγιστα.
227) Cod. Vat. μὴ τοιοῦτός τις.
228) Mor. ἕνεχ'.

οἴκαδε μετὰ τῶν πανοπλιῶν· τὸν δ' ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ζῶντα καὶ μέχρι θανάτου κεκινδυνευκότα πολλάκις, καὶ τὴν τελευτὴν τῆς προαιρέσεως ἀξίαν ἐπιθέντα τῷ βίῳ, αὐτόν τε δήπου καὶ τοὺς υἱεῖς οὐχ ὅσον τῶν ἴσων ἀξιοῦν ἐκείνοις ἐθέλειν, ἀλλὰ καὶ τῶν δοθέντων ἀποστερεῖν· καὶ τοὺς μὲν οὐκ ὀλιγάκις ἐν ταῖς μάχαις ὑπ' αὐτοῦ πεπονθότας κακῶς οὕτω καὶ πάλαι καὶ νῦν ἄνδρα ἀγαθὸν τοῦτον ἡγεῖσθαι καὶ διαφερόντως τιμᾶν, ὡς καὶ συνήδεσθαι μὲν τούτῳ τῶν ἔργων καὶ τῆς ὑπερφυοῦς εὐψυχίας, σφίσι δ' αὐτοῖς τὸ τοιούτου δή τινος εὐτυχηκέναι πολίτου συνεύχεσθαι· ἡμᾶς δ' ὑπὲρ [229] ὧν οὕτω λαμπρῶς παρετάξατο, καὶ οὓς μεγάλοις καὶ θαυμαστοῖς ἦγαλε τοῖς τροπαίοις, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν δόξαν αὐτῷ διαφθείρειν, τῷ τοῖς υἱέσιν ἐπηρεάζειν, ὥσπερ ἤτοι μηδ' ὁτιοῦν ἐκείνου τὴν πόλιν χρηστὸν ἢ τὰ πάντων αἴσχιστα εἰργασμένου.

μα. Καὶ μὴν εἰ μέν, ὅθ' οὑτοσὶ περιῆν, πᾶσαν ἥν- 107.
τιναοῦν ὑπὸ μεγαλοψυχίας ἀπηξίωσε χάριν, καὶ μηδὲν ὧν εἰς ἡμᾶς ἔδρασεν ἐζήτησε πλέον, ἀλλ' ἀποχρῆν ᾠήθη μόνον τὸ πολλοῦ τινος ἄξιος γεγονέναι τῇ πόλει· ἔδει δήπου τὴν ἀρετὴν ἐκείνου δυσωπηθέντας ἡμᾶς, καὶ τὰς ὑπερφυεῖς αὐτοῦ πράξεις ὥσπερ ἔμψυχόν τινα νομίσαντας στήλην, φιλοτιμότατα [230] νῦν τῷ 'κείνου χρῆσθαι παιδί, καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον ἀπομνημονεῦσαι τὴν χάριν, καὶ οὐχ ὅσον ἀτελείας, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἑτέρων αὐτὸν ἀξιῶσαι. νῦν δὲ καὶ αὐτῷ καὶ παιδὶ τῷ αὐτοῦ πάλαι ταυτησὶ
μεταδόντες, νῦν ἕτερόν τι βουλεύσεσθε; καὶ πῶς οὐκ ἄτο- 108.
πον, τὴν μὲν ὠφέλειαν τὴν παρ' ἐκείνου βεβαίαν καθάπαξ καθεστάναι τῇ πόλει, ἃ δὲ τούτου χάριν ἐκείνῳ διανενόησθε, ταῦτ' εἰς παλινῳδίαν τετράφθαι; Κτησίππῳ [231] μὲν οὖν τῷ Χαβρίου· ὅταν δὲ τοῦτον λέγω, πάντας λέγω,

229) Mor. ἔνεχ'.
230) Mor. φιλοπιμώτατα.
231) Cod. Vat. Καλλίππῳ.

καθ' ὧν ὁ νόμος ἔσθ' οὑτοσίν[232])· οὐδὲν ἔσται πλέον ἀτελείας ἐκπεπτωκότι· ὑμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταύτῃ περὶ τοὺς εὐεργέτας ὑμῶν διακείμενοι, πλείστων δή τινων ἀνδρῶν καλῶν κἀγαθῶν καὶ δυναμένων εὖ ποιῆσαι τὴν πόλιν ἐν παντὶ τῷ παρασχόντι στερήσεσθε; οὐδεὶς γὰρ οἶμαι τῶν πάντων ἔθ' ὑπὲρ ὑμῶν διαγωνιεῖται, οὐδὲ παρακινδυνεῦσαι βουλήσεται, ὁρῶν τὴν ἀρετὴν παρ' ὑμῖν ἄμισθον οὖσαν. Ἐν τῷδε γὰρ κάμνουσιν αἱ πολλαὶ πόλεις, κατὰ τὴν τραγῳδίαν, ὅταν τις ἐσθλὸς καὶ πρόθυμος ὢν ἀνὴρ μηδὲν φέρηται τῶν κακιόνων πλέον.

109. μβ. Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ μὲν εὖ πάσχειν μόνον ἐνῆν, εὖ ποιεῖν δὲ οὐ προσῆν, οὐδὲν ἂν ἦν πρᾶγμα. εἰ δ' οὐκ ἔσθ' ὅπως ἄν τις εὖ πάθοι παρά του μὴ πρότερον αὐτὸς ἢ τοῦτον εὖ ποιήσας ἢ προσδοκώμενός γε ποιήσειν· οὐδὲ πόλις ἂν εὖ πράξαι ποτὲ μὴ τοὺς εὖ πεποιηκότας τιμῶσα. οὐκοῦν καὶ ὑμεῖς, εἰ μὲν εὖ πάσχειν αἱρεῖσθε, εὖ ποιεῖν καὶ αὐτοὶ τοὺς ἄλλους αἱρεῖσθε· εἰ δὲ δι' ὧν τὰς δωρεὰς ἀφαιρεῖσθε τοῦτ' ἀνέλοιτε, μηδ' ὑμεῖς εὖ πάσχειν αἱρεῖσθε, μηδ', ὅπερ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἄλλους τοῦ μηδενὸς ἀξιοῦτε,
110. τοῦτ' ἐν τοῖς πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς τοῦ παντὸς ἀξιοῦτε. εἰ γὰρ καὶ μάλιστα πάντων εὖ πάσχειν ἡμεῖς δίκαιοι, οὐ μόνον ὅτι μάλιστα πάντων ἐθάδες ἐσμὲν τούτου τοῦ μέρους τὸν ἅπαντα χρόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πρῶτοι πάντων φιλανθρωπίας καὶ μεγαλοψυχίας τὰ κράτιστα παρὰ τῶν θεῶν ἀπολελαυκότες ἡμεῖς, τῇ τε τῶν καρπῶν δόσει τῷ τ' ἔρις καὶ κλῆρος τοῖς πρώτοις τῶν θεῶν γεγενῆσθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ τούτου τυχεῖν οὐχ οἷόν τε μὴ παρόντος ἐκείνου, δεῖ δήπου καὶ ἀμφοτέρων ἡμῖν, ἵνα μὴ θάτερον ζητοῦντες οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν ἀπολέσομεν[233])· ἐπειδὴ τὸ εὖ ποιεῖν τε καὶ πάσχειν, εἰ καὶ ἀλλήλων καθάπαξ διῄρηται, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων ἐξ ἀνάγκης ὃν ἔφην τρόπον ἐξῆπται.

232) Mor. οὑτοσί. 233) Mor. ἀπολέσωμεν.

μγ. Ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο λέγω· ὡς εἰ μὲν εὖ ποιοῦντες 111.
οὐκ εὖ πάσχειν ἐμέλλομεν, οὐδ' οὕτως ἂν τὸ εὖ ποιεῖν ὑπὸ μεγαλοψυχίας ἔδει παρεῖναι, ἱκανὸν νομίζοντας κέρδος τὴν παρὰ τῶν εὖ πασχόντων αἰδῶ [234]) τε καὶ χάριν. ὅτε δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὸ ἀντευπείσεσθαι προσδοκᾶν ἐστι, ἤπου μανία σαφὴς, ἡμᾶς αὐτοὺς τῶν τοιούτων ἀποστερεῖν. ἐν μὲν γὰρ τῷ τοὺς ἄλλους ὅτ' ἔξεστιν εὖ ποιεῖν προθυμεῖσθαι καὶ ἡμᾶς αὐτούς ἐστιν εὖ ποιεῖν· ἐν δὲ τῷ μηδένα τούτων [235]) ποιεῖσθαι λόγον ἐν τοῖς μεγίστοις ἡμᾶς αὐτοὺς ζημιοῦν. εἰ δὲ τὸ μὴ βούλεσθαι μὲν εὖ ποιεῖν μέμψεως οὐκ ἀπήλλακται, οὐδέ γε πολὺ μᾶλλον τὸ μὴ τοὺς εὖ πεποιηκότας ἀντευποιεῖν· τῷ καὶ τὰ δεδομένα [236]) σφίσιν ἐπιχειρεῖν ἀφελέσθαι, Ἡράκλεις, πᾶς τις ἂν καθ' ὑπερβολὴν νεμεσήσαι, ὡς μήτε πώποτε παρ' οἱστισινοῦν
τῶν ἁπάντων γεγενημένῳ. νῦν τε οὐκ ἂν παρ' ἡμῖν ἀρ- 112.
χὴν εἰληφότος, νόμων ὄντων καὶ δίκης, καὶ τοῦ κοινῇ διὰ πάντων λυσιτελοῦντος, θεῶν βουλομένων, αἰεὶ δήποτε νικῶντος τῇ πόλει, καὶ προσέθ' ἡμῶν τοσοῦτ' ἀπεχόντων τοῦ ταῦτα ποιεῖν αἱρεῖσθαι, ὡς καὶ τοὺς παρ' ἡμῶν δωρεὰς εἰληφότας, ἐάν ποθ' ἡμῖν ἐθελήσωσι ταύτας [237]) πάλιν προέσθαι [238]), ἐχθροὺς ἂν τῷ ὄντι νομίσαι, ὡς ἀναξίως ἐν τούτοις καὶ τοῦ τῆς πόλεως ἤθους καὶ τῶν προγόνων βεβουλευμένους· εἰ δ' οὐκ ἀνεκτὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτ' ἤδη, πόσον τι χρὴ νομίζειν ἐκεῖνο; —

234) Mor. αἰδώ.
235) Abest a Mor.
236) Mor. διδομένα.
237) Cod. Vat. ταύτης.
238) Mor. προσίεσθαι.

ADNOTATIONES.

IN
ORATIONEM PRO LEPTINE.

Antequam ad ipsam orationem illustrandam aggrediar, de duobus argumenti Graeci locis pauca praemittere iuvat, quorum alterum Maius emendandum reliquit, rectius interpretandum alterum. Monstrum enim conspicis in ipso ingressu, *μὴ δ' ἐξεῖναι τουλοιπὸν*, quod nescio an scribae non possit imputari. Ego quod exhibui, alteri, quod et ipsum praesto erat, *τοῦ λοιποῦ* propterea praetuli, quod continuum tempus futurum hic significatur, non unum aliquod futuri temporis momentum. Exitum huius argumenti alter ille servat quem dicebam error, in interpretatione positus. Namque verba *κἂν εἰ καὶ τοῖς ἄλλοις δοκοῖ* Maius vertit: „nam aliis frustra videtur uti adminiculis". Male. Hoc enim vult, quisquis ea scripsit: etiamsi aliis rationibus uti Demosthenes videatur, tamen eandem semper subesse, eam quae posita sit *ἐν τῷ ἐνδόξῳ*. Quod verum utique est in universum: ac fatetur hoc fere Demosthenes §. 103. ed. Wolf., p. 494. ed. Reisk.: *οὐδ' ὁ πλεῖστος ἔμοιγε λόγος περὶ τῆς ἀτελείας ἐστὶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πονηρὸν ἔθος τὸν νόμον εἰσάγειν καὶ τοιοῦτον δι' οὗ πάντ' ἄπιστα ὅσα ὁ δῆμος δίδωσιν ἔσται.* Ceteroquin in extremis hisce verbis leve fortasse latet vitium: corrigendum enim puto *κἂν εἰ καί τισιν ἄλλοις δοκοῖ.*

Progredienti mihi ad ipsam orationem in primis eius versibus duo se offerunt verbo saltem attingenda, levia

illa quidem per se, non spernenda tamen ei qui ad totam istius hominis loquendi consuetudinem animum advertit. Nam quod scriptum est ἀτελείας εἵνεχ', Ionica forma, vitium librarii facile videatur iis, qui istis minutiis attendere non consueti rhetorem nostrum sciunt Atticos imitari. Ac sane apud Thucydidem ea nusquam admittenda, non magis quam apud tragicos aliosque. Sed Plato et Demosthenes saepenumero scribunt εἵνεκα. Quod nec grammaticos fugit Graecos, ut Thomam Magistrum, sic testantem: καὶ ἕνεκα καὶ εἵνεκα Πλάτων, Δημοσθένης καὶ οἱ ἄλλοι· Θουκυδίδης δὲ ἀεὶ ἕνεκα. quem locum apposite laudavit, qui et ipse hoc animadvertit, F. A. Wolfius ad Demosth. Lept. p. 338. cf. Reitz. ad Lucian. T. V. p. 600., T. VII. p. 501. Bip. Nimirum eiusmodi Ionismi in huius aetatis genere dicendi frequentiores locum sibi arrogarunt, quum permutari ac perfundi dialecti coeptae essent. Nostri autem tanta est religiositas magnorum exemplarium suorum, ut inferior nec una littera videri iis cupiat. — Alterum quod observatione dignum aliqua putabam, non minus in certam dicendi formulam Aristidi abiit. Etenim verborum συμβεβουλευκέναι προῆχθαι infinitivi perfecti prorsus ἀοριστῶς, ne dicam pro praesenti, positi sunt: eaque perfectis, praecipue infinitivis, utendi consuetudo apud nostrum et aequales eius ita invaluit, ut multo maior eorum numerus sit quam aoristorum et praesentium. Quod quum florentibus litteris non promiscue usitatum esset, sed maxime in certis quibusdam verbis, atque ea quidem notione, ut id, quod et perpetuo fuisset et tum quoque esset, indicaretur: illi ita amplificarunt, ut pro arbitrio perfectum ita ponerent. Id quod etiam in poetis Latinis sequioris aetatis conspicuum est, ut Persio, Iuvenali, Lucano, Valerio Flacco, aliis. Cuius rei exempla occurrunt ubique: de singulari vero usu plusquamperfecti *fuisset* pro imperfecto *esset* vide Salmas. ad Tertull. de Pallio p. 120. Ubi propria significatio obtinet, *rei perfectae praesens* egregie vocavit Wolfius ad Lept. p. 364. De consimili imprudenti confusione in verbo προσῆκεν infra dicam.

μὴ ἂν ἕνα μηδένα. Inaudita vero locutio. Etenim dicitur quidem eleganter εἷς οὐδεὶς, εἷς μηδεὶς, atque ab ipso scriptore nostro hac oratione §. 29., ubi paucis illustratum vides: sed negationem addidit nemo. Quapropter corruptelam hic latere apparet. Difficile est autem, certam huius loci viam monstrare emendandi, propter varium usum negationum. Puto tamen, sic commode locum posse sanari, ut scribatur μηδ' ἂν ἕνα, qua formula uti oratores solent. Nimirum omissa a librario particula δ', superscripsit quidam μηδ' ἕνα, quod deinde aliquis male sanus in textum infersit. Locum vero Demosthenis: videtur enim Aristides certa quaedam illius verba respicere: hoc magis nescire me doleo, quod inde ad emendandum fortasse proficere aliquid possemus.

§. 2. κόμπος ἐκεῖνα καὶ οὐδὲν ὑγιές. Sic saepius Demosthenes, quem solet noster. imitari Atque omnino ὑγιὴς ea significatione vocabulum rhetoricum est, respondetque fere Latinorum *sanus*: Hemsterh. ad Luc. Vol. II. p. 544. sq. Detorquent autem saepius ad cognatas significationes, adeo ut Aristides ipse Orat. cont. Prod. Myst. p. 406. T. II. ed. Jebb., cuius ad editionem ubique respicio, dicere non dubitarit βεβαίοις καὶ ὑγιέσι καὶ στεγανοῖς τοῖς ὅπλοις χρώμενοι.

κατ' αὐτὸς σαυτοῦ. Correxi ita confidenter quod praebet Ed. pr. σαυτόν. Significatur enim *in tuam perniciem*, quod non exprimitur quarto casu adiuncto, sed secundo. Neque me movet illud, quod aliquot locis aliis huius orationis idem vitium subsidet. Enimvero repetita dictionis insolentia tum modo emendationem aut cohibere aut retardare debet, quum plura corrigenda una vice sunt, quam quae saepius librarium peccasse credibile est; non debet, quum unius litterulae vel accentus mutatione accurati scriptoris verba cum communi ceterorum scriptorum omnium loquendi usu leniter conciliantur. Ceterum solet Aristides iniicere in eiusmodi formulis pronomen αὐτὸς post praepositionem, ut infra §. 8. παρ' αὐτὸς σαυτὸν, et contrariae orationis §. 87., 100., κατ' αὐτὸς αὐτοῦ.

Cap. 2. §. 3. *τισιν — καταθέσθαι χάριν.* Graece *κατατίθεσθαι χάριν* is dicitur, qui grati aliquid alteri facit, quod is suo tempore reponat Herodotus VI. 41. *δοκέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι*, ubi vide quos laudat Valckenarius. Similiter idem VII. 220., IX. 78. *κλέος καταθέσθαι*. Thucydides vero I. 33. *μετὰ ἀειμνήστου μαρτυρίου τὴν χάριν καταθεῖσθε.* I. 128. *εὐεργεσίαν κατατίθεσθαι.* Unde transiit ad oratores: velut Demosth. de falsa Leg. p. 416. *τὴν ἀφανῆ καὶ ἄδηλον χάριν τούτοις καταθέσθαι.* Idem de Rhod. Lib. p. 193. *μεγάλην εὐεργεσίαν καταθέσθαι πρὸς αὐτόν.* in Aristocr. p. 626. *εἰς εὐεργεσίας μέρος καταθέσθαι.* Aesch. in Ctesiph. p. 432. *πολλὴν χάριν καταθέμενοι.* Plato Cratyl. p. 391. *χάριτας κατατιθέμενον.* Quarum locutionum fons ac propria significatio est *ἐν τῷ ἀργύριον κατατίθεσθαι.*

ἑτέρῳ τῷ κατ' αὐτῆς χαρίζεσθαι. Nescio an una lineola genuina sententia depravata sit, scripseritque Aristides *ἑτέρῳ τῳ*, ut *κατ' αὐτῆς* cum verbo *χαρίζεσθαι* copuletur, quales coniunctiones et Thucydides in deliciis habet, et, qui eiusmodi inde plura petiit, Aristides. Ceterum familiares oratoribus rhetoribusque tales formulae sunt, quales *ἀλογία σαφής, μανία σαφὴς* seu *περιφανής*, aliae.

§. 4. *ὥσθ' ὅσον πρόσθεν.* Quod hic praebet Ed. pr., *ὡς θ'*, inter ea est, in quibus Maius sibi fortasse ipsi quam codici obtemperare maluit, quaeque, nisi siquid sententiam immutent, supervacaneum duxi notare. Portentum autem est horridum quod prope adstat *ὁσοπρόσθεν*, inde natum quod solet in Vat. cod. *ὅσο* scribi pro *ὅσῳ* vel *ὅσον*.

οὐχ ἃ κτλ. Haec ad *ταῦθ' ἡμᾶς πείθειν ἐθέλων* referuntur, interiectis in medium *τὴν — γεγαμήκει.* Quod moneo ne quis eundem errorem, quem Maius, erret, qui in versione Latina post *despondit* (*γεγαμήκει*) punctum posuit, structuram evertens totam. Neminem vero puto fore quin iure me *ἀλλ' ἃ* emendasse concedat: repetendum enim omnino est in eiusmodi membris di-

stinctivis pronomen relativum. Illud forsitan minus aliquis probaverit, quod *οἷ αὐτῷ* correxi pro *τῷ αὐτῷ*: nec tamen hoc ullo modo ferri potest, nec sufficeret nudum *αὐτῷ*. Confusio autem vocularum *οἷ* et *τῷ* e litterarum ductibus implicitis oriri haud ita difficulter potuit. Certe Brunckius Hymni in Cererem versui 46. utique corrupto pro *τῇ* restituit *οἷ*.

Sed interiecta illa verba *τὴν γὰρ δὴ τούτου μητέρα μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν αὐτὸς γεγαμήκει* (quod postremum vocabulum, ut hoc in transcursu moneam positum est pro *ἐγεγαμήκει*, ut infra §. 38. *ἀποδεδώκει*, Buttm. Gr. Gr. max. T. I. p. 324. sq. et Spohn. de extr. Od. Parte p. 166. not. 7.) difficultatem moverunt Maio, qui haec adscripsit: „Suidas ait Demosthenem ambivisse quidem Chabriae uxorem, verum tamen hoc mortuo Ctesippi filiam sibi despondisse. Sed enim qui fieri potuit, ut qui matrem ambivisset neptis demum nuptiis, tanta aetate interposita, potitus fuerit? Melior igitur Aristidis sententia est; aut certe Plutarchi Dem. cap. XV. [p. 853. A. ed. Wech.], qui ait Ctesippi quidem ambitam a Demosthene matrem, ceteroqui ductam in matrimonium Samiam quandam." Suidae verba haec sunt: *Δημοσθένης —, αἰτησάμενος δὲ Χαβρίου τοῦ στρατηγοῦ γυναῖκα, Χαβρίου τελευτήσαντος Κτησίππου θυγατέρα ἔγημεν.* At vides facile, illa aut ita esse accipienda: — „Chabria mortuo eam, quae fuit Ctesippi filiam, in matrimonium duxit," ut commatis *Κτησ. θυγ.* saltem cogitando distinguantur; aut, quod multo blanditur magis, transponenda ita: *αἰτησάμενος δὲ Χαβρίου τοῦ στρατηγοῦ γυναῖκα, Κτησίππου θυγατέρα, Χαβρίου τελευτήσαντος ἔγημεν.* Quod si probaris, alia emendatione adiuncta perfectae, ut puto, locum tibi sanitati restituo. Nam ut hoc Graecis solenni in usu fuit, ut de patris patre nomen ducerent; ita, ut de matris, legere non memini: nec videas cur mulierculae pater commemoretur. Quapropter scripserim *Χαβρίου τ. στρ. γυναῖκα, Κτησίππου δέ μητέρα.* — Non autem respexit Suidam, qui ea de re quaedam disputavit, F. A. Wolfius Prol. ad

Lept. p. LIV. not. 25. Qui quidem vere observavit illud, Dinarchum Or. c. Dem. p. 74., ubi eum mercede conductum orationes scripsisse dicit *ὑπὲρ Κτησίππου καὶ Φορμίωνος καὶ ἑτέρων πολλῶν*, nihil huius rei commemorasse: id quod satis firmum testimonium dicas contendenti, illa aetate ignotum hoc fuisse. Ulpianus vero ad Lept. p. 65. ed. Wolf., quem ipse affert, habet quidem hoc ex fama: sed aut luxatus locus in fine videtur, aut serius adsuta haec: *καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὥς φασι, συνῆν.*

§. 5. *συγκροτεῖν αὐτόν.* Hoc vocabulum, ductum a fabris qui malleo metalla coagmentant (cf. Schol. ad Theocr. Id. XV. 49.), saepe usurpatur significatione *colligendi, cogendi,* ut *στράτευμα, χόρον, πόλεμον* (vide Dorv. ad Charit. p. 251., Reitz. ad. Luc. Sympos. T. IX. p. 362. Bip. Noster ipse infra §. 20. *λειτουργίαι ἐξ ὧν αὔξεται ἡ πόλις συγκροτοῦσαι.* deinde *exercendi, iuvandi, incendendi:* quo faciunt haec Suidae: *συγκροτεῖ· δοτικῇ* (?) *συνάγει, αὔξει, συνιστᾷ,* . . . . , *συμπράττει.* Et Hesych.: *συνκροτεῖ* (sic). *βοηθεῖ. συνάγει.* Adde Reisk. ad Polyb. I. 61. Nostro similis locus Philonis est in Vita Mos. I. p. 496. *συνεκρότουν ἄλλος ἄλλον μὴ ἀποκάμνειν.* eiusdemque l. III. *ὃν οἰνοφλυγίαι καὶ ὀψοφαγίαι καὶ ἄλλαι ἀπλήρωτοι ἐπιθυμίαι συνεκρότησαν.* Distincta plausus significatio inest in illo Xenophontis Symp. 8. 1. *ὁ μὲν δὴ Συρακόσιος ἐξελθὼν συνεκροτεῖτο.*

ὁ δὲ καὶ ὅπως ἔσται πάντα ποιεῖ. Repetitus post praegressum subiectum *οὗτος* articulus cum particula adversativa Bentleianam quandam mihi in mentem revocat crisin ad Hor. Carm., qua in tali is causa illud emendatum ibat: tamen hoc et ab Homero inde usitatum fuit (ut Il. *α.* 190. sq. *μερμήριξεν, ἢ ὅγε — ἀναστήσειεν, ὁ δ' Ἀτρείδην ἐναρίζοι.* cf. *γ.* 409., Od. *β.* 326.), et Horatius ipse similiter Carm. I. 9., „neque tu choreas." Aristides ut hanc loquendi formulam, ita eam quoque saepius usurpat, quae prope adstat, *πάντα ποιεῖ.* Quae quidem tum oratoribus frequentata est, ut Demosth. adv. Phaenipp. p. 1045., Isocr. in Archid. p. 144., tum Platoni, de quo v. Heind. ad Phaedon. p. 249.: hinc rhetoribus, ut Libanio

Or. quod non inept. T. I. p. 211. Reisk.: *τοὺς δ' ἄλλους ἔλαθε [τὸ ληρεῖν], τοὺς προςαγορεύοντας, ... τοὺς ἐν ταῖς ἐπιδείξεσι πάντα ποιοῦντας.* Sic vero etiam Latini, ut Cicero ad Fam. XVI. 9. „Scio te omnia facturum, ut nobiscum quamprimum sis," et Ovidius Metam. IX. 540. „Omnia feci, ut tandem sanior essem."

Cap. 3. §. 6. *ἀλλὰ φλυαρίαν ταῦτ' εἶναι καὶ οὐδὲν ὑγιές.* Sic scripsi codici obsecutus: contendam tamen sine ullo periculo meo, emendandum esse *ἀλλὰ φλυαρίαι.* Nam non solum structura hoc sibi poscere videtur, verum etiam solent oratores plurali numero eo vocabulo uti. Certe sic ipse Demosthenes, eo loco quem mente Aristidem habuisse dixeris, Lept. p. 488.: *εἰ δὲ ταῦτα λόγους καὶ φλυαρίας εἶναι φήσει*, ubi cf. Wolf. p. 139. Similiter *λόγοι καὶ συκοφαντίαι* Dem. pro Phorm. p. 922. *τὰς ἐμὰς φλυαρίας* Liban. Or. quod non inept. T. I. p. 211.

οὐ — καθιέντα. Similiter Demosth. in Timocr. p. 704. *λογοποιοὺς καθίεσαν*: itaque capiendus idem adv. Aphob. p. 854. *τοῦτον γὰρ τὸν λόγον καθεῖκεν.* Recte autem Maius h. l. „Intelligit eos, dicit, qui ante Demosthenem Leptinem accusaverunt, de quibus Libanius ad demosthenicam pro Leptine." Extrema contingunt: lege *adversus Leptinem.*

οἷς δὲ τότε μὲν σιγᾶν ᾤου δεῖν i. e. eo quod tunc quidem silendum putasti. Primus hic locus eorum est multorum, ubi in his orationibus *οἷς* ea significatione usurpatur: cuius quidem loquendi usus ex probatis auctoribus exempla fateor mihi praesto non esse. Simile tamen fere hoc Demosthenis de Cor. p. 231. *οἷς γὰρ εὐτυχήκεσαν ἐν Λεύκτροις, οὐ μετρίως ἐκέχρηντο.* Congruunt omnino haec Himerii Ecl. IV. 8. *δίκην ὑφέξεις, οἷς τούτῳ προςάγεις καὶ ἃ μὴ ἔξεστιν*, et ibid. 1. *οἷς γὰρ οὐδ' ὁτιοῦν, οἶμαι, τῶν εἰωθότων ἠδίκηκε, τούτοις ὅτι μηδὲν τὴν ὀργὴν ἠδίκηκε δείξειν ὑπείληφεν.* Eadem ratione *τοῖς* dixit Arist. adv. Lept. §. 94. Prorsus vero eadem pluralis numeri cum singulari permutatio latet in formulis *ἀνθ' ὧν* (quod in hac ipsa or. §. 17.)

et δι' ὧν, quas et explicuit rectissime et exquisitis exemplis illustravit ad Vigerum Hermannus p. 710.

αὐτόν τέ σε μάτην κατ' αὐτῶν κεκινῆσθαι. Quaenam ea plura sunt, quae aggressus est Demosthenes? Una tantum lex Leptinea. Neque sermo est nisi de ea. Corrige ergo κατ' αὐτοῦ. In vocabulorum terminationibus ductus litterarum implexi ingentem errorum stragem pepererunt.

§. 7. δεδιότως τε καὶ ὑπούλως. Verbo ὕπουλος post nobile illud Sophocleum Oed. R. 1383. ed. Herm. κάλλος κακῶν ὕπουλον etiam pedestres scriptores haud raro usi sunt, ut Thucyd. VIII. 64. ὕπουλος αὐτονομία. Demosth. de Cor. p. 327. ἡσυχίαν ἄγειν ἄδικον καὶ ὕπουλον.

προάγειν τὸν λόγον. Infra §. 60. περιάγεις τὸν λόγον, quod nescio an hic quoque restituendum.

ἀπρόσωπος ἡ κακία. Hoc Graecum vocabulum prae oculis habuisse videtur Cicero in fragmentis orationis de aere alieno Milonis a me editis, ubi ait: *quid pudeat hominem non modo sine pudore, verum omnino sine ore?* Maius. Similiter λόγοι εὐπρόσωποι Demosth. de Cor. p. 277. et εὐπρόσωποι αἰτίαι Liban. Ep. 814. Quamquam dubium esse possit, utra hic valeat significationum earum, quas affert Hesych. s. v. ἀπρόσωπος. οὐκ εὐπρόσωπος. καὶ ὁ προσωπείῳ μὴ χρώμενος, ἢ λαμβάνων. quorum postrema, iure mutila visa Kustero, frustra defendit Albertus: ac puto equidem emendandum esse, ἢ ἀποβαλὼν scil. αὐτό. Nec multum absum, quin posteriori potestati hic locum esse credam. Paullo alia ratio videtur verbi αὐτοπρόσωπος in Lucian. Tim. 27. T. I. p. 96. Bip., Jov. Trag. p. 257.

Cap. 4. §. 8. πρὸς ἀνταγωνιστὴν — ἔχων. ἔχειν πρός τι significat aut situm esse versus locum aliquem, aut cursum aliquo dirigere. Quarum significationum neutra hic valet: dicendum est hoc potius, hominem illum adversario imparem esse. Quapropter excidisse verbum aliquod suspicor, tale quale ἄπορος, ἄναλκις, simile.

πλάττεις αἰτίας διακενῆς. Dion. Hal. A. R. lib. VI.

p. 346. l. 29. *καὶ μυρίους ἄλλους διακενῆς ἀνεπλάττομεν ἡμῖν αὐτοῖς φόβους.* Sic *πράττειν διακενῆς* infra §. 16.

§. 9. *φενακίζειν ἐπιχειρῶν.* Negaverat hoc ipsum Demosthenes Lept. p. 483.: *ἵνα τοίνυν εἰδῆτε, ὅτι ὡς ἀληθῶς ἐπὶ πᾶσι δικαίοις ποιούμεθα τοὺς λόγους —, καὶ οὐδὲν ἐσθ' ὅ τι τοῦ παρακρούσασθαι καὶ φενακίσαι λέγεται παρ' ἡμῶν ἕνεκα κτλ.*

Cap. 5. §. 10. *φησὶ γοῦν* — ipso initio, p. 457.

κἂν τις ἄλλος. Ex hoc Demosthenis verbo cepit occasionem Aristides contradicendi, uti apparet ex orationis initio. Maius.

ἀναξίους. Videtur abuti Aristides duplici sensu vocis *ἀνάξιος.* Demosthenes enim significabat ut puto indignos; nostro intelligere placet obscuros seu ignobiles. Maius.

εὑρομένους ἀτέλειαν. Edit. Dem. *εὑραμένους.* Maius. Eam scripturam, a Taylore et Augerio commendatam, receperat Reiskius: merito eiecit F. A. Wolfius, qui cautissime de hac forma participii dispuiavit: ei nunc Aristides iste adstipulatur.

§. 11. *ἐπαγγέλλεται.* Vocabulum *ἐπαγγέλλεσθαι* quum eorum sit, qui sua se sponte facturos aliquid promittunt, frequentissimum hac vi apud oratores cummaxime, sive addito pronomine *αὐτὸς* (unde *αὐτεπάγγελτος*, Thucydidi quoque usitatum), sive omisso, de quo lege accurate disputantem Taylorem in Annot. ad Demosth. de de falsa Leg. p. 345. sqq. ed. Reisk.: acute noster ad eum hic transtulit, qui alium quempiam facturum aliquid praedicit, ut quasi polliceatur, quod polliceri nequit.

ἃ μάλιστα τῇ πόλει προσῆκε. Expectes *προσήκει*: nam nec ipsa praeteriti temporis significatio locum hic habet, nec ea, qua quid decuerat exprimitur, ut Latino *oportebat, debebat.* Nec tamen quidquam mutandum est, quamvis saepe *προσῆκέν* et *προσήκει* in codd. permutentur, ut Dorvillius monuit ad Char. p. 610. Pluribus enim locis Aristides eo verbo pro solo praesenti utitur, hic quoque confusione non omnino absolvendus: §. 24. *τούτοις ἐπαίνων διαφερόντως προσῆκεν.* adv. Lept. §. 16. *πάνθ' ἃ προσῆκεν.* Nimirum levis illa differentia est, ideoque facile

neglecta ab iis hominibus, qui Graecam linguam paene iam arte magis quam natura colebant.

τἀληθῆ διαστρέφειν i. e. detorquere. Isaeus de Hagn. Hered. p. 272. *δεινὸς διαβάλλειν καὶ τοὺς νόμους διαστρέφειν.*

§. 12. *ἄνευ γὰρ τοῦ ταῦτ' αὐτὸν, ... πεπραγματεῦσθαι. Nam praeterquam quod haec ille agat,* In eo vero non video quid vel Aristides possit reprehendere. Excidit, ni fallor, tale quid, quale *μετὰ πονηρᾶς γνώμης.* Confer quae praecedunt.

ἐπειδὴ ὁ μὲν ἐκ θεῶν — Quamvis ille divino genere ortus, hic autem secus. Sic quidem vertit Maius. Verum *ἐπειδὴ* est *propterea quod; quamvis* nunquam est. Hinc sententia oritur adversaria Aristidi. Quid? quod *οὐ τοιοῦτος* admodum languidum est, omnique colore rhetorico destitutum atque Aristideo. Quamobrem ego quidem pannum hunc esse putaverim, ac semidoctam lectoris alicuius refutationem, margini primum adscriptam, posteaque auctoris insertam verbis a librario.

Cap. 6. §. 13. *φυγῇ τὰ πράγματα φεύξονται.* Plato Sympos. p. 195. *φεύγων φυγῇ τὸ γῆρας.* Auct. Epinom. p. 974. B. *ἡ δὲ [δύναμις τοῦ σόφους γενέσθαι] φυγῇ φεύγει τότε —.* Ac multae omnino in utraque lingua sunt duplicatae hoc modo vigoris causa locutiones.

§. 14. *τοῦ μηδενὸς ἀξία.* Et hanc locutionem, et contrariam *τοῦ παντὸς ἄξιος*, in quibus utrisque etiam abesse articulus potest ut supra §. 7., illustrat Heind. ad Plat. Soph. p. 271., et ad Euthyd. p. 418.

ἡ παρὰ τούτων αὐτὴ συντέλεια. Omni vi vacuum hic pronomen est. Quare corrigo ego *αὕτη.*

τοῦτο αὐτὸ μόνον χειρόνων. Sic adv. Lept. §. 11. *αὐτὸ τοῦτο μόνον ἀτελείας ἀποστερεῖς.* ibid. §. 25. *καὶ ὅτι παρὰ μὲν τῶν αὐτὸ τοῦτο μόνον ὄνησίς ἐστι τῇ πόλει.* cf. ib. 34., 56., 100., et nostrae or. §. 37., 52., 71. Etiam a Platone *τοῦτο αὐτὸ* et *τοῦτο αὐτὸ μόνον* scriptum, ut Gorg. p. 488., 500., ubi vid. Heind.: sed illic non absolute positum; de hoc vide Valcken. ad Callim. Frag. p. 28., Bast. Epist. Crit. p. 135. ed. Lips.

§. 15. ὧν ἄνω καὶ κάτω διέξεισι. Demosth. de Cor. p. 263. τῶν λόγων, οὓς ἄνω καὶ κάτω διακυκῶν ἔλεγε. Plato Gorg. p. 511. οὐκ οἶδ' ὅποι στρέφεις ἑκάστοτε τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω. ubi exempla quaedam congesta habet Heindorf. Aristides cont. Myst. Prod. T. II. p. 403. ἄνω καὶ κάτω διορίζεται. Idem infra §. 51. ἄνω καὶ κάτω ταυτησὶ λόγον ποιοῦνται. et §. 61. οὐ ταῦτα λέγεις ἄνω καὶ κάτω στρέφων. Neque ita dissimile est illud ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλόμενος, apud Dinarch. in Dem. p. 13., et Plat. Phaedon. p. 96., ubi non satis recte Heind. *inconstantiae* putat *et perpetuae mutationis* valere significationem: exprimitur enim studium eius, qui rem varie tentans non potest perducere ad liquidum: vide locos ad Gorg. p. 481. laudatos. Propius aliquanto absunt loci tales, qualis Demosthenis in Mid. p. 543. ἄνω καὶ κάτω τοὺς νόμους, τοὺς διαιτητάς, πάνθ' ὅσ' ἂν βούληται στρέφει. et adv. Phil. III. p. 120. ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα. Conf. in Aristocr. p. 480., de falsa Leg. p. 424.

οἴκοθεν καὶ παρὰ τῆς φύσεως. Similiter supra §. 7. οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτοῦ. Magis etiam insignes quasdam rhetorum abundantias infra illustrabo.

διὰ πάντων ἤκουσαν. Similia multa, ut illud quoque, quod procul ab initio huius orationis legitur, διὰ πάντων χωρεῖν, cum Graecis scriptoribus omnibus, tum vero imprimis Aristidi familiarissima sunt.

ταὐτὰ φρονεῖν πρὸς ἀλλήλους. *Concordes esse inter se invicem.* Ita necessario corrigendum mihi fuit. Nihil est enim, quod habet Ed. pr., ταῦτα: atque usitata illa quam restitui locutio.

μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος. Eadem formula infra §. 34., 58., et adv. Lept. §. 73. μετὰ πολλοῦ τοῦ κρείττονος. similiterque ἀπὸ πολλοῦ τοῦ μείζονος huius or. §. 25., atque ἐκ τοῦ κρείττονος apud Herodian. VI. 6. 5. De simili locutione ἐκ περιουσίας infra dicam.

μετὰ τὴν τῆς Ἀθηνᾶς ῥοπὴν. Demosth. Olynth. II. p. 24. μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τυχὴ παρὰ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. Quae

ipsissima verba in ea recurrunt, quae in Demosthenis operibus legitur, orat. adv. Phil. Epist. p. 156. Libanius Ep. 379, τὸν τῆς Ἀθηνᾶς προςλαβόντα ῥοπήν.

Cap. 7. §. 16. διὰ πάντων *i. e. omni tempore modoque*. Recurrit in huius capitis fine, et infra saepius. Sic διὰ παντὸς quoque, ut Herod. I. 122., Thuc. V. 105., Aesch. Prom. 283., Soph. Aiac. 705. et apud nostrum paucis versibus inferius. Aliter Herodoto διὰ πάντων est *prae omnibus*, de quo vide Valck. ad V. 67.

βούλονται μὲν γὰρ καὶ μάλα βούλονται. Infra §. 64. χρὴ μὲν οὖν, καὶ μάλιστα χρή. Liban. quod non inept. T. I. p. 211. Reisk. οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν, quae verba eadem infra §. 66. Haec etiam ex oratorum fluxerunt imitatione: quamquam Libanio sua sibi natura suppeditabat. Dem. in Phil. I. p. 53. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν. Idem in Mid. p. 537. Dinarch. in Dem. p. 8. δίκαια μὲν οὖν, δίκαια τρόπον γέ τινα πάσχει τὸ συνέδριον. Idem ib. p. 19. μόνως γὰρ οὕτως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μόνως καὶ τοὺς ἄλλους ποιήσετε βελτίους. Atque hic quidem, ut facile sentis, talibus repetitionibus abundat: nec tamen raras invenies apud ceteros.

οὐδὲ τὴν ἀρχὴν πράττειν οἴονται δεῖν. *Immo vero ne principio quidem quicquam adgrediuntur* Maius vertit. Immo vero τὴν ἀρχὴν est *omnino*. Qua potestate et ἀρχὴν et τὴν ἀρχὴν ab Herodoto inde optimi quique prosarii sermonis scriptores frequentissime usurparunt: vide illum I. 193., VII. 26., ubi ἀρχὴν: adiecta οὐ particula III. 16., V. 16., τὴν ἀρχὴν IV. 25. ac fortasse IV. 28., Thucyd, VI. 56., Xenoph. Oec. II. 11., Plato Lysia p. 265.: quorum exemplorum partem atque aliquot alia congessit ad Vigerum Reizius p. 723. Locutionis origo ac vis primaria non fugit Wolfium ad Lept. p. 278.

καθ' αὑτοῦ. Quod hic quoque habet Ed. pr., καθ' αὑτὸν, falsum esse, vel praecedentia κατὰ σφῶν αὐτῶν docere poterant.

τὴν ἡμῶν αὐτῶν scil. γῆν, ellipsi imprimis apud Thucydidem frequentissima. Quem quidem, velut in eo quod

prope insequitur, πολέμου ἐπιόντος, multarum Aristides locutionum habet auctorem.

§. 18. κίνδυνον μὲν οὐδ' ὁντινοῦν, οὐδὲ πόνον, ὠφέλειαν δ' ὅτι πλείστην τῇ πόλει καὶ ἡμῖν προξενοῦσιν. Eleganter προξενεῖν, quod unum est de iis vocabulis, quae proprie certa quadam notione praedita politica seu forensi, ad alia deinde similia translata sunt. Nam προξενεῖν quum primitus esset πρόξενον εἶναι, ideoque τὰ τοῦ προξένου ποιεῖν sive ὡς πρόξενον ποιεῖν, ut iam obiecti casum sibi assumeret, significatione procurandi aliquid ex proxeni dignitate: mox de omni procuratione atque effectu usurpari coeptum est. Certe hoc etiam in Demosthenicis locis valet hisce: adv. Nicostr. p. 1250. Ἀρκέσαντι Παμβωτάδῃ, ὃν αὐτὸς οὗτος προὐξένησεν. adv. Pantaen. p. 969. λέγων οἷον ἄνθρωπον προὐξένησέ μοι. Atque ita Himerius Or. I. 11. Θίσβην ποταμῷ τῷ γείτονι προὐξένησε. Propius vero nostro idem Or. II. 1. προξενεῖ κέρδος. Or. II. 29. καθαρὰν τὴν εὔκλειαν. Ecl. XVI. 3. ἀρετάς. Ecl. V. 16. πᾶσαν ἑαυτοῦ ἀσφάλειαν. Aristides vero iterum Or. cont. crimin. qu. n. decl. T. II. p. 432. καὶ τοιαῦτα προξενοῦσιν. Eadem ratio est verborum εἰςφέρειν, χορηγεῖν, τελεῖν, aliorum, de quibus posthac dicam. Ceterum recordari iuvabit iocosi Deorum concilii Lucianei, ubi ὁ Ζεὺς ἐπρυτάνευε, καὶ προήδρευε Ποσειδῶν κτλ.

§. 19. καὶ πρὸς φθοράν. Ex praecedente dativo ᾧ mente repetendus est nominativus: καὶ ὃ πρὸς φθοράν, more Graecorum: de qua re accurate disputantem consule Hermannum ad Vig. p. 707.

τοῖς ἅπασιν εὐθηνοῦσαν. Demosth. de Cor. p. 321. εὐθενούντων τῶν πραγμάτων. de falsa Leg. p. 431. τὴν πόλιν εὐθενεῖσθαι. de iis qui in Cherron. p. 94. τοὺς στρατιώτας εὐθενεῖν. Sic quidem locis illis omnibus nunc scribitur: ac praefert hoc alteri εὐθηνεῖν Thomas Magister. Temerarii tamen foret nostrum locum ad eam normam retorquere. Neque Pythiae sunt illi Magistelli. Alterum e contra, εὐθηνεῖν, unice verum

esse volebat ex nummis confirmare Spanhemius Num. p. 536. Conf. Wessel. ad Diod. T. III. p. 544. Bip.

μετὰ παντὸς τοῦ συγκεχωρηκότος. Putes a masculino genere ductum: et sic Maius: „digna profecto erit, quae nemine repugnante iubeatur." Sed neutrum genus subesse, fidem facit et hic nostrae orationis locus §. 73. *ὁ γὰρ παρ' ὑμῶν τὸ συγκεχωρηκὸς ἐσχηκώς*, et ille Demosthenis, qui obversari nostro poterat, in Mid. p. 535., *τοσοῦτον τῆς εὐσεβείας ἐν ἑκάστῳ τις ἂν ὑμῶν ἴδοι συγκεχωρηκός*.

Cap. 8. §. 20. *Οὐδ' ὁτιοῦν ἔνεστι κέρδος τῇ πόλει*. Hic quoque codici vel potius Editioni pr. obtemperavi scribens *ἔνεστι*, Quod tamen corruptum esse plane non dubito. Quis enim unquam Graecus hoc dixit *ἐκ μὲν ἀτελείας ἔνεστι?* Sic enim iungendum: non pertinet verbum ad *τῇ πόλει*, qui dativus est commodi, e grammaticorum quidem nuncupatione. Ego nisi inventi mei obcaecor amore, hac levissima emendatione sanari vulnus video: *ἐκ μὲν ἀτελείας οὐδ' ὁτιοῦν ἕν ἐστι κέρδος τῇ πόλει*. Atque eleganter ita locutus est, si est: praeivitque praeter alios Aristoteles, qui de Caelo II. 11. *τῶν γὰρ πλανωμένων ἓν ὁτιοῦν πλείους φορὰς φέρεται*. et Pol. VII. 3. *ὁμοίως δὲ τοῦτο ὑπάρχει καὶ καθ' ἑνὸς ὁτουοῦν τῶν ἀνθρώπων*. Frequenter vero *οὐδεὶς ὅστις οὐ* et *ὁστισοῦν οὐ* dicitur unoquoque casu, quod vel e tritis notum est libris grammaticis.

οὐδὲν αὐτῇ πλέον ἔσται. H. e. *nihil ipsi reliquum erit*. Non ita usitata haec huius locutionis significatio est, sed ea qua idem valet quod *ὠφελεῖν*. Sic tamen et ipse infra §. 39. et Xenoph. Mem. S. I. 4. 14. *πλέον οὐδὲν ἔχει*. et Demosth. Lept. p. 459. ac Ps. Demosth. Ep. III. p. 1484. *καὶ τότε φήσετε δεινὰ πεπονθέναι με, ὅτε οὔτ' ἐμοὶ πλέον οὐδὲν οὔθ' ὑμῖν ἔσται*. Thucyd. I. 73. *τῷ πλέονι τοῦ στρατοῦ*. id. lib. eod. 141.

§. 21. *μήτε τριηραρχεῖν*. Emendavi ita, persuasum plane habens, ferri non posse quod exhibet Ed. pr. *μή*. Scio quidem, Herodotum scripsisse *οὔτε νιφετός, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νὺξ ἔργει*, VIII. 98.,

aliosque locos exstare similes: sed interiectum inter tres quatuorve *μήτε* seu *οὔτε* unum *μὴ* vel *οὐ* nusquam in bono scriptore inveniri quovis pignore contenderim. Intelligis autem facile, litteras *τε* a sequentibus *τρ* absorptas esse.

συστάσεις — τῶν πόλεων. Manifestum est, hoc in verbo terminari protasin, ut sententia sit haec: nec facere quidquam illorum omnium, quae munerum quidem species sunt, civitatum vero adiumenta, videbimur nulli rei aequales esse alii atque corpori cet. Maius neque verba distinxit et ita vertit: „civitatum quidem congregationes nihil aliud esse putabimus quam veluti corpus" cet. Eadem vero significatione eadem in re vocabulum illud cap. praecedente legitur: *τῷ συστάσεις ἀτεχνῶς πολιτειῶν τὰς λειτουργίας εἶναι,* et cap. seq. *ἐπὶ συστάσει τῆς οἰκουμένης,* eodemque *τὰ εἰς ἡμετέραν σύστασιν καὶ σωτηρίαν ἥκοντα.* Sic *συνίστησι βίον* (iuvat s. provehit vitam) infra §. 33.; *συνίστησι τὴν ἀτέλειαν* adv. Lept. §. 6.; *συνίστανται αἱ πόλεις ἐκ λειτουργιῶν* §. 44. Cognata potestas, et a qua haec artior profecta videtur, ea est qua hominem adducere ad aliquem dicitur eique eum commendare, ut Demosth. adv. Timoth. p. 1191. sq., adv. Spud. p. 1029.

§. 22. *Καλλιμάχῳ τῷ πολεμάρχῳ.* Herodotus VI. 109. *ἦν δὲ τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος.* Idem lib. eod. 114. *ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται.* Atque ita *πολέμαρχον* constanter eum vocant Pausanias, Plutarchus, Athenaeus, alii multi, quos vide advocantem Valckenarium, ut perpetuum adeo cognomen fuisse ipsi videatur *ὁ πολέμαρχος.* Polemarchi filium nemo quisquam nuncupavit. Quamobrem, licet reperiantur aliquot veterum locis commemorati proprio nomine Polemarchi, ut Athenaei III. p. 111. C., ni errorem subesse dixeris sophistae (quod veri parum videtur simile, in re notissima atque exquisita hominis doctrina), recte emendasse me puto quod Ed. pr. exhibet: *Καλλιμάχῳ τῷ Πολεμάρχου.*

Cap. 9. §. 23. *οὐδ' ὥστε καὶ παραβεβλῆσθαι, οὐδ'*

ἐγγύς. Duplex locutio coniuncta est: ὡς μηδὲ παραβάλλειν ἐξεῖναι, quae ipsa §. 36., atque oratorum formula est οὐδ' ἐγγὺς, nostro iterum usurpata Or. adv. Lept. §. 7. Conf. Wolf. ad Plat. Symp. XX. 4.

ἢν ἀκριβῶς ἐξετάσῃς. Est haec inter formulas loquendi eas, quae perquam Aristidi familiares sunt: recurrit ea §. 34., rursus adv. Lept. §. 34. ὡς εἴ τις τὴν ἐσομένην ἐντεῦθεν ὄνησιν ἀκριβῶς ἐξετάσει. Adeoque Or. de Mari Aeg. T. I. p. 249. de maris quae illic sit amplitudine splendide praedicat: εἴ τις ἀκριβῶς αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς τέλος ἐξετάζοι πανταχῇ.

κατὰ τὸ τῆς γνώμης δόξαν. Τὸ τῆς γνώμης δόξαν, quod participium est aoristi, abundantia dictum hic illic obvia apud scriptores notae vel optimae.

§. 24. προςτίθεσθαι καὶ σεμνύνειν i. e. *adstipulari atque extollere.* Infra §. 59. σεμνύνειν ταῦτ' ἐθέλειν πρὸς πάντας. §. 74. ὅτι πλέον τοῦτον σεμνύνεις ἢ εἰ — Or. adv. Lept. §. 103. ὡς μὴ μόνον τὰς δωρεὰς μᾶλλον [αὐτοὺς] σεμνύνειν ἢ ὑπ' ἐκείνων οὗτοι σεμνύνεσθαι. Himer. Or. II. 3. ἂν Θήβας σεμνύνῃς τῷ λόγῳ. Id. Or. VII. 10. τὴν Ῥωμύλου πόλιν Ῥωμύλου πράξεις σεμνύνουσιν. Conf. Dorv. ad Charit. p. 310.

καὶ μὴν εἰ, — οὐκ ἂν φθάνοιμεν — τιθέντες. *At vero si rerum humanarum eae pluris sunt, iisque prae ceteris laudes debentur quarum dii auctores sunt, non anteponeremus munera subire cuilibet rei alii.* Nulla nec structura nec sententia. Maius, ex loci sensu, ut videtur: „Sane si ea facinorum nobiliora habentur ac laudabiliora, quorum dii nobis auctores sunt, sine dubio necesse est civilia ministeria rebus omnibus anteponere." Verum hoc in verbis inesse quis docebit? — Neque interrogantis signo in fine periodi posito in contrarium postrema licet mutare, propter formulam εὖ ἴσθι affirmantem. Putabam aliquando, καὶ μὴν εἰ transposita esse et corrupta pro καὶ εἰ μὴ: ac sane tum sententia exit non inepta; sed ea parum concinne disposita. Alias quaerenti emendandi vias haec maxime probabilis videtur, ut post οὐκ ἂν

verbum aliquod censeamus sedem olim habuisse, a quo tenor loci pendebat, ut est *ἀδίκως*: *οὐκ ἂν ἀδίκως φθάνοιμεν*.

§. 25. *τὰ παρ' ἑαυτῶν χορηγεῖν*. Hanc quoque locutionem a munere publico ad similia officia omnia translatam esse, supra significavi. Sic *τὰς ἀφορμὰς. ἡ ἐλπὶς ἐχορήγει* Or. adv. Lept. §. 37.; ibidemque §. 60., ut nostro loco, dii vocantur *χορηγοὶ τῶν ἁπάντων*. Himer. Or. XIV. 16. *χορηγοῦσι δὲ αὐταῖς οἱ πάντων λογάδες*. Audacius etiam apud eundem Or. VIII. 7. *χορηγία τῶν τρόπων* est abundantia virtutum, ad quem locum Wernsdorfius apta confert exempla Clementis Al., Philostrati, Libanii. Praeivit Aeschines in Ctes. p. 633. *ταῖς ἡδοναῖς ταῖς σαυτοῦ χορηγεῖς*. alioqùe loco idem de falsa Leg. p. 258. *τῶν δ' ἐν τῇ πόλει ῥητόρων χορηγὸν ταῖς καθ' ἡμέραν δαπάναις τὸν πόλεμον ποιουμένων*. Vid. Wessel. ad Diodorum, cui nil fere amplius significat quam *instruere*, T. I. p. 323. Bip.

τῆς δίχα τούτων προνοίας. Servavi quod praebet Ed. pr., quanquam nullius exempli memini praepositionis medium locum inter articulum ac nomen tenentis. Quale si nemo attulerit, transponendum erit ita: *ἵνα μὴ δίχα τῆς τούτων προν.* Simile tamen illud est quod *τις* post articulum nonnunquam interiicitur, ut *τῶν τις γνωρίμων* et id genus alia: de quibus v. Hemst. ad Luc. T. I. p. 294. Bip.

Cap. 10. §. 26. *καὶ τούτων αὐτὸς ἧς σπ.* Correxi ita confidenter: potest enim de Demosthene tantum sermo esse: ac littera σ sequens antecedentem geminam sede sua expulit.

τοῖς θεοῖς πολεμεῖς. Or. adv. Lept. §. 13. *ἀνδρός ἐστι — τοῖς θεοῖς πολεμοῦντος*. Recurrit ibid. §. 32. ibid. §. 23. *τῇ πόλει πολεμῶν*. §. 35. *τῷ λυσιτελεῖ πόλεμοῦν*. §. 94. *αὐτὸς αὐτῷ πολεμῶν*. Adeoque haec locutio in deliciis nostro est, ut huius Or. §. 70. dicere non dubitarit *ταῖς ἀρούραις παντάπασι πολεμῶν*. Similia tamen apud ipsos oratores non ita rara, ut Isaeum pro Cleon. Her. p. 10. *Δεινίᾳ πολεμῶν*. Demosth. de Cor. p. 236. *πολεμεῖν καὶ διαφέρεσθαι τού-*

τοις. Or. in Theocr. φασὶ πολεμεῖν ἀλλήλοις οὐ πολεμοῦντες. Lycurg. in Leocr. p. 219. πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἐπολέμουν. Atque Electra πολύ τι κακῶν ὑπερεκτήσατο, δυςθύμῳ τίκτουσ' αἰεὶ ψυχᾷ πολέμους. Imitatur Himèrius quoque Ecl. V. 22. Ξέρξης — τοῖς ἐγκωμίοις πολεμῆσαι θέλων τῆς πόλεως. ac magis etiam τροπικῶς Ecl. III. 7. πόλεμον ἀπειλεῖ καὶ μάχην τοῖς νόμοις ὅλης τῆς φύσεως. et Or. XIII. 3. ἐμοὶ γὰρ πολεμεῖ μὲν ἅπας λεὼς, ὁ μὲν ἑκὼν, ὁ δὲ καὶ πρὸς ἑτέρου σύνθημα· ἔγκλημα δὲ τοῦ πολέμου τούτου ἐγὼ μὲν οἶδα οὐδέν. Vocabuli ἐκπολεμεῖν exempla afferam infra ad §. 73.

τοῖς τὸ νόμισμα διαφθείρουσι. In clausula Demosthenicae orationis. Maius.

§. 27. ναὶ, φησί. Mirus vero affirmativae particulae usus, ut corruptelam odorari possis: atque exiguo quidem litterarum dispendio emendes καί φησι· ὑπὲρ γὰρ κτλ., sententia suppressa hac fere: οὐ τούτων ἑαυτὸν ἄξιον εἶναι. Sed cave audeas. Simillimus locus est Or. adv. Lept. §. 15. ναὶ, φησί· διὰ γὰρ τὸ ῥᾳδίως ἐξαπατᾶσθαι τὸν δῆμον ταῦτ' εἰκότως προςγράψαι. Neque alienus est hic Demosthenis de Cor. p. 310., ubi post gravissimam demonstrationem sic pergitur: Ναὶ, φησὶν, ἀλλὰ τὸ τοῦ Κεφάλου καλὸν, τὸ μηδεμίαν γραφὴν φυγεῖν. Nec Diodori XIII. 26. ναὶ, ἀλλὰ, — quod recte quidem contra Rhodomannum explicuit Wesselingius T. V. p. 560. Bip.: sed ναὶ ad sequens caput pertinet. Ac prorsus eadem ratione Germani utimur nostro *ja, aber* — Ceterum scribendum omnino videtur φησὶν: nam huius aetatis scriptores tantum absunt, ut ante vocalem litteram ν ἐφελκυστικὴν addere negligant, ut vel ante consonantem ponant saepissime: quod infra compluribus exemplis probabo.

ἐν τῷ τῶν πραγμάτων ἀπαιτοῦντι. Or. adv. Lept. §. 12. ἐν τῷ τοῦ καιροῦ καλοῦντι, quod plenius nostra dicitur or. §. 71. ἐν τῷ τοῦ καιροῦ φιλοτιμήσασθαι καλοῦντι. Demosth. de Cor. p. 292. τὸ δὲ μέλλον ἢ τὸ παρὸν τὴν τοῦ συμβούλου τάξιν ἀπαιτεῖ.

φιλοτιμήσασθαι τὰ εἰκότα. Or. adv. Lept. §. 7

τιμᾷ τὰ εἰκότα. ib. §. 54. *μηδὲν τῶν εἰκότων ἐλλείπειν.* Thucyd. I. 38. *τὰ εἰκότα θαυμάζεσθαι.*

τὸ δ' οὐ μόνον — Optimorum imitatur usum scriptorum, articulum ponens pro demonstrativo pronomine. Namque ut omittam formulas *τὸν καὶ τὸν, ὁ μὲν, ὁ δὲ,* alias: sic omnino, ut noster, locutus est Thucydides I. 37.: *τὸ δ' ἐπὶ κακουργίᾳ καὶ οὐκ ἀρετῇ ἐπετήδευσαν.* itemque Plato Symp. XX. 7. *τὸ δὲ ἄρα οὐ τοῦτο ἦν.* Epist. VII. p. 105. *τὸ δ' εἶχε δή (ὧδέ) πως.* Vid. Soph. Oed. T. 1082., Oed. Col. 732. Nimirum redibant talibus aliisque nonnullis loquendi proprietatibus ad antiquissima epicorum poetarum saecula.

§. 28. *ζήλου καὶ φίλτρου.* Himer. Or. XXIII. 15. *ἔχαιρον ὑπὸ σοῦ πάντες ἀθροῶς νικώμενοι, οἱ μὲν εὐνοίᾳ τοῦ φίλτρου, οἱ δὲ ἴσως φόβῳ τοῦ μέλλοντος· τοὺς μὲν γὰρ ᾕρεις, τοὺς δὲ κατέπληττες, μᾶλλον δὲ εὐνοίᾳ καὶ φίλτρῳ κατὰ πάντων εἶχες τὰ νικητήρια.* ubi fateor me nonnihil offendi *εὐνοίᾳ τοῦ φίλτρου,* quod debere congruum esse putes deinceps sequenti. Liban. pro Arist. T. I. p. 436. *τῷ περί σε φίλτρῳ.* Conf. Gatak. Advers. c. XLIII. p. 882.

αὐτοῖς τὰ πρὸς τὴν πόλιν ὑπῆρξεν i. e. *erga civitatem praestita erant*: usu apud oratores Atticos frequentissimo.

συμμάχους εἱλόμεθ' ἡμῖν αὐτοῖς. Confer ex. gr. Ulpianum praefat. ad Olynth.; sive potius Thucydidem I. 44. Maius.

Cap. 11. §. 29. *ἤ τις ἄλλος.* Ipse contrariae or. §. 4.

ἑνὶ μηδενί. Herod. I. 32. *ἀνθρώπου σῶμα ἓν οὐδὲν αὔταρκές ἐστι.* Thucyd. II. 51. *ἕν τε οὐδὲν κατέστη ἴαμα.* Demosth. in Mid. p. 518. *ἓν γὰρ οὐδέν ἐστιν, ἐφ' ᾧ τῶν πεπραγμένων οὐ δίκαιος ὢν ἀπολωλέναι φανήσεται.* Vid. intp. ad Greg. Cor. p. 55. Similiter Latini *nemo quisquam* ac *nihil quidquam*.

εἰ τοίνυν — δόξωμεν. Non possunt huic protasi sequentia *ἀλλ', ὦ 'τὰν,* pro apodosi subiungi, quod voluisse videtur Maius, qui ante *ἀλλ'* puncto minore distinxerit: cogitationes enim illae ipsae nequeunt omnino ita copu-

lari: desideratur membrum consequens eique positioni respondens. Inde fit, ut locus lacunosus sit. Neque erit quin intelligat conclusionem interceptam esse hanc: munerum quoque publicorum ratio debet esse nulla: idque, terminata post *προσήκει* protasi, ita fere expositum fuisse opinor: *οὐδὲ τῶν λειτουργιῶν λόγον ἡμῖν οὐδένα εἶναι προσήκει, ἵνα μὴ νόμους τιμῶντες νόμους ἀτιμάζειν δόξωμεν.* Nimirum duplex vocabulum *προσήκει* oculos librarii ex superiore versu ad inferiorem detraxit, eaque ratione totus versus intercidit: qua quidem multos veterum locos mutilatos esse ac depravatos ignorat nemo, qui codicum familiaritatem aliquam contraxit.

§. 30. *τὸ δ' ἐστὶ σφόδρα διατεινομένων* i. e. *vehementer allaborantium.* Demosth. de Cor. p. 275. *τί οὖν ταῦτ' ἐπήραμαι καὶ διετεινάμην οὑτωσὶ σφοδρῶς;* Id. adv. Lept. p. 501. *εἰ δὲ φανήσεται σπουδάζων καὶ διατεινόμενος κύριον ποιῆσαι τὸν νόμον:* et Or. in Aristog. I. p. 770. *ἓν δὲ τεθαύμακα ὁρῶν ὑπερδιατεινόμενον.* Locutionis originem videas in Herodoteo IX. 18. *οἱ δὲ ἱππέες — διετείνοντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες.* Vide Wess. ad Diod. T. V. p. 562. Bip.

§. 31. *κάλλιστα ἔχει αὐτό τε ἑαυτοῦ* — Imitatur hic quoque Aristides optimos quosque scriptores, in iisque imprimis Thucydidem, qui hoc genus loquendi in deliciis habet.

§. 32. *οὐδὲ παρὰ τοῦτο κτλ.* *Neque ob eam solam rem inter ea est, quibus interdictum est uti.* Demosth. in Phil. III. p. 110. *οὐ παρ' ἓν οὐδὲ δύο εἰς τοῦτο τὰ πράγματα ἀφῖκται.* Or. in Aristog. I. p. 770. *ἀγνοεῖ τοῦθ' ὅτι οὔτε παρὰ τοὺς ὑφ' ἑαυτοῦ λόγους εἰρημένους οὔτε παρὰ τοὺς ὑπ' ἐμοῦ μέλλοντας ῥηθήσεσθαι τὰ τουτουὶ τοῦ ἀγῶνος δίκαιά ἐστιν ἰσχυρά.* — Sic *οὐδὲν ἂν παρ' ἕνα ἄνθρωπον τούτων ἐγένετο* Lycurg. in Leocr. p. 182. et praeterea bis paullo inferius. Non equidem infitior, recte F. A. Wolfium ad Lept. p. 361. negare, particulae *παρὰ* propriam in Atticis notionem unquam esse *propter*; ac putaverim, id quod ille non elocutus quidem est, sed velle tamen videtur, indicari eo sum-

mum rei momentum eamque causam efficacissimam, quam effectus statim sequatur (cf. Buttm. indic. or. Midianae): at saepissime tamen ita haec differentia tenuis est, ut instantem effugiat aciem oculorum.

Cap. 12. §. 33. *νόμων σώζοντας τάξιν.* Vocabulum militare: ac notissima est *ἡ λειποταξία.* Aesch. in Ctes. p. 393. *ὥσπερ ἂν ὑμῶν ἕκαστος αἰσχυνθείη τὴν τάξιν λιπεῖν, ἣν ἂν ταχθῇ ἐν τῷ πολέμῳ, οὕτω καὶ νῦν αἰσχύνθητε ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν, ἣν τέταχθε ὑπὸ τῶν νόμων, φύλακες τῆς δημοκρατίας τήνδε τὴν ἡμέραν.* Demosth. in Mid. p. 554. *ἐγὼ δ' — οἶμαι λελοιπέναι τὴν τοῦ δικαίου τάξιν κτλ.* ubi confer quae praecedunt. Adde Liban. Epist. 72.

ἡμῖν συμπράττοντα. Hoc quoque translatum verbum est a foro ac demagogis, qui hominum utilitati procurant, ad *πράγματα ἄψυχα.* Velut Dinarch in Demosth. p. 19. *συνέπραττον τῷ δήμῳ τὴν κάθοδον.*

§. 34. *ἐξ ὧν* non multum hic diversa ratione positum est ab iis quae supra attigi, *οἷς, ἀνθ' ὧν, δι' ὧν.*

τούτους αὐτοὺς — εἰς λειτουργοῦντας, ὡς ἄν τις φήσαι, τελεῖν. Rursus politicam legisti locutionem, ad alia omnia translatam. Et leniter hic quidem, addita placante formula *ὡς ἄν τις φήσαι*: quam omittit infra §. 54., lectorem assuetum putans. Itaque contrariae or. §. 10. *εἰς ἀναξίους τελέσουσι.* §. 22. *εἰς ἀπατωμένους τελεῖς.* §. 53. *ἕως γ' ἂν εἰς Ἀθηναίους τελῆτε.* §. 77. *εἰς ἀπατεῶνας τελῶν.* Paullo aliter ipse Or. adv. crimin. q. n. decl. T. II. p. 424. *εἰς κατάραν τελεῖ.* Libanius pro Arist. T. I. p. 424. *τελῶν εἰς τὸ μέγα συνέδριον.* Idem Epist. 288. *τελεῖν εἰς Ἕλληνας.* Similia apud ipsos oratores exempla legere non memini: nec religioni posteriores aetate scriptores ducebant, novare aliquid in eiusmodi vocabulis, ubi analogia sibi patrocinaretur: quae vigentium sane linguarum certa lex sola esse potest.

Cap. 13. §. 35. *τὸ λειτουργεῖν πολεμῶν.* Originem hoc verbum habet *ἀπὸ τοῦ πολεμεῖν*: nam *πολεμοῦν* potestatem habet ab hoc loco alienam. Atque illi quoque accusativus iungitur (cf. Dorv. ad Charit. p. 576.): se-

cundum eam rationem, qua multis Graeci vocabulis, quibus indirectus tantum effectus denotatur, per genitivum puta vel dativum, accusativo iuncto vim indunt talem quae directe in res effluat, easque quasi sub potestate teneat sua, tractandi notione addita: qua ratione explicanda cum alia multa sunt, tum vero Thucydideum illud ἡγεῖσθαι I. 19., ubi rectissime schol. et Anecd. Bekk. τοὺς ξυμμάχους cum eo coniungunt; itemque ἐξηγεῖσθαι ibid. I. 71., VI. 85., nec minus I. 76. Eadem aliorum verborum ratio est, ut κρατεῖν apud eundem I. 109.; II. 39., Oed. Col. 1380. cet.

διὰ τὸν ἑαυτοῦ καὶ Χαβρίου παῖδα. Vide mihi artificium rhetoris satis acutum. Verum tamen τά γε σὰ παιδικὰ necesse non est ut turpissima illa significatione dictum accipiatur, sed potest latiore ac leniore: quod docet Heindorf. ad Plat. Phaedr. p. 215.

§. 36. οὐδὲν παρὰ τοῦτ' οἶμαι — „Nihilque momenti in legibus est, quo haec bona vel mala sint." Recte sic interpretatur Maius: nam παρὰ ea ipsa hic vi positum quam antea paullo illustravimus. Est tamen παρὰ τοῦτο, si accuratius capias, παρὰ τὸ κατὰ νόμους εἶναι.

§. 37. τῆς καλλίστης καὶ γιγνομένης αἰτιώτατον τύχης. Ἡ γιγνομένη τύχη quid sit non perspicio: nec valet hic energetica illa significatio eius quod fieri solet ac debet, ideoque iustum est. Corruptam ego arbitror copulam, emendandumque ita: τῆς καλλίστης ἀεὶ (h. e. ἑκάστοτε) γιγνομένης αἰτιώτατον τύχης.

χθὲς καὶ πρώην εὑρέθη. Frequentatae satis huius ῥήσεως auctor primus ac fons ipse Homerus est, apud quem Il. β. 303. Ulysses draconis prodigium accidisse narrat χθιζά τε καὶ πρωϊζά. Amant talia sophistae, ut Himerius quoque Or. I. 5. de Severo χθὲς καὶ πρώην ἐπὶ ταῖς Μούσαις ἀθύρων, Vid. Gatak. ad Anton. X. 7., Wolf. ad Liban. Ep. 270.

εἰ δὲ τοῖς νόμοις ἐνῆν. Adversativa particula structuram evertit totam. Genuinum fuit, credo, εἰ καὶ τοῖς νόμοις ἐνῆν. Quae permutatio facta est saepenumero, per scribarum, sentis, compendia, haud sibi dissimilia,

Conf. Schaeferi Melet. Crit. p. 59. Et haec ipsa lectionis varietas in contrariae orat. §. 11., 39.

§. 38. *ἀποδεδώκει.* cf. ad §. 2. Ceterum *ἀποδόσθαι* proprium vocabulum est in re vectigali, ut *τὴν δεκατὴν ἀποδόσθαι.* v. Harpocr. s. v.

δέος — ὑφώρμει. Metaphoricas significationes verborum recenset Thomas Mag. v. *ὁρμίζειν*, quo de loco sobrie disputat Dorvillius ad Charit. p. 392., qui praeter alia commode laudat Demosth. in Timocr. p. 790. D., Olynth. III. p. 36. A.

§. 39. *πλὴν θεῶν.* Hoc sane nimis ridiculum dicas, *nullum hominem* adiumentis non indigere, *praeter deos*: nec persuadere mihi possum, ingeniosum videri eo voluisse sophistam. Non tamen expungere *ἀνθρώπους* ausim. Ac lenitur fortasse *τὸ παράδοξον*, si *πλὴν* interpreteris *sed tantum*; cuius usus nescio an aptum exemplum lateat abscondito aliquo in recessu.

Cap. 14. §. 40. *Ἀλλ' ἔδει, φησίν,* — Dem. Lept. p. 506.

§. 41. *εἶτα θαυμάζειν ἔπεισί μοι, πῶς οἴει, ὅτι σοι ταῦτ' ἔπεισι λέγειν. Deinde mirari me subit, qua ratione putes haec te subire dicere.* Sentis ineptum *subire* alterum. Non enim putabat, haec dicere in mentem sibi venire, sed licere sibi credebat. Ego aut egregie fallor, aut errorem peperit antecedens verbum *ἔπεισι*, pro genuino *ἔνεστι* spurium simile supponens. Ceterum de verbo *ἔπεισί μοι* et multa et exquisita habet Hemsterh. ad Luc. Prom. 2. T. I. p. 206. seq. Bip.

ὅτι τοῖς οἰκείοις πτεροῖς καὶ λόγοις ἁλίσκῃ. Obversatur scriptori nostro fabula quaedam satis celebris, quam in Myrmidonibus tetigerat Aeschylus: fragmentum a scholiasta servatum Aristophanis ad Av. v. 808.

ὡς δ' ἐστὶ μύθων τῶν Λιβυστικῶν λόγος,
πληγέντ' ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν ἀετὸν
εἰπεῖν, ἰδόντα μηχανὴν πτερώματος·
τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς
ἁλισκόμεσθα.

Quae postrema quidem verba in proverbium deinde evaluerunt: vid. Gatak. Miscell. post. c. 12., Casaub. in Athen. XI. p. 493. f., Toup. Emend. in Suid. II. p. 14. Porso ad Eurip. Med. v. 139.

ὃ δεινότατόν ἐστι. Haec non ad praecedentia referuntur, sed ad sequens *τούτου νῦν ἡμᾶς — πείθων.* Quod moneo ne quis periodi huius verbositate ac paene loquacitate male implicetur.

§. 42. *τῆς ἐσχάτης παραπληξίας — ἄντικρυς. Maximi stuporis instar*, rariore vocabuli *ἄντικρυς* significatione, quum vulgo sit *omnino, penitus.* Sic tamen ipse in Panathenaico T. I, p. 92.: *τὰς μὲν ἄλλας χάριτας δικαίας μὲν, οὐ μὴν τῶν πραγμάτων ἄντικρυς εἶναι συμβέβηκε· μόνην δὲ ταύτην γνησίαν τῆς εὐεργεσίας ἔξεστι προσειπεῖν.* Et Or. in Prodit. Myst. T. II. p. 406. sic hodie legitur: *καὶ πάνθ' ὅσα ταύτης ἄντικρυς τῆς μερίδος θείη*, quae carent subiecto: quare Normannus: „forte *εἴη*." Ego vero ita potius emendandem censeo: *καὶ πάνθ' ὅσα ταύτης ἄντικρύς τις μερίδος θείη.* Corruptelae causa in librario fuit *ἰτάζοντι.* Ac Themistius Or. IX. p. 111. *ἀλλὰ τανῦν γε, ἄντικρυς τῆς Σωκράτους μεγαλοψυχίας, οὐχ ἥρπασε τὸν καιρὸν βουλιμιῶν.*

εἰ δ' ἐπισταμένους. Ed. pr. *ἐπισταμένους.* Ad quod verbum Maius: „Cod. *ἐπισταμένους;* quae lectio sententiam immutat. Mihi vero potius emendanda levissima lectio videbatur." Nequeo mirari satis. Non de eo Aristides dixerat, ipsene Demosthenes immunitatis ignarus Athenienses ad futurum tempus remisisset, sed an ignaros Athenienses. Iam sequitur per voculas *εἰ δὲ*, respondentes particulis *εἰ μὲν*, contrarium, quod magis etiam absurdum videtur: si rei peritos nos differe vis reipublicae emendationem, hoc suades, ut pessumdata scientibus nobis civitate curam eius geramus: perierit enim citius quam emendatum erit.

ἀνατετραφυίας τὴν πόλιν i. e. quum everterit (pessum dederit) civitatem. Saepissime hac voce in eadem re utuntur oratores, ut Dinarchus in Dem. p. 61. *περιόψε-*

σθε τὴν πόλιν ἀνατραπεῖσαν ὑπὸ τούτων. Andocides autem de Myst. p. 64. ἀνατέτροφεν αὐτοῦ τὸν πλοῦτον, τὴν σωφροσύνην καὶ τὸν ἄλλον βίον. Fons vero locutionis ex sequentibus perspicitur, quum in navis comparatione, nimium quantum illa oratoribus ac sophistis trita, hoc dicitur: ὅπως μηδεὶς μήθ' ἑκὼν μήτ' ἄκων ἀνατρέψει τοῦτο [τὸ σκάφος], σκοπεῖσθαι.

§. 43. ὡς καὶ θεοὺς — ἐρίσαι. Apollodor. Biblioth. III. 14., Ovid. metam. VI. 70., Hygin. fab. CLXIIII. Visitur haec deorum contentio in antiquo lapide chalcedonio (praeter alios recentiores) musei gemmarum vindobonensis, quorum omnium ectyporum formas affabre expressas munificentia augustissimi *Francisci* Caesaris bibliotheca vaticana nuper donatas habet. Maius.

Cap. 15. §. 44. πάντων ὁμοῦ ἢ λόγον ὀλίγων δή τινων σχεῖν. Insuavis vero admodum traiectio: quam ita disponens expellere possis: πάντων ὁμοῦ λόγον ἢ ὀλίγων δή τινων σχεῖν. Ac fieri potuit, ut confusio ex similitudine oriretur verborum λόγον et ὀλίγων.

εἴπερ ἐκ μὲν ἀτελειῶν ταῖς πόλεσιν σωτηρία. Quid audio? ex immunitate civitatibus salus? Ergone Aristides subito factus est Demosthenes? Non magis, puto, quam ex Thersite fiet Ulysses. Quid? quod nusquam adhuc de pluribus ἀτελείαις sermo fuit. — Corruptela subest manifesto, scribendumque, ni coniectura fallit, συντελειῶν. Enimvero periculosum est quidem omnino mutare verbum in contrarium: confuderunt tamen aliquando contrarias librarii notiones, id quod codicum saepe lectionibus ostenditur: atque hic quidem in vocabulorum similitudine adiumentum inerat fraudis.

§. 45. ἢ οὐκ οἶδ' ὅτῳ καὶ φῶ. Nihili est haec lectio Editionis pr. Ac possis quidem adiuvare aliquantum scribendo φῷ, ut sententia sit: *vel nescio cui etiam (alii) viro.* Verum percepisti certe iam ex ipsa hac interpretatione, rem non esse in integro. Piget amplius exponere. Ut brevis sim, sic restitui locum existimo: ἢ οὐκ

οἶδ' ὅτῳ καὶ ἄλλῳ. Vitium ex complicatis litterarum λλ ductibus natum.

καὶ νῦν αὐτῷ. Structuram omnino pervertit istud αὐτῷ, extra periodum positum. Nec licet hoc κῶλον pro parenthesi habere, quum ea quae ipsi inest cogitatio momentum huius propositionis primarium sit. Quocirca ego a mala illud manu invectum opinor, furcaque expellendum: ut ᾧ suppleatur ad χρῆσθαι (καὶ ᾧ νῦν κτε.): qualis mutato casu relativi pronominis omissio cum vel optimis scriptoribus Graecis perquam familiaris est, tum Aristidi ipsi hoc eodem capite usurpata: ἣ μήτε τῷ κοινῷ λυμαίνεται καὶ τοῖς μετασχοῦσιν ἔνεστι κέρδος h. e. καὶ ἐν ῇ τ. μ. ἐ. κ.

ἃ παντὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἐκτρίψει. Or. adv. Lept. §. 42. οὐδενὸς ἠξίωσαν λόγου πρὸς ταύτην [τὴν πόλιν] ἐκτρίψαι. Ibid. §. 63. σεσώκαμεν Ἡρακλείδας κινδυνεύοντας ὑπ' Εὐρύσθεως παντάπασιν ἐκτετρίφθαι. Obversari scribentis animo poterat nobilissimus locus Herodoteus VI. 37., in quo Lampsacenis Croesus minatur, se, ni Miltiadem dimittant, σφέας πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν: ubi conf. Wesseling.

Cap. 16. §. 46. εὖ οἶδ' ὅτι τοῦτ' ἂν φήσαιτ' εἰκότως. Εἰκότως si vertes *similiter*, cum εὖ οἶδ' ὅτι illud non magis potest coniungi, quam *verisimiliter* et *manifesto*. Erit ergo *iure*. Huius autem vocis unius quum expositio praebeatur sequenti sententia tota: ea in fine ac sine vi addita omnino deprimetur. Inde ego interpungendo locum sic existimo restitutum iri: εὖ οἶδ' ὅτι τοῦτ' ἂν φήσαιτ'· εἰκότως· τί γὰρ — Haec est enim oratorum sophistarumque loquendi formula, qua ipse utitur saepenumero, ut supra §. 39. εἰκότως· εἰ γὰρ — cf. Orat. adv. Lept. §. 51. Rursus Or. de Aeg. Mari T. I. p. 250. ἀπολείπονται δὲ λειμῶνες —· εἰκότως· τὰ μὲν γὰρ κτε. Or. in Prod. Myst. T. I. p. 407. καὶ πάνυ γ' εἰκότως· δεῖ γὰρ — Himer. Or. II. 29. καὶ μάλα εἰκότως· αἱ μὲν γάρ εἰσι. — Sic καὶ δικαίως in Or. adv. L. §. 87. Ex oratoribus vide modo Demosth. in Phil. I. p. 47., de Cor. p. 310., in Timocr. p. 707., Aesch. in Ctes. p. 395., alios.

§. 47. *ὅτε τοίνυν* i. e. *quoniam.* Aliquando enim haec particula etiam causam indicat, ut Latinis *quando* dicitur pro *quandoquidem*: habetque hac potestate semper adiunctum indicativum. Cuius usus exempla e poetis duo contulit in Appendice Vigeri Hermannus p. 918. Addam Demosth. Olynth. I. init. *ὅτε τοίνυν τοῦθ' οὕτως ἔχει* et Aristidis praeterea locos duos ex Or. adv. Lept. §. 6., 16. Nimirum frequens error est isque facile condonandus homini sensibus obnoxio, ut quae temporum ratione coniuncta inter se videat, causae quoque esse opinetur.

καὶ μηδὲ ταύτην — βεβλάφθαι. Referuntur ad *τὴν πόλιν.* In qua quum subiectum sit primarium, ineptum puto pronomen demonstrativum *ταύτην*, scripserimque et levi nec inaudita mutatione *αὐτήν.*

ἃ Δημοσθένης — προΐσχεται. Hoc argumento ipsius Aristidis contraria oratio fere tota nititur, in omnes partes ambitiose diducto.

εἰς κενὸν αὐτῷ καθειστήκει. Non addito verbo dictum erat *εἰς κενὸν* supra §. 11.

οὐ γὰρ μόνον — ἀφαιρησόμεθα h. e. *οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἀφ.*, ellipsi tam Latinis quam Graecis frequentissima.

ἑστήξοντες δημοσίᾳ. Hanc a Leptine exceptionem sibi opponit Demosthenes (ed. [Hieron.] Wolf. p. 558.). Locum autem studiose notavit Aristides, qui sibi patroni pro Leptine personam induit. Maius.

οὐδὲ διὰ πάντων ἤκουσα τῷ γιγνώσκεσθαι. Ed. pr. *γιγνώσκεται.* Ad quem locum in nota Maius: „Cod. *γιγνώσκεσθαι.*" Interpretatur autem sic: *siquidem haec neque perpetua neque universalis cuipiam decernitur.* At tum saltem *ἥκουσά τῳ* scribendum erat, quum intactum reliquerit *ἥκουσα τῷ.* Sed sunt omnia sana quam potest maxime: *γιγνώσκεσθαι* est *cognosci*, i. e. *clarum esse apud homines;* quod vel ex opposito membro *τὸ δ' ἀθάνατον* apparet: *immunitas neque perpetua est neque apud omnes cognoscitur (nota est): statuarum honor immortalis est atque unicuique celebratus.* Non sane opus videtur plures huius interpretationis rationes exponere.

§. 48. *Λεύκολος.* Apud Demosthenem *Λεύκων,*

qui de hoc et de Epicerde multa dicit. Maius. Locus est p. 466. seq. Reisk., §. 25. Wolfii, qui in Comment. p. 249. seq. (cf. Proleg. p. LXI.) veterum de eo Bospori principe locos recondita, ut solet, doctrina contulit, quantum scio, omnes. Quorum quidem nemo alio illum nomine appellat ac *Λεύκωνος*. Unde manifestum est locum corruptum esse. Minus autem apertum, quo artificio restituendus sit. Quod ego quum affirmo sic fieri et facili opera posse et satis certe ut corrigatur *Λευκύλος*, video paullo altius mihi repetendum esse. Nimirum complura sunt nomina Graeca in *ύλος* terminata ac ducta *ὑποκοριστικῶς* a nominibus in syllabam *ων* exeuntibus. Cuius rei exempla accipe haec: a vocabulo *Ἕρμων* (quod Epicurei nomen apud Lucian. T. IX. p. 50. sqq. Bip.) factum *Ἑρμύλος*, a Phaone *Φαῦλος* sive *Φάϋλλος* (v. Vales. ad Harpocr. p. 78.), a Thrasone *Θρασύλος*, a Simone *Σιμύλος* (v. Philem. infra), a Sosone *Σωσύλος* (Lucian. T. II. p. 747.), atque sic legendum historici nomen in Polybii III. 20. 5., suffragante, dum codicum vestigia sequaris, Corn. Nepote Hann. 13., denique a Drimone *Δριμύλος* (Lucian. T. II. p. 723.). Iam Suidas: *Μείδων ὄνομα κύριον*. Quae eadem leguntur in Lexico MS. St. Germani No. 177. apud Bastium in Ep. Cr. p. 244. ed. Lips., qui etiam alias quasdam huiusmodi formas collectas habet: at ibi additur: *καὶ Μειδύλος*. Quod est gravissimum. Namque Bacchylidis Cei pater a scriptore epigrammatis in novem Lyricos non ignobilis, primum editi ab Ursino in Fragm. Sept. Ill. Fem. p. 62., repetiti a Pet. Ger. Dukero Diss. de Simonide p. 43. sq., appellatur *Μείλων*, apud Suidam e contra (v. *Βακχυλίδης*) *Μέδων*, utrumque nec sine vitio nec sine parte veritatis. Quod evincit, quamquam ipse luce eget, Etymologi M. locus p. 582. 20.: *Μείδυλος· οὕτως ἐλέγετο ὁ πατὴρ Βακχυλίδου*. Quos locos si inter se contenderis, persuasum tibi, puto, habebis, verum hominis nomen fuisse *Μείδων*, idem vero eadem potestate saepe dictum esse *Μειδύλον*: idque clare significatur Grammatici Sangermannensis loco, qui *Μείδων καὶ Μειδύλος* ut eiusdem

significationis iuxta se ponit, nomen ipsum nominisque formam diminutivam. Eadem ratio est *Φειδύλου* illius apud Alciphronem I. 29., quem in *Φείδωνα* quum conarentur redigere, iure defendit l. c. Bastius. Item in comoedia Phidylus inductus pro Phidone, et pro Chremete Chremylus. Conficit rem Eustathii locus (ad Od. κ. p. 1653. 31. Rom.), commode allatus in Comment. de Bacchylide a Nevio: *ὅτι δὲ ὑποκοριστικῶν τύποι διάφοροι, δῆλον ἐκ τῶν παλαιῶν, παρ' οἷς κεῖται καὶ ἀρσενικῶν τύπος ὁ μὲν κατὰ τὸ πλεονάζον, οἷον Ἡφαιστίων Ἡφαιστίωνος ὁ Ἥφαιστος, ὁ δὲ κατὰ τὸ ἐλλεῖπον, οἷον Βάκχων Βάκχωνος καὶ Σίμων Σίμωνος ὁ Βακχυλίδης καὶ ὁ Σιμωνίδης.* Est autem hic diminutivorum usus ex ipsa repetendus vita, quandoquidem saepe nos aut ludentes aut eludentes minutis utimur amicorum hominum invisorumque nominibus: quale est illud apud Ciceronem de Or. II. 71. „M. Cincius, quo die legem de donis et muneribus tulit, cum C. Cento prodisset, et satis contumeliose *Quid fers Cinciole?* quaesisset: *Ut emas, inquit, Cai, si uti velis.*" Quae quum ita sint, ludentem eludentemque Aristidem *satis contumeliose Λευκύλος* scripsisse opinor. Etenim eam accentus collocationem potius sequar, ad grammaticorum quidem praecepta antiquorum, ut Philemonis (v. Bast. l. l.): quanquam et hi exceptiones quasdam statuunt, et in codicibus accentum fere totidem locis antepenultima habet ac penultima.

Cap. 17. §. 49. *Ἀλλ' ὅταν, φησὶ* — pluribus locis, ut p. 466.

κατὰ τοὺς ποιητάς. Euripidis sententia est Hippol. v. 424. Maius.

§. 50. *ὀλυμπιονίκου πατρὸς ὤν.* Recte sic emendavit Maius, cum cod. exhibeat *ὀλυμπιονίκους*, quod ipse notavit: vitium illud traxit e voce sequenti.

ἐκείνοις ἐπαποδύσεται. Ἀποδύεσθαι locutio palaestrae est de eo qui vestibus reiectis ad certamen se accingit: quod quum dicatur fieri *ἐπί τινι*, inde compositum verbum est. V. Suid. v. *ἀποδύντες*, Perizon. ad Aelian. V. H. II. 30., Spanhem. ad Iulian. Or. I. p. 17. b., Reisk.

ad Lucian. T. II. p. 572. Similiter *ἀποδύντες ἐπὶ φιλοσοφίαν* Diodorus Sic. T. II. p. 90. Bip. Himerius *ταῖς παλαίστραις ἐναποδύσασθαι* Or. XVII. 2., magisque *τροπικῶς* Or. IV. 3. *μέλλουσι δὲ οἱ λόγοι μουσῶν σταδίοις ἐναποδύεσθαι*, ut tam vere quam docte Wernsdorfium coniecisse putem, Or. XIII. 8. *ἀποδῦναι τολμήσαντες* legendum esse pro inepto *ἀποδοῦναι τολμ.*

εἴπερ ὁ μὲν διαρκὲς, — ἔχει τὸ κέρδος. Non recte puto Maium hanc codicis immutasse scripturam, masculino genere *διαρκὴς* exhibito. Refertur *διαρκὲς* ad *κέρδος*: *statuae lucrum perpetuum est, frondis vero fluxum, in idque tantum temporis quo acquiritur.*

ἀκονιτὶ. Quod est in Ed. pr. *ἀκονητὶ*, nemo unquam scripsit nisi librarius *ἰτάζων* et, qui eum officiose secutus est, Maius. Haec dudum scripseram, nec putabam ullo modo ea de re dubitari posse: at ecce nunc subito deiicior per locum Lucianeum, qui occurrit, huncce: *οὐ γὰρ ἀ π ο ν η τ ὶ προςμένοιτο ἂν ἡ δόξα* (de Gymnas. T. II. p. 889. Bip.). Nam poteris eadem opera *ἀπονητὶ* corrigere. Scilicet haec certa iudicii nostri fides est.

§. 51. *πῶς δ' οὐ σφίσιν αὐτοῖς περιπίπτουσιν.* Usitata admodum locutio est *περιπίπτειν συμφορᾷ, δεινοῖς, ἄλγεσι*: sed nostram quoque, qua *suis ipsorum rationibus capi* significatur, firmant optimorum scriptorum exempla, ut Aeschinis de falsa Leg. p. 311. *ἐτόλμησε δ' εἰπεῖν, ὡς ἐγὼ τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις περιπίπτω.* Et sic noster Or. adv. Lept. §. 8. *σαυτῷ περιπίπτεις.*

Cap. 18. §. 52. *μείζονος ἀπήντα παρασκευῆς.* Non multo plus hic valet *ἀπήντα* quam *ἦν*. Magis *ἐνεργητικὸν* Or. adv. Lept. §. 1. *ἡμῖν δὲ δι' αὐτῆς ταύτης τὰ κράτιστα ἀπαντᾷ.* Ac singulari structura ib. §. 42. *εἰ μὲν τὰ τῆς ἀτελείας ἡμῖν εἰς βλάβος ἀπήντα.* Or. Demosthenica in Phil. IV. p. 133. *ἡ καθ' ἡμέραν ῥᾳστώνη καὶ ῥαθυμία — ἐπὶ τῷ κεφαλαίῳ τῶν πραγμάτων ἀπαντᾷ.* Himer. Or. II. 15. *οὐδὲν ἀπήντα φιλάνθρωπον.* Aristides Or. cont. crim. q. n. decl. T. II. p. 421. significantius: *ἀλλὰ μὴν ὑπέρ γε τῆς δόξης οὕτω διενοήθην, ἀπαντῶσαν μὲν αὐτὴν δέχεσθαι κτλ.*

§. 53. *μηδὲν τῶν ὅσα* h. e. *τούτων*. Vide supra ad §. 27. *καὶ γὰρ πλέθρα*. Adverbii locum verba *καὶ γὰρ* obtinent, *nimirum*. Quae ratio eorum locorum est omnium, ubi *γὰρ* participio iunctum est, ut in Xenophontis libello de Venat. V. 32. *καταβάλλων γὰρ καὶ παραβάλλων τὸ ἕτερον οὖς πλάγιον, ὁποτέρᾳ ἂν λυπῆται, ἀπερειδόμενος*. ubi mutandum minime quidquam censeo. Scilicet proprie ex antecedentibus repetendum est verbum primarium, ut apud nostrum *διδόασι*. Eadem ratione in nobili Thucydidis loco, in quo mirum quantum torquere se solent, I. 25., ad verba *οὔτε γὰρ — διδόντες γέρα —, οὔτε — προκαταρχόμενοι —, περιφρονοῦντες δὲ κτλ.* e proxime praecedentibus *παρημέλουν* mente addendum: similiterque in iis proprie locis, quibus coniunctiones cum participiis positae sunt, ut *εἰ, ἤν, ἐπεί*. Sed talia facillime in adverbii notionem abeunt, imprimis *εἴτις*, quod saepenumero denotat *nonnullum:* neque aliud valet in coniunctione *εἰ μὴ εἰ*, ut Thuc. I. 17., quod idem Latini dicunt *nisi si*, ut apud Gellium XIX. 9. in distichis egregiis ac priorum illorum temporum elegantiam testantibus Valerius Aedituus:

„At contra hunc ignem Veneris nisi si Venus ipsa
Nulla est quae possit vis alia opprimere."

Nimirum haec est linguarum lex perpetua, ut insitam verba vim amittant per usum, et ex ampliore significatione in tenuiorem redigantur, ac deinde vel componendo vel apponendo nova addantur, quae proprie idem fere quod ipsa significent, revocandi causa vim illam desideratam. Itaque *γὰρ* particula, coniunctionis potestate orbata, in adverbiorum redacta est ordinem. Parum ergo perite apud Andocidem Orat. de Myst. p. 11. eam eiicere nuper conati sunt in structura nostrae simili: *καὶ ὁ πατὴρ ἐπείσθη ἀγῶνα τοιοῦτον ἀγωνίσασθαι, ἐν ᾧ δυοῖν τοῖν μεγιστοῖν κακοῖν οὐκ ἦν αὐτῷ ἁμαρτεῖν· ἢ γὰρ ἐμοῦ δόξαντος τὰ ὄντα μηνῦσαι κατ' ἐκείνου ὑπ' ἐμοῦ ἀποθανεῖν, ἢ αὐτῷ σωθέντι ἐμὲ ἀποκτεῖναι.*

καὶ ἄττα τοιάδε. Rarior haec verborum collocatio est, quum postponi vocula *ἄττα* soleat. Sic tamen Plato

Phaedone p. 60. e. ἄττα τοιάδε, quod Heindorfii fugit diligentiam: et μέλλω ἄττα ἐρεῖν ὑμῖν καὶ ἄλλα idem Apol. p. 36. c. Codex Vaticanus, nescio quomodo, ubique scriptum habet vitiose ἄτα.

§. 54. Ἐρεχθεὺς ὁ τῆς Ἀθηνᾶς. Erechtheum apud Homerum scribi pro Erichthonio, eundemque Minerva esse natum, praeclare observat Eusebius chron. lib. II. ed. Mediol. p. 284. Consonat huic Aristides. Maius.

Ὀλύμπιον προσρηθέντα. Causas huius epitheti varias legere licet apud Plutarchum in Pericle cap. VIII. Maius. p. 156. A. ed. Wech.

παραίτιοι ζημίας τ. ἐ. παρ' αἰτίαν καθιστάντες ζημίας, ut praepositionis eadem de qua supra exposui potestas sit.

§. 55. μηδεμιᾶς μὲν ἡστινοσοῦν ὑπερβολῆς — ἀποσχέσθαι. De simillima locutione dicam ad Or. adv. Lept. §. 68.

Cap. 19. §. 56. μηδ' ἔτ' ἔπειτα προαχθεῖεν. Flagitavit hoc pro vitioso προαχθοῖεν lex grammatica. Sed fortasse aliud quoque ulcus subest. Quid enim aliis rhetor civitatibus tam ardenter cupit, ne immunitate utantur, suae tantum civitati providens? idque per Minervam, Athenarum modo tutricem? At precatur, puto, revera, Athenis, scilicet abolendam immunitatem: genuina enim scriptura fuit προαχθεῖμεν.

τί νοσοῦμεν; Hoc quoque argumentum ait Demosthenes ed. cit. p. 566. extitisse in adversarii nescio cuius oratione. Rei memor Aristides hanc veri similitudinem declamationi suae adstruxit. Maius.

σοῦ δ' ἂν ἡδέως πυθοίμην. Haec quoque rhetorica est loquendi formula, τὸ ἐναργὲς actionis publicae repraesentans. Ea noster utitur Or. adv. Lept. §. 76., similique ἡδέως ἄν σε ἐροίμην ib. §. 17. et ἡδέως δ' ἂν πυθοίμην παρ' αὐτῶν Or. in Myst. Prod. T. II. p. 404. Himer. Ecl. V. 9. ἡδέως δ' ἂν ἐροίμην τοὺς ἀντιλέγοντας. cf. Or. III. 22., IV. 14. Libanius adv. Eumolp. T. II. p. 269. ἡδέως δ' ἄν σε καὶ λόγον ἀπαιτήσαιμι τῆς

πρὸς Ἀλέξανδρον φιλίας. Ex oratoribus nunc non aliud exemplum praesto est quam orat. Dem. in Theocr. p. 1336. Similia sunt talia, quale εἴ τίς σε ἔροιτο, ut infra §. 68.

τοῖς πράγμασι. Scripserim libenter πράγμασιν. Solent enim posteriorum isti temporum scriptores ita in deliciis habere litteram ν ἐφελκυστικὴν, ut non solum non omittant unquam ante vocales et interpunctiones, quae hoc loco adsunt utraque: verum etiam media in oratione ponant sequente consonante. Cuius quidem usus exempla quinque reperiuntur in antecedentibus: §. 1. τοῖς πράγμασιν βλάβη. §. 28. commate interposito ὦσιν, φιλοτιμίας. §. 51. τοῖς πατράσιν δίδοται et ἀξιοῦσιν μετέχειν. §. 44. ταῖς πόλεσιν σωτηρία. Praeterea paullo mox §. 59. ὑπέχουσιν μείζω. Or. adv. Lept. §. 9. ἐκπεσῶσιν ταύτης. §. 70. παντάπασιν στέρεσθαι. §. 72. ἴσχουσιν μή. Sed alibi quoque ipse: Or. adv. Crim. q. n. decl. T. II. p. 417. τοῦτ' ἐστιν τὸ ἔγκλημα. ib. p. 419. ἀναμενοῦσιν καί. ib. p. 426. πρόσεστιν δέ. Neque aliorum desunt exempla: Dio Chrys. XLVII. T. II. p. 229. πολὺ γὰρ ἐλάττω τόπον ἐποικοῦσιν τοῦ παρ' ἡμῶν. Ipse Demosthenes in Phil. I. p. 51. ἀξιώσειέν τις ἄν. Sed video Aristidem hic quoque ὅλῳ τῷ θυλάκῳ effudisse, quod alii raro et ut flosculos aliquos orationi indiderunt. Quanquam, si grammatico fides est in Bekk. Anecd. T. I. p. 1400., Attici litteram ν ἐφελκυστικὴν tam consonantibus quam vocalibus praeposuerunt, posteaque demum huic rei quidam moderati sunt. Hinc eam ante consonantes saepissime legi in codd., saepius observatum est. Vid. Bergler. ad Alciphr. III. 58., Dorv. Vann. Crit. p. 70.

κακῷ τὸ κακὸν ἰᾶσθαι. Vid. Wesseling. ad Herod. III. 53., Liban. Ep. 62., 173., 653.

ὥσπερ τινὰς Κῆρας. Or. adv. Lept. §. 1. ὥσπερ τινὰ Κῆρα ἐξελαύνειν. Or. Amat. Dem. p. 1405. οὕτω γὰρ σφόδρα ἐφυλάξατο πάσας τὰς τοιαύτας κῆρας. Ac recordare modo θεὰς φόνον καὶ κῆρα φερούσας.

ὄρος καὶ κῦμα. Heliconem et Hippocrenen. Maius.

§. 58. ὅταν δὲ ταύτας λέγω. Or. adv. Lept. §. 108.

Κτησίππῳ μὲν οὖν τῷ Χαβρίου· ὅταν δὲ τοῦτον λέγω, πάντας λέγω, καθ' ὧν ὁ νόμος ἐσθ' οὑτοσίν. Himer. Or. II. 7. *τῷ θάλλῳ τὴν ψῆφον τίθενται· τῷ θάλλῳ δὲ ὅταν εἴπω, τῇ θεῷ λέγω.*

§. 59. *δίκην τίνοντες ταύτην.* Inepta est lectio Editionis pr. *δίκην τείνοντες.* Nam quid, quaeso, est *δίκην τείνειν*, *poenam tendere?* Verum haud dubie quod emendavi, *δίκην τίνοντες. Τίνειν* et *ἐκτίνειν* quum proprie de pendenda multa dicantur, ad poenas ac gratias solvendas omnino transferuntur. Aristides adv. Lept. §. 54. *χάριτας ἐκτίνυντες.* Himerius *τελείοις τὴν χάριν τοῖς ἱεροῖς ἐκτίσομεν* Or. IV. 8. cf. Ecl. IV. 22. Idem *ἐκτίνεις τὰ τροφεῖα* Or. IV. 9. *τέλειον ἐκτίσω τὸ χρέος* ib. 10. cf. Or. XXII. 1. *Δίκας ἐκτίνειν* Aelianus V. H. XIII. 28., Or. Dem. in Euerg. et Mnes. p. 1159. bis, Lys. in Pancl. p. 737., Dem. in Mid. p. 543. Denique nostra locutio ipsa apud Sophoclem Elect. 290. *ἴσθι τίσουσά γ' ἀξίαν δίκην*, Aeschylum Prom. v. 112. *ποινὰς ἀμπλακημάτων τίνω*, et Xenophontem, *ποινὰς οὐ τίνων* Cyrop. VI. 1.

Cap. 20. §. 60. *εἰ γὰρ οἱ μὲν νόμοι κελεύουσι, φής, διαῤῥήδην βεβαίας — τὰς δωρεάς.* Distinguendum est post *διαῤῥήδην*: hoc enim cum *κελεύουσι* iungendum est, ex solenni loquendi usu. Isaeus de Hagn. Hered. p. 232. *νόμος διαῤῥήδην κελεύων.* Aeschines in Ctesiph. p. 275. *διαῤῥήδην ἀπαγορεύων τοὺς ὑπευθύνους μὴ στεφανοῦν.* Demosth. adv. Macart. p. 1075. *ἃ διαῤῥήδην ἀπαγορεύουσιν οἱ νόμοι μὴ ποιεῖν.* Idem in Timocr. p. 710. *ἀνάγνωθι δέ μοι λαβὼν τουτονὶ πρῶτον τὸν νόμον, ὃς διαῤῥήδην οὐκ ἐᾷ νόμον οὐδένα ἐναντίον εἰςφέρειν.*

ἐν παντὶ τῷ παρασχόντι. Vulgo apud Italos *in ogni dato.* Maius. Mira vero locutio. Sic tamen ipse Or. adv. Lept. §. 41., 108. Aliorum exempla legere non memini.

§. 61. *ἔχε δὴ καὶ σκοποῦ.* Non puto fore qui temeritatem incuset meam, quod lectionem Editionis pr., *σκοπὸν*, hoc modo immutaverim. Illa enim quid sit, vel Maii interpretatio ostendat: *Esto tibi ratum hoc votum.*

Mea ex emendatione sententia haec est: *habe ergo tibi hoc atque vide* (σκοπεῖσθαι). Spectat enim ad sequentia.

μηδὲν εἵνεκα νόμων ἐπισταμένους. Ita vertit Maius: *quasi nullam legum scientiam teneamus.* Quam significari debere sententiam, facile quemque argumentatio docet. Sed quam sibi horum verborum structuram cogitaverit, libenter ex eo quaesierim. Quamquam omnino non est eius de structura cogitare. Difficultas est in praepositione: ἕνεκά τινος ἐπίστασθαί τι qui dici possit, non assequor. Puto autem, probabili me coniectura sic locum instaurare: μηδὲν ὑπὲρ νόμων ἐπισταμένους. Audio increpantes temeritatem. Sed nil moror. Or. adv. Lept. §. 106. Codex Venetus: ἡμᾶς δ' ἕνεχ' ὧν οὕτω —. Vaticanus vero ἡμᾶς δ' ὑπὲρ ὧν — Quatuor locis eiusdem or. aliis, §. 106., 105., 104., 68., Codex Venetus ἔχον et ἔχων, unde Morellius satis bene fecit ἕνεκ' et ἕνεχ', Codex Vaticanus ubique ὑπὲρ. Unde patet, huius vocculae notam quandam in scriptura fuisse, non intellectam omnibus, ideoque eam saepius esse corruptam a librariis. Quod hoc loco etiam nostrae orationis scribae accidit. Exquisite autem dixit ἐπίστασθαι ὑπὲρ νόμων, ut Cicero „hac super re ad te scripsi."

Cap. 21. §. 62. ταύτην δῆτα — φασὶ δωρεάν. ταύτην quorsum referatur, prorsus non video. Ieiunum est ac prope ineptum, universe accipere ὃ καὶ τούτοις κἀκείνοις πρὸς κέρδους ἐστίν. Videtur certa quaedam res τῇ ἀτελείᾳ opponi: quae nunc non succurrit.

§. 63. φιλονικεῖς ταύτην εἰςποιῆσαι τοῖς νόμοις. Nemo Graecusvocabulo φιλονικεῖν hac ratione usus est, ut cum infinitivo copularet. Ac poteram ego securus sane et hic φιλονεικεῖς restituere, et paullo mox καὶ τοῦ φιλονεικεῖν. Haec est enim loquendi consuetudo, exemplorum copia confirmata satis spectabili. Libanius pro Arist. T. I. p. 433. καθεδεῖτ' οὖν ὁ βασιλεὺς ἡμῖν σκοπῶν, πῶς ὁ δεῖνα καὶ πῶς ὁ δεῖνα πράττει, καὶ φιλονεικήσει μεθιστάναι τὰ λυπηρά. Himerius Ecl. V. 39. τὸν τοῖς ἱεροῖς σου τρίποσι τὸ πῦρ προςάγειν φιλονεικήσαντα. Eademque ratione apud eundem Or. XXIII.

18. cum cod. Romano legendum *ἐνστῆναι ἐφιλονεικήσας:* neque enim sequentia verba tolerant Photianam lectionem *ἐνστῆναι ἀεὶ —. Ἐφιλονείκησέ σοι.* Aristides ipse Or. adv. Lept. §. 12. *ἀγνωμονοῦντας ἡμᾶς φιλονεικεῖς ἀποφαίνειν* iterumque Panath. T. I. p. 229. *φιλονεικήσας μαθεῖν ὁ βασιλεύς.* et Orat. pro Quatuorv. T. II. p. 179. *φιλονεικοῦντες ἅπαντες ἄνθρωποι δίκην τῆς Μαραθῶνι μάχης λαβεῖν.* Nimirum est hoc quoque vocabulum inter ea, quae neutrali proprie, ut vocant, praedita potestate, activam adsciscunt: qua de re supra dixi. Praeivit hic iam Plato, qui Protag. p. 360. e. *φιλονεικεῖν μοι ἔτι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον,* ubi Heindorfius praeter alium Platonis locum, de Rep. I. p. 338., in quo est *φιλονεικεῖν πρὸς τὸ —,* laudat hoc Thucydidis V. 111. *τὰ χείρω φιλονεικῆσαι.* Plato autem iterum Gorg. p. 457. e. *μή με ὑπολάβῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονεικοῦντα λέγειν τοῦ καταφανὲς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ.*

§. 63. *διὰ σαυτοῦ τὸ ξίφος ἐπὶ τοὺς ἄλλους ὠθεῖς.* Or. adv. Lept. §. 81. *δι' ἡμῶν αὐτῶν ἐπὶ τουτουσὶ τὸ ξίφος ὠθοῦντες.* In sequentibus non puto excusatione egere quod scripsi, *ἑτέρους,* pro *ἑτέροις:* refertur ad *παίειν,* non ad *δοκῶν.*

ὑπὸ — τοῦ φιλονεικεῖν ἔχειν ἀσχέτως. Copulandum ita est: *ὑπὸ τοῦ ἀσχέτως ἔχειν φιλονεικεῖν.*

καὶ ταῦτά φασι γυμνασίου. Respexerunt eo, opinor, ad infinitam operosamque diligentiam, qua Demosthenes in exercenda arte rhetorica usus est: qua de re veterum narrationes ac fabulae in vulgus notae sunt.

ἐκ περιουσίας. Ita infra quoque §. 68. et 72., et Or. adv. Lept. §. 61. Est autem haec Demosthenica imprimis formula, qua denotatur *ex proterva abundantia.* De Cor. p. 226. *οὗτος δ' ἐκ περιουσίας μου κατηγορεῖ.* In Steph. I. p. 1122. *οἱ δ' ἐκ περιουσίας πονηροί.* Reisk. ad Demosth. Appar Crit. Vol. II. p. 453. Plato Theaet. p. 154. d. *ἐκ περιουσίας ἀλλήλων ἀποπειρώμενοι.* Saepe tamen nil exprimit nisi copiam, abundantiam, ut infra §. 72.

τοῖς πρότερον κειμένοις νόμοις. Demosth. ed. Wolf. p. 555. Maius.

§. 64. *καθ' ἑαυτοῦ καταλείπει.* Non sollicitandus indicativus, quippe qui rem certam significet. Prorsus ita Thuc. II. 39. *εἰ ῥᾳθυμίᾳ μᾶλλον ἢ πόνων μελέτῃ καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν.* Ceterum hic quoque cum sententia pugnabat *καθ' ἑαυτόν.*

πᾶσαν εἰςφέρων — σπουδήν. Ductum est hoc vocabulum a publico *εἰςφορᾶς* munere: quo rursus Aristides utitur Or. adv. Lept. §. 39., 49., 56., 82., 100. Propius ad rem supra §. 25. *οἱ θεοὶ — ταύτην εἰςήνεγκάν τε καὶ προὔφηναν λειτουργίαν τῷ βίῳ.* et contr. Or. §. 60. *εἰςφέροντες εἰςφοράν.* Himerius Or. II. 5. *μισθὸν εἰςφέρουσα (Δημήτηρ)* i. e. *δίδουσα.* Liban. Ep. 990. *ἀντειςφέρειν ἀμοιβὰς τῷ τροφεῖ.* Demosth. Amat. Or. p. 1417. *τῆς εὐνοίας τῆς ἐμῆς τοῦτον ἄν σοι κάλλιστον ἔρανον εἰσενεγκεῖν ᾤμην.* Dio Chrys. XLVII. T. II. p. 227. *καὶ πολλὰ καὶ πολλάκις συνειςεφέρετε αὐτοὶ καὶ προεθυμεῖσθε.*

§. 65. *ἔθους χθὲς καὶ πρώην, ὦ Ζεῦ, εἰςκεκωμακότος τῇ πόλει.* Or. adv. Lept. §. 40. *οὐκ ἂν ἐπὶ τοσοῦτον εἰςκωμάσαι τῇ πόλει ταύτην [τὴν ἀτέλειαν] εἴασαν οἱ θεοί.* Plato Theaet. p. 184. a. *μὴ — ἄσκεπτον γένηται ὑπὸ τῶν ἐπειςκωμαζόντων λόγων.* ubi Heind. et laudat de Rep. p. 500. b., et significari recte vidit *turbulentam irruptionem.* Nimirum origo est a turbulentis gaudiis *τοῦ κώμου.*

νόμον, [ὃν] κάλλιστον. Ita Maius edidit, lectore nihil amplius monito, ut ipse addidisse videatur, cum deesset in codice. Ac sane requiri articulum relativum, nemini non patet: intercidit autem extremis verbi *νόμον* litteris. Rei non certus carceribus inclusum reliqui.

Cap. 22. §. 66. *ὡς ἐν τῷ δυςμεναίνειν — τεθεικότος τὸν νόμον.* Praepositionis *ἐν* non video quae hic provincia sit: siqua vero esset, scripsisset etiam, ni fallor, *οὐκ ἐν τῷ τῆς π. πρ.* Contra ea desideratur modestior quae-

dam et cautior temperatio huius quae praefertur opinionis, quam nisi ut levem suspicionem enuntiare orator non debebat. Quocirca correxerim *ὡς ἂν τῷ δυςμεναίνειν — τεθεικότος τὸν νόμον.*

§. 67. *δίκην ἀπεχθείας καὶ τούτοις λαχεῖν.* Locutio forensis est *δίκην τινὶ λαχεῖν* addito genitivo aliquo, transitiva verbi potestate. Velut *ἐξούλης δίκην*, de quo Morellius dixit ad Or. adv. Lept. §. 73. Conf. Demosth. in Mid. p. 539., 554. (ubi omissum est, quod saepe fit, *δίκην*), adv. Spud. p. 1029., adv. Nausim. p. 985., Lys. in Pancl. p. 728., alios.

τοῖς εὖ ἥκουσι τρόπων i. e. *iis, qui bonis moribus sunt.* Conf. Wesseling. ad Herod. I. 149.

Cap. 23. §. 68. *τῷ μηδὲν — ἔχων εἰπεῖν.* Nominativus casus Graeco positus est more, quod *Δημοσθένης* subiectum primarium est: articulus enim *τῷ* ad infinitivum pertinet.

§. 69. *προστρίψασθαι δόξαν οὐ καλὴν ἐθέλων Λεπτίνῃ.* Solet verbum *προςτρίβεσθαι* malis rebus apponi: Or. adv. Lept. §. 44. *μῖσος προςτρίβεσθαι.* Antiphon Defens. Caed. p. 291. *ὑμῖν καὶ οὐ τούτῳ τὸ μήνιμα τῶν ἀλιτηρίων προςτρίψομαι.* Or. Dem. in Aristog. I. p. 786. *βλασφημίαν ἤ κακόν τι προςτριψάμενος.* In contrariam tamen partem Demosth. in Aristocr. p. 617. *πλούτου τινὰ δόξαν προςετρίψατο τοῖς κεκτημένοις,* qui totus locus legitur in Orat. in Timocr. p. 757. De simili vocabulo *προςάπτειν* dicam ad Or. adv. Lept. §. 57.

διὰ δ' αὖ τοῦ μὴ πρὸς ὄνομα φάσκειν. Sic et levissima et non admodum incerta, opinor, coniectura in pristinum haec verba nitorem restitui: est enim contra omnes linguae leges quod habet Ed. pr. *διὰ δ' αὐτοῦ — φάσκειν.*

εἰςῆχε. ἦχα Moschopulus *περὶ σχεδῶν* p. 187. affirmat *ἄχρηστον* esse. Thomas vero Magister *εἰςῆχε*, ait, *κάλλιον ἢ εἰςαγήοχε.* Quem probat duobusque exemplis Demosthenicis confirmat ad Charitonem Dorvillius p. 494. Plura Buttmannus Gr. Gr. max. II. 1. p. 65.

Καὶ τὴν μὲν ἐκ Μυλίτου φασὶ Διοτίμαν — Rem narrat Plato conviv. p. 201. tom. III. ed Serran. Luxatam

porro lectionem *μαντικὴ* et *μαντινικὴ* (quasi a Mantinea) apud Platonem et Maximum tyrium or. VIII., videmur nunc ex Aristide posse corrigere, veramque Diotimae patriam agnoscere. Maius. — Est haec observatio plane in earum referenda numerum, quae doctrina et acumine plenae videntur primum intuenti, perpendenti accuratius vanae apparent ac ventosae. Ubi enim terrarum, obsecro, urbs *Μύλιτος* est? Nemo erit cuius unquam aures hoc nomen ferierit. Sunt autem satis multi veterum loci, in quibus feminae illius mentio fit quondam celeberrimae: soletque in iis adiungi Aspasia Milesia: cuius causa est quod apud Platonem l. l. utramque narratur Socratis fuisse magistram. Lucian. Eunuch. 7. T. V. p. 209. ed. Bip. *καὶ παρῄγοντο Ἀσπασία καὶ Διοτίμα καὶ Θαργηλία.* Idem Imag. 18. T. VI. p. 22. coll. p. 21. Clemens Al. Strom. VI. p. 631. ed. Sylb. *ἥ τε Μαντινικὴ Διοτίμα θυσαμένοις Ἀθηναίοις πρὸ τοῦ λοίμου δέκα ἔτη ἀναβολὴν ἐποιήσατο τῆς νόσου,* quae ipsa Platonis verba exprimunt. Maximi Tyrii locus XXIV. p. 287. ed. Davis. hic est: *ἀλλὰ καὶ διδασκάλους ἐπιγέγραπται τῆς τέχνης Ἀσπασίαν τὴν Μιλησίαν καὶ Διοτίμαν τὴν Μαντινικήν.* Hinc non dubito quin Diotima significetur ab Himerio I. 18., qui de nuptiarum Severi conciliatrice haec praedicat: *παρίστησι γὰρ Ἀσπασίαν τοῖς λόγοις· τοσοῦτον δὲ σοφίᾳ τὴν Μαντινικὴν ξένην νικᾷ, ὅσον Ἀθηναίων Ἀρκάδες λείπονται.* ubi Wernsdorfius quidem Lastheniam mulierem Platoni familiarem intelligere mavult. Ac recte eundem puto p. 357. sq. in Themistio XIII. p. 162. a. *τὴν δὲ Μαντινικὴν ξένην* emendasse pro *μαντικὴν*: sequentia autem facilius ita restitui videntur: *καὶ διδάσκαλον σεαυτοῦ ἀποφαίνεις ἐρωτικῶν.* Rem conficit Aristides ipse Or. pro Quatuorvir. T. II. p. 127., ubi postquam Diotimae in Athenas beneficium enarratum est, haec adiiciuntur: *σὺ δὲ Μαντινικὴν μὲν ξένην καὶ Μιλησίαν ἐπίστασαι κοσμεῖν —, τῶν δὲ Ἑλλήνων κτλ.* in quibus corruptelam latere nullam posse, et totus loci tenor, et haec scholiastae annotatio evincit, e nupera Frommelii V. D. editione plenissima p. 172. sq.: *Αὐτὴν πάλιν*

σημαίνει τὴν Διοτίμαν. ἀπὸ γὰρ Μαντινείας τῆς Ἀρκαδίας ἦν· — ἡ δὲ Διοτίμα ἱερεία γέγονε τοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ. Iam vero ut dubites, an recte in priore Platonis loco p. 201. Μαντινικὴν pro μαντικὴν reponendum esse H. Stephanus coniecerit, recceperit Imm. Bekkerus: tamen Mantinicam mulierem fuisse et Platonis locus alter et Clemens Al., Maximus Tyrius, Aristides extra omnem ponunt dubitationem. Haec quum ita sint, mirum est plane nostrum, τὴν ἐκ Μυλίτου Διοτ., ac sine dubio corruptum. Quod ego sic iudico in sanitatem posse vindicari, ut scribatur ἐκ Μιλήτου. Miletum autem minime intelligo Asiae urbem celeberrimam, sed oppidum quoddam Atticae. Id primus ex tenebris protraxit Sponius in itineris Graeci descriptione T. II. p. 444. sq. ed. Amstelod. 1679., sex fere inventis, vel in ipsa Athenarum urbe vel in locis prope sitis, inscriptionibus, in quibus homines comparent Μείλησιοι et Μιλήσιοι: adeoque inter eas una est gravissima, in qua *ex pagis Atticis* nominantur Λεωνίδης Λεωνίδου Μελιτεὺς et Ἑστιαῖος Διονυσίου Μιλήσιος, unde Melitam pagum a Mileto differre manifestum est. Sponius autem praeterea Plinii verba laudavit haec (locus est IV. 11.): „Rhamnus pagus, locus Marathon, campus Thriasius, oppidum Miletum et Oropus in confinio Boeotiae," ad antiquarum editionum provocans lectionem, cum in recentioribus sit *Melita*. At Harduinus hoc testatur in omnibus codicibus exhiberi. Quare id quidem teneri non poterit. Mihi vero alio Miletum documento tutari licet, eoque satis mirabili. Nimirum Tyrtaeus poeta a Platone Leg. I. p. 629. fuisse dicitur γένει Ἀθηναῖος, eumque ab Atheniensibus auxilio missum esse Lacedaemoniis, communis omnium narratio est. At vero Suidas, sive is ex quo ille hausit vetus scriptor: Τυρταῖος Λάκων ἢ Μιλήσιος. Laconem sane Tyrtaeum dici, nec mirum est et narratum etiam aliis. Sed Milesium quis dixit? Atque, quod multo etiam gravius, qui factum ut non Ἀθηναῖον Suidas adiecerit, quum et notissima ea fama esset et discrepantias quae sunt in clarorum hominum patriis religiosus ille omnes soleat afferre?

Id vero sic optime solvetur, si ex Mileto pago oriundum Tyrtaeum fuisse pones, eamque notitiam, a vetere aliquo scriptore proditam, ab ipso non intellectam Suida in eius farragine hodieque superesse. — Itaque hac ratione Mantineam fuisse Diotimam existimo, perductam vero Athenas habitavisse in pago Mileto. Ceterum non eo putabam mihi progrediendum esse, ut *Μειλήτου* scriberem: nam etiam *Μιλήσιοι* in inscriptionibus Sponii dicuntur.

ἔκ τε ὧν ὅπως — Pravissima Editionis pr. distinctione deceptus locum corruptum putans intactum reliqueram. Quem nunc recte disponens sanavi, ita ut *ἡ δὲ* medio in membro ea ratione positum sit, quam tetigi §. 5. Ceterum hanc vatis modestiam ut novum nullique ceterorum indicatum *ἑρμεῖον* ex hoc loco lucramur.

ταῖς τῶν λόγων ἐπῳδαῖς. „Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem possis."

εἰς τοὺς Σικελικοὺς ὤσας κρατῆρας. Vid. Diod. T. III. p. 256. ed. Bip.

τοῦτον ἐλαύνειν i. e. *pulsare, contumeliose tractare.* Demosth. de Cor. p. 241. *εἶτ' ἐλαυνομένων καὶ ὑβριζομένων καὶ τί κακὸν οὐχὶ πασχόντων πᾶσα ἡ οἰκουμένη μεστὴ γέγονε προδοτῶν.* Idem in Mid. p. 537., Epist. III. p. 1481.

ὦ θεοὶ καὶ νόμοι. Quaesitum hoc quoque est, et ad oratorum exemplum excogitatum. Dinarchus in Demosth. p. 29. *ὦ δέσποιν' Ἀθηνᾶ καὶ Ζεῦ σῶτερ.* Demosth. adv. Lept. p. 486. *ὦ γῆ καὶ θεοί.* Aristid. Rhod. Or. T. I. p. 547. *γνωριζομένους, ὦ δαίμονες* —.

προπίνων ἐντεῦθεν Κτησίππῳ τῷ ταύτης συμφέρον. Demosth. de Cor. p. 324. *τὴν ἐλευθερίαν προπεπωκότες πρότερον μὲν Φιλίππῳ, νῦν δὲ Ἀλεξάνδρῳ.* Non autem sine ioco lusuque idem de falsa Leg. p. 384. *μετὰ ταῦτα ἐν θυσίᾳ τινὶ καὶ δείπνῳ πίνων καὶ φιλανθρωπευόμενος πρὸς αὐτοὺς ὁ Φίλιππος ἄλλα τε δὴ πολλὰ, οἷον αἰχμάλωτα καὶ τοιαῦτα, καὶ τελευτῶν ἐκπώματ' ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ προὔπινεν αὐτοῖς.* Sentis autem facile, inesse huic vocabulo vim contemnentis.

Cap. 24. §. 70. *ἀνῃρήκει τῇ πόλει.* Confer De-

mosth. or. exord. Maius. Eius autem lectio ἀνειρήκει stare non poterat: deieci ergo, ac substitui veram.

καὶ δεῖ τοῦδε τῷ νόμῳ νόμων ἐξούλης λαχεῖν. De hac locutione docte disputat Morellius in sua aristidea p. 126. n. 1. Maius. — §. 73. nostrae edit. Nimirum, quod iam monui, vocabulum forense est δίκην τινὶ λαχεῖν, addito genitivo criminis, κακώσεως γονέων, κακηγορίας: quod ubi fit, omittitur saepe vox δίκην, ut hic. Ex quibus apparet, τοῦδε et τῷ νόμῳ non esse cum δεῖ coniungenda, sed dativum referri ad λαχεῖν, genitivum, quo homo ipse indicatur, cum τῷ νόμῳ cohaerere: „ac necesse est huius hominis legi iudicium intendere de expulsione e legibus." Quae iunctura si cui durior videbitur non uno nomine, ego sane non luctabor cum eo si τῷδε corrigere velit. Ceterum habet hic Aristides sua ipsius fere verba ex l. l.

καὶ — πάντα τὰ τοιαῦθ' οἷς ἔξεστι νέμειν. Huius loci nescio prorsus quae structura sit, ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλόμενος. Maius, ut solet, ad sensum interpretatur, nec sine erroribus iisque non levissimis, quos non placet castigare. Nisi omnia fallunt, haec genuina loci scriptura fuit: καὶ — πάντα τὰ τοιαῦτ' αὐτοῖς ἔξεστι νέμειν. Syllabam αὐτ praecedentis verbi extrema absorptam esse vel non monitus intelliges.

§. 71. περὶ τοῦ μὴ νῦν ὄντος. Fort. περὶ τοῦ μηδὲ νῦν ὄντος.

ταῖς ἀληθείαις. Pluralis numerus et hic et §. 63. eodem modo pro singulari positus, quo in formulis οἷς, ἀνθ' ὧν, δι' ὧν, de quibus supra. Adde Dorv. ad Charit. p. 397.

Cap. 25. §. 72. οὐδεὶς γὰρ τῶν νομοθετῶν περὶ ὧν ἔθεσαν νόμων ταύτην ἔσχον τὴν γνώμην. Non valde frequens est haec pluralis verbi cum voce οὐδεὶς copulatio, sed quae tamen aliquot locis veterum confirmetur. Adi scrinia grammaticorum.

ἄπο λόγου. Adverbii vim praepositio obtinet, ideoque retractum habet accentum. Vid. Schaef. Mel. Crit. p. 51., ad Greg. Cor. p. 210. s.

§. 73. *καὶ τοῦ μηκέθ' οἷός τε.* Inauditam credo hanc infinitivi *εἶναι* omissionem; neque nimis haerendum in codice uno, quod vel altera oratio nostra abunde docet. Multa sane in libris manuscriptis per oscitantiam librariorum exciderunt, ac facile excidunt unicuique scribenti etiam hodie.

ἐκπεπολεμωκὼς ἑαυτῷ i. e. *quum infestissimos sibi reddiderit.* Vid. Or. adv. Lept. §. 32., 75. Demosth. Olynth. I. p. 10. *πάντες ἐθρύλουν τέως, Ὀλυνθίους ἐκπολεμῶσαι δεῖν Φιλίππῳ.* Ol. III. p. 30. *ἐκπολεμῶσαι δεῖν ᾠόμεθα τοὺς ἀνθρώπους.*

οὔτε τούτῳ — σεσιγῆσθαι. Non congruit dativus casus cum praecedentibus *οὔτε ἐκείνους ἐχρῆν — πεποιῆσθαι.* Corrige ergo *οὔτε τοῦτον.*

κελεύων — μετέχειν ἐξεῖναι. Vides verbum *κελεύειν* non arta iubendi significatione hic positum esse, sed leniore enuntiandi, affirmandi; ea qua ab Homero inde saepissime usurpatum est.

τό τ' εἰςαῦθις. Quod Ed. pr. praebet, *ἰςαῦθις,* ita potius quam ad *ἐςαῦθις* mutare malui, propterea quod illa verbi forma, non hac, uti Aristides consuevit: ac videtur littera *ε* typographi culpa intercidisse.

τοὺς ἐς νέωτα — ἐσομένους. Reapse Demosthenes aliique nonnulli post annum a lege lata Leptinem accusaverunt, ut ait auctor demosthenicae orationis. Maius, Conf. Wolf. ad Lept. Proleg. p. LII.

εἰκὸς γὰρ — Fieri non potest, ut in codice Vaticano scriptum sit, quod impressum est in Ed. pr., *εἰκὸς γὰρ εἰκός.* Nam certe hoc non indotatum docta aliqua observatione Maius dimisisset. Suspicor autem propter sonum qui exprimitur legendo, non exstirpandum esse posterius *εἰκός*, sed scriptum fuisse *εἰκὸς γάρ ἐστι.*

τί παρὰ τοῦτο — Non habet hoc quo referatur. Neque tantum statui potest anacoluthon, ut *ὁ ἐσχηκὼς* plane negligatur, *τοῦτο* ad sententiam tantum pertineat. Corrigendum est ergo *τούτῳ,* structura non admodum insolenter immutata.

Cap. 26. §. 74. *ὑπὲρ αὐτὸς σαυτοῦ.* Quartum, quem

Ed. pr. exhibet, casum neque vis praepositionis fert neque quod sequitur respondens membrum ὑπὲρ Λεπτίνου.

οἷς ὅτι — σεμνύνεις. οἷς est *eo quod*. Quid ergo ὅτι? Adscriptum, puto, ad marginem, a lectore qui contortam loquendi formulam explicare studebat, eiiciendumque igitur forti animo.

καί τις ἀφῆκε. Hic quoque levi structuram macula depravatam dixerim: quam leniter absterges si scripseris κἄν (i. e. καὶ ἄν) τις ἀφῆκε.

ὡς ἄρα — ἀνήρ. Requiri videatur articulus ὁ, praecipue adiuncto genitivo. Sed primum in eiusmodi rebus, quae subtilioris sunt grammaticae, fortasse non ubique tam presse antiquos recentiores secuti sunt: ac magna est apud hos locorum caterva eorum, a quibus in simili structura articulus abest. Deinde vero ipsi quoque Attici, etiamsi de certo quodam homine dicitur, ἀνὴρ pro ὁ ἀνὴρ usurparunt: id quod recte comprobavit Heindorfius ad Phaedon. p. 182., illustravitque comparatis similibus βασιλεὺς et θεοί.

IN ORATIONEM ADVERSUS LEPTINEM.

Quae ex huius orationis historia cognoscenda lectori sunt, ut ex ipso fonte possit haurire, excerpta apponam ex praefatione Morellii, quam Ineditorum Venetorum editioni praemisit, adiectis siqua aut rectius aut planius dicenda videbuntur.

Orationem adversus Leptinem se scripsisse, eaque Demosthenicam illam celebratissimam se aemulatum fuisse, Aristides ipse initio Orationis Platonicae tertiae ad Capitonem hisce verbis declarat (Tom. II. p. 315. ed. Ieb.): *Ἀνὴρ τῶν ἐκ τῆς γερουσίας τῶν Ῥωμαίων, Λίβυς τὰ ἀρχαῖα, Μάξιμος τὸ ὄνομα, ἄξιος ὅτου βούλει· φασὶ δὲ οἱ ταῦτα δεινοὶ καὶ ῥήτορα αὐτὸν ἐν πρώτοις εἶναι Ῥωμαίων· οὗτος τοῖς τε Δημοσθένους λόγοις προσέκειτο ὑπερφυῶς, καὶ οὐκ οἶδ᾽ ὄντινα τρόπον καὶ τοῖς ἡμετέροις ἑάλω τούτοις· καὶ δὴ οἷα συμφοιτῶν τε εἰς Ἀσκληπιοῦ καὶ φιλοκαλίας ἐλλείπων οὐδὲν, συνῆν ἐμοὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν κατὰ τοὺς λόγους· ὥστε τι καὶ περιειργασάμην πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τοιούτου. ἔτυχε γάρ μοι λόγος τις πεποιημένος ἐκ τρίτων πρὸς Λεπτίνην ἐξ ἀρχῆς τοιᾶσδε. εἶχον ἐν χερσὶ τὸν λόγον τὸν τοῦ Δημοσθένους, καὶ ὡς ἐγενόμην ἐπὶ τῶν κεφαλαίων, ἃ τοῦ Λεπτίνου μέλλοντος ἐρεῖν ὑπετέμνετο, ἀποστήσας ἐμαυτὸν τοῦ Δημοσθένους, ἐπ᾽ ἐμαυτοῦ τι συνεώρων. ὡς δὲ εὗρον καὶ δύο καὶ τρία τῶν χρησίμων ἐνταῦθα, πάλιν αὖ ἐπ᾽ ἄλλο τι ἐχώρουν. καί μοι πειρωμένῳ τὸ*

αὐτὸ ἀεὶ συνέβαινε, καὶ οὕτω δὴ ἀπὸ τοῦ κρασπέδου θοἰμάτιον, εἰ δὲ βούλει, τὸν λέοντα ἀπὸ τοῦ ὄνυχος ἀπειργασάμην. τοῦτον οὖν αὐτῷ τὸν λόγον δεῖξαι ἐπιχειρήσα, καὶ μέλλων δείξειν προεῖπον, ὅτι πρὸς Λεπτίνην ἐφευρημένα σὺν τῷ πρὸς Λεπτίνην ἐφευρήσει. μὴ ἀδικῶ γε; ἔφην ἐγώ. καὶ ὅς, μὰ Δία, εὐγενῶς τε καὶ ὡς ἂν πᾶς ἠράσθη τε καὶ ἠγάσθη ὅστις φιλόλογος. οἶσθα, ἔφη, ὅτι κάθημαι πρὸς τοῦ Δημοσθένους κἀγώ; τὸν αὐτὸν ἄρ', ἔφην, ἐμοὶ βουκολεῖς, ὥστε εἰ νικῴη μ' οὐκ ἐχθρὸς ὁ στεφανούμενος, ἀλλ' ᾧ σύ τε κἀγὼ συσπένδομεν. ὡς δ' ἐκέλευε τὰ βιβλία ἐν μέρει δεικνύναι, καὶ τὸ πρᾶγμα πανταχῇ σπουδὴ ἦν, οὑτωσί τοι ἔφην· ἐγώ σοι ταυτὰ γιγνώσκω περὶ Δημοσθένους, καὶ ἡγοῦμαι ταυτὸν ὅπερ σὺ, μὴ ῥάδιον εἶναι τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον παρελθεῖν κτλ. [1])

Ne tamen tres in Leptinem Orationes ab Aristide scriptas quis putet, Scholiastes ineditus Codicis Marciani CCCCXXV. ad ellipticum illud *ἐκ τρίτων* haec adscribit: *ἐκ τρίτων πρὸς Λεπτίνην· ἢ ὅτι διὰ τριπλᾶς μελέτας αὐτὸν ἀπειργάσατο· ἢ ὅτι τῷ λόγῳ δὶς ἐπιχειρήσας πρότερον, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἐπιπολὺ προελθεῖν, διὰ τὴν τοῦ Δημοσθένους δεινότητα, τρίτον ὅμως πάλιν ἐπὶ τὴν μελέτην ἑαυτὸν κατεικὼς* (leg. *καθεικώς*. Gr.) *ἠδυνήθη τὸν λόγον ἀπεργάσασθαι τέλεον.* Reiskius attamen, vir doctissimus, in aliam sententiam ire maluit (Animadvers. ad Graec. Auct. T. III. p. 517.): „*ἐκ τρίτων* videtur significare quasi tertiam quandam in hac causa personam sustinens: post duas illas superiores, quae dudum hanc causam egerant (primam Demosthenes, alteram Leptines reus) tertiam nunc Aristides exercitii causa commentatus erat: subauditur *μελετημάτων*." [2])

---

1) Quae hic sequitur Canteri interpretatio Latina, eam abesse commode posse ratus restrinxi. Gr.

2) Aberraverunt et Scholiasta et Reiskius. Verum haud dubie vidit Wolfius Proleg. ad Lept. p. XXXIV. not., qui haec disputat: „Et sane ante hunc *τριταγωνιστὴν* (Aristidem) in ea causa satis oratum erat. Duobus enim, Phormioni et Demostheni, qui legem Leptineam impugnarant, ille serum

At enim nescio quo fato, certe iniquo, cum Aristidis opera vel in ipsa deterrima litterarum Graecarum fortuna magno in pretio habita sint, quippe quae in omnibus gymnasiis versarentur; haec Oratio tamen usque adeo neglecta est, ut ex antiquis novisque scriptoribus nemo, quantum saltem ego video, eam se legisse prodiderit, aut eandem ullibi superesse innotuerit: hinc ab eruditissimo quoque Fabricio (Bibl. Gr. T. IV. p. 390.) Orationibus deperditis clarissimi huius Sophistae annumeratam fuisse, haud sane mirum. Si qua tamen ex Aristidis Orationibus ut exstaret ac in lucem proferretur, optare par erat, de hac utique vota huiusmodi fieri praestabat. Nempe quantum ille ingenio et eloquentia valeret in argumento tractando, in quo, Ciceronis (Orat. ad Brut. n. 31.), ac Dionysii Halicarnassensis (Epist. ad Ammaeum n. 4.) iudicio, subtilitatis atque elegantiae suae vires Demosthenes maxime exercuerat, haec ipsa declarat; ac tanto se quoque artificio commendat, ut si quidem cum ea conferas, quae ab Oratorum principe prodiit, tantum sane ab ea distare videas, quantum eloquentia umbratilis a germana, et quantum, ut ita dicam, Aristides a Demosthene distat: si vero cum ceteris Aristidis aliorumque Sophistarum componas, nulli eandem concedere intelligas. Cum vero factum forte esset, ut hanc in Codice Marciano CCCCXIX. offenderem, nedum sine inscriptione ulla inveni, quemadmodum etiam in Indice Codicum Bibliothecae Marcianae relata est; sed fine quoque suo mutilam: neque id tamen, quod a Codice abscissum quidquam fuerit, vel negligentia deperierit; bene vero quod vetus Codex, de quo exemplum Marcianum sumptum est, neque is integer facile fuerit. Ne multa tamen deesse videantur, Orationis prolixitas ipsa suadet. Porro Codex Marcianus, qui ex pulcherrimo atque celebratissimo Bes-

quasi subscriptorem se adiunxit, ut Declamatio *τριτολογίας* cuiusdam loco haberi debeat. Eo ipso refer locum ante laudatum: *"Ετυχε γάρ μοι λόγος τις πεποιημένος ἐκ τρίτων πρὸς Λεπτίνην ἐξ ἀρχῆς τοιᾶσδε· κτλ."* Gr.

sarionis Cardinalis munere nobis obvenit, initio saeculi XV. exaratus est, ac nonnullas Demosthenis et Aristidis Orationes continet; Leptinea vero Oratio partim eodem, quo plerumque Codex reliquus, partim alio charactere, eiusdem tamen aetatis, ad calcem adiecta.

Hunc Thessalonicae, quae urbs litterarum studiis per ea tempora florebat (Io. Comeniata de Excidio Thessalon. p. 326. et Demetr. Cydonius Monod. Occis. Thessal. p. 386. Scriptor. post Theophanem, Ed. Paris. 1685.), scriptum fuisse, ex eo fortasse coniici potest, quod antequam in Bessarionis potestatem idem veniret, ad Manuelem Balsamopulum Thessalonicensem spectasse, haec tertia quadam manu, extremo folio, saeculo ipso XV. adscripta declarent: *τὸ βιβλίον τοῦτο ἔστιν Μανουὴλ τοῦ Βαλσαμοπούλου. Ὅστις δυςπραγήσας ἐν τῇ παρούσῃ βίβλῳ, ἐχέτω ἀρὰς πάντων τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. Δημήτριε τρισμάκαρ Θεσσαλονίκης κλέος τοὺς ἑορτάσαντας φύλαττε εἰς αἰῶνας, ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Τοῦ πανευγενεστάτου καὶ τετιμημένου ἄρχοντος κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Βαλσαμοπούλου πολλὰ τὰ ἔτη. Ὁ ἐλεήμων θεὸς νὰ εὐεργήσει χρόνους πολλοὺς καὶ καλοὺς τὴν εὐγενίαν σου κῦρι Μανουὴλ Βαλσαμόπουλε. Δημήτριε παμμάκαρ Θεσσαλονίκης ἔρμα οἴκτειρον τὸν παρόντα Μανουὴλ Βαλσαμόπουλον. Ἀντώνιος γέγραφα τάδε.*

Etsi vero inscriptione, atque adeo auctoris nomine omnino careat Oratio, Aristidi tamen ut fidenter adiudicari possit, stilus potissimum efficit, Sophistae huic maxime proprius, aliis vero scriptoribus prorsus alienus; quanquam et illud in hanc rem nonnihil confert, quod Aristidis Orationibus aliis in Codice hoc adscripta fuerit. Sane ea omnia, ex quibus proprius Aristidis character exstat, Demosthenicae imitationis consectatio, Atticae locutionis usus exquisitus, stili suavitas, nimia in argumentis subtilitas, et sententias sententiis creberrime inserendi connectendive studium, obscuritatis efficiendae paene dixerim gratia; haec, inquam, omnia, seu ad laudem, seu

ad reprehensionem faciant, haud minus Orationi Leptineae insunt, quam reliquis, quas iam Aristidis esse compertum est. Accedit: quae Aristides in editis, potissimum vero in Panathenaica Oratione habet, eadem ipsissimis quandoque verbis et in hac Leptinea sunt: quod ob oculos ponere cum studuerim in annotationibus, fortasse nimius aliquando fuisse videbor: feci id tamen cum de auctore firmando, tum de textu recensendo sollicitus. Ceterum multa ne annotarem cavi, iis tantummodo contentus, quae res quodammodo poscere videbatur: alioquin enim quam multis annotationibus non locum fecisset Oratio, quae rerum Graecarum adeo frequentem ingerit mentionem, quaeque insolentia dicendi tantopere abundat?

Scholia Aristidis inedita identidem adduxi, ad fidem Codicum Marcianorum; eadem omnino, quae ab accuratissimo auctore profecta Politianus dixit (Miscellan. Cap. 91.), haud vero contemnenda esse Erasmus pronunciavit (Adag. Chil. I. Cent. VI. n. 35.), Codicibus ipsis Marcianis, ut puto, adhibitis.

Quae de his Scholiis Morellius addidit reliqua, mea non intererat apponere: quanquam eorum nonnulla aliquo in pretio esse potuissent nupero horum Scholiorum editori, qui non videtur ipsam Morellii editionem manu usurpasse. Ceterum, quod ad auctorem orationis, plane consentit F. A. Wolfius l. l.: de virtute cum Aristidis omnino, tum vero praecipue harum orationum in praefatione quaedam a nobis exposita sunt. Ac sane, Aristidis hanc orationem esse, Morellii evicerunt argumenta. Nunc vero splendide id confirmatur codice Vaticano, in quo eam post priorem adscriptam reperisse testatur Angelus Maius in praefatiuncula ea, quam variis huius orationis lectionibus praemisit. Non enim sani quidquam dubii, licet nomen scriptoris non additum sit, inscriptio relinquit *Εἰς τὸ ἐναντίον ὑπὲρ ἀτελείας*. Atque vel hoc sufficit, ut Morellium non esse dignum intelligas, quem naso Maius suspenderet adunco. Quid? quod plurimi huius orationis loci sunt, quos Morellius coniecturis sanavit talibus, quas nunc veras esse emendationes Vaticanus liber

ante oculos ponit: quas inter nonnullae sunt plane egregiae. Reliquit ille quidem complura: sed non unius est conficere omnia. Cuius rei insigne documentum ipsius Maii prioris orationis editio est. Post Morellium hanc orationem Wolfius vulgavit, primus in Germania, comitem Demosthenicae suae adiungens: praeter eum, quod sciam, nemo. Qui quidem et paucissima mutare satis habuit, nec ullibi, quum fecit, lectorem ea super re admonuit; id nunc a me singulis locis memoratum est. Vaticanus vero codex quantum praestet Marciano, novamque huius orationis recensionem flagitarit, vel obiter inspicienti unicuique apparebit.

Indicem orationis Morellius fecit *Ἀριστείδου πρὸς Λεπτίνην λόγος*, nomen certe auctoris de suo apponens: Vaticanus codex *Εἰς τὸ ἐναντίον ὑπὲρ ἀτελείας*, quod grammatici alicuius ingenium prae se fert manifesto. Ego quem exhibui, rei aptum putavi, tantum reputans his in rebus grammaticorum deberi arbitrio, vix ut quidquam certo affirmare audeas.

Cap. 1. §. 1. Ad principium orationis de argumento haec annotavit Morellius: in quibus, ut ubique, interpretationem quam addidit Latinam restrinxi. Quod Atheniensium respublica eorum, qui munera publica obirent, inopia laborare videretur, legem tulit ac pertulit Leptines, ut omnes ex aequo eadem facere tenerentur; qui vero immunitatem essent asse quuti, eadem exciderent, iis qui ab Harmodio et Aristogitone erant, et novem Archontibus dumtaxat exceptis. Iuxta anonymum auctorem argumenti in orationem Demosthenis Leptineam hisce verbis lata lex est: *ὅπως ἂν οἱ πλουσιώτατοι λειτουργῶσι, μηδένα ἀτελῆ εἶναι, πλὴν τῶν ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος καὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων· μηδὲ τὸ λειπὸν ἐξεῖναι τῷ δήμῳ αἰτηθέντι διδόναι. εἰ δέ τις ἁλῷ αὐτῶν, ἄτιμον αὐτὸν εἶναι καὶ γένος καὶ οἰκίαν, καὶ ὑποκεῖσθαι γραφαῖς καὶ ἐνδείξεσιν. εἰ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἁλῷ, ἔνοχον εἶναι τοῖς αὐτοῖς, οἷσπερ οἱ δικάζοντες, ὅταν ὀφείλοντες τῷ δημοσίῳ δικάζωσιν.* Ad *τὸ μηδένα* addit De-

mosthenes contra Leptinem (T. I. p. 466. Ed. Reisk.) quasi verba legis: μήτε τῶν πολιτῶν μήτε τῶν ἰσοτελῶν μήτε τῶν ξένων. Poenas vero in eos, qui immunitatem denuo peterent, a Leptine constitutas, ita refert (p. 504.): ἐάν τις ἀπαιτήσῃ χάριν ὑμᾶς, ἄτιμος ἔστω, φησὶ, καὶ ἡ οὐσία δημοσία ἔστω ...... εἶναι δὲ καὶ ἐνδείξεις καὶ ἀπαγωγάς. ἐὰν δ' ἁλῷ, ἔνοχος ἔστω τῷ νόμῳ, ὃς κεῖται, ἐάν τις ὀφείλων τῷ δημοσίῳ ἄρχῃ. θάνατον λέγει· τοῦτο γάρ ἐστ' ἐπ' ἐκείνῳ τὸ ἐπιτίμιον. Additamenta quoque nonnulla ex hac ipsa Aristidis oratione nunc primum prodeunt, de quibus in annotationibus iudicium faciam. Post annum a lege lata hanc veluti iniquam et rei publicae noxiam Demosthenes detulit, Ctesippo Chabriae filio, ut immunitas eidem immota perstaret, omni ope patrocinatus: hinc Aristidis oratio, cui argumentum idem omnino ac Demosthenicae est, eo demum tendit, ut Chabriae filii immunitati consulat. Leptinem infra annum a lege lata a Bathippo accusatum fuisse, post autem a Phormione habitam in Leptinem orationem, pro immunitate Aphepsioni Bathippi filio servanda, ex ipso Demosthene intelligimus. Lysiae itidem orationem adversus Leptinem exstitisse, sunt qui existiment, idque Harpocrationem (v. Ἄρδητος) tradidisse velint; attamen Maussaco annotante, Codices manuscripti, quos inter Marcianus CCCCXIIIII., πρὸς Ἔλπινεν habent. Ut vero Lysias, Orator ille celeberrimus, adversus Leptinem immunitatis hostem orationem fecerit, non de ipsa tamen immunitate fecisse constat: ex Dionysio namque Halicarnasseo (Ep. ad Ammaeum n. 4.) cognoscimus, Demosthenis orationem habitam fuisse Callistrato Archonte, cuius magistratus incidit in annum 2. Olymp. CVI. (Meursius de Archont. Athen. Lib. IV. Cap. 7.; Corsini Fast. Attic. T. IV. p. 23.), ipsam vero legem anno proxime elapso Leptines tulerat. At Lysias iam ab Olymp. C. vivere desierat, cum ex Dionysio Halicarnasseo (Iud. de Lysia §. 12.), Nicone Archonte vel Callistrato, is decesserit: horum vero magistratus ad illud, quod dixi, tempus sit referendus. (Meursius Lib. IX. Cap. 1. Corsini

T. III. p. 300.)" Mor. Copiosiora atque subtili usus iudicio ea de re in Proleg. ad Lept. exposuit Wolfius, locis pluribus.

καὶ φέρον — εἰς δόξαν. Per ellipsin, quo dicendi modo mirifice delectatur Aristides, vel eiuscemodi alia hoc loco dici videntur: *εἰς δόξαν ἐστί. καὶ ἐκεῖνό ἐστι, τὸν τοῦ Λεπτίνου νόμον, κτλ.* Mor. Participia verbo *εἰμὶ* iuncta frequentissime Aristides usurpat: qua de re infra locus dicendi erit.

οὕτω παντάπασιν — Correxit ita Mor., quum in codice legeretur *οὔτε*. Quod nunc confirmatur libro Vat. Maius enim ubi nihil monet, quod neque hic facit, id quod excudendum Morellius curavit confirmat, etiam si quid ille correxit, codicis scriptura in nota apposita. Eam ergo normam ubique sequemur.

ὥσπερ τινὰ Κῆρα παντάπασιν ἐξελαύνειν. Iniquum se Leptini hic, ut alibi quoque, Aristides praebet, si quidem in eadem, quam Demosthenes egit, causa versari vult. Esto namque legem veluti reipublicae noxiam accusare omnino liceret; non tamen Leptini ullum inde creari periculum poterat, quod tunc annus a tempore latae legis elapsus iam esset. Apud Athenienses enim cautum lege erat, quam affert anonymus auctor argumenti in orationem Demosthenis Leptineam, *τὸν γράψαντα νόμον μετὰ ἐνιαυτὸν μὴ εἶναι ὑπεύθυνον τιμωρίᾳ· ὅμως δὲ ἐξεῖναι ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας.* Hinc Demosthenes tota oratione ne verbum quidem habet, quo poenas de Leptine sumendas suadeat; quinimmo sic ad eum; *ἄλλως τε καὶ γεγενημένου σοι τοῦ ἀγῶνος ἀκινδύνου· διὰ γὰρ τὸ τελευτῆσαι Βάθιππον τὸν τουτονὶ πατέρα Ἀφεψίωνος, ὅς σαυτὸν ἔτ' ὄντα ὑπεύθυνον ἐγράψατο, ἐξῆλθον οἱ τῆς κρίσεως χρόνοι, καὶ νυνὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ νόμου πᾶς ἐστιν ὁ λόγος· τούτῳ δ' οὐδείς ἐστι κίνδυνος.* T. I. p. 501. Ed. Reisk. Mor. Recte quidem haec: sed similia sunt illa Aristidis verba, ut alia plurima, asino leonina pelle terrenti: nam si brevi complectaris, exprimitur iis hoc tantum, odio Leptinem populi dignum esse. Quod de phrasi *ὥσπερ τινὰ Κῆρα ἐξελαύνειν* ostendunt ea quae ad alteram or. dixi §. 52.

§. 3. *μὴ τὴν γιγνομένην ταυτησὶ πρόνοιαν ἴσχειν.* „Nec debitam illius curam gerere" recte vertit Mor. *Τὸ γιγνόμενον, id quod fit, fieri solet,* facili progressu significationem adscivit consuetudinis tempore stabilitae ideoque iuris debiti. Sic Or. pro Lept. §. 6. *τοῦ γιγνομένου τυγχάνειν.* ib. 58. *τὰ γιγνόμενα συντελεῖν.* cf. ib. 70., nostrae or. §. 20., 30., 56. *Τὸ γιγνόμενον ἀργύριον* apud Demosth. adv. Lacr. p. 926. Conf. Id. in Phil. II. p. 67., de Cor. p. 261. Cognata significatio ea est, qua exprimitur *quod re vera est, verum,* ut apud Platonem Theaet. p. 161., ubi conf. Heind. Affines alias recte discrevit ad Vigerum Hermannus p. 778. sq.

ποῦ τουτονὶ θήσομεν; „quonam eum loco habebimus?" Himer. Or. II. 31. *τὰς δὲ μετὰ ταῦτα μαχὰς ποῦ θήσομεν;*

τὴν πόλιν — τύχης. Aristides in Leuctrica prima (T. I. pag. 418. Ed. Ieb.): *ἀλλὰ σώζει μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ φυλάττει τὴν ἡμετέραν πόλιν ἡ τῶν θεῶν δίκαια πρόνοια, καὶ ἡ λαχοῦσα αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς ἀγαθὴ τύχη.* Mor.

παρὰ τοὺς κειμένους — νόμους „contra leges — constitutas." Non habet hanc vim praepositio *πρὸς,* quam praebet Ed. Ven. Praestat multo quod dedit Cod. Vat. *παρά.* Saepissime illae permutantur.

καινοτομεῖ. Vocabulum est oratoribus frequentatum. Recurrit §. 69. Himerius vero Ecl. XXXII. 8. non tentatum antea Pelopis in Graeciam transitum *καινοτομίαν* appellat. Conf. Wess. ad Diod. II. 29., eundem XV. 76. Videtur ridiculi aliquid colorisque comici primitus hoc verbum habuisse, quod diuturnus deinde usus detrivit.

Cap. 2. §. 4. *εἴ γε συμφέρειν ᾔδεσαν.* Correxi ita lectionem Morelli *εἴδεσαν.* Quanquam enim nec Wolfius mutavit nec Maius quidquam monuit: ita tamen inaudita haec verbi *οἶδα* forma est, ut non esset mihi haesitatione opus. Et Wolfius quidem neque illud Veneti libri correxit, quod paucis interiectis versibus sequitur, *ἐντεθυμεῖσθαι,* ubi nunc Vaticanus cod. verum suppeditavit. Utrumque pessumdedit Itacismus. Infra vero §. 40., ubi

Mor. iterum habet *συνείδεσαν*, verum Vat. exhibet *συνῄδεσαν*.

§. 5. *πάντων — τοὺς νόμους τιθέντων.* Et hic abundat articulus, et ad *πάντων* desiderari videtur. Scripserim ergo *πάντων, ὡς εἰπεῖν, τῶν νόμους τιθέντων.*

ὅπως μετὰ δόξης τοῦτ' ἔσται μάλιστα. Praeposui veterem hanc lectionem recentiori Vaticani *κάλλιστα*. Etsi enim sic quoque dici fortasse possit, hoc tamen e loquendi usu est, non illud. Fateor tamen, me etiam nunc animi pendere, praesertim si *κάλλιστα* non cum praecedentibus coniunxeris, sed cum *παρασκευαζόντων*.

§. 6. *ἀλλ' ὅτι δι' ὧν — Ἀλλὰ ἐκεῖνο μαθεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅτι κ. τ. λ.* Elliptica, ni fallor, locutio, quam superiora ea adstruunt: *Πρῶτον μὲν οὖν ἐκεῖνο μαθεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅτι ..... Ἐπειθ' ὅτι .....* Si quid mutandum est, *ἀλλά τοι* supponerem. Mor. Providus quidem ille explicandi conatus est, parum tamen, opinor, probatus Graecis. Neque aptum videtur, quod proponit, sententiae, *ἀλλά τοι*. Non solum non abolebit immunitatem, sed stabiliet etiam ipsis iis quae conatur. Hinc emendandum censeo *ἀλλὰ καὶ*.

ὅπως μηκέτ' ἔσται τοῦ λοιποῦ. Significatur totius futuri temporis diuturnitas: non ergo aptum *τοῦ λοιποῦ*, sed scribendum *τολοιπόν*. Qua correctione non opus esse puto infra §. 38., quum singula ibi futuri temporis momenta possint cogitari. Ac saepe quidem haec discerni difficillime possunt.

οὐχ ἥκιστα. Vat. *οὐχήκιστα*, quod commendatione dotavit Maius hac, abundare his coniunctionibus Atticos, ideoque eas non esse in scriptis abolendas. Quod praeceptum ipse in contraria oratione mirum quantum sequutus est. Mihi his in rebus parum certi pronuntiari posse videtur, facillime vero modus superari. Quapropter temperavi mihi multum, ac fortasse plus debito.

τῶν λειτουργιῶν. Correxit Wolfius: Mor. *λειτουργειῶν*, quae forma nulla est. Nil monuit Maius.

χρῆναι — παραμενεῖν. Servavi hoc propterea, quod *χρῆναι*, ut *μέλλειν* ac similia, etiam cum futuro tempore

iungitur. Haec est enim Graecae linguae natura mire facilis ac flexibilis, ut, quanquam aliud vocabulum diversam paullo significationem adducat, sola verbi forma veritas exprimatur.

δέον κατὰ τῶν ἀναξίων μόνον. Continetur hisce argumentum novae legis illius, quam Demosthenes ipse, abolita Leptinea, iubendam proposuit.

Cap. 3. §. 7. *ἐξ ὧν ἔδρασαν* „praestantissimos ex iis quae fecerunt eos arbitrata." Haec haud dubie vera lectio est, quam nisi Vat. suppeditasset, vel coniectura extricandam fuisse diceres. Veteris corruptelam vel versio haec Morellii prodit: „optimos illis ipsis muneribus, quae in eos contulit, arbitrata."

καὶ μὴ κατὰ σφᾶς. Glossam redolet, quae postea in ipsa scriptoris verba furtim irrepserit, Vaticani lectio: *καὶ μὴ διὰ κατὰ σφᾶς.*

κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. „in hac re, quod ad hoc attinet," insolens dicendi modus, Aristidi tamen familiaris, nec modo quater in hac una oratione adhibitus; verum etiam in oratione priori de Societate (T. I. p. 481.): *εἰ μὲν οὖν οὐδ' ἐφ' ἡμᾶς ἔρχεται, ἀλλὰ ψεύδεται κατὰ τοῦτο τὸ μέρος;* in oratione Rhodiaca (T. I. p. 554.): *ὃ ἐνταῦθα οὐκ ἠκρίβωσεν ὁ σεισμὸς, εὖ ποιῶν κατὰ γοῦν τοῦτο τὸ μέρος;* in oratione Platonica prima (T. II. p. 103.): *καίτοι καὶ περὶ τούτου τοῦ μέρους ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι κάλλος μὲν χρόνος ἐξελέγχει ῥᾳδίως;* in oratione Platonica secunda pro Quatuorviris (T. II. p. 146.): *θεασώμεθα ..... ποῖόν τινα παρεῖχεν ἑαυτὸν παράδειγμα τοῖς τε Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος;* in eadem (p. 170.): *εἰ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος καὶ σὺ μέμνησαι τοῦ κυβερνήτου;* et in eadem rursus (p. 221.): *τοσοῦτον ἐπιφθεγξάμενος καὶ περὶ τούτου τοῦ μέρους.* Neque alia desunt. Mor. Nolui hoc mutare, quanquam Cod. Vat. *τοῦτο τ. μ.*, quod ipsum bene dicitur, nobisque propinquum est; §. 9.

§. 8. *πρὸς ταῦτ' ἀντειπεῖν.* Recipiendam hanc Vaticanam lectionem duxi propterea quod elisiones in eiusmodi sonorum serie studiose Aristides quaerere solet.

Cap. 4. §. 9. *ἐκπέσωσιν ταύτης.* Quae de littera *ν* paragogica monui ad Or. pro Lept. §. 57. qui meminerit, non quaeret ille, cur huic inhaeserim lectioni, quum non solum Wolfius eam litteram deleverit, sed nunc eius hoc iudicium Codicc Vat. confirmari videatur: quod quibusdam fortasse *θεοφόρητον* ideoque certissimum videbitur.

ἐξίσης στερήσονται. Praetuli et hic et infra §. 34. hanc medii formam passivae Veneti, propter sonum suaviorem, in quo ratio erat usurpandi saepius illas formas pro eiusdem futuri passivis: et conspirant in hac forma utrique codicec infra §. 80., 81.

§. 10. *εἰς ἀναξίους τελέσουσι.* Conf. ad Or. pro Lept. §. 34. — Proxime *ταυτηςὶ*, quod praebuit Vat., et significantius est et ex Aristidis consuetudine.

§. 11. *εἰς τοὐναντίον τὸ πρᾶγμά σοι περιΐσταται.* Aristides Or. Rhod. T. I. p. 546. *τὰ δὲ νῦν εἰς τοὐναντίον περιέστηκε διηγεῖσθαι.* Demosth. adv. Pantaen. p. 969. *ὁρῶν τὸ πρᾶγμά μοι περιεστηκὸς εἰς ἄτοπον.* Id. in Mid. p. 551. *τὸ πρᾶγμα εἰς ὑπέρδεινόν μοι περιέστη.* Olynth. III. p. 31. *εἰς τοῦτο περιστήσεται τὰ πράγματα.* Orat. in Aristog. I. p. 773. *φοβοῦμαι μὴ τὸ πρᾶγμα εἰς τοὐναντίον περίστη.* Audacius, ut solet, Thucydides I. 32. *περιέστηκεν ἡ δοκοῦσα ἡμῶν πρότερον σωφροσύνη — νῦν ἀβουλία καὶ ἀσθένεια φαινομένη.* Lenius idem I. 78., IV. 12.

τοῖς ἀναξίοις ἐπηρεάζειν. Est hoc vocabulum valde usitatum oratoribus ac rhetoribus. Demosth. in Mid. p. 519. *παρηκολούθησε παρ' ὅλην τὴν λειτουργίαν ἐπηρεάζων μοι συνεχῶς καὶ μικρὰ καὶ μείζω.* ibidemque mox coniunguntur *ἐπηρεαζομένῳ ἐμοὶ καὶ ὑβριζομένῳ.* Idem adv. Lept. p. 500. *μηδ' ἵνα Λεπτίνης ἰδίᾳ τισὶν, οἷς ἀηδῶς ἔχει, ἐπηρεάσῃ.* Unde apparet, significari eo vocabulo superbam, qua quis alios vexet, violentiam. Sed artius pleniusque potestatem eius definit hic Aristotelis locus Rhet. II. 2.: *τρία ἐστὶν εἴδη τῆς ὀλιγωρίας, καταφρόνησίς τε καὶ ἐπηρεασμὸς καὶ ὕβρις. ὅ τε γὰρ καταφρονῶν ὀλιγωρεῖ· ἃ γὰρ οἴονται μηδενὸς ἄξια εἶναι, τούτων καταφρονοῦσι, τῶν δὲ μηδενὸς ἀξίων ὀλιγωροῦσι.*

καὶ ὁ ἐπηρεάζων φαίνεται καταφρονεῖν· ἔστι γὰρ ὁ ἐπηρεασμὸς ἐμποδισμὸς ταῖς βουλήσεσιν, οὐχ ἵνα τι αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκείνῳ. — καὶ ὁ ὑβρίζων δὲ ὀλιγωρεῖ. ἐστὶ γὰρ ὕβρις τὸ βλάπτειν καὶ λυπεῖν ἐφ' οἷς αἰσχύνη ἐστὶ τῷ πασχόντι, μὴ ἵνα τι γένηται αὐτῷ ἄλλο ἢ ὅ τι ἐγένετο, ἀλλ' ὅπως ἡσθῇ. Quem locum adscribentes interpretes ad Thucyd. I. 26. unus post alterum, ad novissimum usque, dum defraudatum vocabulo *ἐμποδισμὸς* afferunt, mutilatam sententiam efficiunt ac prope nullam. Nimirum dicitur ibi *κατ' ἐπήρειαν κελεύειν*, quod ipsum substantivum verbum hac vi usitatum est, ut Isaeo pro Nicostr. Her. p. 70. Saepissime vero *ἐπηρεάζειν* ad alia transfertur, ut ab Himerio Or. XXII. 3. *ὁ φθόνος ἐπηρεάζων.* Liban. pro Arist. T. I. p. 424. *εἰ δ' ἄρα τοῦ δαίμονος ἡ δυςμένεια — ἔτι καὶ νῦν ἐπηρεάζοι.* Nonnunquam tamen minae tantum superbae eo designantur: quod iam de Herodoteo valet VI. 9., pluribus vero illustratur a Wassio ad Thucyd. l. l.

σὺ δ' οὐδὲ. Ven. *οὐ καὶ.* Est hoc ex illa particularum *δὲ* et *καὶ* permutatione, qua locum Or. pro Lept. §. 37. sanavi.

ἡμᾶς δὲ ἀδικεῖς μὲν οὐχ ἧττον καὶ τοῦτο τὸ μέρος. Hoc *μέρος* ipsum est atque unicum, quo iniuriam Atheniensibus quod faciat Leptines culpatur. Quid ergo *καί*? Vitium est, si quid video, reponendumque *κατὰ τοῦτο τὸ μ.* Quod sexcenties in libros irrepsit. *'Ατυχεῖς* vero, quod habet editio Ven., non significat id quod Morellius expressit humeros supponens suos: „nos vero nihilo minus calamitatibus obruis." Bene ergo quod Vat. *ἀδικεῖς* asservavit, iustum haud dubie ac genuinum.

Cap. 5. §. 12. *φιλονεικεῖς ἀποφαίνειν.* Vide ad Or. pro Lept. §. 63.

οἷοί τ' ἐσόμεθα πεπορίσθαι. Hoc utique servandum arbitror, non recipiendum illud quod habet Cod. Vat. *οἷοί τε πορίζειν ἐσόμεθα*: quod correctorem sapit, ut plura huius codicis. Perfecti infinitivus multo magis ex consuetudine Aristidis, quod ostendi ad Or. pro Lept. init.

δεδωρῆσθαι. Δεδωρεῖσθαι quod habent Mor. et Wolf.,

nec correctum est in Vat., eiusdem farinae est, cuius ἐντεθυμεῖσθαι supra §. 4. *Εἰςαῦθις* vero quod ex Vat. recepi, illud secutus sum praeceptum, coniunctim scribenda esse vocabula ea, inter quae non directa notionum intercedat copulatio, sed verbum aliquod mente sit addendum.

τῆς εἰς ἡμᾶς φιλοτιμίας ἀπείρξομεν πάντας. Ἐκ δὲ τοῦ μηδενὶ μηδὲν, μηδ' ἂν ἄξιος ᾖ, διδόναι πάντας ἀπείρξετε τοῦ φιλοτιμεῖσθαι. Demosthenes contra Leptinem T. I. p. 458. Ed. Reiskii. Mor.

τά τ' ἔνδον τά τε θύραζε δυστυχεῖ. Multo fortius hic verbum *δυςτυχεῖ*, quam, quod Vat. praebet, adiectivum *δυςτυχῆ*. Ceteris respondent Latina *domi ac foris.*

§. 13. *ἀνδρός ἐστι φθόρου.* Demosthenes de ordinanda republica T. I. p. 173.: *νῦν δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φθόρους ἀνθρώπους, οἰκοτρίβας οἰκοτρίβων, τίμην ὥσπερ ἄλλου του τῶν ὠνίων λαμβάνοντες, ποιεῖσθε πολίτας;* quo in loco *φθόρους ἀνθρώπους perditos homines* male Wolfium vertisse, bene Valckenarius animadvertit ad Hammon. de adf. voc. dif. p. 43., qui idem *nullius frugi homines* interpretatur: *profligatos et perniciosos homines* Lucchesinius vertit. Malo tamen ego stare ab Henrico Stephano, cuius in Thesauro haec verba sunt: *φθόρος de homine dictum, non videtur de vili simpliciter seu futili seu fragili posse accipi, sed tantum de pernicioso; qui itidem substantivo nomine Pernicies a Latinis vocatur, item Pestis.* Hac ipsa significatione vocem usurpat Aristophanes Equit. v. 1148. et Thesmophoriaz. v. 542. Mor.

οὐχ ὅσον i. e. *οὐχ ὅσον οὐ*, noto Graecismo, cuius ex oratoribus exempla aliquot notavit Vigerus p. 432., rationem egregie explicat Hermannus p. 790. Sic vero Latini quoque *non solum* pro *non solum non.*

σὺ δ' εἴπερ τις τὰ τοιαῦτα τεχνίτης. Immutatur structura eo quod ad principem sententia nominativum refertur.

οὓς καὶ κοινοὺς τῶν πραγμάτων σωτῆρας μετὰ τοὺς θεοὺς ἅπαντες ἴσμεν. οἱ νόμοι μετὰ τοὺς θεοὺς ὁμολο-

γοῦνται σώζειν τὴν πόλιν. Demosth. contra Aristogitonem Orat. pr. T. I. p. 556. Mor. Frequenter leges virorum persona induuntur, ut locutionibus *νόμος κελεύει, ἀπαγορεύει, αἰτεῖ,* similibus: quae res nec nobis inaudita: conf. ad. Or. p. Lept. §. 60.

ἐὰν ὑμεῖς πρόςησθε. *Si vos auctores accedatis* vertit Morellius. Sed hoc qui potest fieri? — Scribendum puto *πρόησθε*, a verbo *προΐεσθαι*, permittere, quo oratores perpetuo utuntur. Eadem permutatio cum multis locis facta est aliis, tum etiam versus finem huius orationis ipsius.

Cap. 6. §. 15. *ὑπὲρ ἀτελείας.* E nota perplexiore, non intellecta librariis, ortum esse videtur quod Venetus habuit *ἔχειν*, quae permutatio ter recurrit infra.

θανάτου τιμᾶται. Neque in fragmentis Leptineae legis, a Demosthene allatis, neque in iis, quae anonymi auctoris et Libanii argumenta in Demosthenis orationem exhibent, quod heic Aristides affert, additamentum legere est. Mor.

διὰ γὰρ τὸ ῥαδίως ἐξαπατᾶσθαι τὸν δῆμον. Hisce quoque verbis fragmentum quoddam Leptineae legis concludi videtur; ac vel maxime videtur, quod eadem verba et Demosthenes proferat (pag. 457. Ed. Reisk.): *ἀλλὰ νὴ Δί᾽ ἐκεῖνό γ᾽ ἂν ἴσως εἴποι πρὸς ταῦτα· ὅτι διὰ τὸ ῥαδίως ἐξαπατᾶσθαι τὸν δῆμον, διὰ τοῦθ᾽ οὕτως ἔθηκα τὸν νόμον.* Mor. Mihi vero rectissime Wolfius monuisse videtur, periculosum esse ea quae Aristides passim habeat solus, ad legem referre: Proleg. ad Lept. p. LXV. not. 38. Neque Demosthenis verba quidquam comprobant: nam et multa inde sumsit Aristides imitaturus, et ea ipsa potius non prae se ferunt speciem legis: *ἐκεῖνό γ᾽ ἂν ἴσως εἴποι.*

ἀλλ᾽ οὐκ ἂν εἰπεῖν ἔχοις. Requiritur omnino haec negativa sententia, sequenti contrariae adversaria, quae a Cod. Marc. tota abest: oculis enim librarii a priore *ἀλλ᾽* ad alterum aberrantibus intercidit. Male autem Cod. Vat. *ἀλλ᾽ οἶμαι τό*: cetera egregie.

Cap. 7. §. 16. *τὸν τῆς Ἀθηνᾶς τρόφιμον.* Hoc no-

mine Athenienses vocat iterum Or. pro Lept. §. 17. Est autem non tam ineptum hoc argumentum quam videatur primum aspicienti. Fingit enim orator in foro dicere coram populo, eumque delectari eiusmodi vocabulis atque decipi.

καλόν τε κἀγαθόν. Fortassis *καλῶν τε κἀγαθῶν*. Mor. Praestaret certe: nec tamen inaudita talis traiectio est.

ἀκριβείᾳ. Correxit Wolfius: quod nunc Vat. confirmat.

τῇ — ἀκριβείᾳ καὶ τὸν Ῥαδάμανθυν ἂν παριόντων. Iam in communi proverbio versatur Rhadamanthi Lyciae regis et Cretensium legislatoris iustitia insignis, qua mortuorum iudex constitui meruit. Aristides quoque noster in Oratione Platonica secunda T. II. p. 147.: *Ῥαδαμάνθει*, inquit, *τοσοῦτον περιῆν εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, ὥστε καὶ τελευτήσας τοῖς ἐκεῖσε ἀφικνουμένοις δικάζειν δοκεῖ περὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ πραχθέντων*. Mor.

§. 17. *εἰ μὲν ἡμῶν ἀπάτη κρατεῖ*. Optime sic Vat.: requiritur pronomen vel ob sequens membrum *καὶ — ἑτοίμως ἔχομεν*. Verum expressit, ut saepius, vertendo Morellius: „At enim si contra nos deceptio quidquam potest."

ὡς καὶ ᾧ μὴ βούλει ῥᾳδίως περιπεσεῖν. Praetuli hoc lectioni Marcianae *ὅ* propterea quod Aristides in deliciis habet attractiones, ut Atticismi apprime studiosus.

δεινούς τινας Ἀθηναίους scil. *εἶναι*, ut sequentes infinitivi pendeant a *δεινούς*. Similiter *τινὲς* infra positum, §. 28. *καλοὶ κἀγαθοί τινες* §. 33. ac similia.

τῶν εὐρόντων ἄμεινον χρῆσθαι. *Εὐορώντων* quod est in Ven., ita interpretatus est Morellius: „eos rebus melius uti, quam qui optime vident." Quod non potest dici *κάλλιον τοῦ μάλιστα πάντων τὰ δέοντα ξυνορᾶν*. Neque verbo *εὐοράω* alius quisquam, puto, usus est: non autem Aristidis est novis linguam verbis ditare. Quod vero in lexica illud quaedam migravit, ex Origenis aliquo, ut videtur loco, item corrupto, (v. Struvium in Suppl. ad Schneid. Lex. Gr. v. *εὐοράω*), exsulandum rursus est: possuntque talia cautelam afferre, ne temere

quaecunque offerantur pro egregiis proclamentur *ἑρμείοις*. Acutum est, saepiusque dictum, Athenienses inventoribus melius ipsis uti rebus posse. Ceterum Mor. haec annotavit. Aristides Orat. Sicula priori T. I. pag. 364.: *ἔστε γὰρ σοφώτατοι τῶν Ἑλλήνων, αὐτοί τε ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν λογίσασθαι τὰ δέοντα, καὶ ἑτέρου λέγοντος κρῖναι.* Et in Leuctrica secunda T. I. p. 444. *λόγος ἐστὶ παλαιὸς, καὶ γνῶναι τὰ βέλτιστα καὶ πρᾶξαι πάντων ὑμᾶς ὀξυτάτους εἶναι.* Et in Leuctrica tertia T. I. p. 453.: *πολὺ μᾶλλον τὴν ἡμετέραν πόλιν ἢ τὴν Λακεδαιμονίων εἰκός ἐστιν αὐτοὺς δεδιέναι, καὶ διὰ φρόνημα καὶ δι' ἐμπειρίαν πραγμάτων καὶ δι' ὀξύτητα καὶ τὴν ἐπὶ πᾶσι παρουσίαν ἄοκνον.*

εἰς Μελιτίδας ἐντάττεις. Cessit in proverbium a Suida allatum fatuitas Melitidis; de quo Schottus in Adagia Graecorum ann. 1612. Antverpiae impressa. Scriptoribus a Schotto allatis Apuleius accedit, cuius haec in Apologia verba sunt iuxta Pricaei editionem p. 28. itidemque Floridi Oper. p. 444. „Apud socordissimos Scythas Anacharsis sapiens natus est; apud Athenienses catos Meletides fatuus. Quo in loco *Melitides* iam olim restituerat M. Antonius Flaminius in Annotationum Sylvis, quae veteri manu scriptae apud me sunt: harum siquidem in posteriori, Capite sexto, scribit: „Apuleji verba haec sunt: *Apud socordissimos Scythas Anacharsis sapiens natus est: apud Athenienses* [3]*) Melecides fatus.* Interpres Aristophanis in Ranis Melitidem inter homines stultitia inclytos censet: quare ubi legebatur *Melecides fatus*, tu meo periculo *Melitides fatuus* repone." Mor.

ἡμᾶς προςεκτέον. Sic Vat. Sensu caret Veneta lectio *ἡμῶν*. Verum coniectura hic quoque assecutus est Morellius, ita vertens: „utris nos animum advertere oporteat."

§. 18. *τοὺς σοὺς — φληνάφους.* Recurrit infra §. 33. Lucian. Somn. 7. *εἰ δὲ θέλοις λήρων μὲν καὶ φληνά-*

---

3) Excidisse videtur *catos*. Gr.

φων ἀπέχεσθαι. Inde *φληναφῶν ἄνω κάτω* Alexis Athenaei p. 338. e.

τὴν ἁπάντων μαρτυρίαν. Sic etiam sine Vat. scribendum fuerat.

προτιμοτέραν τῆς ἐν μέρει. — Est haec inter praestantiores lectiones a Vaticano suppeditatas. Morellius quanquam nihil monuit, haesisse tamen videtur, si versionem eius respicias: „atque omnium, quae in mundo sunt, longe praestantissimum revera existimare."

φήμην θεὸν προςειρῆσθαι. Famae divinitas iam inde ab Hesiodo testimonium accepit Oper. et Dier. v. 763.

Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα πολλοὶ
λαοὶ φημίζουσι· θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

Hinc Demosthenes de Falsa Leg. T. I. p. 417. et Aristides in Oratione Platonica secunda T. II. p. 150. Hesiodo auctore Famam Deam praedicant. Immo vero Aeschines in Timarchum T. III. Or. Gr. p. 141. ad ceteras Famae laudes addit, apud Athenienses *τοὺς προγόνους Φήμης, ὡς θεοῦ μεγίστης, βωμὸν ἱδρυμένους.* Mor.

Cap. 8. §. 19. *φαύλους ποιεῖσθαι. Ἀλλὰ καὶ ψηφίσματα πολλὰ πολλάκις ἐξαπατηθέντες κεχειροτονήκατε, καὶ συμμάχους ἤδη τινὰς ἥττους ἀντὶ κρειττόνων ἐπείσθητε ἑλέσθαι.* Demosth. in Lept. T. I. p. 457. Ed. Reisk. Mor.

διὰ τί; Demosthenica formula, qua attentos atque alacres servabat auditorum animos, nonnullamque vigoris partem orationibus suis infundit. Studiose talia consectatur Aristides.

παρὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίαν. Non aptum est, quod habet Ed. Ven., *ἐπί.* Praepositio *παρὰ* hic ea significatione posita est, quam explicui ad Or. pro Lept. §. 32., *propter.*

ταῦθ' οὕτω. Correctum a Wolfio vitiosum *ταῦτ'* confirmavit liber Vaticanus.

μηδὲν ὧν βουλόμεθα γέγονε. Cod. Ven. *γεγονέναι:* ad quem locum haec Morellius: „Ita Codex: ex versione

suppleas, nisi *γέγονε* legere malis." Hoc iam exhibet Cod. Vat. Possis vero inde coniicere: — *γέγονε, ναί, τὴν — αἰτῶ.* Sed nescio an idonea eius usus exempla desiderentur. Illud certius videtur, scribendum esse *ἐβουλόμεθα.*

§. 30. *ἂν — ἀποβῇ.* Praeferendum hoc duxi alteri *ἀπέβη*, quoniam *ἂν* cum indicativo nonnisi ab recentissimis scriptoribus ponitur: v. Schaefer. ad Append. ad Bast. Epist. crit. p. 26., et in ed. Aristoph. Pluti p. XXXVIII. sq. Quod statim sequitur, *κατορθοῖ*, et Wolfius correxit, et in Vat. recte scriptum est.

τοῦ δικαίου νικῶντος. Aristidea locutio, qualis in hac ipsa oratione sub finem: *τοῦ κοινῇ διὰ πάντων λυσιτελοῦντος, θεῶν βουλομένων, αἰεὶ δήποτε νικῶντος.* et in Platonica secunda T. II. p. 258. *τοῦ γ' εἰκότος νικῶντος.* Mor. Simillime infra §. 43. *τοῦ εἰκότος ἀεὶ νικῶντος.* Frequenter hoc verbo oratores utuntur, ut Demosthenes in Timocr. p. 708. *τὸ ψήφισμα τὸ νικῆσαν.* in Phil. I. p. 55. *νικῴη δ' ὅ τι πᾶσιν ὑμῖν μέλλει συνοίσειν.* Aeschines in Ctes. p. 462. *καὶ τέλος ταῦτα ἐνίκα.* Processit hoc a poetis, maxime tragicis. Recordare modo Aeschyleum *αἴλινον, αἴλινον εἰπέ, τὸ δ' εὖ νικάτω.*

§. 21. *ἂν μὲν ἡμᾶς εὕρῃς.* Optativum *εὕροις*, qui est in Ven., reiiciendum iudicavi. Quanquam enim Thomas Mag. p. 276. hanc particulam *ἂν* interdum cum optativo iungi affirmet, paucissima tamen ea exempla sunt, ut iure dubitare de hoc praecepto possis.

ἑκασταχόσε χωρεῖν. Tritum attamen est vetus proverbium de *δυςβουλίᾳ* *inconsulta temeritate* Atheniensium, quos eo nomine Aristophanes in Nubibus v. 587. exagitat, ac *ταχυβούλους* et *μεταβούλους* in Acharnensibus vocitat v. 630. et 632. Inde Suidas T. I. p. 72. ceu vulgatum adagium affert: *τὸ κακῶς βουλεύεσθαι Ἀθηναίοις ἤσκητο.* Eiuscemodi quoque vitium Atheniensibus Isocrates obiicit in Oratione de Pace T. II. p. 205. Ed. Augerii. Hanc in rem alia dabit Erasmus Adagior. Chiliad. I. n. 744. Mor.

ὃς καὶ τοῦ τί δεῖ ποιεῖν ἡγεμών — Editio Veneta: *ὃς καὶ τοῦτ' εἰ δεῖ ποιεῖν.* Morellius in annot.: „*ὃς καὶ*

τοῦ τί δεῖ ποιεῖν fortasse melius: porro ipsissima Codicis verba sunt: ὅς καὶ τοῦτ' εἴ δεῖ ποιεῖν: quod annotare placet, ne diligentiae quidquam desit." Acute sic coniecit ac vere: clare nunc idem praebet Cod. Vat. Simillime νόμον τοῦ τί δεῖ ποιεῖν Aristides dixit Or. pro Lept. §. 55.

καὶ προφήτης. Διὸς προφήτης δ' ἐστὶ Λοξίας πατρός. Aeschylus Eum. 19. „Quae Phoebo pater omnipotens, mihi Phoebus Apollo Praedixit." Virgil. Aen. III. 251.

§. 22. οὐ μόνον. Hoc utpote doctius anteponendum ratus sum Marcianae lectioni οὐ μόνον οὐκ. Nec tamen equidem diffiteor, fallere in talibus ipsam rationem facile posse. Quod quum fiet, non fiet certe cum magno litterarum detrimento.

Cap. 9. §. 23. καὶ οὕτως ἀποφανθέν. „Atque hoc quidem ita se habet, et usque adeo nihil in eo reperitur." Sic vertit Morellius, verbis ingenio, ut solet, succurrens. Nam praeterquam quod male haec copulantur: formula enim est καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον, nec novam recipit definitionem: nullo scriptorum loquendi usu comprobata est haec verbi ἀποφθαρθὲν potestas. Alterum vero ἀποφανθὲν explicat tantum τοιοῦτον illud, novi superinducit nihil.

ἐλασσοῦσθαι τῇ πόλει. Haud temere Leptineae legis verba nonnulla hoc loco nunc primum prodire, quispiam sibi persuadeat. Mor. Non tamen sibi persuasit Wolfius Proleg. p. LXV. not.

εἴπερ του. Liber Marcianus εἴπερ τούτου. Ad quod in nota Morellius: „f. εἴπέρ του δεῖ." E quibus posteriore verbo non erat opus. εἴ πέρ του enotavit Maius: quod reiecto nostrum ad morem accentu nihil dubitans recepi.

ὡς οὐδενὸς τούτων πάντων. Quaenam ea ταῦτα πάντα sint, nemo indicabit. Repone ὡς οὐδενὸς τῶν πάντων.

σαυτὸν, εὖ ἴσθι, λανθάνεις. Et facilitate et vigore haec structura praestat alteri εὖ ἴσθι σαυτὸν λανθάνειν.

τὰς λειτουργίας περικόπτων. Similiter Latinis cir-

cumcidere, quod tamen praecipue de fraude dicitur. Sic infra §. 73. τὸ μάλιστ᾽ αὐτοῖς σπουδασθὲν περικόψαι.

§. 24. καὶ πάντ᾽ ἔξεστι. Ad codicis sui lectionem καὶ λειτουργεῖν μὲν οὐκ ἔνι τ᾽ ἔξεστι haec Morellius: „καὶ λειτουργιῶν ἄνευ οὐκ ἔνι τι πράττειν. Corruptam lectionem ita restituerem; τὸ namque ἔξεστι ex margine in textum irrepsisse videtur, vocis ἔνι explicandae gratia." Acute quidem ille: sed hoc est illud, quod modo dicebam fallere rationem. Restitui locum ex Vat. Corruptela inde profecta est, quod librarius aberravit ad proxime sequentia: εἴπερ λειτουργεῖν μὲν οὐκ ἔνι.

ὁ τὴν ἀτέλειαν ἀναιρῶν συναναιρεῖ. Emendavi ita ex ingenio, quanquam codices et Marcianus et Vaticanus habeant συναιρεῖ: emendavi autem et verborum fretus compositione et loco orationis contrariae §. 27. hoc: τῆς ἀτελείας ἀναιρουμένης συναναιρήσεται πάντως καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς ἐθέλειν ὁντινοῦν προθυμεῖσθαι.

§. 25. ὅπως τὰ καθ᾽ ἡμᾶς ἄριστα ἔχειν. Particulae ὅπως cum infinitivo, haud vero cum subiunctivo constructae exempla ex idoneis auctoribus in promptu sunt apud Wesselingium in Diodorum T. II. p. 408., Abrescium in Aeschylum p. 390. et alios. Mor.

καὶ ὡς εὐεργέτας — καλοῦμεν. Nescio quid sibi velit particula comparativa ὡς. Male iterata est, ni fallor, ex sequentibus τοῖς δὲ ὡς ὀφειλέταις, ideoque exstirpanda.

ὅτι παρὰ μὲν τῶν αὐτὸ τοῦτο μόνον ὄνησίς ἐστι τῇ πόλει. Locutio αὐτὸ τοῦτο μόνον cohaeret cum verbo ὄνησις, quod concedet qui eorum meminerit quae monui ad Or. p. Lept. §. 14. Hinc solitarius est articulus τῶν. Qui etsi possit accipi pro τούτων (conf. ad. Or. pro Lept. §. 27.), male tamen respondebit sequens membrum οἱ δέ. Quamobrem transpositis verbis scribendum παρὰ τῶν μέν.

§. 26. κτησόμεθα correxit Wolfius et confirmat Cod. Vat., eoque certe opus est.

τούτους, ἣν νῦν ἀγνωμονοῦντες φανῶμεν, τῆς — προθυμίας. In codice τούτους transfertur post φανῶμεν; id tamen factum 2. manu, nam 1. congruit cum ed.

Maius. Factum id a grammatico, qui respondens membrum antecedenti reddere consentaneum volebat.

Cap. 10. §. 28. *ἕξουσι ταύτην.* Possit quidem latius dictum accipi Morellianum *ταῦτα*: praestat tamen haud dubie Vaticanum *ταύτην.* Proxime apud Wolfium typographi culpa videtur *ἀξιόχρεω* expressum.

ὥς δήπου οἱ μὲν. Sic coniungi commode posse putavi lectiones codicum Marciani *ὥς δήπου οἱ* — et Vaticani *ὥς οἱ μὲν.* Non enim video, qui illud *δήπου* in textum inculcari potuerit: neque vi caret sua. Bene vero quod consequens quoque membrum *ἡμεῖς δὲ πᾶν* Vaticanus instauravit. — Exiguum tamen vitium fortasse adhuc subest: *ἐσχομεν* enim non satis aptum, sed requiritur *ἔχομεν.* — Illud non multum differt, utrum *εὐποιοῦντες, εὐπάσχοντες* scribatur cum Ven. et Vat., an *εὖ ποιοῦντες, εὖ πάσχοντες* cum Wolfio.

τοὺς φίλους ἐκτῶντο. *Οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρῶντες, κτώμεθα τοὺς φίλους.* ait Pericles in funebri Laudatione apud Thucydidem Lib. III. [Imo II.] cap. 40. (Ed. Dukeri p. 122.) Aristides vero in Panathenaica: *εὖ γὰρ ποιεῖν, οὐκ εὖ πάσχειν πεφυκότες ᾔδεσαν.* T. I. p. 145. Mor.

τὰς — εἰς ἡμᾶς ὠφελείας. Solet Aristides pleniore forma uti *εἰς*, non leniore, quae est] in Vat., *ἐς*, exceptis locutionibus quibusdam, ut *ἐς ἅπαν.* Proximum *ὠφελείας* recte Vat., quod miror non correxisse Wolfium.

ἀμφοτέρους καὶ ἡμᾶς. Copulam optime inseruit Vat. Neque opus est Morellii coniectura *ἀμφοτέρως.* Refertur *ἀμφοτέρους* ad *ἡμᾶς* et *ἐκείνους*: notissimum est ita positum, ab Homero inde, *ἀμφότερον.*

§. 29. *καὶ πόσων κρημνῶν καὶ βαράθρων ταῦτ' ἄξια.* *Κρημνὸς* et *βάραθρον* supplicia duo erant apud Athenienses: altero rei ex edito loco praecipites detrudebantur; altero in foveam profundam praecipitabantur. De posteriori, post Harpocrationem et auctorem *λέξεων ῥητορικῶν* apud Montfauconium in Bibliotheca Coisliniana p. 491., potissimum disserunt Meursius Lection. Atticar.

Lib. I. cap. 25. Valesius in Harpocrationem p. 14. et Harlesius in Aristophanis Plutum v. 431. Mor.

καὶ δόξωμεν μετ᾽ Εὐρίπου χωρεῖν. Notissima ad proverbium usque Euripi Chalcidici reciprocatio, quam infra unius diei atque noctis spatium septies contingere perhibent: de quo Isaacus Vossius ad Pomponium Melam p. 768. Edit. 1748. Neque minus frequens apud scriptores Graecos, ubi inconstantes ac lubricae fidei homines denotare velint, mentio eiusdem. Plato in Phaedone p. 242. Ed. Forsteri 1745. *ὥσπερ ἐν Εὐρίπῳ ἄνω καὶ κάτω φέρεται.* Aristoteles Ethicor. Lib. IX. cap. 6. *καὶ τοιούτων γὰρ μένει τὰ βουλήματα, καὶ οὐ μεταῤῥεῖ, ὥσπερ Εὔριπος.* Aeschines contra Ctesiphontem de Callia Chalcidensi ait (T. III. p. 482. Orat. Reisk.): *καὶ πλείους τραπόμενος τροπὰς τοῦ Εὐρίπου, παρ᾽ ὃν ᾤκει.* Aristides quoque, ut alios praeteream, nedum hac in Oratione semel atque iterum eiusmodi comparatione utitur; sed et in alia de Concordia ad Rhodios invisum eum esse hominem ait: *ὅστις μηδ᾽ αὐτὸς οἶδεν ὃ βούλεται, ἀλλ᾽ ὥσπερ Εὔριπος ἄνω καὶ κάτω φέρεται, πολεμῶν καὶ στασιάζων αὐτὸς ἑαυτῷ.* T. I. p. 560. Mor. Libanius Epist. 533. *μή με νομίσῃς Εὔριπον.*

κατὰ τὸν Φάριον ἐξαλλάττειν Πρωτέα. Perquam vulgata Protei quoque fabula est, eiusque ad mutabilitatem voluntatis designandam usus frequentissimus. Pharium Proteum Aristides appellat aeque ac Iulius Pollux apud Philostratum de Vitis Sophistarum Lib. II. cap. 12. Apollonius namque Tyanaeus apud Philostratum eundem in Vita ipsius Lib. III. cap. 24. aiebat: *ἔστι μοι καλύβη πονηρὰ περὶ τὴν νῆσον τὴν Φάρον, οὗ ποτε ὁ Πρωτεὺς ᾤκει.* Confer Heraclidem in Allegoriis Homericis p. 488. et seq. Opusc. Myth. Galaei ed. 1688. Mor. *ἐξαλλάττειν*, quod dedit Vat., usitatius hac significatione est quam Marcianum *διαλλάττειν.* — *τῇ* pro *ταύτῃ*, *hac ratione.*

Cap. 11. §. 30. *μισθὸς ἀρετῆς εὐφημίαι.* Quoniam plurali numero hoc vocabulum usurpari solet, ut Latinae

laudes, Vaticano obsequendum esse duxi. Mox *φῆς* correxit Wolfius: nihil enotavit Maius.

τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀποφανθέντας σπουδαίους. Mira confusione turbatus librarius *δικαίους* et *σπουδαίους* permutavit: verum suppeditavit Vat. *Δικαιοσύνης* nulla hic pars erat: erat *σπουδῆς*. Terminatio fovit confusionem.

πῶς λόγον τοῦτό γε σῶζον. ὡς ἔστιν οὐ λόγον σῶζον. Aristides Orat. Plat. pr. T. II. p. 5. Mor.

οὐδὲ γὰρ οὔτ' ἀρετὴ κτλ. Misere corruptus locus totus hic in Veneto est, ita ut in Var. Lect. eum exhibui. E quibus tamen *ἀπολαύουσαν* Morellio debetur, qui participium cum substantivo reconciliare voluit, cum hoc, non illud, in culpa esset: codicem enim habere *ἀπολαύουσα*, annotavit ipse. Contra egregie vidit *ἀπορροῦντι* emendandum esse ita ut fieret *ἀπορροῦντα*, quod nunc feliciter comprobavit, ut cetera liberaliter praebuit, codex Vaticanus.

§. 31. *τὸ τὰ προσήκοντ' ἀμφ.* Non videbam, quorsum particula *μὲν* in lectione Vaticani, quum nihil habeat sibi respondens, ideoque stare malui a Veneto. In sequentibus autem legere velim *βασκάνου*, aut, si praeplacet, in prioribus *πρὸς ἀγαθῶν*, ut non desit concordia. Praeterea adverte animum ad rariorem structuram *αὐτὰ τούτων ἀποστερεῖν*.

κἂν ὄναρ ταῦτ' ἰδὼν τεταράχθαι. ὃ καὶ ὄναρ μοι δοκεῖς σύγε ἰδὼν εἰκότως ἂν αἰσχυνθῆναι. Aristides in Oratione Legator. Graec. ad Achillem T. II. p. 541. Mor. Conf. Reitz. ad Lucian. Hermot. T. IV. p. 364. Bip.

ἧς δὲ. Hoc etiamsi Vat. non suppeditasset, tamen corrigendum fuisset.

Cap. 12. §. 32. *ἐπειδὴ τούτους* — „quoniam hos privari muneribus illius necessarium censes." Rectissime sic vertit Morellius, nec tamen correxit vitiosam aperte lectionem *τούτοις*, neque magis Wolfius; correctum habuit Vat.

εἰ δὲ ταύτην. Coniecit sic scribendum Morellius, vitio lectionis *ταῦτα* manifesto: ac nimiam modestiam dicas, quod non recepit Wolfius. Sed is hic quidem omnino sibi temperavit. Nunc dubia dispellit Vat.

τοῖς πράγμασι διαιτᾶν. Haec locutio et proba est et usitata, ut nihili sit Vaticanum *διαιτάν.* Sed somniasse omnino hic librarium, proximo *ἀπεύξαιντ'* evincitur.

ὑφ' ἁπάντων plenius suaviusque visum in sententiae fine est Morelliano *ὑπὸ πάντων*: solet Aristides, quum non adest nomen, ponere *ἅπαντες*, non *πάντες.*

τοὺς ἄλλους ἁπλῶς. Egregiam lectionem suppeditavit Cod. Vat. Omni caret vi pronomen *αὐτούς.*

κατ' Εὐρύβατον ζῆν. Hominem improbum Eurybatum appellare, et *εὐρυβατεύεσθαι* pro pravis esse moribus dicere, solemne apud Graecos est; ducto proverbio ab Eurybato homine perfido et nequitia inclyto. Satis multa de hac re sunt apud Diodorum Siculum T. II. p. 553. Ed. Wess., Harpocrationem, Suidam, et Michaelem Apostolium Proverb. Cent. IX. n. 33. Mor. Adde Erasm. p. 308. Conf. Liban. Ep. 49. Perduraverunt autem talia ex comoedia maxime, et quaedam ex oratoribus.

§. 33. *τί πλέον — ἔσται* i. e. *quid lucri erit*: usitatior enim hic potestas valet, non insolentior illa *reliquum erit*, quam tetigi ad Or. pro Lept. §. 42.

καὶ φίλους. Vide luculentum exemplum ingentis lacunae cuius in codice Veneto ne ullum quidem vestigium superest: verba *καὶ φίλους — τηρῆσαι* felicissime asservavit liber Vat. Nimirum ab extremis syllabis verbi *ἀποστερῆσαι* librarii oculus desiluit: ac, si coniicere ea ratione fas est, bis fortasse illae (*ρῆσαι*) initium versus fecerunt.

καλοὶ κἀγαθοί. Sic Vat., qua forma uti Aristides solet. Vide paullo mox.

Cap. 13. §. 34. *περί γ' αὐτῶν.* Festinantia quadam apud Wolfium *γε* impressum videtur.

ἀναιρεῖσθαί φησι. Retinenda utique haec lectio erat Marciana: Vaticana enim *λέγει* confusione notionum ex sequenti *λέγω* orta. Vice versa duobus interiectis versibus *λαμβάνουσι*, quod habet Morellius, natum videtur ex aequali terminatione verbi *παρέχουσιν.* Iam vero etiam *οἱ* articulus loco relativi ex emendatione erat restituendus, quanquam de eo nihil Maius.

οὐδὲ διὰ πάντων ἁπλῶς τοῦθ' ἥκει. Immo vero tum

cum de Leptinis lege abroganda agebatur, vix quinque de hospitibus, totidemque de civibus immunitate fruebantur, Demosthene manifesto affirmante in Leptinea p. 463. Iisdem vero nonnisi a muneribus publicis tempore pacis immunes esse licebat: τῶν γὰρ εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως πασῶν εἰςφορῶν καὶ τριηραχῶν [leg. τριηραρχιῶν Gr.] ὀρθῶς καὶ δικαίως οὐδείς ἐστ' ἀτελὴς ἐκ τῶν παλαιῶν νόμων. Demosth. ib. p. 462. Mor.

ἐγγὺς ἰέναι. Recepi hoc ex Vat., quod solemnes sunt locutiones ἐγγὺς ἰέναι, ἔρχεσθαι, al.

§. 35. τοῦτ' ἂν εὖ οἶδ' ὅτι φήσαιτε. Bene hoc in Vat.: in protasi enim εἴ τις ἔροιθ' est. Mox οὐκοῦν correxit Wolfius: idque plane necessarium est, etsi nihil Maius.

ὡς ἐγῷμαι, τοσοῦτον δεόμενοι, ὅσον. Quae h. l. praebet Vaticanus, ἐγ' ᾦμαι, τοσοῦτο, ὅσο, constanter hoc modo scripta habet: ac potest iis nihil demonstrari amplius, quam librarium sic ea scribere solitum fuisse: grammaticum fortasse aliquem, qui suam suaeve aetatis consuetudinem in antiqua tempora transferebat.

§. 36. ὡς, ἐὰν μὴ τοῦτο παρῇ, οὐδ' ἂν τουτὶ γεγονός. Non potest verbo finito carere coniunctiva particula ὡς, nec sufficit solum participium. Quamobrem levi manu corrigo ὡς — οὐδ' ἂν τοῦτ' ᾖ γεγονός. Nam et facile corruptela irrepsit per pravam litteram η pronunciandi consuetudinem, et frequenter hac ratione Aristides verbum εἰμὶ cum participio copulat, quod omnino amant scriptores Graeci, proprie ad designandum statum aliquem perdurantem: Or. pro Lept. §. 30. ἐάν τι μὴ καλῶς ἔχον ᾖ. ib. §. 38. κἂν εἰ πολλάκις εὐεργετῶν εἴη τὴν πόλιν. ib. §. 37. τὸ μὲν γὰρ καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον καὶ — αἰτιώτατον καὶ — κεκρατηκός.

τὸ γερῶν ἠξιῶσθαι. Articulus ad infinitivum necessarius est, ad substantivum redundat: quare libens accepi quod obtulit Vat.

οἱ πομπικοὶ στέφανοι. Sane tanta fuit Olympiacae victoriae laus, ὥστε τὸν νικήσαντα αὐτῶν ἰσόθεον νομίζεσθαι, iuxta Lucianum de Gymnasiis T. II. p. 890. ed.

Reitz. Affert plura Davisius in Ciceronis Tusculanas Quaestiones Lib. I. Cap. 46. et Lib. II. Cap. 16. Mor.

οὐδὲ τῆς εἰςέπειτ᾽ ἀπέλαυσαν προμηθείας. Nullus hic est providentiae locus, quoquo vertas. Aut fallor, aut scriptum ab Aristide fuit *προθυμίας*. Ut *μῦθος* et *θυμὸς* saepissime, ita et *προμήθεια* (*προμήθια* enunties) et *προθυμία* confundi poterant. Similiter apud Alciphronem Ep. I. 10. 38. *προθυμούμενοι* vulgatum, pro quo cum cod. legendum *προμηθούμενοι*. — In fine huius paragraphi quod typographico, ut videtur, vitio habet Morelliana editio, *ἐπιδίξεως*, correxit Wolfius: Maium, qui nihil notavit, oculis transmisisse credas.

Cap. 14. §. 37. *τοῦ παρὰ τῆς πόλεως τετιμῆσθαι.* Scripsi ita ex Vat., quoniam non praebet aptam sententiam praepositio *ἐπὶ*.

τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλοτιμίας ἀπῆρχθαι. Non recte interpretatus est Morellius „neque studii erga nos sui fructum percipere." Sensus est: neque omnino dignati essent studii erga nos initium facere. Verbum *ἀπάρχεσθαι* plerumque de sacrificiorum initio usurpatur, saepenumero tamen etiam de aliis rebus dicitur: v. Buttmanni Lexil. T. I. p. 100. sqq.

περὶ τὰ καίρια διορύξαι τὸ πρᾶγμα. „atque rem ipsam certo ac lethali vulnere afficere." Optime sic vertit Morellius, ad eaque haec docte atque accurate disputat: *καίρια* codex manifeste habet: attamen *καίρια* vel *κύρια, μέρη* videlicet, legas, haud multum interest, ex iis quae accurate disputat Abrescius in Miscellaneis Observationibus novis T. I. p. 63. et in Auctario Dilucidationum Thucydidearum p. 321.; quibus ea quoque si adiiciantur, quae Paulus Leopardus Emendat. Lib. V. Cap. 5. et Salmasius in Simplicium p. 4. disserunt, vocis huius interpretationem, quam dedi, stabiliri nemo non videt. Ut vero *διαρύξαι*, quod codex habet, in *διορύξαι* commutarem, animum Demosthenes quoque fecit, cuius perquam similis locutio est in Oratione in Stephanum T. II. p. 1.11.: *τῷ δὲ κακουργῆσαι καὶ διορύξαι πράγματα οὐδενὸς λείπεται.* Metaphorice *διορύττειν* est apud Demo-

sthenem eundem et in Oratione tertia in Philippum T. I. p. 118.: *οὕτω δὲ κακῶς διακείμεθα καὶ διορωρύγμεθα κατὰ πόλεις.* Quem locum Wolfius vertit: „adeo vero sumus amentes, atque oppidatim, tanquam fossis interiectis et vallis, separati." Paulus Manutius: „ita male affecti, ita animo fracti per urbes sumus;" Reiskius vero in Indice Graecit. Demosthen. „*διορωρύγμεθα* confossi, perforati sumus, h. e. corrupti, pessumdati. Hactenus Morellii annotatio. Ac prorsus eadem imagine Himerius Ecl. V. 6. *ταῖς πρεσβείαις διορύττεις τὴν ἐπὶ τῶν καλλίστων φιλοτιμίαν τῆς πόλεως.* Similiter vero Aeschines in Ctesiph. p. 597. *ἐπεισάξει γὰρ τὸν γόητα καὶ βαλαντιοτόμον καὶ διατετμηκότα τὴν πολιτείαν.* Ceterum *διορύξαι* videri debet Vaticanus confirmare, quanquam Maius adscripsit nihil: is enim ad ea, quae Morellius in textu posita habet, collatas codicis sui lectiones adposuit, non respectis Morellii animadversionibus: quod per totam hanc libelli partem tenendum.

§. 38. *ἀμφοτέρων μὲν ὕβρις καὶ ἀδοξία.* Codex *ἄνβρις*, ut forte legendum *μὲν ἂν ὕβρις.* Mor. Illud, quod exprimi iussit, non hoc, confirmat Vaticanus: nam nihil annotavit Maius. Ceterum *ἀμφοτέρων ὕβρις καὶ ἀδοξία* sunt contumelia ac dedecus, quibus altera afficit, alter afficitur.

ἐπὶ πάντων ὄνειδος. Cod. Vat. *περὶ.* Ad quod Maius: (*παρά?*). Non inepta vero coniectura, quae ut progenita videtur, ita confirmari possit varia lectione proxime praecedente n. 99. et §. 69. n. 166. Sed retineri, credo, potest Morelliana lectio, qua significatur *apud omnes*: sic enim etiam *ἐπὶ πολλῶν* dicitur: v. Valcken. ad Eurip. Hippol. 213.

ἐπὶ μηδενὶ πεπιστεῦσθαι. Dativum dedit Vaticanus: qui vel ex coniectura restituendus fuisset. Infinitivum intactum reliqui, quanquam *πεπιστεῦθαι* in contraria oratione §. 61.: quam formam tum veram putabam, sed nunc video corrigendam potius fuisse. Mox etiam *τοῦ θαυμάζεσθαι* vel sine Vat. emendandum fuisset: vides non posse verbum nisi cum *τοσοῦτο* coniungi.

ἐρωμένην ἀνθρ. τε καὶ θ. καταστῆναι. Locum hunc ante oculos habuisse videtur Libanius, utpote in Aristidis scriptis, si quis alius, versatus. Sic enim Iulianum alloquitur in Panegyrico T. II. Oper. p. 176.: *εἰς γὰρ τὴν ἀρχαιοτάτην καὶ σοφωτάτην καὶ θεοφιλεστάτην καὶ κοινὴν ἐρωμένην ἀνθρώπων τε καὶ θεῶν γῆν, τὰς Ἀθήνας ἐπέμπου.* Saltem non succurrit, quonam ex auctore scriptor uterque magnificam hanc Athenarum appellationem hauserit. Mor. Quam verborum collocationem ex Vaticano restitui, mirum nunc in modum Libanii a Morellio laudatus locus confirmat, eoque magis ipsius stabilitur coniectura, obversata Libanio esse verba Aristidis.

καὶ ὅλῳ καὶ παντὶ πρεσβεύουσι τῷ θύμῳ. Οὐ μόνον δὲ τὰ τῶν ἰδιωτῶν οὕτω πρεσβεύουσι τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ πόλεις. Aristides in Panathenaico T. I. p. 183. *τί ἂν εἴποις, ἢ τῶν θεῶν ἅπαντα ταῦτ' εἶναι, βουλομένων πανταχῇ τὰς Ἀθήνας πρεσβεύειν.* Idem ib. p. 189. Confer Scholiastem et Barnesium in Euripidis Hippolytum v. 5. Mor. Praestantem lectionem suggessit Vat. Non inusitatum est et *ὅλῳ θύμῳ* et *παντὶ θυμῷ.*

§. 39. *πρώτη γὰρ ἄνθρωπον ἤνεγκε. Πρώτη γὰρ ἤνεγκεν ἄνθρωπον, καὶ πρώτη πατρίς ἐστιν ἀνθρώπου.* Aristides in Panath. T. I. p. 102. Iam vero haud operae pretium esse arbitror hoc loco immorari in explicandis mirificis hisce fabulis de Athenarum origine, de hominum e terra ipsa ortu, de divina frugum largitione, ac deorum ipsa de civitate inter se contentione, mutuisque dissidiis eidem commissis: quae omnia Aristides in Panathenaica Oratione fusius percenset. Adire praestat Platonis Menexenum et Periclis Orationem funebrem ex Thucydide, et quae Io. Christianus Gottleberus ad ea annotavit in editione Lipsiensi an. 1782., ut scriptores multos antiquos et novos praeteream, qui in manibus eorum omnium sunt, qui historiae Graecae operam aliquam navant. Unius tamen Ciceronis verba splendidissima, quibus universas propemodum has Athenarum laudes complectitur, ne huc transferam, facere nequeo: „Adsunt, inquit pro L. Flacco, Athenienses, unde humanitas, doctrina,

religio, fruges, iura, leges ortae atque in omnes terras distributae putantur: de quorum urbis possessione propter pulchritudinem etiam inter deos certamen fuisse proditum est: quae vetustate ea est, ut ipsa ex sese suos cives genuisse dicatur, et eorum eadem terra, parens, altrix, patria dicatur: auctoritate autem tanta est, ut iam fractum prope ac debilitatum Graeciae nomen huius urbis laude nitatur." Mor.

καταφυγὴ καὶ προστάτις. Paul. ad Rom. XVI. 3. de Phoebe: *καὶ γὰρ αὕτη προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ.* Quem locum Beza vertit: „Ipsa enim tum multis hospitium praebuit tum mihi;" non sane abludens interpretatio ab Aristidea locutione. Chrysostomus tamen in Epist. ad Hebr. (apud Budaeum Comm. Ling. Gr. pag. 488.): *ἡ γὰρ ἐλεημοσύνη τεχνίτης ἄριστα, καὶ προστάτις τῶν ἐργαζομένων αὐτήν.* Porro Athenae *κοινὴ ἑστία τῆς Ἑλλάδος,* ad quam exsules et aerumnis vexati confugerent, oraculo divinae dictae sunt apud Aelianum Var. Hist. Lib. IV. Cap. 6., ubi Perizonius scitu digna profert. Mor.

ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν. Ex Aristidis Panathenaico adagium Erasmus in Chiliades suas derivavit (Chil. I. Cent. V. n. 35.). Sunt vero ipsa Aristidis verba (T. I. p. 117.): *καὶ μὴν αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, τὸ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ βοηθείας καταφεύγειν ἐπὶ τὴν πόλιν ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, καὶ μηδεμίαν τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾶν μέγα καὶ φανερὸν σύμβολόν ἐστι, καὶ στήλης ἄμεινον τοῦ προέχειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, οὐχ ὅσον λανθάνειν· καὶ μαρτύριόν γε δυοῖν καὶ καλλίστοιν, ἀνδρείας καὶ φιλανθρωπίας.* Affert quoque Erasmus proverbii explicationem ex Scholiaste inedito Codicis CCCCXXIII. Marciani sumptam, cuius verba: *ἐκ δυοῖν ποδοῖν· ἀντὶ προθύμως καὶ ἐνδοιάστως, παρὰ τὸ τοὺς σπεύδοντας ἀμφοτέροις ἐπείγεσθαι τοῖς ποσίν· ἢ ἀντὶ δύο πηδαλίοις, ἵνα ᾖ ὅμοιον τῷ ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν ἔδοξαν.* Scholiastes quoque alter Codicis Marciani CCCCXXIV. *τὸ ἐκ δυοῖν παροιμία ἐπὶ τῶν πάνυ σπουδαζόντων λεγομένη· οὐχ ὅτι οἱ μὴ σπεύδοντες ἑνὶ μόνῳ χρῶνται ποδί· πῶς γάρ;*

ἀλλὰ τὸ λέγειν ἐκ δυοῖν ἔμφασιν ἔχει μεγάλης σπουδῆς· ἄλλως τε καὶ οἱ μὴ σπουδάζοντες, εἰ καὶ δυσὶ χρῶνται ποσὶν, ἀλλ' ἑνὸς τάχος παρέχονται. Aristidis autem proverbium ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν (T. I. p. 110.) Scholiastes Cod. CCCCXXIII. hisce declarat: παροιμία τὸ ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν, ἐπὶ τῶν ἀσφαλῶς πρός τι χωρούντων. εἴρηται δὲ ἐκ μεταφορᾶς τῶν πλεόντων, ὅταν ἢ δυσὶν ἀγκύραις ὁρμίζονται, ἢ ὅταν ἐλλιμενίσωσι μὲν, προσχρήσωνται δὲ καὶ ἀγκύρᾳ διὰ πλείστην ἀσφάλειαν. λέγει οὖν ἐνταῦθα, ὡς ἅπαντες καὶ τῆς πατρίδος εἴχοντο, καὶ ταύτην πλείονος ἐνόμιζον ἀξίαν. Mor.

οὕτω καὶ θεοφιλής. Quanquam explicari etiam Vaticana lectio οὕτω δὲ poterit, simplicior tamen ac facilior visa est Veneta, eoque magis commendabilis.

τοῖς κρείττοσιν. Quod κρείττονες dii appellari soleant, res in comperto est, neque id Canterum certe latuit, virum, si quis alius, litterarum Graecarum egregie peritum: quod et in Aristidis interpretatione persaepe declaravit. Idem ipse tamen Canterus semel *viros probos*, iterum vero *praestantiores* per hallucinationem reddidit. T. I. p. 537. Mor.

ταῦτ' αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον μεθιστάναι. Morellius: f. τοῦτ'. Sed cogitanda sunt ea, in quibus peccare possint. Ceterum idem haec:

φασὶ γὰρ δυςβουλίαν
τῇδε τῇ πόλει προςεῖναι· ταῦτα μέντοι τοὺς θεοὺς,
ἅττ' ἂν ὑμεῖς ἐξαμάρτητ', ἐπὶ [adde τὸ] βέλτιον τρέπειν.

Aristophanes in Nubibus v. 587. quibus similia habet etiam in Ecclesiazusis v. 471.

Cap. 15. §. 40. εἰςκωμάσαι τῇ πόλει. Sic emendavi invito utroque codice, nec corrigente Wolfio, sed e legibus grammaticae. De locutione ipsa dixi ad Or. pro Lept. §. 65.

τοῦ κοινοῦ μάντεως καὶ ἐξηγητοῦ. Codex perperam ἐξητοῦ. Non me praeterit, ἐξηγητὰς apud Hesychium appellari τοὺς περὶ ἱερείων καὶ διοσημείων ἐξηγουμένους: quin etiam de aliis atque aliis interpretum generibus vocem huiusmodi speciatim usurpari, ex allatis ab Hem-

sterhusio ad Pollucem (T. II. p. 949.) et Ruhnkenio ad Timaei Lexicon (p. 80.). Aristides tamen ipse in Panathenaico T. I. p. 196. id nominis Apollini tribuit iisdem omnino verbis, quibus in Leptinea: *φανερὰ δὲ καὶ ἡ παρ' αὐτῶν τῶν θεῶν εὔνοια καὶ ψῆφος, καὶ διὰ τοῦ κοινοῦ μάντεως καὶ ἐξηγητοῦ τοῦ πατρῴου τῇ πόλει.* Et p. 112. Apollinem vocat *κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἐξηγητὴν, ἑαυτῇ δὲ (πόλει) πατρῷον.* In Oratione autem de Paraphthegmate T. II. p. 368.: *τὴν νῦν ἀξίαν ὅ τε Ἀπόλλων, ἅτε μάντις καὶ ποιητὴς ὢν καὶ κατ' ἀμφότερα ἐξηγητὴς τῆς ἀληθείας, παρακελεύεται τιμᾶν.* Mor.

ἀποθανεῖν παρεσκεύασαν. Illustria tria facta haec, ad Atheniensium caritatem in patriam ostentandam, coniunctim exhibet Aristides etiam in Panathenaico T. I. p. 118., 119.; quibus lux affulget vel ex allatis a Meursio de Erechtheo Lib. I. de Regibus Athen. Cap. 8., de Leo vel Leone in Ceramico gemino Cap. 17., et de Codro Lib. III. de Reg. Athen. Cap. 11. Ad Lei factum quod attinet, illud annotaverim, Canterum in Panathenaico l. c. pro *ἐν τῷ λοιμῷ*, quod Codices manuscripti Marciani ac editiones communiter habent, *ἐν τῷ λιμῷ*, famis tempore, legendum iudicasse; ac propterea in exemplari Aristidis Pinelliano ex editione Iuntarum, Canteri manu recensito, vir idem doctissimus ad oram p. 8. t. [fort. l. Gr.] *ἐν τῷ λιμῷ* adscripsit. Eadem in sententia versantur Michael Apostolius in Proverbiis (Cent. XI. n. 84.) et Anonymus auctor Scholii in Libanium (T. I. Oper. p. 605.): Federicus vero Morellius insigniter fallitur, dum ea Libanii verba (T. I. p. 403.) *ὁ Λεὼς τὰς θυγατέρας ἔδωκε* reddit „populus filias tradidit." Codex Marcianus in Aristidis Oratione Leptinea *τοῦ Λεῶ,* haud vero *Λεὼ,* aperte habet; quemadmodum etiam Libanius in Oratione Defensoria etc. an. 1775. ab Ernestina Christina Reiskia Lipsiae evulgata p. 2. Mor.

§. 41. *ἐν παντὶ τῷ παρασχόντι.* Conf. Or. pro Lept. §. 60.

ναυσὶν ἐγκατασκῆψαι. ναυσὶν Vat., quod non restituisse Wolfium miror summopere. De re gesta haec Mor.: Portentum Herodotus refert Lib. VIII. cap. 65. quem ad

locum Valckenarius observat, Aristidem in orationibus iam editis quater huius ipsius fabulae mentionem iniecisse.

§. 42. ἐπὶ τῷ ταύτης τυχεῖν „eo consilio ut eius compotes fiant." Haec sententia est, ideoque dativus, qui erat in Vat., genuina lectio. Infinitivus εὖ ποιεῖν pendet a προτρέπονται, omissa particula ὡς.

ἃ 'κεῖνοι. Wolfius cur ἃ ἐκεῖνοι dederit, nisi properanter dedit, hercle nescio. Dicam de hoc infra §. 100.

Cap. 16. §. 43. προτιμήσομεν ταύτης. Non equidem infitior, dici potuisse προτιμήσομεν ταύτην, quod praebet Mor.; sed genitivum et verius et elegantius positum esse affirmo. Etenim προτιμᾶν, accusativo iuncto, est *anteponere;* genitivo addito, *curam alicuius rei gerere, magni quid facere.*

καλλίους κεχρῆσθαι. Praestat hoc multum Venetae lectioni κάλλιον propter tenorem sermonis: hinc Vaticanum secutus sum.

πρὸς λόγον λυσιτελοῦντος i. e. τῆς λυσιτελείας, participio generis neutrius pro substantivo posito: „quod nihil faciunt ad rationem eius quod civitati utile est." Sic πρὸς λόγον saepius: Arrian. Exped. Al. III. 29. τὸ μὲν γὰρ εὖρος ἦν ἐς ἓξ μάλιστα σταδίους· βάθος γὰρ οὐδὲ πρὸς λόγον τοῦ εὔρους, ἀλλὰ πολὺ δή τι βαθύτερος.

οὐδ' εἰςτιςοῦν. Ita Codex haud semel pro οὐδοςτιςοῦν. Mor. Non solum codex, sed scriptores Graeci omnes.

§. 44. ὅπως ἐξαλείψαιμεν ταύτην. Hoc vocabulum quum proprie de litura in tabulis ceratis dicatur, proxime de legibus, ut Dem. adv. Lept. p. 468., adv. Pantaen. p. 976., saepissime ad alia omnia transfertur: ἐξαλήλιπται τὸ ὄφλημα Orat. in Aristog. I. p. 791. Lys. in Andoc. Imp. p. 237. ὅπως ἐξαλειφθείη αὐτῷ τὰ ἁμαρτήματα. Diod. III. 39. πάσας τὰς ἐλπίδας ἐξαλείψαντες, ad quem locum v. Wessel. T. II. p. 519. ed. Bip.; conf. eundem XII. 16., XV. 72.

μῖσος ἡμῖν αὐτοῖς προςτριψαίμεθα. Conf. ad Or. pro Lept. §. 69.

τῆς πρόσθεν εὐνοίας ἀντίπαλον. Pro substantivo no-

mine hic voce *ἀντίπαλος* usus est, ut nonnunquam etiam Thucydides.

καὶ δόξομεν — ἐπὶ κενοῖς τισιν ἡμεῖς φιλοτιμεῖσθαι. Nominativum casum *ἡμεῖς* Vat. dedit, plane illum necessarium, ni velis structurae immutationem ponere satis inauditam. Expertem vero rationis Morellii iudico suspicionem, qui ad verba *ἐπὶ κενοῖς* in nota: f. *καινοῖς*, haud dubie inductus prope adiacente voce *καινότης*.

Cap, 17. §. 45. *ἐὰν μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος συστῶσιν.* Thucyd. I. 33. *ἵνα μὴ τῷ κοινῷ ἔχθει κατ' αὐτῶν μετ' ἀλλήλων στῶμεν.*

τὰ πάντων αἴσχιστ' αὐτοῖς. Anteposui elisa vocali verbum, exhibente Vat., propterea quod quum accentus in prioribus syllabis est, ad oratorum exemplum Aristides elisione frequenter utitur.

καὶ πλέον ἕξει Λεπτίνης. Non multum certe abludit fragmentum declamationis in Leptinem alius, eius quam Lollianus, rhetor imperante Hadriano clarus, conscripserat: quem quidem aliquando significari putabam Aristidis illo *ἐκ τρίτων* (vid. ad huius orat. init.). Servavit Philostratus Vit. Soph. I. p. 527.: *Κατηγορῶν τοῦ Λεπτίνου διὰ τὸν νόμον, ἐπεὶ μὴ ἐφοίτα τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ τοῦ Πόντου σῖτος, ὧδε ἤκμασε· Κέκλεισται τὸ στόμα τοῦ Πόντου νόμῳ, καὶ τὰς Ἀθηναίων τροφὰς ὀλίγαι κωλύουσι συλλαβαί· καὶ ταυτὸν δύναται Λύσανδρος ναυμαχῶν καὶ Λεπτίνης νομοθετῶν.*

§. 46. *τούτου γῆν καὶ ὕδωρ — αἰτοῦντος.* More scilicet apud Persas recepto, quo deditionem eis fieri postulabant: quod Brissonius de regno Persarum III. 66. sq. et Freinshemius in Curtium III. 10. 8. luculenter declarant. Ad legatos Darii, haud vero Xerxis, factum Atheniensium referendum est: ex Herodoto (Lib. VIII. p. 563. Ed. 1763.), immo ex Aristide ipso in Panathenaico (T. I. p. 122.); ubi cum Atheniensium responsum ad legatos *ἐν χεροῖν κύριον* factum fuisse ille dicat, Scholiastes Cod. CCCCXIIII. Marciani adscribit: *εἰπὼν ἐν χεροῖν διεῖλε τοῦτο εἴς τε τὴν τῶν χειρῶν ἔκτασιν καὶ εἰς τὸ ἐμβα-*

λεῖν τοὺς ἀγγέλους εἰς φρέαρ, καθ' ὧν καὶ γῆν οὐκ ὀλίγην ἐπέχεαν· εἰκότως ἄμφω ταῦτα ποιήσαντες, ἐπειδὴ γῆν καὶ ὕδωρ ἐζήτουν. Mor.

ὥστ' ἐπειδή τις. Ὡς habet Codex: Aristides tamen ipse locum emendat, cuius in Panathenaico haec verba sunt (T. I. p. 140.): οὕτω γὰρ πόῤῥω δέους ἢ τοῦ μεταθέσθαι περὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐγνωσμένων ἐγένοντο, ὥστ' ἐπειδή τις ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὡς χρὴ συγχωρεῖν, αὐτοὶ μὲν αὐτὸν, αἱ δὲ γυναῖκες τὴν γυναῖκα ἐπελθοῦσαι διέφθειραν ἐκ χειρός. De Cyrsilo haec dicta fuisse, Canterus censet Novarum Lect. Lib. VII. cap. 4. ubi de Lycida, quae Aristides in Leptinea habet, ex eius sententia intelligenda sunt. Consule Scholiastem Lycophronis v. 1432. Mor. De particula ὥστε nil Maius.

τὸν μὲν ἔξω πάσης ψήφημεν ἀποκτεῖναι συγγνώμης. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἑρμηνεύσαντα ἀπέκτεινε (Miltiades) κατηγορῶν, ὅτι τὴν φωνὴν, ὥσπερ ἄλλο τι, τῷ Πέρσῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἔχρησε. Aristides T. II. p. 184. Eidem Plutarchus fidem adstruit, quoad factum attinet, Themistocli tamen id tribuit (in Themist. T. I. p. 252. Vitar. Ed. Bryani). Scholiastes vero Aristidis ineditus in Codice Marciano CCCCXXIIII. ad eum Panathenaici locum (pag. 122.), quo res ipsa de legatione Darii ad Athenienses narratur, haec habet: οὗτος ὁ ἑρμηνεὺς Μῖσος (al. Μῦσος) μὲν ἐκαλεῖτο, ἐν Σάμῳ δὲ κατῴκει. ἄποικον δὲ τοῦτον λέγει ἢ ὅτι τοανέκαθεν Ἀθηναῖος ὢν ἐλθὼν εἰς Σάμον κατῴκισεν, ἢ ὅτι οἱ Σάμιοι ἐξ Ἀθηναίων ἀπῳκίσθησαν. ἠπίστατο δὲ τὴν Περσίδα γλῶσσαν, διὸ καὶ Δαρεῖος ἄκοντα τοῦτον μετὰ τῶν κηρύκων Ἀθήναζε ἔπεμψεν. Mor.

χρυσίον εἰς Πελοπόννησον ἤγαγεν. Decretum in Arthmium afferunt Aeschines in Ctesiphontem, Demosthenes de falsa legatione, et in Philippica tertia, Dinarchus contra Philoclem, Plutarchus in Themistocle, aliique apud Taylorum in Demosth. T. II. p. 364. Ed. Cantabr. 1757., qui rem explicat, ac ipsam Arthmio positam infamiae columnam propemodum ob oculos ponit. Aristides quater ad minimum facti meminit in orationibus iam editis, ni-

mirum in Panathenaico T. I. p. 190. iisdem fere verbis, quibus in Leptinea: *"Ἄρθμιον Ζελείτην, ἐπεὶ τῷ βασιλεῖ διακονῶν χρυσίον ἤγαγεν εἰς Πελοπόννησον, πολέμιον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἐψηφίσαντο αὐτὸν καὶ* [f. inser. *τὸ*. Gr] *γένος, καὶ ἀτίμους*; iterum ac tertio in Platonica secunda T. II. p. 218. 333., ac demum De livili Dictione Lib. I. T. II. p. 447. Mor.

ἡμεῖς δ' αὐτοῦ παῤῥησιαζομένου — ἀνεχόμεθα. Morellius quanquam nonnihil sententia ex sua lectione *δι' αὐτοῦ* effecerit ita vertens: „nos haec ab eo libere loquente ac dicente patimur." tamen nemo non videt, praepositionem *διὰ* eo significatu adhiberi non posse, quo ille voluit: ideoque praeposui Vaticanum. Contra ea *χρὴ* ex Veneto retinui, quod ex Graeca structura praesens tempus aptius est.

Cap. 18. §. 48. *κατὰ τὸ ἔπος.* Homerus de Calchante Il. α. 70.

"Ος ἤδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.

Vide Hemsterhusium ad Aristophanis Plutum v. 13. Mor.

ἑστῶσιν — ὀφθαλμοῖς. Proverbialis dictio, qua Aristides ipse utitur in oratione Platonica secunda T. II. p. 193.: *καὶ τοῖς λογισμοῖς ἑστῶσιν οὐ μόνον τοῖς ὀφθαλμοῖς ὥσπερ εἰς πομπήν τινα αὐτοὺς ἐξάγων.* Pari quoque sensu eadem in oratione inquit (p. 181.): *καὶ μόνος τοῖς ὀρθοῖς ὀφθαλμοῖς ἀντισχών.* Neque aliter in Panathenaico T. I. p. 127.: *οὐκ ἦν ἑστῶσι τοῖς ὠσὶν ἀκοῦσαι.* Ad quae verba Reiskius in Animadversionibus: „ Eleganter dictum pro *intrepido et non deiecto animo.* Asini fustibus castigati demittunt auriculas. Conficta est haec dictio ad instar alterius item proverbialis: *καθεστῶτι τῷ προσώπῳ ὁρᾶν*, *oculis rectis; vultu quieto spectare.*" At Scholiastes Codicis Marciani CCCCXXIIII. ad allata Panathenaici verba: *παροιμία τὸ οὐχ ἑστῶσιν ὠσὶν ἀκούειν ἐπὶ τῶν δυσχερῶν καὶ βαρυτάτων ἀκουσμάτων λεγομένη. εἴρηται δὲ ἐκ μεταφορᾶς τῶν θηρίων, ἃ ὅταν κτύπου αἴσθωνται, καλῶσι τὰ ὦτα ἵνα μὴ ἔτι* [*μηκέτι*. Gr.] *ἀκούσωσιν.* Mor.

τῆς "Αιδου κυνῆς. Adagium vulgatissimum, quod Ze-

nobius, Diogenianus, Suidas, Apostolius, Erasmus aliique fere omnes, qui dicta eiusmodi collegerunt, adducunt; ex fabula Persei derivatum, quae eundem, Orci galea induta, invisibilem evasisse et a Gorgonibus insequentibus se subduxisse fingit (Apollod. II. 4.). Rem attingit Aristides etiam in Oratione de Societate priori, de Philippo inquiens: *ἀλλ' ὥσπερ νεφέλῃ κεκαλυμμένος ἢ τῶν* [leg. *τὴν*. Gr.] *ποιητῶν ἄτοπον κυνῆν περικείμενος, δρᾶσαι φανερὸς, παθεῖν δ' ἀφανὴς περιέρχεται.* T. I. p. 448. Mor.

§. 49. *οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν ἀδικούντων.* Puto equidem, hoc maius aliquid esse, in eos adeo favorem conferre, qui aliis iniurias intulerunt, quam in eos qui a fortuna male habiti sunt: quid ergo sibi vult *οὐ μόνον?* Mihi quidem videtur, aut corruptum esse verbum *ἀδικούντων* pro *ἀδικουμένων*, quod non est inauditum, quamvis videatur, aut excidisse quaedam ad sensum instaurandum necessaria, ut talis fortasse primitus locus fuerit: *οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων κατὰ τῶν ἀδικούντων — προθυμία τε καὶ σπουδή.*

λόγος ἄλλως ἅπαντα ταῦτ' οἶμαι δόξει. Conf. Wolf. ad Lept. p. 319.

Cap. 19. §. 50. *ἐπιεικῶς πολεμῇ.* Requiritur coniunctivus et e re ipsa et ex verbo *καταβλάπτῃ*: tamen nec Morellius nec Wolfius restituit, sed Vaticanus demum revocavit. Proxime *νεμεσήσῃ* Morellius de coniectura dedit, quum codex haberet *νεμεσύῃ*: ex quo vel sic *νεμεσώῃ* potius efficiendum erat, quod nunc dedit Vat.

ἡμεῖς τοινῦν εἰ — ἐποριζόμεθα. Quoniam hypothetica tantum sententia est, aoristo opus erat, quem praebuit Vat.

§. 51. *ταῦτ' αὐτοῖς ἐάσωμεν ἔχειν.* Commode coniunctivum suggessit Vat., quum Venetus habeat *ἐάσομεν*: illud vel ex sequenti membro requiritur: *ἐὰν δὲ ταῦτ' ἀφελώμεθα.* Sed latet vitium praeterea. Nunquam enim Graece dictum est *τινὶ ἐᾷν τι*, ac minime omnium addito infinitivo. Succenseo ideo Vaticano, quod non eadem opera hic *αὐτοὺς* exhibuerit, qua mox pro non minus vi-

tioso Veneto τοῖς ἄλλοις unice verum accusativum casum τοὺς ἄλλους. Quibus in rebus etiam accuratissimum hominem nonnunquam committere aliquid posse, Wolfius ostendit, qui mox properantia, ut videtur, elusus καὶ καλῶς exhibuit pro μὴ καλῶς, sequentis verbi primis litteris deceptus.

§. 52. οὐδὲν ἀπεικὸς — Non ita frequens hoc vocabulum est, usurpatum tamen oratoribus quoque nonnunquam ac sophistis. Adverbium ἀπεικότως Thucydides habet I. 70.; adiectivum, sed significatione alia, Antiphon Apol. p. 631. ἐστὶ δ' οὐκ ἀπεικὸς, ὡς οὗτοί φασιν, ἀλλὰ εἰκός. Hac ipsa Aristides Orat. ad Achill. T. II. p. 425. τὸ μὲν θυμοῦσθαί σε καὶ χαλεπαίνειν ἐφ' οἷς ὑβρίσθης οὐδὲν ἀπεικός. Conf. Himer. Or. IX. 2. p. 556.

τὴν ὑπὲρ ἀτελείας χειροτονίαν. Eiecta praepositione licet intelligi structura possit ac fortasse defendi: nimis tamen insolens apud talem scriptorem eiusmodi praepositionis omissio est, ut neminem succensurum mihi sperem quod illam ex Vat. recepi.

εἰς Ἀθηναίους τελεῖτε. Δοκῶν γε δήπως εἰς Ἕλληνας τελεῖν. Aristides Panathen. T. I. p. 91. **Mor.** Conf. ad Or. pro Lept. §. 34. Coniunctivum suffragante Vaticano reduxi, quum vel abnuente sedi suae reddi debuisset: καὶ — σώζητε.

κἂν μυριάκις διαῤῥαγῶσί τινες. Κἂν διαῤῥαγῶσί τινες τούτων. Demosth. pro Corona T. I. p. 254. **Mor.** Orat. de Ordin. Rep. p. 169. τίς τῶν διαῤῥηγνυμένων εἰ ταῦτα γενήσεται.

Cap. 20. §. 53. μέγιστον σφίσι — ξυναίρεται. Iustam hanc verbi formam Vat. obtulit: est enim solemnis locutio συναίρεσθαί τινι, cum in omnibus orationibus, tum in his ipsis usitata saepius: illud vel Indices monstrabunt Reiskiani: συναιρεῖσθαί τινι nemo dixit.

§. 54. τὸ δὲ πᾶσιν — κοσμεῖν. f. τῷ, nisi potius paullo inferius pro χρῆσθαι legendum sit χωρῆσαι. **Mor.** Idonea, puto, ratione haec suspicio destituta est. Est enim ita iungendum: τὸ δὲ κοσμεῖν τοῦ παντὸς ἄξιόν ἐστι ὥστε τιν' αὐτῷ χρῆσθαι sive ἐς τὸ χρῆσθαι αὐτῷ:

quae structura ita nota est, ut vel in vulgatis grammaticae libris, qui dubitet, satis illustratam videre possit.

οἱ τὸν Ὄλυμπον οἰκοῦντες θεοὶ καὶ δαίμονες. Saepius hac ratione divina numina iunguntur etiam ab oratoribus. Andocides velut de Myst. p. 48. *πρὸς θεῶν καὶ δαιμόνων.* Quod illico sequitur, *κατὰ πάντα*, significantius est multo ac rhetori commendabilius recentiore lectione *κατὰ ταῦτα*, vel quod in fine positum est: regnat enim in eiusmodi minutiis Aristides.

τὸν Ἰξίωνα — προθέντες τῷ βίῳ. Bene supplicium Ixionis, qui apud inferos rotae alligatus perpetuae volutationi damnatus est, ingrati animi vitio obnoxiis obiici solet, quem ad modum Aristides facit. Is namque, socero per fraudem interempto, cum expiationem criminis ab Iove eius misericordia capto retulisset, ac in coelum esset receptus, pro tanta in se beneficentia Iunoni stuprum inferre conatus est. Fabulam praeter mythographos ac poetas explicant Scholiastae in Euripidis Phoenissas p. 748. et 749. Ed. Valck., et Anonymus in Miscellaneis Observationibus Vol. I. p. 269. et Vol. III. p. 309. Aristides vero orationem conformat ad Pindarica illa ex Ode II. Pyth.

> *Θεῶν δ' ἐφετμαῖς*
> *Ἰξίονα φαντὶ ταῦτα*
> *Βροτοῖς λέγειν ἐν πτερόεντι τροχῷ*
> *Παντᾶ κυλινδόμενον·*
> *Τὸν εὐεργέταν ἀγαναῖς ἀμοιβαῖς*
> *Ἐποιχομένους τίνεσθαι.*

Mor. Non memini ego loci unius, ubi in casibus nominis *Ἰξίων* obliquis penultima corripiatur: tamen quod et bis hic legitur, nec Morellius nec Wolfius nec Vaticanus correxit, mutare haesitavi. Ceterum conf. Pherecydem cum Sturzio suo p. 204. sq. ed. alt.

σχέδον ὑπὲρ κεφαλῆς αἴροντες. Par dicendi modus apud Platonem de Rep. X. *ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι.* T. II. p. 600. Ed. H. Steph. Mor. Sic *πρὸς ὕψος αἴρειν* Liban. Ep. 689.

§. 55. *ἐὰν δὲ — ἐλλίπωσιν ταύτην.* Ut futurum, quod grammatici dicunt, exactum indicetur, aoristum

prae praesenti retinui, a Vat. commendato. Litteram vero paragogicam, a Wolfio eiectam, a Vaticani scriba omissam, in sedem reduxi, ex ea lege, quam exposui ad Or. pro Lept. §. 57. Nec magis in vocula τότε Vaticano obsecutus sum, eo quod maiorem illi vim inesse putabam quam ut elisionem pateretur.

ὥς δέ μοι. Cod. ὡς. Mor. Nihil Maius.

οὐδ' αὖ τοῦ τὰ ἱερὰ σεσυληκότος ὁ δημοσίᾳ κεκλοφώς. Videtur hac ratione locus emendandus esse: οὐδ' αὖ τοῦ τὰ ἱερὰ σεσυληκότος ὁ δημόσια κεκλοφώς. Quod nunc demum video etiam Morellium coniecisse.

παρὰ τῶν τοιχωρυχούντων. Eos nimirum qui parietes furandi caussa perfodiunt, quos capite plecti apud Athenienses consuevisse, vel ex iis [fort. his] Demosthenis verbis contra Lacritum constat (T. II. p. 940.): ἀλλὰ τοιχωρύχους καὶ κλέπτας καὶ τοὺς ἄλλους κακούργους τοὺς ἐπὶ θανάτῳ οἱ ἕνδεκα εἰσάγουσιν. Huiusce criminis reos legibus Hebraeorum ac Romanis quoque impune occidere licebat. Adi Philonem Hebraeum T. II. p. 336. Ed. Mangey. Mor. Quod Vat. praebet, τοιχορυχούντων, in iis est, quae eadem constanter ratione scripta habet, ut etiam in contraria oratione bis, nec tamen minus eo vitiosa sunt.

Cap. 21. §. 56. τὰ γιγνόμεν' ἀποδιδόντες. Wolfius nescio cur dederit τὰ γιγνόμενα.

τοσοῦτο δ' ἀδικία. Hic quoque Morellius vidit nec stare suam lectionem posse δι' ἀδικίαν, et verum esse δ' ἀδικία: quod et interpretando Latine expressit: „eatenus vero iniustitia maior est ingrati animi vitio," et apposita nota sic indicavit: „Forte τοσούτῳ δὲ ἀδικία." Quorum hoc iam comprobavit Vat.; illud nec comprobavit nec comprobare debuit: potest enim non minus iuste dativo accusativus comparativo adiungi: quod hac ipsa oratione videmus §. 11.

ὁ πρὸς τούτους ἀγνωμονῶν τ. ἐ. πρὸς τοὺς εὐεργέτας. Recte sic Vat. Male vero idem τὰ μὴ προσήκοντα: non enim indecora tribuit ingratus, sed convenientia non tribuit. Morellius vero ad haec verba annotavit ista: Ad-

monet Aristidis dictio de solemni mutatione vocis *προςήκοντα* in *προστήκοντα τοῖς Ἀθηναίοις*, quam in Plutarchi Solone, contra fidem editionum omnium, ac ferme dixerim etiam codicum manuscriptorum, admisit vir ceteroquin eruditissimus Iosephus Bartholus, quo suam de Atlantide insula opinionem stabiliret in opere inscripto: *Recherches impartiales sur le progrès réel ou apparent que les sciences et les arts ont fait dans le XVIII. siecle en Europe* Paris, 1780. T I. p. 210. Mor.

§. 57. *τούτους — τοῖς ἴσοις ἀμείψασθαι.* Hanc veram verbi *ἀμείβεσθαι* structuram esse, non illam, quae in Veneto exstat, nemo nescit: laudandus ergo Vaticanus est.

τὴν τοῦ μὴ τὰ δέοντα πράττειν εἰδέναι δόξαν ἑαυτῷ δήπου προςάπτει. Demosth. Amator. p. 1417. *καὶ νόμιζε τοὺς μὲν ἄλλους λόγους, ὅταν ἐπιεικῶς ἔχωσι, τοῖς εἰποῦσι δόξαν περιτιθέναι, τὰς δὲ συμβουλίας τοῖς πεισθεῖσιν ὠφέλειαν καὶ τιμὴν προςάπτειν.* Ubi vides in bonam partem usurpatum hoc vocabulum esse. E contra Himerius Or. IV. 6. *οἱ δὲ ἄλλην τινὰ λώβην τε καὶ λοιδορίαν προςάπτοντες.* Similiter *περιάπτειν*, quod quanquam in utramque partem accipi recte monuit Wolfius ad Dem. Lept. p. 266., saepius tamen, quantum video, de infamia vel labe dicitur: conf. Plat. Euthyd. p. 272., Liban. adv. Eumolp. T. II. p. 265.

ὅπως μειζόνως τούτων — λυπήσῃ. Exquisitiorem hanc structuram arbitratus Venetam lectionem retinui. Solent enim Graeci adverbio eundem casum iungere, qui adiectivo apponitur; cuius rei et in his ipsis orationibus exempla quaedam occurrunt, et alibi satis multa. Obiectum vero ad *λυπήσῃ* mente facile suppleri potest. Neque tamen diffiteor, aptam ac fortasse etiam concinniorem effici structuram, si *τούτους* scripseris cum Vat.

§. 58. *ἀνάγκᾳ δὲ οὐδὲ θεοί, φασί, μάχονται.* Sententiae auctor Pittacus, iuxta Laertium (L. I. Segm. 77. ed. Meib.), ex quo ad proverbiorum collectores transiit. Vide Schoti Adagia Graecorum p. 24. 56. 356. Mor.

ἐφ' ἕτερ' ἄττα. Correxit Wolfius: Vaticanus codex et in nostra oratione et in contraria constanter servat

ἅτα, Venetus plerumque verum habet. Quod argumento est, non ubique verum esse id quod codices multis locis idem praebent.

τοῦ τε ἀβεβαίου τῆς γνώμης. More imprimis Thucydidio adiectivum neutrius generis pro substansivo posuit, ut alibi *τὸ δημοτικώτατον τῆς γνώμης*, *τὸ φιλανθρωπότατον τῆς γνώμης* §. 67. ac similia.

τὸ μηδὲν εἰκῇ μεταβάλλειν „non temere sententiam mutare." Is sensus et est et esse debet: qui non repraesentatur vocabulo *παραβάλλειν*. Bene ergo illud dedit Vat. Illico vero quod insequitur, melius effinxit Venetus: non enim vocativus ita in principio ponitur, eoque minus quod sequitur particula *δὲ*.

Cap. 22. §. 59. *ὅπως εὖ μάλα παρέσται*. Sic emendandum esse quum primum Morellianam perlegens editionem coniecissem, ut alia, confirmatum postea vidi a Vaticano. Formula satis nota sic duabus voculis coniunctis dicitur *εὖ μάλα*, ut exemplis possimus supersedere.

ταὐτὸ τοῦτο ποιεῖν. Praeposui hanc formam verbi *ταὐτὸ* propter sonum: de coronide dubitare possis. Proximum *ἅπαντες*, ut supra, revocavi propterea quod ubi non additur nomen, plenior forma praeplacet.

πολυτελείαις ἐναγισμάτων. Dubites sane, quid facias lectioni Vaticanae *πολυτελείαις δή τισι θυσιῶν*. Tamen nisi totus obcaecatus sum, *θυσιῶν* glossa est verbi *ἐναγισμάτων*, quod utpote rarius explicatione certe aliquá indigebat. Additamentum vero illud *δή τισι* indidem fluxisse non dixerim: neque enim video rationem. Quare in utroque codice vestigia latere puto verae lectionis huius: *πολυτελείαις δή τισιν ἐναγισμάτων*. Certe non integrum locum esse inde apparet, quod ea verba, ut Maius ait, *super rasura* scripta sunt.

§. 60. *καὶ μὴν ἄνθρωποι μὲν*. Hoc egregie exhibuit Vat.: ex compendio scripturae *ἄνοι* natum est Morellii *ἂν οἱ*: quae permutatio insignis commonefacit emendationis Valckenarii in Herodoto IV. 18., ubi ex *ἄνω* hac ratione *ἄνθρωποι* effecit. Iam vero sequentia *θεοῖς δὲ εἰ μηδενὸς δεῖ* non satis quadrant propter coniunctionem.

Quare ego quidem sic vellem emendari: *θεοῖς δὲ δὴ μηδενὸς δεῖ*, frequenti illarum particularum copulatione. — Rem vero, de qua dicitur, ipsam hisce illustrat Mor.: *Θεοὶ αὐτάρκεις εἰσὶ, καὶ οὐδὲν ἐνδεεῖς τῶν ὅλων ἀγαθῶν.* Proclus in Platon. Theol. cap. XIX. p. 50. *αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ θεῖον ἀνενδεές.* Sallustius Philos. de Diis et mundo cap. 15. Euripides vero Herc. Fur. v. 1348.

> *Δεῖται γὰρ ὁ θεὸς, εἴπερ ἔστ' ὄντως θεὸς,*
> *Οὐδενός.*

Alia proferunt Lindenbrogius ad Censorinum cap. 1. et Wetstenius ad Act. Apost. XVII. 25. Quem vero Platonis Dialogum hic Aristides respiciat, haud modo succurrit: hoc de argumento in Eutyphrone et de Rep. Lib. II. et III. sermo est. — Haec ille: confer autem Xenoph. Mem. Socr. I. 3., et ad ea dialogum Platonicum Alcibiadem II.

τοσούτων ἔσμεν ὀφειλέται. Servavi hoc propterea quod minus insolenter dictum videbatur quam neutrum *τοσοῦτον*: quod in alio fortasse scriptore praeponerem.

Cap. 23. §. 61. *Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα* h. e. *χωρὶς πάντων τούτων.* Demosthenica locutio est: conf. Wolf. ad Lept. p. 329. De aliis quibusdam loquendi formulis, quae paullo mox leguntur, ut de multis praeterea, quae hic non notavi, ad contrariam orationem explicatum est.

§. 62. *τεκμηρίον δ' ἐναργὲς.* Thucydideum prae ceteris vocabulum.

φιλοτιμίας δὲ ἀθάνατός ἐστιν ἡ κτῆσις. Isocrates ad Nicoclem n. XXII. T. I. p. 79. Ed. Augerii. Mor.

κίνδυνον πώποθ' ὀντινοῦν ἐξίστημεν. Haec non solum Vaticani codicis lectio est, verum etiam Veneti: quam sic immutavit Morellius, ut reponeret *κινδύνων ὡντινωνοῦν*: nimirum quod hanc unice veram vocis *ἐξίστασθαι* credebat esse structuram. Quae usitatissima est utique, sed tum maxime, quum significatur *cedere alicui de via.* Ubi vero exprimitur *vitare, declinare* aliquid, eadem ratione accusativum adducit, qua alia verba eiusmodi: ea quam explicui ad Or. pro Lept. §. 35. Quapropter Demosthenes loco et re et verbis simili Lept. p. 460. *χρήματα*

μὲν γὰρ πλεῖστά ποτε κτησάμενοι πάνθ' ὑπὲρ φιλοτιμίας ἀνήλωσαν, ὑπὲρ δὲ δόξης οὐδένα πώποτε κίνδυνον ἐξέστησαν. Eiusdem locutionis exemplum aliud Dionis Cassii et quaedam praeterea congessit Lobeck. ad Soph. Aiac. v. 82. Ceteroquin Morellius haec annotavit: Ex his quaedam syllabatim sunt apud Demosthenem contra Androtionem T. I. p. 617. et contra Leptinem T. I. p. 459. Paria Isocrates habet in Panegyrico p. 219. aliique Graeci oratores passim. Quorum etiam locorum, apposite ab eo laudatorum, priore ea confirmatur quam restitui structura.

§. 63. *αὐτόν τε ἀμύνασθαι καὶ* — Non equidem credo, dici sic ad linguae Graecae leges posse: sed emendandum censeo *αὐτόν τε τὸ ἀμύνασθαι καὶ* —

§. 64. *Μεσσήνιοι. Μεσήνιοι,* quod hic in Vat., item paucis versibus infra. Fluctuatur huius nominis scriptura ubique.

καὶ νῦν εἰσι Μεσσήνιοι διὰ τὴν πόλιν. Καὶ νῦν εἰσι Μεσσήνιοι διὰ τὴν πόλιν, Aristidis ipsissima verba in Panathenaico T. I. p. 111., ubi fere omnia bella haec ab Atheniensibus gesta, nobilissimas historiae Graecae partes, mirifice ostentat; neque aliis fere verbis Atheniensium eorundem propensionem ad opem afflictis ferendam extollit. Mor.

ἀντ' ἀγαθοῦ του δαίμονος. Ut non inusitata locutio sit *ἡ ἀγαθὴ τύχη, μετὰ ἀγαθῆς τῆς τύχης*: tamen *ἀγαθὸς ὁ δαίμων, μετὰ* vel *ἀντ' ἀγαθοῦ τοῦ δαίμονος,* quod Vaticanus liber commendat, nusquam legere memini. Quapropter rei meae non male consulturum me sperabam, si retinerem quod usitatum esset atque explicatu facile.

Cap. 24. §. 65. *προςλαβεῖν δεδυνῆσθαι.* Rarior est haec perfecti a verbo *δύναμαι* forma, usurpata tamen Demostheni quoque locis nonnullis, ut Orat. in Phil. I. p. 48.

εὖ ποιεῖν ὑπεσχῆσθαι. Iisdem propemodum verbis Lacedaemonios Atheniensium opem contra Xerxem implorantes Aristides commemorat in Panathenaico T. I. p. 145.: ait enim: *ἐλθόντων Λακεδαιμονίων περιφόβων,*

καὶ δεομένων ἐναντία τῇ του βασίλεως πρεσβείᾳ, καὶ τοὺς παῖδας καὶ πρεσβύτας καὶ γυναῖκας αὐτοῖς θρέψειν ὑπισχνουμένων, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ. Eadem repetit in Platonica secunda (T. II. p. 217.): rem vero totam Herodotus narrat Lib. VIII. p. 679. Mor.

παρέσχομεν ἡμᾶς αὐτούς. Malim *ποίους τινὰς παρέσχομεν ἡμᾶς αὐτοῖς.*

τὸν μὲν ἀναχωρῆσαι παρεσκευάσαμεν τῆς Ἑλλάδος. Haec mihi multo magis sonora videtur verborum collocatio quam quae exstat in Vaticano codice: nam in ea verbum *παρεσκευάσαμεν* iusto diutius suspenditur; ac solent antiqui scriptores accuratiores quasque atque artiores definitiones postponere. Praeterea illud fortasse correctori debetur, cui nimis prope adesse videbantur haec *μετὰ τῆς Ἑλλάδος.*

§. 66. *πάλιν τοίνυν* — Hoc haud dubie verum est, a Vat. oblatum. Nam et omni caret idonea copulatione adverbium *πάλαι*, et recentiora quae sequuntur fuerunt quam quae modo ostentavit. Ac saepe haec verba commutata sunt: confer modo ad Lucian.

ἅπερ ἐδανείσαντο μέν. Codex Marcianus *ἐδανείσαμεν*: quod quum nihili esse videret Morellius, commode fecit inde *ἐδάνεισαν μέν*: id nunc ex parte confirmat liber Vaticanus, qui verum servavit id quod exhibui.

οἱ τριάκοντα κατὰ τῶν ἐν Πειραιεῖ. Codex mendose *τόν*: quam vocem emendare licuit cum ex Oratione Demosthenis Leptinea T. I. p. 460, tum ex Aristidis ipsius Panathenaico T. I. p. 166.: uterque orator enim nedum rei una eademque ratione mentionem facit, verum etiam eadem pene verba usurpat. Ad Aristidis Panathenaicum haec annotat Scholiastes ineditus Codicis Marciani CCCCXXIIII.: *ὅτε οἱ τριάκοντα Ἀθήνησιν ἔμελλον τυραννήσειν, ἐδανείσαντο παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων χρήματα, ἵνα διὰ τούτων δύναμιν ἑαυτοῖς περιποιήσωνται. καταλυθέντων δὲ τούτων, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ἀξιούντων ζημιωθήσεσθαι τὰ χρήματα, οἱ Ἀθηναῖοι πάντες ἀπέτισαν, ὁμοῦ τε μεγαλοψυχίαν ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τὰς συνθήκας βεβαιοῦντες δι' ἔργου. τοῦτο δὲ ἐποί-*

ησαν ἐπειδήπερ οἱ πλείους τῶν τυράννων ἐξ Ἀθηνῶν ἦσαν αὐτοί τε καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ὑπηρέται. Egregium Atheniensis populi facinus impense laudat Isocrates in Areopagitica Oratione T. II. p. 142. Ed. Augerii. Mor. Correctionem *τῶν* silendo confirmat Maius.

οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀποδοῦναι τοὺς δανεισαμένους ἠξίουν. Hoc puto recte me reposuisse ex eo, quod in Vat. legitur, *ἀποδοῦται*: a Ven. totum verbum abest perperam. Namque tales verborum abundantias tantum Aristides abest ut reformidet, ut vel studiosissime quaerat: habentque eiusmodi multa oratores omnes. Est autem *ἀποδοῦναι* vocabulum hac in re proprium.

Cap. 25. §. 67. *τὴν καλλίστην ταύτην — φιλοτιμούμενοι.* Ad ista adiectiva nomina non potest suppleri substantivum *γνώμην* ex praecedentibus. Quid ergo? Nescio an *φιλοτιμίαν* exciderit. Amant talia oratores. Auctor vero exsilii gemina vox prope adstans.

§. 68. *καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ πάσχειν ὑπ' ἄλλων.* Hoc quoque sponte atque ingenio restituendum erat, neque exspectandum decretum Vaticani. Morellius suum *ὑπ' ἀλλήλων* sic vertit: *ut et ipsi commoda invicem percipiamus*: sed ad quos *invicem* illud pertineat, non docuit. Verum monstrat vel contraria sententiae pars *καὶ τοὺς ἄλλους ὑφ' ἡμῶν ἀξιοῦσθαι τῶν ἴσων.*

μηδ' ἡντινοῦν ὑπερβολὴν ἐλλελοιπότας κακίας. Frequens apud oratores vocabulum *ὑπερβολὴ* ad designandum summum rei alicuius gradum. Or. pro Lept. §. 55. *μηδεμίας μὲν ἡστινοσοῦν ὑπερβολῆς ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς ἀποσχέσθαι.* Demosth. in Aphob. I. p. 833. *τίνας δ' οὗτοι λελοίπασιν ὑπερβολὰς εἰπεῖν;* Aristides noster alio loco Or. adv. Crim. quod n. decl. T. II. p. 420. *μᾶλλον δ' ὅλως εἰ λελοιπότα ὑπερβολὴν τῆς περὶ ταῦτα προθυμίας τε καὶ σπουδῆς.* ubi Bar. 7. *ἐλλελοιπότα* pro *εἰ λελ.*, quod tamen minus fateor placere.

μεγίστην ὑπὲρ αὐτῶν ὑποστῆναι χρημάτων δαπάνην. Apud Morellium impressum est *ἕνεκ' αὐτῶν*: ad quae annotavit haec: *ἕνεκ'* restituo, cum librarius oscitanter *ἔχων* scripserit: cuiusmodi mendum haud semel in Codicem

hunc irrepsisse animadverti. Verum illis, quos significat, locis non minus quam nostro Vaticanus ὑπὲρ exhibet: id quod solum verum est ex elegantiore structura Graeca. Quae permutatio quamvis mira videatur, explicatur tamen facile eo quod vulgata eiusmodi verba ac saepissime recurrentia certis quibusdam litterarum ductibus in libris manuscriptis designantur, qui et nimis saepe implexi sunt et similes inter se.

οὓς ἀνάγκη — τὰ πλείστου, φάσιν, ἄξια χρῆσθαι. Non absimili locutione Aristides ipse utitur in Platonica prima, Pindarum a Platone adduci in rebus maximi momenti affirmans (T. II. p. 28.): *ἔτι τοίνυν ἑνὸς ποιητοῦ τῶν ἀπὸ Βοιωτίας καὶ Ἑλικῶνος παραψήσομαι μαρτυρίαν, ᾧ καὶ Πλάτων τὰ πλείστου, φασὶν, ἄξια χρῆται.* Quem ad locum Scholiastes editus: *διὰ τὸ εἶναι παροιμίαν τὸ τοῦ πλείστου ἄξια χρῆται, διὰ τοῦτο τὸ φασὶν εἶπεν.* Mor. Legerim *οἷς ἀνάγκη — χρῆσθαι*: quod et loquendi usus suadet et geminus locus Aristidis, quem nunc ipsum legisti allatum a Morellio.

ἐπεὶ καὶ οὕτω κἀκείνως. Corrigendum opinor *ἐπεὶ καὶ οὕτως κἀκείνως.*

Cap. 26. §. 69. *καὶ τὸ ταὐτά.* Hanc ego formam ubique retinui, assentiente plerumque etiam Vaticano.

οὐ μόνον ἀσύμφωνον αὐτὴν πρὸς ἑαυτήν. Coniecit ita emendandum esse Morellius, lectionem Marcianam *σύμφωνον* hac nota illustrans: f. *ἀσύμφωνον*, nisi alia negandi particula desit. Prius verum esse affirmat Vaticanus. Mox *εἰς ἅπαν* contra morem Aristidis, qui propter anapaestum scribere solet *ἐς ἅπαν.*

§. 70. *ὧν οὗτος, εἰ κύριος ἔσται, ταύτην καθάπαξ ἀπάγων, εἰ μὴ τοῦτ' ἔσται, τούτων αὐτὴν καθάπαξ ἐμπλήσει.* Non satis cepit hanc structuram Morellius, qui, colo post *ἀπάγων* posito, „*ἔσται*, in nota dicit, per ellipsin deesse videtur." Minime vero: sed participium cum futuro *ἐμπλήσει* iungendum est, sed adversaria ratione: „a quibus illa quum urbem omnino abducat, si rata erit, eam, si non erit, omnino iis implebit." At non

bene quadrat hic participium praesentis: scripserim *ἀπαγάγων*.

§. 71. *οὗτος ὁ σὸς νόμος, Λεπτίνη.* — Neque idonea haec sententiae continuatio est, neque aptum demonstrativum pronomen *οὗτος*. Emendandum censeo *οὕτως*.

καὶ — οὐδὲν ὑγιὲς. Quoniam haec usitata formula est *οὐδὲν ὑγιὲς*, *ὑγιὴς* vero *νόμος* insolentius foret dictus: Vaticani lectionem anteponendam esse duxi.

αὐτός τε γὰρ ταυτηνὶ δώσει τὴν δίκην. Codex Marcianus *δοὺς*, quod ita Latine expressit Mor.: „Si enim haec lex huiusmodi poenam luerit, praeterquam quod nihil in se frugi habet, hinc etiam ne alii huiuscemodi tentamina unquam aggrediantur efficiet." ut *τ. δοὺς τ. δ.* interiectum putare videatur, ab eoque pendens *ἔχων*, princeps autem verbum *παρασκευάσει*: sed tum *καὶ τοὺς ἄλλους παρασκευάσει* scribendum. Nunc — *τε δώσει* et *καὶ παρασκευάσει* sibi respondent, optima structura: quod debemus Vaticano. Eiusdem beneficium in fine *ληρεῖν*.

Cap. 27. §. 72. *τοσοῦθ' οὗτος δέει.* Tuentur hoc et Vaticanus, et Venetus: refinxeram *δεῖ* auctore potissimum Wolfio. Sed iam vera me edocuit Buttmannus, cuius lege solertissimam disputationem Gramm. Gr max. T. II. P. I. p. 107. sq. Vides perfectissimam artem Aristidis, vel tales minutias imitantis.

ἀλλ' ὡς ὑπάρξαντας ἀγαθοῦ — τιμᾶν. Possit quidem defendi absolutus ille, quem Venetus praebet, genitivus *ὑπάρξαντος ἀγαθοῦ*: sed et nimis a reliqua verborum copulatione alienus est, et *ὑπάρχειν τινὸς* locutio est satis usitata. Eadem ratione infra §. 82. *τὸ χαρίτων ὑπῆρχθαι.* Andocides de Myst. p. 71. *οἱ ὑπῆρξαν τῆς ἐλευθερίας ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι.* Thuc. I. 76. *πρῶτοι τοῦ τοιούτου ὑπάρξαντες.* Himerius Or. VI. 3. *ἀμείβεσθαι τοὺς τῆς φιλοφροσύνης ὑπάρξαντας.* et Or. XVIII. 2. *ἀφ' οὗ τῆς πρώτης ναυτιλίας ὑπῆρξατο.*

ἴσχουσιν, μὴ μόνον. Hic quoque Wolfius non recte delevit litteram paragogicam.

§. 73. *νόμων ἐξούλης λάχοι τις ἂν εἰκότως αὐτῷ.* *Ἐξούλης δίκη* quid apud Athenienses fuerit, Harpocra-

tion, Hesychius, Suidas, Henricus quoque Stephanus, Vigerus, aliique multi declarant; ex quibus idem fuerit ac *interdictum unde vi* apud Romanos. Metaphorice, quemadmodum hic, etiam in Panathenaico *ἐξούλης δίκην* usurpat Aristides, dum Athenienses ceu *αὐτόχθονας* laudat (T. I. p. 106.): *οὐκοῦν ἐξούλης γε μόνοις ὑμῖν, εἰ οἷόν τέ ἐστιν εἰπεῖν, οὐδ᾽ ἂν εἷς λάχοι τῆς γῆς, οὐ μᾶλλόν γε ἢ τῆς μητρός τινι.* Quem ad locum Scholiastes ineditus Codicis Marciani CCCCXXIV. *ἐξούλης. ἔστιν ὄνομα δίκης. λέγεται κατὰ τῶν ἐκβαλλόντων τὸν μὴ προσήκοντα ὁτῳοῦν πράγματι. ἐξελεῖν γὰρ ἔλεγον οἱ Ἀττικοὶ τὸ ἐξωθεῖν καὶ ἐκβάλλειν βίᾳ. οὐκοῦν γε μόνοις ὑμῖν τοῖς Ἀθηναίοις αὐτόχθοσιν οὖσιν οὐδεὶς ἂν λάχοι καὶ κληρώσεται ἐξούλης, ἤτοι ἐξελάσεως τῆς γῆς, οὐ μᾶλλόν γε ἢ λάχοι τινὶ ἐξελάσεως τῆς μητρός.* Mor. *Ἐξούλη* non est ab *ἐξελεῖν*, sed ab *ἐξίλλειν*. v. Piers. ad Moer. p. 145., Hemst. in Poll. p. 654., 890. Conf. Or. pro Lept. §. 70. Ceterum male me habet genitivus *εἰκότος*, quem puto degenerasse ex adverbio *εἰκότως*.

τοῦτο κοινὸν κατὰ πάντων κεκράτηκεν ὄνομα, νόμοι. *Οἱ νόμοι τῆς ἴσα νεμούσης εἰς τὸ κοινὸν ἀρχῆς καὶ δυνάμεως ἐπώνυμοι γεγόνασι*, Plutarchus Symposiacon Lib. II. (T. VIII. p. 551. Ed. Reisk.) Apud Platonem autem *νόμος* quasi *νόος* est (de Leg. Lib. XII. T. II. p. 957.); quem videre praestat etiam in Minoe T. II. p. 313. Mor.

§. 74. *ὁ μηδέν τι τοιοῦτον ἰώμενος.* Hanc sinceram esse lectionem, depravatam in Vaticano, ex praecedentibus apparet hisce: *εἰ γὰρ ἐπανόρθωμα κακῶν.*

αὐτὴν πρὸς αὑτήν. Tenuiorem formam *αὑτὴν* pleniori Vaticani *ἑαυτὴν* propterea praetuli, quod solemnis dicendi formula est *αὐτὸς πρὸς αὑτόν*, tragicis maxime frequentata: recordare modo tristissimum illud Electrae *κλαίω, τέτηκα, κἀπικωκύω πατρὸς τὴν δυστάλαιναν δαῖτ᾽ ἐπωνομασμένην αὐτὴ πρὸς αὑτήν.*

παραμένων τῷ βίῳ. *Παραβαίνων τῷ βίῳ*, quod Marcianus porrexerat, nullius pretii esse, recte vidit Morellius: „vereor, ne sincera lectio non sit, atque adeo

παραβαίνειν ποιῶν, vel simile quidpiam, legi oporteat, quo furorem, quem ab Erinnybus immitti poetae fabulantur, Aristides denotare voluerit. Vide Euripidis Herc. Fur. v. 878. Ed. Barn." Praestat certe quod Vat. exhibuit, nec tamen ipsum genuinum videtur.

§. 75. τύμπανα καὶ κύφωνας, τὸ τῆς κωμῳδίας.

Ὦ τύμπανα καὶ κύφωνες, οὐκ ἀρήξετε;
Aristophanes Pluto v. 476.

Duo cruciatuum genera haec, quorum altero rei stipitibus adstricti ac ligati, membris expansis, distendebantur ac fustibus caedebantur; altero colla eorundem ita vinculis ligneis constringebantur, ut caput surrigere haudquaquam possent. *Tympana*, haud vero *fustes*, vertere malui, quod, Hemsterhusio quoque annotante, Scholiastes ad eum Aristophanis locum duplicem τῶν τυμπάνων significationem afferat, ut scilicet tum stipites ipsos reis suppositos, tum fustes quoque ipsos designari velit: κύφωνας vero *numellas* dixi, quod ea quae Scholiastes idem hac de re tradit, cum his quae Nonius Marcellus habet pag. 144. Ed. Paris. 1614. magnopere conveniant: „Numellae machinae genus ligneum ad discruciandos noxios paratum, quo et collum et pedes immittunt." De utroque tormenti genere Hemsterhusius et Harlesius ad Aristophanis Plutum aliique ab iis allati. Mor.

Cap. 28. §. 76. εἰ δ' ἐπὶ τὸ λαβεῖν εἶχες ἀσμένως. Suavior mihi videbatur haec verborum collocatio ac fortior, etiam propter id quod sequitur ὥσπερ οὖν εἶχες. Illud vero καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ formula oratorum est.

εὖ ποιήσας τοῦτον. Hoc utique simplicius multo est atque ex Aristidis dicendi consuetudine: insolens tali scriptori Marcianum τούτου, in quo εὖ ποιήσας est pro nomine substantivo.

§. 77. ὧν οὐκ ἄν ποτ' αὐτὸς ἕλοιο πεπειρᾶσθαι. Perfectum cum Vat. anteposui, quod et omnino perfecti infinitivos in deliciis Aristides habet, et huius ipsius verbi non uno loco posuit eadem significatione incerta, ut Or. pro Lepr. §. 5.

ὡς εἰς ἀπατεῶνας τελῶν. Non adnotavit Maius, suum codicem ut vitiosum arguere quod habet Marcianus, *ἀπαταιῶνας*: correctum vero iam a Wolfio est: genuina forma in utroque Cod. infra legitur §. 81. Vocabulo *ἀπατεὼν* simillimum est *λυμεὼν*, quod v. c. apud Himerium legitur Ecl. V. 20. Reliqua huius locutionis ad contrariam orationem illustravi §. 34.

Cap. 29. §. 78. *Ἐχρῆν τοίνυν ἡμᾶς.* Non potest commode abesse subiectum: opportune ergo addidit Vaticanus.

ἐπεὶ καὶ φύσει καὶ χρόνῳ συγκεκληρωμένον ὥσπερ ἄνωθεν ἔχομεν πάντες. Non satis recte interpretatus Morellius est: „tanquam rem naturae ac tempori sociatam (quemadmodum ob origine iam afficimur omnes)." Nam et structura perversa est et *συγκληροῦν* quum proprie esset *per sortem tribuere,* postea quidquid tribuendi potestatem adscivit: ut sit inter ea referendum, quae res ad civitatem pertinentes proprie denotabant: qua de re supra dixi. Inde sententia haec est: quoniam hoc et natura et tempore tributum quasi a remota aetate habemus omnes.

ἐθελήσομεν πάλιν αὖ ταύτην αὐτοὺς ἀφελέσθαι. Non dubitabunt, opinor, periti, quin vere correxerim *πάλιν αὖ*, invitis quamvis Marciano ac Vaticano. Inepta enim hic est particula *ἄν.* — Proxime *ἐπὶ ῥητοῖς* locutio est in forensi dicendi genere satis usitata.

ἡμῶν αὐτῶν ὅτι παρέσχομεν καταγνόντες. Est hic locus in iis, qui corrupti quanquam non videantur, sunt tamen vel maxime, quosque nunquam emendabimus nisi meliorem lectionem codices detexerint: *κάλλος κακῶν ὕπουλον.* Etenim hic verba *ὅτι παρέσχομεν* si abessent, inserere nemo auderet: nunc quum praebuit Vaticanus, genuina esse nemo non persuasum habet.

§. 79. *πεπαῦσθαι εἰ μή.* Etsi alterum quoque probum esset, *μὴ Ἀθηναίων,* coniunctionem tamen propterea retinui, quod quomodo exciderit bene video, quomodo inculcata immerito sit, non video. Elliptica formula *εἰ μὴ* non una ratione a scriptoribus Graecis usurpatur.

εἰς οὐρανὸν χεῖρας ἠρκότων. Rem attigerunt Harpocration v. Ἄβαρις, Scholiastes Aristophanis Equit. v. 725. et al. et Suidas v. Ἄβαρις: necdum tamen de facti historia satis constat. Abarim nimirum ex Hyperboreis Athenas legatum venisse, Apollinis consulendi caussa, quo tandem pacto pesti, quae per totum orbem grassabatur, remedium afferre liceret, iidem tradunt; at de tempore in incerto res est, itidemque num de peste vel de fame tollenda ageretur. Iam vero Scholiastes Aristophanis diserte ait: οἱ μὲν γάρ φασιν, ὅτι λιμοῦ, οἱ δὲ ὅτι καὶ λοιμοῦ τὴν πᾶσαν κατασχόντος οἰκουμένην: hinc in Aristide nihil immutavi. In Panathenaico quoque idem hac ipsa de re mentionem fecisse videtur his verbis T. I. p. 196.: φανερὰ δὲ καὶ ἡ παρ' αὐτῶν τῶν θεῶν εὔνοια καὶ ψῆφος καὶ διὰ τοῦ κοινοῦ μάντεως καὶ ἐξηγητοῦ τοῦ πατρῴου τῇ πόλει, θύειν τε ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τὴν προηροσίαν κελευόντων. Ad quae verba Scholiastes ineditus in Codicibus Marcianis CCCCXXIII. et CCCCXXIIII. τὴν προηροσίαν. ἡ ἱστορία τοιαύτη. λιμοῦ κατασχόντος τοὺς Ἕλληνας, ἔχρησεν ὁ θεὸς, παύσασθαι εἰ Ἀθηναῖοι εὔξαιντο ὑπὲρ αὐτῶν. ἐλθόντων [fort. inser. οὖν. Gr.] πρέσβεων εἰς τὴν Ἀττικὴν, πεισθέντες ἔθυσαν ὑπὲρ αὐτῶν τὴν προηροσίαν, καὶ οὕτως ἐπαύσατο ὁ λιμός. Ceterum de supplicantium χειραρσίᾳ apud veteres adhibita testimonia plura congessit Wetstenius ad I. Timoth. v. 8. Mor.

§. 80. τὸ παράλογον τοῦτο. Quod in Vaticano est τοῦτον, suspicionem tibi moverit, scribendum hic esse τὸν παράλογον τοῦτον, quo verbo saepius utitur Thucydides, a quo, ut iam significavi, locutiones Aristides complures derivavit.

§. 81. ὥστε λάθωμεν ἂν δι' ἡμῶν αὐτῶν ἐπὶ τουτουσὶ τὸ ξίφος ὠθοῦντες. — Ὦσε δὲ τὸ ξίφος κατὰ τοῦ φίλου, Aelianus Var. Histor. Lib. III. Cap. 44. Mor. Legendum autem puto λάθοιμεν ἄν.

τὴν εἴσπραξιν. Haec quoque locutio proprie politica est.

Cap. 30. §. 82. εἰς μηδὲν ἐξ αὐτῶν τούτοις ὄνησις ἔσται. Putabam e lectione Vaticana εἰ aliam enucleari

posse, hanc ἤ — ὄνησις ἔσται; „an revera neutrum horum iis fructus erit?" i. e. fructus pariet: ut ὄνησις sit id unde fructus percipiuntur, frequenti Graecis translatione: ἤ vero sic in interrogatione positum saepius legitur, e. gr. apud Platonem Phaedr. p. 262. Poterit tamen εἰς μηδὲν fortasse intelligi pro ἐπὶ μηδενί.

§. 83. τῆς προαιρέσεως ὑμῶν. Praestare hoc propterea videtur, quod tota hac sententia Athenienses directe alloquitur, non se ipsum iis adiungit.

τουτοισὶ δεδιόσιν. Hoc potius refingere e Veneti codicis lectione διέσιν Morellius debebat, quam quod in textu posuit δέουσιν: quae forma nescio an nusquam apud bonum scriptorem legatur. Verum Vaticanus.

Cap. 31. §. 85. ᾤησθε δεῖν. Bene sic correxit Morellius, quum in Veneto esset ᾤεσθαι. Nihil discriminis annotavit Maius.

τῆς ἐκεῖθεν ἀνάγκης. Adverbium ἐκεῖθεν, quod rectissime inseruit Vaticanus, ad iusiurandum eadem ratione translatum est, qua Latinorum *inde, unde,* atque omnibus adverbiis loci res quaecunque designantur. Infra §. 91. ἐνταῦθα τὴν φύσιν τηροῦσιν, οὗ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις μέτεστι.

§. 86. προσελάχομεν ἂν τούτοις ὕβρεως δίκην. Vid. ad Or. pro Lept. §. 67.

ὡς ὁ νόμος κελεύει. Legem affert Demosthenes contra Leptinem p. 498.: ἐάν τις ὑποσχόμενός τι τὸν δῆμον ἐξαπατήσῃ, κρίνειν· κἂν ἁλῷ, θανάτῳ ζημιοῦν. Hanc vero eandem Atheniensibus obiicit, concinnis acutisque argumentis adiectis, quae Aristides quoque ex parte habet. Mor.

ἡμεῖς δὲ ἀφελώμεθα. Morellius suam lectionem ἀφελόμενοι quam poterat optime interpretatus est: „nos quae dedimus si auferamus, quomodo" —, ut ἡμεῖς ἀφελόμενοι cum δόξομεν iunxerit. Verum hoc propter cogitationem ipsam maxime perversum est: nam ad ea ὅταν — τιμῶμεν, quae per se non aptam huic loco sententiam continent, contraria requiritur, qua pondus ἀντίσταθμον reddatur ac tota notio perficiatur: quod nequit per tenue

participium fieri. Recte ergo Vaticanus verbum exhibuit finitum. — In sequentibus vero vitium latere suspicor: *ἐφ' ἃ τοὺς ἄλλους ἀξιῶμεν θανάτου, ταῦθ' ἑκόντες ἡμεῖς εἰργασμένοι.* Nam illa *ἐφ' ἃ τοὺς ἄλλους ἀξιῶμεν θανάτου* sunt *τὸ ἡμᾶς ἠπατηκέναι*, eademque ergo *ταῦθ' ἑκόντες εἰργασμένοι.* Hinc non quadrat ad *ἑκόντες* nominativus *ἡμεῖς.* Corrigo *ἡμᾶς εἰργασμένοι.* Iam recte dictum: *ἡμῖν αὐτοῖς ἐπιβουλεύειν δόξομεν.*

θεοφιλεῖς μάλιστα πάντων ἡμεῖς. Ἐγὼ τὴν πόλιν τὴν ὑμετέραν εὐτυχεστάτην πασῶν πόλεων ὑπολαμβάνω καὶ θεοφιλεστάτην. Demosth. Epist. T. II. Reisk. p. 1486. Mor.

§. 87. *ἃ παρ' ἄλλοις ὡς κάλλιστα τιμωρεῖται.* Morellius in nota: f. *κάκιστα.* Nimirum quod *κάλλιστα τιμωρεῖσθαι* nemo dixit. Sed fortius iusto illud *κάκιστα* videtur. Ego quidem emendandum opinor *ὡς μάλιστα*: quod cum verbo *κάλλιστα* cum saepissime permutatum est, tum etiam supra §. 5. Mox *κατ' αὐτὸς αὑτοῦ* pro *αὐτοῦ* Wolfius correxit: non dixit correctum in Vaticano esse Maius.

τούτοις αὐτὸς ὡς βελτίστοις δεῖν οἴει χρῆσθαι; Morellius f. *αὐτὸς τούτοις ὡς βελτίστοις δεῖν ἔοικας χρῆσθαι.* Transponi verba nescio cur voluerit: *ἔοικας* pro *δοκεῖς* positum dicas putasse: quod caret exemplis, quantum ego scio. Verum hic quoque in Vaticano reconditum latebat.

Cap. 32. §. 88. *τὸν Λεπτίνου — νόμον.* Recte sic Vat.: nisi forte *τὸν τοῦ* scribendum.

§. 89. *καὶ πονηρὰν ἀντὶ χρηστῆς δόξαν.* Apud Wolfium, typothetae, ut videtur, aberratione, *πονερὰν.*

πρῶτον μὲν οὐκ ἂν φθάνοιμεν — ζημιοῦντες; Hac ratione sublevavi structuram, non intelligens Morellianam *πρῶτον μὲν — ζημιοῦντες.* Quod sic vertit: „primum quidem ne praeoccupemus in nosmet ipsos — animadvertere." Sed *οὐκ ἂν φθάνοιμεν* non est *ne praeoccupemus.*

§. 90. *παρασκευάσομεν.* Vaticani est: vid. Herm. ad Vig. p. 850. sq.

πολεμίους αὐτοὺς ἐν οἷς ἀφελώμεθα δείξομεν. Vitiata non uno loco periodus, cuius sensum Latine quodammodo reddidi; textum vero ex coniectura tantum restituere non audeo. Mor. Interpretationem Morellii Latinam, utpote nimis hic confusam, adscribere non iuvat. Vitiata periodus utique est: fortasse tamen uno tantum loco. Haec enim rhetoris mens est: si in nefarios adeo homines magno utimur animo, eorumque consectamur amicitiam: germana insania erit, si eos, qui benefici erga nos exstiterunt, nostraque perpetuo procurant, eo quod donatis privamus, reddemus inimicos. Iam vero illud mihi apertum esse videtur, in *παυσομένους ταυτησὶ τῆς μανίας* crassum latere vitium: *παυσομένους* enim cum ad *εὐεργέτας* referatur, nullus *μανίᾳ* locus est: sed oscitanter, credo, librarius ex praegresso proxime *ἦπου μανία περιφανὴς* illud repetiit pro eo, quod bonum illorum animum designaret, ut *προθυμίας*. Cetera sic possint expediri, ut per particulam *ἐὰν* repetitum sit *ὅταν*, itemque *ἡμεῖς δὲ* repetitum, propterea quod adversativa sententia interiecta erat *ἀντὶ τοῦ πάντων κτλ.* Is igitur totius apodoseos tenor fuerit: germana profecto insania est, si beneficos nostrisque rebus quam optime consulentes neque unquam ab hac destituros benevolentia, hos si velimus, quum tribuere aeque deberemus omnia quae deceret et magno studio colere, nos vero etiam inimicos eo quod donatis privemus simus reddituri. Sin vero haec nimis contorta videntur, quod ego fieri posse sentio ipse, levissima emendatione addita, sic locum haud ita facilem restituo: *ἦπου μανία περιφανὴς, ὅταν τοὺς εὐεργέτας καὶ τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν περὶ πάνυ τοι πολλοῦ ποιουμένους, καὶ οὐδὲ παυσομένους ταυτησὶ τῆς προθυμίας* (hoc enim iam pro vero ponamus), *ἐὰν βουλώμεθ' ἡμεῖς ἀντὶ τούτου πάντων, ὧν σφισι προσῆκεν ἐπιεικῶς ἀξιοῦν καὶ πάνυ τοι προσφιλοτιμεῖσθαι· ἡμεῖς δὲ — δείξομεν.* Iam *ἐὰν βουλώμεθ' ἡμεῖς — ἀξιοῦν* — pendent ab *οὐδὲ παυσομένους* scil. *τότε. ἀντὶ τούτου* h. e. *ἀντὶ τοῦ εὐεργέτας εἶναι.* Denique particula *δὲ* in apodosi offendet neminem.

Cap. 33. §. 91. *ὁ δ' ἡμᾶς — πᾶσι συγκρούει.* „no-

bis cunctos exacerbat." Demosth. de Cor. p. 231. πάντας συνέκρουε καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐτάραττεν. Ibid. p. 282. τὰς πόλεις οὗτοι συνέκρουον. Liban. adv. Eumolp. T. II. p. 265. συγκροῦσαι ἡμᾶς. Aristid. Apolog. T. II. p. 309. ταράξαι καὶ συγκροῦσαι τοὺς ἔνδον πρὸς ἀλλήλους. ubi conf. Iebb. p 585.

ἀνομωτάτων καὶ ὠμοτάτων. Commonefacit hoc illarum παρισώσεων acutissimarum incundarumque lectu, quas amat Thucydides, Gorgia, ut ferunt, auctore, quarumque amorem nimio ductus studio reprehendendi elegantissimus rhetor ipsi exprobrat Dionysius Halicarnassensis. Non temere haec dixi: sumsisse Aristidem ex Thucydide multa: quod plus una vice exemplis iam commonstravi.

§. 92. χρηστότητι φύσεως πάντων ἀνθρώπων διενεγκόντες. Ἀθηναῖοι διαφέρουσι τῶν ἄλλων χρηστότητι. Diodorus Sic. Lib. IV. Cap. 65. Mor. Paucis post verbis ἀναγκαίου prae Vaticano ἀναγκείας retinui propterea quod solent Attici eorum adiectivorum nominum, quorum terminationes sunt ειος, ιος, aliae, commune genus usurpare, atque usitatior forma a correctore esse videtur. Ceterum πέρα τῆς ἀνθρ. φ. dictum, ut Luciano de Saltat. §. 21. πέρα τοῦ μετρίου: conf. pro Imag. 17., et, ubi vere Reitzium coniecisse puto, Rhet. Praec. §. 10.

§. 93. τὰ τείχη — καθελόντες. Diodorus Lib. XIV. et Iustinus Lib. V., qui iidem de Thrasybulo libertatis Atheniensium assertore. Mor.

πολλῷ περιφανέστερα καὶ καλλίω. Nimirum a Conone. Diodorus Lib. XIV. Cap. 85. Mor.

Cap. 34. §. 94. τοῖς αὐτὸς αὑτοῦ. Melius hoc arbitror, quanquam verum esse non spoponderim. Venetus, saltem Morellius, αὐτῷ: unde Wolfius effecit αὑτῷ. Quod quum capere non posset Morellius, pro τοῖς coniecit ὡς vel πῶς. Mihi aut τοῖς αὐτοῦ, e lectione Vaticani, iungendum videtur, ut αὐτὸς eadem ratione interiectum sit, qua in similibus harum orationum locutionibus κατ' αὐτὸς σαυτοῦ, παρ' αὐτὸς σαυτὸν, al.: aut, si Marcianum αὐτῷ retinueris, τοῖς interpretandum *ea de*

causa: cuius tamen usus non habeo exempla nisi similia *οἷς, ἀνθ' ὧν, δι' ὧν*, quae tetigi ad Or. pro Lept. §. 6.

πολεμῶν οὐκ αἰσθάνεται. Ita scriptum in Vaticano a manu secunda: at prima, ut editum e Veneto. Mihi illud aptius videtur.

§. 95. *ὡς δέον εἶναι.* Dedi hoc ex coniectura Morellii: qui quum *δεῖν* ex Veneto in textu retinuisset, nec Wolfius emendationem recepit, nec Maius quidquam annotavit. Periculosius videbatur infinitivum eiicere *εἶναι.*

Cap. 35. §. 96. *ἐναντίον οὑτοιί σοι.* Hoc suberat ei lectioni, quam enotavit Maius *οὑτοιίσοι.* Demonstrativas hasce formas, etiam nominativum, deligunt oratores Attici, ac debebant diligere, indeque sophistae.

οὐχ οἱ τῶν ἀφ' Ἁρμ. *Οὐχ οἱ* nunc demum correxit Vaticanus. Mirum vero *τῶν*. Nescio an possit triplicis generis designatio locum habere, ut similes sint *κοῦροι Ἀχαίων* et *ἰητρῶν παῖδες.*

καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι δώσομεν. Elegantiorem hanc structuram arbitror, quam si accusativus aderit: dativus verbo *δώσομεν* iungendus.

§. 97. *τιμᾶν τούτους εἴκοσι.* De statuis aeneis Harmodio et Aristogitoni ab Atheniensibus in foro positis ac denuo restitutis Meursius in Pisistrato Cap. 14. et Corsinius Fast. Att. T. III. p. 128. 171. Mor.

οὔτε γὰρ ὀλυμπιονίκας. Eadem comparatione, qua hic Leptinem, in contraria oratione Demosthenem refellit §. 50. Frequens huius rei apud sophistas commemoratio: nimirum emortuam patriae gloriam sic mente sua denuo ad vitam revocabant.

Cap. 36. §. 98. *πᾶσιν ἀνθρώποις κατὰ τοῦτο ξυμβαίνων.* „cunctis hac in re hominibus consentiens" non recte vertisse videtur Morellius: *ξυμβαίνειν* hic est *concedere.* Propterea pro *κατὰ τοῦτο* scripserim *κατὰ ταὐτό*: „omnibus haec eadem ratione concedens." Firmatur hoc sequentibus, explicandi causa adiectis: *καὶ τοῖς μὲν εἰς ἅπαν ἀπαγορεύων, τοῖς δὲ συγχωρῶν.*

καὶ πάντες ξυμφαῖεν. Fort. scr. *ξυμφαῖεν ἄν.*

§. 99. *καὶ ξύμβουλον*. Quanquam non videtur Aristides certas rationes secutus esse in usurpandis talibus verborum formis, Atticorum propriis, ut promiscue nunc *εἰς* legatur, nunc *ἐς*, modo σ, modo ξ, et alia (unde fortasse aliquis ratiocinetur, haec iam illa aetate in libris manuscriptis confusa fuisse): hic tamen Atticam formam, a Vaticano repraesentatam, recipiendam esse duxi ob id quod praecessit, *ξυμβουλάς*.

καὶ μὴ διπλᾶ κρούειν, ὡς λόγος. Proverbialis locutio de homine qui sibimet ipsi non constat, ac duabus veluti fellis sedere nititur. Annotavit adagium ex Aristide Gilbertus Cognatus in Sylloge, quam eiuscemodi locutionum adornavit, hisce verbis: „*Utramque inflare tibiam, εἰς ἑκάτερον τῶν αὐλῶν*. In eos qui omnem movent lapidem. Aristides de Paraphthegmate. Simile *ὀρχεῖσθαι διπτυχᾶ*, *saltare bifariam*: ibidem. Et *διπλᾶ κρούειν*, *bifariam pulsare*. Vide alibi. Item *μέσον δυοῖν καθέζεσθαι*, inter duas sedere. Idem Sicula 2." (in Collect. Proverb. fol. typis Wechel. 1643. pag. 123.) Sane quatuor illa Aristidis testimonia in editione Iebbii occurrunt T. II. pag. 393. 395. 402. et T. I. pag. 382., ex quibus quidnam Aristides hoc loco sibi velit, magis magisque innotescit; potissimum vero ex T. II. p. 402., ubi *κατ' ἐξορχουμένων* ait: *ἀλλ' οἶμαι κομψοί τινές εἰσιν καὶ διπλᾶ κρούουσιν, ἵνα ἐὰν μὲν ἕλωσι, ταύτῃ κεκρατηκότες ὦσιν· ἐὰν δὲ φωράσῃ τις, ἔχωσιν ἀναχώρησιν*. Quem ad locum Scholiastes Codicis Marciani CCCCXXIII. *τὸ διπλᾶ κρούειν παροιμία ἐπὶ τῶν ἐπαμφοτεριζόντων ταττομένη. ἐλήφθη δὲ ἐκ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ἃ χορδὰς ἑκατέρωθεν ἔχει. ὅταν οὖν σφαλῶσι τοῦ μέλους οἱ μουσικοὶ ἐν θατέρῳ τῷ μέρει, διὰ τοῦ ἑτέρου τοῦτο ἐπανορθοῦνται*. Mor.

Cap. 37. §. 100. *δεινὸς πράγμασι χρῆσθαι*. Demosthenica phrasis de Philippo, Olynth. I. p. 10. Ed. Reisk. Mor.

κατ' αὐτὸς αὑτοῦ κινεῖ τὸν ἀνάγυρον. Adagium de iis qui mala sibimet ipsis accersunt usurpari solitum, quod Aristophanes affert in Lysistrata v. 68., itidemque Liba-

nius Operum T. I. p. 305. et Epist. LXXVIII. Undenam vero ductum illud sit, haud equidem constat; cum multa et varia sint, quae hac in re Hesychius, Zenobius, Diogenianus, Suidas, Apostolius et Erasmus dedere. Mor. Laudat Wolfius ad Liban. l. l. praeterea Montfauc. Catal. Bibl. Coisl. p. 604. Scripserat hoc indice comoediam Aristophanes, cuius fragmenta servata sunt ab Athenaeo, Suida ac Scholiasta Comici.

ἢ πλέθρα γῆς. De victu in Prytaneo iis exhibito, qui praeclare de republica meriti essent, comperta res est; ac pervulgatum quoque Socratis dictum apud Laertium: ἕνεκα μὲν τῶν ἐμοὶ διαπεπραγμένων τιμῶμαι τὴν δίκην τῆς ἐν Πρυτανείῳ σιτήσεως. De terrae iugeribus illud sese offert ex Demosthenis Leptinea: Λυσιμάχῳ δωρεὰν ἑνὶ τῶν τότε χρησίμων ἑκατὸν μὲν ἐν Εὐβοίᾳ πλέθρα γῆς πεφυτευμένης ἔδοσαν, ἑκατὸν δὲ ψιλῆς. T. III. p. 45. Ed. Taylorii. Mor. Evertit autem hisce suum ipse argumentum Aristides, quo in contraria oratione contrarium comprobatum ivit §. 53. Quod quum faciat saepius, satis quidem ingeniose, ego annotandum lectoribus ipsis reliqui.

ἀλλὰ καὶ — λαμβάνει. Alter hic locus est, ubi in Veneto lacuna fuit satis insignis, quam non odoratus est Morellius, quanquam illa οὐ γὰρ — μόνος οὗτος respondente omnino carerent sententia. Hic quoque duplex verbum λαμβάνει fraudem peperit: quod certe factum saepenumero est.

ἢ 'κεῖνα. Hoc Vaticanus, quod recepi sine ulla haesitatione. Aristides enim ubi praecedit vox monosyllaba aut longa aut brevis verbi ἐκεῖνος primam syllabam ubique elidit. ἢ 'κεῖνα Or. pro L. §. 2., ἢ 'κείνους ib. §. 6., τῷ 'κείνου nostrae Or. §. 107., ὃ 'κεῖνοι Or. pro L. §. 17., ἃ 'κεῖνοι ib. §. 26., supra §. 42., ἃ 'κείνοις Or. pro L. §. 55. Similiter ἢ 'μὴ ipse T. II. p. 419. Fluxit hoc quoque ex oratorum imitatione. Itaque Aristides eam ratiocinationem confirmat, qua nuper demum coronides in oratoribus restituere coeperunt rectissime: lege hac de

re solertem disputationem Guil. Dindorfii, viri accuratissimi, praef. ad Demosth. p. III. sq.

δοθέντα correxit Wolfius: incertos relinquit Maius.

§. 101. *μηδενὸς ἔτ' ἐςαῦθις ἐμποδὼν ἐσομένου:* Nullo praeter hunc harum orationum loco formam *ἐςαῦθις* scripsit Aristides: ut hic quoque *εἰςαῦθις* restituendum existimem. Dein *ἐμποδὼν* correxit Wolfius: exiguum discrimen fortasse non advertit Maius.

ἑλοῦ — πρὸς τὸ — εἰργάσθαι καὶ — ἀπολέσαι. „elige, — praeterquam quod nihil profeceris, gloriam quoque tuam funditus perdere." Recte vertit Morellius. Verum haec potestas non inest praepositioni *πρὸς* quum accusativus additus est. Scribo igitur *πρὸς τῷ — εἰργάσθαι*.

Cap. 38. §. 102. *τῶν εὑρομένων τὰς δωρεάς.* Fortassis *εὑραμένων*, quod mavult etiam in Leptinea Demosthenis Taylorius T. III. pag. 65. Mor. Iniuria uterque hoc maluerunt: v. Wolf. ad Dem. Lept. p. 216. Mox *ἅττα* idem correxit Wolfius, ut supra.

§. 103. *τὰς δωρεὰς σεμνύνειν.* Conf. Or. pro Lept. §. 23. c. not.

πάντας τοὺς ὑφ' ἡμῶν. *Ἐφ' ἡμῶν* restituendum censeo. Mor. Hoc quominus fiat, non reluctabor.

πόῤῥω τοῦ καθ' ἡμᾶς δυναμένου. Conf. Or. adv. Lept. §. 92. Adiectivum vero pro substantivo positum, ut supra saepius.

Cap. 39. §. 104. *καὶ τὴν μόραν κεκοφὼς Ἰφικράτης.* *Μοῖραν* pro *μόραν* codex habet, quemadmodum apud idoneos quoque scriptores reperire est, ac in ipso quoque Aristide iuxta codicem Baroccianum ab Iebbio allatum (T. I. p. 215.): at *μόρα* frequentius dici consuevit. De scriptione nominis deque re tota post multos egregie disputat vir eruditione praestans, quocum iucunda utilisque mihi amicitia intercedit, Georgius Henricus Martinius, Rector Gymnasii ad D. Nicolai, quod Lipsiae est, in Prolusione de Spartiatarum Mora, Ratisbonae an. 1771. impressa. Mor. Ille quae disputarit nescio. Apud Dinarchum vero in Demosth. p. 54. Reisk. quum codices omnes teneant *μοῖραν*, et olim Iosephus Scaliger et nuper Im-

manuel Bekkerus correxerunt *μόραν*. Possunt quidem superesse vestigia quaedam etiam alterius scribendi moris, nec per naturalem potestatem haec verbo vis inesse nequit: verum tamen et rarissima illa sunt, multoque maior ceterorum locorum copia est, et loco hoc nostro vitiosa Vaticani lectio *μῶρα* ad veram *μόρἀν* transitum parabat haud improbabiliter. Quapropter optime iam Wolfius correxerat. Ad ea vero quae tanguntur Graecorum imperatorum facta illustrium, haec adscripsit Morellius: *Tribus hisce victoriis adeo laetos fuisse Athenienses video, ut illae semper in omnium oratorum atque hominum ore tum temporis versarentur,* ait Lucchesinius in Demosthenem de ordinanda Rep. n. 17. idque Demosthenis ipsius (qui etiam in Leptinea et contra Aristocratem idem repetit), Dinarchi et Aeschinis testimoniis commonstrat. Plutarchus quoque de Gloria Atheniensium (T. VIII. p. 383. Ed. Reisk.) tropaea tria eadem coniunctim celebrat. Bene itaque Aristides de rebus a Chabria praeclare gestis dicturus, Timothei quoque et Iphicratis mentionem iniecit. Hactenus ille. Conferas vero praeterea quos laudat Wolfius ad Dem. Lept. p. 302.

ὑπὲρ ἡμῶν. Editio Veneta *ἕνεχ᾽ ἡμῶν* exhibet, ad quae ista Morellius: *ἕνεχ᾽ ἡμῶν* legendum, reiecta mendosa lectione *ἔχον ἡμῶν*, quam librarius haud semel admisit, quod notam veteris codicis, ex quo orationem descripsit, minime cognoverit. Nihil tamen prohiberet, quin hoc loco *ἐχθρῶν* legi quoque posset. — Mihi vero multa prohibere videntur: sed neque *ἕνεκα* hic quadrabat: opportune ergo *ὑπὲρ* attulit Vat. Verum est quod de non intellecta a librario nota observavit Morellius: conf. supra ad §. 15.

παρ᾽ οὐδενὸς ἐπεσπάσατο φθόνον. Correctionem debemus Maio, qui enotaverit e Vaticano. Locutio est non insolens: *ἐπισπᾶσθαι φθόνον παρά τινος*.

Λακεδαιμονίους οὕτω καταναυμαχήσας ἐν Νάξῳ. Laudatissimam Chabriae victoriam ad Naxum inter alios Diodorus refert Lib. XV. Scholiastes vero Aristidis ineditus in codice Marciano CCCCXXIII. ad Tom. I. p. 173.

lin. 6. Ed. Iebbii de illa haec habet: *Χαβρίας σὺν ναυσὶ πολιορκῶν Νάξον πρὸς Λακεδαιμονίους, ἐναυμάχησε μεταξὺ Πάρου καὶ Νάξου, καὶ κατέδυσε μὲν κϑ ναῦς, δύο δὲ* (*ὀκτὼ* ait Diodorus) *αὐτάνδρους ἔλαβε, καὶ τοὺς αἰχμαλωτοὺς ἄγων εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπώλησεν ἐπὶ τοῦ πωλητηρίου.* Iisdem fere verbis concinit Scholiastes codicis CCCCXXIIII. At Aristides Demostheni mordicus haeret. Totam vero Chabriae vitae rationem qua solet elegantia explicat Nepos. Mor. Quem quidem in suum libellum multa ex Theopompo derivasse, non sine ratione observat Wolfius Proleg. ad Dem. Lept. p. LIV. not. 23., iterumque in eiusdem orationis commentariis p. 293.

§. 105. *ὅς εἰ μὴ καὶ τοιοῦτός τις* — Ex eo quod in Vat. deest vocula *καὶ*, coniicere possis invertendum hoc modo esse: *ὅς εἰ καὶ μὴ τοιοῦτός τις.*

οἷς οὕτως ὑπὲρ ὑμῶν ἐτελεύτησε. Morellius excudi curavit *ἕνεχ' ἡμῶν*, ad eaque haec explicuit. *Ἕνεχ' ἡμῶν* pro *ἔχον ἡμῶν*, quod habet codex, hic quoque restituo, eo vel maxime quod Aristides ea Demosthenis in Leptinea exprimere velle videtur (T. I. p. 481.): *καὶ μὴν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ζῶν πάνϑ' ὑπὲρ ἡμῶν φανήσεται πράξας Χαβρίας, καὶ τὴν τελευτὴν αὐτὴν τοῦ βίου πεποιημένος, οὐχ ὑπὲρ ἄλλου τινός· ὥστε δικαίως ἂν οὐ μόνον διὰ τῷ* [immo *τά*. Gr.] *ζῶντι πεπραγμένα φαίνοισθε εὐνοϊκῶς διακείμενοι πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ ταύτην.* [Verum isto in loco ipsum illud legisti scriptum, quod et hic et §. 106. Vaticanus custodivit, *ὑπὲρ ἡμῶν*. Gr.] Et re quidem vera mortem subiit Chabrias in sociali bello, cum classis praefectus, iuxta Diodorum (Lib. XVI. Cap. 8.) ac fortassis etiam Plutarchum (in Phocione), privatus vero miles iuxta Nepotem, in portum Chii irrumpere conaretur. Mor.

Cap. 40. §. 106. *μετὰ τῶν πανοπλιῶν.* Confer Aristidis Panathenaicum T. I. p. 190. Mor. De *λόγοις ἐπιταφίοις* in aprico sunt omnia: aut si quis ibi luce indigeat, Gottleberi, quem evitandae cacophoniae causa Zenobium Latine commode dixeris, lucernam adhibeat lo-

cupletissimam, in eius editione Menexeni Platonici et Periclis orationis funebris Thucydideae.

Cap. 41. §. 107. *ὥσπερ ἔμψυχον νομίσαντες στήλην.* *Satis hoc quidem sophisticum*, repetere licet cum Wesselingio, qui de *tropaeis animatis* apud Diodorum (XIII. 29.) id ait. Consule Ruhnkenium ad Longinum Cap. III. p 135. Ed. Toup. Ceterum morem Atheniensium inscribendi columnis praeclara suorum facta vel ipsae, quae supersunt, columnae manifeste declarant. Mor. *φιλοτιμότατα* correxit Wolfius: non correxit Maius.

§. 108. *εἰς παλινῳδίαν τετράφθαι, Παλινῳδίαν ᾄδειν* proverbium est in eos, qui quae publice enuntiaverunt pro non veris revocare coguntur: cuius fons est in celeberrima illa Stesichori de Helena *παλινῳδίᾳ*: utitur eo praeter alios Libanius, barathrum macelli proverbiorum, Epist. DCCXXII., ubi Wolfius ad Erasmum remittit Adag. p. 527.

Κτησίππῳ τῷ Χαβρίου. Ex Demosthene in Leptinea, Plutarcho in Phocione, Athenaeo Lib. IV. Cap. 18. aliisque *Κτησίππῳ* reposui; quandoquidem *Καλλίππῳ* codex perperam habet. Mor. Inveteratum hoc vitium est, quippe quod etiam Vaticanus tueatur. Recte tamen sine ulla dubitatione Morellius *Κτήσιππον* restituit, quod praeter cetera nunc contraria pro Leptine oratio evincit manifesto. Unde et Maius Morellii probavit conatum, in not. ad Var. Lect., et Wolfius Proleg. ad Lept. p. LIV. n. 28., apud quem locos et eos, quos significabat Morellius, et quosdam alios collatos reperies.

οὐδὲ παρακινδυνεῦσαι. Fort. *προκινδυνεῦσαι*, vocabulo Thucydideo ac Demosthenio.

κατὰ τὴν τραγῳδίαν. Euripides in Hecuba v. 306. Mor. Ubi quidem nostrum locum nondum scio a quoquam fuisse collatum.

Cap. 42. §. 110. *ἐθάδες ἐσμὲν τούτου τοῦ μέρους.* Ad ea quae pag. 14. [ad §. 7.] de phrasi hac annotavi, illud quoque sese mihi nuper obtulit apud Libanium in Oratione *περὶ τῶν δεσμωτῶν*, nimirum: *ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν*

κακοὶ περὶ τουτὶ γεγένηνται τὸ μέρος, quem locum Iacobus Gothofredus haud bene vertit *quoniam vero malorum pars circa haec versatur.* Est vero Libanii oratio inter eas, quas Gothofredus idem an. 1631. Genevae in lucem emisit. Vide p. 51. Mor.

φιλανθρωπίας καὶ μεγαλοψυχίας τὰ κράτιστα. Φιλανθρωπίας καὶ μεγαλοψυχίας τὰ κράτιστα εἰσηνέγκαντο, Aristides in Panegyrico Cyziceno T. I. p. 244. Mor.

ἔρις καὶ κλῆρος τοῖς πρώτοις τῶν θεῶν γεγενῆσθαι. His gemina Aristidis verba sunt in Panathenaico, quibus certamen Minervam inter et Neptunum de Athenarum possessione inter praecipuas civitatis illius laudes enumerat: inquit enim (T. I. p. 106.): *περὶ γὰρ μόνης ταύτης τῶν ἐφ' ἡλίῳ πόλεων ἤρισαν· καὶ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν, ὥσπερ ἐπὶ μοναρχίᾳ σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, οἱ πρῶτοι τῶν θεῶν.* Vehemens attamen suspicio suboritur mihi, Aristidem in Leptinea oratione ad illud Platonis in Menexeno respexisse (T. II. p. 237.): *μαρτυρεῖ δὲ ἡμῶν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων περὶ αὐτῆς θεῶν ἔρις τε καὶ κρίσις*: ut proinde *τῷ τ' ἔρις καὶ κρίσις* in Aristide quoque legi oporteat. Ne tamen a codicis lectione discedam, facit quodammodo Lycurgus in Oratione adversus Leocratem inquiens: *οἱ πατέρες ἡμῶν τὴν Ἀθηνᾶν, ὡς τὴν χώραν εἰληχυῖαν, ὁμώνυμον αὐτῇ τὴν πατρίδα προσηγόρευον Ἀθήνας.* T. IV. p. 156. Orat. Gr. Reisk. Mor. Locus e Menexeno dissimilis est nostro: *ἔρις* hic illud est, de quo certatur. — In fine in restituenda forma *ἀπολεσόμεν* Vaticanum secutus sum propterea quod de futuro hic tempore rhetor cogitat. Illud vero *ἀλλήλων ἐξ ἀνάγκης ἐξῆπται* Socratis Platonici in mentem revocat subtilem observationem ac fictionem, Phaedone p. 60. sq., suave ac triste simul nolle homini adesse, ac tamen eum quum sectetur alterum, alterum quoque cogi adsciscere, *ὥσπερ ἐκ μιᾶς κορυφῆς ἡμμένω δύ' ὄντε*: atque Aesopum, si haec animadvertisset, fabulam fuisse ficturum, *ὡς ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἠδύνατο, συνῆψεν εἰς ταυτὸν αὐτῶν τὰς κορυφάς.*

Cap. 43. §. 111. *αἰδῶ τε.* Correctum exhibuit Vaticanus. Quanquam nescias an correctum: siquidem litigantes audies grammaticos in Schol. ad Il. *β.* 262. — Deinde *δεδόμενα* haud dubie rectius Vat., ac solum hoc vere dictum: nam de iis rebus dicitur, quae satis diu antequam auferantur donatae sint, ut hic *ἀτέλειαι.*

§. 112. *νικῶντος τῇ πόλει.* Non desideratur quam Morellius addendam coniiciebat praepositio *ἐν*: merus est, qui vocatur, dativus commodi.

ταύτης πάλιν προέσθαι. Sic emendandum esse, pro vitiosa codicis Veneti lectione, acute viderat Morellius, finem opusculo suo coniectura imponens optima: quod nunc, ut permulta alia, confirmari a Vaticano, gauderet ille, si esset in vivis. Vocabulum est Thucydidium imprimis ac Demosthenium.

εἰ δ' οὐκ ἀνεκτὸν τοῦτ' ἤδη, πόσον τι χρὴ νομίζειν ἐκεῖνο; Posito ante haec verba puncto minore apodosin ea esse significavi. Aliter Morellius. Qui quum post *βεβουλευμένους* plenam distinctionem induxisset, perversam omnino habebat structuram: quare in principio periodi *εἰληφέτω* legendum proposuit pro *εἰληφότος.* Quod non infitior placere posse: nam et mihi placuit. Sed ea mutatione opus non esse censeo. Sic enim sententia procedit: Iam quum illud [auferre donata] non ceperit initium a nobis, propterea quod et leges nobis sunt —, ac praeterea nos tantum absimus ut haec facere velimus, ut siqui dona accepta reddere nobis vellent, nos pro hostibus eos essemus habituri, — si hoc tolerari nequit, quantum illud arbitrari debemus —. Species est, fateor, anacoluthi, sed quae quod offendat habeat nihil. Iam vero quum tam exigua sit apodosis, protasi tam prolixa, et pro rhetoris verbositate *ἐκεῖνο* ampliore egeat explicatione: vel sic vides, non recte Maium in clausula Variarum Vaticani Lectionum scripsisse haecce: „Mutilam in fine existimavit Morellius hanc orationem. Idem tamen fatetur in praefat. p. XVII., opinione se tantummodo sua iudicare imperfectam lucubrationem; ceteroqui nihil a codice Veneto abscissum fuisse vel negligentia periisse.

Nunc ecce codex quoque Vaticanus nullum defectus indicium prae se fert: explicit enim oratio in dimidia pagina; ita ut plane constet nullum a fine folium excidisse. Quare frustra mihi videtur Morellius existimasse mutilam hanc orationem." Nam si vel maxime haec ita sunt, ut non dubito esse, nihil inde sequitur aliud, quam librarium nihil amplius quod scriberet habuisse, ac puncta lacunam significantia non posuisse nisi aut negligentia aut quod non placeret. Ego vero nunquam mihi persuadebo, copiosissimum Aristidem ac loquacem mediam cogitationem discidisse, et quum ad minutissimas usque minutias oratorum persequeretur imitationem, clausulam non addidisse aliquam, quum eam et Demosthenes Leptineae omnibusque orationibus oratores omnes addiderint et contrariae pro Leptine orationi Aristides ipse.

INDEX.

Numeri maiores alterutram orationem indicant, paragraphos minores.

BONNAE
EX OFFICINA TYPOGRAPHICA BUESCHLERIANA.